

דברי הכנסת

הישיבה המאתיים-וארבעים-ושבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, י"ח באב התשנ"ד (26 ביולי 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:01

תוכן העניינים

שאלות ותשובות	
קליטת שידורי ערוץ-2 ברחבי הארץ	
קליטת שידורי ערוץ-2 ביש"ע	
פיקוח על העברת ידע לחוץ-לארץ	
הקצאת שעות שידור לענייני דת ומסורת	
הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 18) (הגבלה על כהונה כדירקטור), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת	
הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק רישום ציוד הנדסי (תיקון), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ואזור יריחו (תיקוני חקיקה), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי-דין של גירושין), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק האזנת סתר (תיקון), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק המחשבים, התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 40), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד-1994	
הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	

שאלות ותשובות

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

יש לנו היום סדר-יום עמוס וגדוש, ואני מבין שהסעיף הראשון הוא: שאלות ותשובות. ישיב שר הכלכלה והתכנון.

ראשית, אני רוצה לברך את שר הכלכלה והתכנון, השר שמעון שטרית, שנמצא אתנו כאן בשם הממשלה, וגם לציין בשמחה את המפגש החשוב, ההיסטורי, שהיה אתמול לראש הממשלה עם המלך חוסיין ועם הנשיא קלינטון. אלה בהחלט אירועים היסטוריים חשובים לכל עם ישראל ולבית הזה, ואני רוצה לברך גם את כל חברי הכנסת ולאחל לעצמנו פתיחת עידן חדש של שלום במזרח התיכון.

אני רוצה להזמין את שר הכלכלה והתכנון להשיב על שאלות של חברי הכנסת. בבקשה, אדוני. אדוני הנכבד, אני מאוד מודה לך על שהואלת לבוא לכאן. יש ארבע שאלות, שאת מספרהן אני אציין, אבל נצטרך, לדאבוני, להעביר אותן לפרוטוקול. לפי התקנון, כידוע לך – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

זה יהיה בקצב מזורז, כפי שזה נקרא.

היו"ר ס' טריף:

אכן כן.

קליטת שידורי ערוץ-2 ברחבי הארץ

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הכלכלה והתכנון ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

מגיעות אלי תלונות רבות מאזורים שונים ברחבי הארץ שבהם לא קולטים את שידורי ערוץ-2 בטלוויזיה.

ברצוני לשאול:

1. באילו אזורים אין קליטה של ערוץ-2?
2. האם יש תוכנית לפריסת משדרים נוספים?
3. אם כן – מה הוא לוח הזמנים?
4. מה ייעשה כדי שתושבי המדינה יוכלו לממש את זכותם לצפות בשידורי הערוץ השני?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על-פי נתונים שנמסרו לי מהרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, תשובתי על שאלותיך הן:

1. א. האזורים שבהם אין קליטה של ערוץ-2 הם הנגב – משדה-בוקר דרומה, הערבה, יישובי בקעת-הירדן, יישובי אזור ים-המלח, יישובי גוש-קטיף וכרם-שלום ויישובי הגליל, במקומות שבהם לא ניתן לקלוט באמצעות תחנות שידור קרקעיות.

ב. אף שטרם הושלם מערך הפריסה של תחנות שידור ומרכזי קליטה ושידור מקומיים לקליטת שידורי ערוץ-2, התברר לפי סקר "גאלופ ישראל", שנערך עבור הרשות השנייה, כי כיום קולטים 97% מבתי האב בישראל את שידורי ערוץ-2 דרך תחנות השידור של ערוץ-2, אנטנה באופן ישיר, או דרך חיבור לחברות הכבלים.

2. התוכניות לפריסת משדרים הן:

א. כיום מופעלות שש תחנות שידור, מהן שתיים של הרשות השנייה, וארבע מופעלות זמנית על-ידי חברת "בזק" עבור הרשות השנייה: איתנים, הר-כרמל, באר-שבע, עכו, בני-יהודה ושער-הנגב.

ב. התוכנית לפריסת משדרים נוספים היא הקמת תשע תחנות שידור נוספות עד סוף שנת 1995 במקומות הבאים: 1. מרכז הגליל, חיפה ועמק-יזרעאל; 2. גבעת-המורה, עמק-יזרעאל ועמק בית-שאן; 3. חיפה (מערב), בת-גלים עד זיכרון-יעקב; 4. זיכרון-יעקב, הרי-אפרים ורצועת החוף עד חדרה; 5. איתנים – הר-רפיד, פרודור ירושלים, עמק-האלה, חדרה עד יד-מרדכי בחוף; 6. ירושלים צפון (תל אל-פול) – צפון ירושלים, פסגת-זאב, נווה-יעקב, רמות; 7. דרום ירושלים רבתי – קריית-היובל, בית-לחם; 8. הר-מרבץ, צפון הנגב, ערד, דימונה, מצפה-רמון; 9. אילות, טאבה, אילת.

פריסה זו של המשדרים תאפשר את קליטת שידורי ערוץ-2 בקרב 90% מכלל האוכלוסייה.

ג. הרשות הכינה מערך פריסה של מרכזי קליטה ושידור מקומיים (מקש"מים), אשר ישלימו את קליטת השידורים ל-10% הנותרים, והם יפרסו במקומות שפורטו בסעיף 1 לעיל, שבהם אין כיום קליטת שידורים.

4-3. על-פי התוכניות הנוכחיות להקמת תחנות השידור ואומדן קצב התקדמות העבודה, תושלם הקמת התחנות הנוספות עד סוף שנת 1995. הרשות השנייה מחויבת על-פי החוק ותנאי המכרז להפיץ את השידורים לכלל האוכלוסייה, והיא רואה בכך אחת המשימות החשובות והמרכזיות בפעולותיה. על-פי תנאי המכרז שהרשות השנייה פרסמה, עתידה הרשות להשקיע כ-22 מיליון דולר במערך הקמת המשדרים. המימון יבוא מזכייני הרשות ויוחזר אליהם מכספי התמלוגים, מימון אשר התחייבו עליו הזכיינים.

קליטת שידורי ערוץ-2 ביש"ע

חבר הכנסת ר' נחמן שאל את שר הכלכלה והתכנון ביום כ"ט באייר התשנ"ד (10 במאי 1994):

לאחרונה הפך ערוץ-2 לערוץ מסחרי, אך קליטתו אינה אפשרית בכל מקום בארץ.

ברצוני לשאול:

1. מה עושה משרדך לקידום קליטת הערוץ השני בשומרון ובדרום-יהודה?

2. אילו משדרים קיימים באזור יש"ע ואילו יוקמו בעתיד לצורך זה?

3. מה הוא תקציב משרדך למשדרים כנ"ל לעומת התקציב במקומות אחרים בארץ?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ככל שהשאלות נוגעת לעמדתי כמי שאחראי לרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו, הריני להשיבך על-פי מידע שנמסר לי מהנהלת הרשות השנייה:

א. הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו נמצאת כעת בתהליך מואץ של השלמת הקמת מערך השידור הארצי.

ב. התוכנית שלפיה פועלת כיום הרשות השנייה הוכנה בשעתה על-ידי משרד התקשורת. התוכנית מתייבשה לרשות השנייה אילוצים במספר תדרי השידור ובמספר המשדרים.

לפי התכנון נקבעו עשר תחנות, ובהן לא נכללו תחנות לאזורי השומרון ודרום-יהודה.

ג. אין כיום משדרי ערוץ-2 באזורי השומרון ודרום-יהודה. תחנת הערוץ השני בשער-הנגב מכסה חלק נכבד מרצועת-עזה עד אזור ח'אן-יונס (אפיק 33).

ד. ההערכה היא כי ניתן לפתור את הקשיים בקליטת הערוץ השני החדש באזורי השומרון ודרום-יהודה על-ידי התקנה של תחנות שידור קרקעיות, לרבות הקצאת תדרי שידור לאזורים אלה.

עם הקמת שני משדרים נוספים באזור ירושלים, הכלולים בתוכנית המקורית לפריסת משדרי ערוץ-2 החדש, בתל-אל-פול ובגילה, יינתן גם פתרון הנדסי כך שאחת התחנות תכסה את אזור מעלה-אדומים.

ה. נושא הקצאת תדרי שידור לתחנות הקרקעיות האמורות הינו באחריות משרד התקשורת.

פיקוח על העברת ידע לחוץ-לארץ

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר הכלכלה והתכנון ביום י"ב בתמוז התשנ"ד (21 ביוני 1994):

נודע לי כי הוקמה ועדה בראשותך למניעת העברת ידע מהארץ לחוץ-לארץ.

ברצוני לשאול:

1. מתי הוקמה הוועדה?

2. כמה ישיבות קיימה הוועדה מאז הקמתה?

3. מתי, אם בכלל, תועלה הצעת חוק שתמנע בריחה של ידע מישראל תוך גרימת נזק כלכלי למדינת ישראל?

4. האם יהיה השר מוכן לתמוך בהצעת חוק פרטית שלי בנושא?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל בראשותי החליטה ביום 23 בדצמבר 1993, בהחלטה תמ/127+110, להקים ועדה בין-משרדית, שבה ישתתפו נציגי המדענים הראשיים של המשרדים הנוגעים בנושא הגנת ייצוא ידע, וזאת מתוך מגמה להגן על ידע וטכנולוגיה ולהבהיר את הכללים להעברתם לגורמים שמחוץ לישראל ולפקח על העברתם באמצעות מתן היתרים על-פי כללים להתרת ייצוא ידע כאמור ולהסדיר את הנושא בחקיקה.

2. הוועדה קיימה שתי ישיבות מאז הקמתה, ובישיבותיה הקרובות, שמועדן נקבע, תשמע את נציגי האקדמיה, קרנות דו-לאומיות והתאחדות התעשיינים, ונציגים של חברות בין-לאומיות.

3. בתום דיוני הוועדה יונחו המלצותיה לאישור ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, וכן הצעת חוק שעליה תמליץ הוועדה.

4. אהיה מוכן לתמוך בהצעת חוק פרטית שתוגש בנושא על-ידך, אם תסכים להמתין ולהעלותה לדיון לאחר שתונח הצעת הוועדה על שולחן הכנסת, זאת על מנת ששתי ההצעות תידונה יחד.

הקצאת שעות שידור לענייני דת ומסורת

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את שר הכלכלה והתכנון ביום י"ב בתמוז התשנ"ד (21 ביוני 1994):

בעת ההכנות לשידורי הערוץ השני ועוד בהיותי שר התקשורת סוכם על הקצאת שעות שידור, בדומה לערוץ הראשון, לענייני דת ומסורת ישראל. למיטב ידיעתי, זכייני הערוץ השני לא עומדים בהתחייבות זו.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. כמה שעות שידור מוקדשות לענייני דת ומסורת בערוץ השני?

3. מדוע לא ייקבעו שעות ותוכניות בענייני דת ומסורת?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. בהתאם להוראות סעיף 5(ב) לחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו נקבע, כי במילוי תפקידיה של הרשות היא תפעל במגמה לתת ביטוי למורשת היהודית וערכיה ולערכי הציונות (סעיף 5(ב)(3)).

ב. בכללי הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (שידורי תוכניות טלוויזיה בידי בעל זיכיון), התשנ"ד–1994, קבעה מועצת הרשות השנייה, בידיעת ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, בסעיף 10(ד) כי: "10(ד) בעל זיכיון ישדר תוכניות דת ומסורת, בהיקף של 9 שעות לפחות בשנה".

ג. דרישה זו הופיעה גם במכרז הרשות השנייה לשידורי טלוויזיה בסעיף 6.1.8, אך מועצת הרשות מצאה לנכון להקל בדרישות המכרז בתקופת שנת ההרצה, שהחלה ביום 4 בנובמבר 1993, ובסעיף 6.6.2 למכרז נקבע, כי כל בעל זיכיון ישדר בתקופת ההרצה תוכניות דת ומסורת באורך של 30 דקות לפחות.

ד. הרשות השנייה מסרה לי, כי במשך שמונת החודשים שודרו כמה תוכניות הקשורות בחגי ישראל ובמועדיה, בהיקף של 3.5 שעות שידור: 1. תוכנית לחג החנוכה ("נסים ונפלאות" – שעה); 2. תוכנית לחג הפסח ("כל המרבה לספר" – חצי שעה); 3. סרט בהפקה מקורית על הסיפור המקראי של מעמד הר-סיני ומתן עשרת הדיברות ("אקסודוס – מסע אל הר האלוהים" – שעה); 4. סרט המביא את סיפורם של קומץ יהודים חיים בסין וזיקתם אל המורשת היהודית ("מסמך – עם ירון לונדון" – שעה).

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לשר הכלכלה והתכנון.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כיוון שאמרת דברי ברכה, אני רוצה להוסיף שאנחנו מעריכים מאוד את דברי הברכה על ההישג ההיסטורי, שהיה תוצאה של שיתוף פעולה, גם של המנהיגות בישראל בראשות יצחק רבין וגם של המנהיגות של ממלכת ירדן בראשות המלך חוסיין. אני חושב שכל עם ישראל, בקונסנסוס גדול אחד, הצדיע אתמול לצעד שנעשה, ואני שמח שזה הכיוון שבו אנחנו הולכים, כיוון השלום.

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 18) (הגבלה על כהונה כדירקטור), התשנ"ד-1994
(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

אם כן, רבותי חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בשינוי קל בסדר-היום. ראשית, אנו ניגשים להצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 18) (הגבלה על כהונה כדירקטור), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה.

יביא את הצעת החוק חבר הכנסת אורי אור, יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון. בבקשה, אדוני.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כנסת נכבדה, רצוני לבקש את תמיכתכם בהצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 18) (הגבלה על כהונה כדירקטור), שתעמוד כאן בעוד זמן-מה להצבעה בקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, לקראת ההצבעה בקריאה הטרוםית הצגתי הצעת חוק זו ומניתי בפני הבית דוגמאות רבות של ניגוד אינטרסים בכוח ובפועל. אף שלא נקבתי בשמות, ניגשו אלי חברים רבים והביעו את מורת רוחם, כי הרגישו נעלבים. אני רוצה לנצל את הבמה ולהתנצל בפני כל מי שראה את עצמו נפגע או נעלב מדברי.

חברי הכנסת, ככל שגברו הדיונים בהצעת חוק זו התחזקתי בדעתי שהחוק חשוב ומתקן בעיות חמורות מאוד של ניגוד אינטרסים, ועל כך אפרט בהמשך, אך בטרם אגיע לסוגיה זו אני רוצה לצטט את לורד דארנדורף, מחשובי הסוציולוגים באירופה, שביקר בישראל לפני כמה שבועות. הוא ציין, כי עליית הימין באירופה אינה אופנה חולפת. זו תגובה על תופעה עמוקה יותר, והיא, כמו שהוא אומר: האכזבה מאנשי הפוליטיקה ומיכולתם לפעול לטובת הבריות.

גם אצלנו הציבור אינו מסתיר את מורת רוחו, מאותה סיבה שהזכרה, ואין לצפות שהציבור יתייחס בחיוב ויהיה חדור יראת כבוד למוסד הכנסת, אם תשרור בו הרגשה שהנבחרים נבחרו על מנת לקדם אינטרסים כלכליים של חברות פרטיות וציבוריות, ולא לרווחת הציבור כולו.

חברי הכנסת, רצוני לעבור עתה להצגה של לב לבה של חקיקה זו, והוא: ניגוד האינטרסים העולה מן התופעה של כהונת חברי כנסת כדירקטורים. אני רוצה להדגיש, שדירקטור בחברה כלכלית או אחרת חב חובת אמונים לחברה שבה הוא מכהן, ולחברה בלבד.

אני מצטט מפקודת החברות, תיקון מס' 4, שם נקבע בסעיף 96כז, ש"נושא משרה חב חובת אמונים לחברה ויפעל לטובתה, ובכלל זה יימנע מכל פעולה שיש בה ניגוד עניינים בין מילוי תפקידו בחברה לבין מילוי תפקיד אחר שלו, או לבין ענייני האחרים".

הדירקטור בחברה מייצג את החברה, הוא חלק אורגני שלה והוא המפקח על ההנהלה הפעילה. גם הדמ"צ – דירקטור מקרב הציבור – אינו מייצג את הציבור הרחב. הוא אומנם מקרב הציבור, אולם על-פי החוק הוא אינו מייצג את בעלי המניות. חובתו של הדמ"צ היא לפעול בתום לב לטובת החברה, וגם עליו מוטל איסור כהונה אם עיסוקו יוצר ניגוד אינטרסים. אני מדבר, כמובן, על האינטרסים של החברה. תפקיד הדירקטור הוא לפקח על ההנהלה הפעילה של החברה, ובתור שכזה ניתן לטעון שהוא עלול להימצא בקונפליקט עם תפקידו האחר, ולכן האיסור הזה נקבע במפורש בתיקון לפקודת החברות.

הכנסת עצמה אמרה שאין די בכך, וחייבה חברות ציבוריות, שמניותיהן או איגרות חוב שלהן נמצאות בידי הציבור, למנות שני דירקטורים מקרב הציבור. הדמ"צ הוא אפוא המפקח על המפקחים, אך שניהם, גם הדירקטור וגם הדמ"צ, פועלים לטובת החברה שמטעמה הם מכהנים.

המטרה היא שבדירקטוריון ישבו אנשים אשר יפעלו כל העת בתום לב ולטובת החברה בלבד, ואם הם יפירו את חובת האמונים שלהם, יש זכות תביעה לבעלי המניות בשם החברה כלפי הדירקטור.

אני מקווה שאין חולק על כך, שלכל חברה פרטית ונסחרת בבורסה יש אינטרסים בכמה מישורים העשויים להיות נדונים במליאת הכנסת ובוועדותיה.

סוגיית דירקטורים שהם חברי כנסת הינה ייחודית מן הבחינה המשפטית, כיוון שעל חבר כנסת חלים שני חוקים העוסקים באיסור על ניגוד עניינים – פקודת החברות מצד אחד, ותקנון האתיקה וחוק חסינות חברי הכנסת מן הצד האחר. הטענה לגבי חבר הכנסת היא, שאם הוא פועל לטובת החברה, הוא צריך לשקול כיצד חובתו זו מתיישבת עם הצורך שלו לפעול לטובת הציבור בכללותו. הטענה לגבי דירקטור היא, כיצד הוא יכול לשקול את טובת הציבור בכללו כאשר הוא מחויב על-פי פקודת החברות לפעול לטובת החברה. לכן, רבותי חברי הכנסת, סברתי שמן הראוי לנבחר ציבור להיות משוחרר מכל תלות בגורם כלכלי זה או אחר.

אם יימנע אותו חבר הכנסת מהצבעה במספר רב של נושאים, האם לא תיפגע פעולתו הציבורית? האם תוכל הכנסת לתפקד כראוי אם רוב חבריה יכהנו גם כדירקטורים? דבר נוסף שאי-הסדרת הנושא מעלה הוא הקושי בצפיית כל המצבים שבהם עלול להתעורר החשש, או לחלופין מראית-עין של ניגוד עניינים. לא תמיד יודעים באיזו חברה מכהן חבר הכנסת כדירקטור, מה הם תחומי העיסוק של החברה, מי הם הנבחרים של אותה חברה, מה הם תחומי החקיקה הנוגעים לאותה חברה ומה הם האינטרסים המידיים וארוכי-הטווח שלה.

מתעוררת שאלה, מה דינן של חברות שאינן חברות בע"מ, חברות למטרות צדקה – מלכ"רים, שהרי מטרות החברות האלה שונות במהותן. אין אני אומר באופן גורף, שלא יכולה להיווצר סיטואציה של ניגוד עניינים בכהונת חבר הכנסת כדירקטור במלכ"ר, אך אני כן טוען, שבמקרה זה ניתן יותר לצפות את המצב של ניגוד האינטרסים, ועל-פי אינטרסים ממוקדים אלו תוכל ועדת האתיקה של הכנסת לקבוע כללים מחייבים על-פי העניין.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים עתה לעידן בחירה חדש, הוא עידן הפריימריס. אם כל חברי הכנסת או חלקם הגדול או גם חלקם הקטן יותר יכהנו כדירקטורים, אפשר יהיה להשתמש בזה, כפי שציין בוועדת הכנסת ידידי חבר הכנסת איתן, כאשר הוא אמר שלרוץ לפריימריס לאור בחירתו של חבר הכנסת כדירקטור – החברות שבהן הוא מכהן כדירקטור כבר תדאגנה להריץ אותו מבחינה כלכלית. הפיתויים בעידן הפריימריס יהיו גדולים, ואם לא נעשה סדר מסוים בתחום זה היום, בקדנציה הזאת, נמצא את עצמנו בכנסת המקדמת אינטרסים כלכליים ופרטניים של בעלי ממון ובעלי חברות למיניהם. אני טוען שהפיתוי לכך יהיה גבוה לאין שיעור מן ההגבלות, לכן בואו לא נשים מכשול בפני עיוור.

לגבי חקיקה גורפת של איסור עיסוקים נוספים, שעלתה על-ידי חברי הכנסת המכובדים שטרית ורענן כהן, אני רוצה לצטט להם את האמרה הידועה, שהטוב מאוד הוא לעתים אויבו הגדול ביותר של הטוב. כמו-כן, אני אומר את זה בזהירות, עיתוי התחלת החקיקה מותיר בי רושם, לעתים, שיש כוונה לדחות את החקיקה הזאת ולהסתפק בניסיון לחקיקה שסיכוייה להתקבל פחותים יותר מאי-פעם.

לכל חברי הכנסת המתלבטים אני רוצה להדגיש ולומר, כי עניין המלכ"רים וכן עניין תחילת החלתו של החוק בקדנציה זאת, או לחלופין בזמן זה או אחר, יהיו בדיון לקראת הקריאה השנייה. נראה לי שלגבי תחולתו של החוק כדאי יהיה לקצוב תקופת מעבר על מנת לתת לחברי הכנסת המכהנים כדירקטורים אפשרות לסיים את תפקידם בצורה נוחה ונאותה.

אני רוצה לסיים, חברי הכנסת, בטיעון שהתחלתי בו ולומר, שאני טוען שחברי הכנסת הרוצים לשמור על מקור הכנסה נוסף כדירקטורים כורתיים, לעניות דעתי, את הענף שעליו כולנו יושבים, כיוון שיש סיכוי שהם יוכלו להמאס אותנו ואת עצמם על הציבור, והם פוגעים בתדמית של הבית הזה.

בשם כל אלה, רבותי, אני מבקש את תמיכתכם בהצבעה על החוק. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת אורי אור. אנחנו מתחילים את הדיון. שלוש דקות לכל דובר, ואני מבקש להקפיד על כך. מי שאני קורא בשמו והוא איננו נוכח באולם, מאבד את תורו. רשימת הדוברים סגורה.

ראשון הדוברים – חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת יורם לס.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – א. אני רוצה לברך את חבר הכנסת אורי אור, שהעלה את הצעת החוק שבאה לשמור על הגינות וטוהר המוסר, כדי למנוע ניגוד אינטרסים, אבל, וכאן יש אבל, צריך למצוא את הדרך הממוצעת בין שלילת השתתפותם של חברי כנסת בפעילות בחיים הציבוריים והכלכליים, שזה דבר לא רצוי – אי-אפשר לנתק חברי כנסת מכל השתתפותם והשתייכותם. הם חייבים להיות בתוך העם הזה, חייבים להיות מעורים, חייבים להיות פעילים, ויש לנו עניין בכך, שכן

ככל שחבר כנסת פעיל יותר, כך הוא מודע יותר לבעיות ואינו יכול להתעלם מהן. מן הצד השני, הבעיה היא איך שומרים באמת על הגינות ומונעים ניגוד אינטרסים כאשר חבר כנסת, בעוצמתו ובכוח סמכותו, עלול להטות את הכף? הייתי רוצה שתחשוב על זה. אף שאני אתמוך בך, הייתי רוצה אולי שלקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית תחשוב, בכל אופן, על מגבלות כלשהן. אני אציע כמה, אבל גם אתה תואיל לחשוב, כי אנחנו לא רוצים למנוע את פעילותם של חברי הכנסת.

חשבתי על תוספת. בחוק העמותות כתוב, שיכול אדם להיות חבר בעמותה, בתנאי שאין לו מזה תמורה כלשהי. חשבתי להוסיף פה את ההגבלה – ודאי תתייחס לכך בתשובתך – אלא אם כן הוא עושה זאת בהתנדבות וללא כל תמורה שהיא, בין ישירה ובין עקיפה. אני יודע שגם זה עדיין לא מונע את ניגוד האינטרסים, אבל ברגע שאני מגביל אותו והוא לא מקבל שום דבר עבור חברותו – היום כהונת דירקטור היא מקור הכנסה, מקור פרנסה, אז ודאי הוא משועבד. אבל אם הוא חבר והוא לא מקבל כל תמורה, יש לשער שההגינות תעלה במקרים אלה.

אני אומר שאני אתמוך בחוק, אבל צריך לחשוב על הסתייגויות.

דבר אחרון. יש היום חברי הסתדרות שהם חברי כנסת. זה לא ניגוד אינטרסים? ראשי עיריות שהם חברי כנסת, זה לא ניגוד אינטרסים? לכן אני אומר שזאת התחלה, אבל צריך למצוא את הסיכום בעניין.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת יורם לס, ואחריו – חבר הכנסת חגי מירום.

אבקש מכולם להקפיד על שלוש הדקות. זה פרק זמן סביר כדי להביע דעה.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להביע תמיכה בהצעת החוק של חבר הכנסת אורי אור, שמטרתה למנוע מצב שחבר כנסת יושב כדירקטור בחברה. אוסיף טעם נוסף על הטעמים הרבים שכבר נשמעו – היום המושג דירקטור קיבל משמעות אחרת מזו שהיתה לו בעבר. אם בעבר זה היה אולי קישוט במועדון חברים, היום יותר ויותר נדרש הדירקטור לעבודה אמיתית ולמעורבות אמיתית בחברה שבה הוא משמש כדירקטור. אם היא תיפול – הוא ייפול והאחריות תהיה על כתפיו.

על הרקע הזה של מעורבות יתר של דירקטורים במה שקורה בחברות, ניגוד האינטרסים, ואפילו האינטרס האישי, יכול להיות כאן בולט וברור.

אני רוצה להזכיר מקרה, שאם לא הייתי רואה אותו בעיתון לא הייתי מאמין שהוא קרה. נתפסו שני חברי פרלמנט בריטים, שקיבלו תשלום של 1,000 לירות שטרלינג לכל שאילתא שהם הגישו בכנסת

שלחם, בפרלמנט, כמובן על-ידי בעלי אינטרסים שלחצו עליהם בוודאי באיזו ישיבה. אני מביא את הקוריוז הזה, שאני מקווה שלא נמצא במקומותינו, גם כנימוק נוסף.

אני מעלה רק שאלה בנושא המלכ"רים. גם עבדך הנאמן, חבר הכנסת אור – אני יושב-ראש של עמותה, בהתנדבות. זו עמותה שעוסקת במתן שירותי סיעוד. מלכ"רים רבים, שמגלגלים לא מעט כסף וחייבים להחזיק את עצמם באופן כלכלי, ימצאו את עצמם כאן מול איזו שאלה, וראוי שבעת הדיון בחוק בוועדה תינתן הדעת על חברי הכנסת שמשמשים בהתנדבות כדירקטורים, או כיושבי-ראש, בעמותות ציבוריות שצריכות להתקיים כלכלית, שיש להן אינטרסים ציבוריים. צריך לתת את הדעת על עניין זה בעת הדיון בחוק. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. אני מזמין את חבר הכנסת חגי מירום. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

דן תיכון (הליכוד):

הוא איננו. הוא בחוץ-לארץ.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי, חברי הכנסת, הכנסת דנה בישיבה ב-1 ביוני 1994, בקריאה הטרומית, בהצעת החוק הזאת, חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 18) (הגבלה על כהונה כדירקטור), של חבר הכנסת אורי אור, והחליטה להעביר אותה לוועדת הכנסת לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

אכן, ועדת הכנסת דנה בהצעת החוק הזאת והיא באה פה לקריאה ראשונה לאחר דיון בוועדת הכנסת.

חברי הכנסת, לא קל הדבר כאשר אנחנו מביאים הצעות חוק שיש בהן כדי להגביל את עצמנו. חברי כנסת רבים לא אוהבים זאת, ויש הרואים במי שמציע הצעות חוק מעין אלה אדם שמנסה להופיע כמו הצדיק הצנוע הידוע, צדיק הדור וכן הלאה וכן הלאה. אבל, אני חושב שחבר הכנסת אורי אור לא מנסה ללכת בדרך הזאת, אלא מנסה למנוע עצמנו מפני ניגודי אינטרסים, מפני כפל עיסוק ותפקיד, ורוצה לבוא ולמקד את הפעולה שלנו למען עבודת הכנסת, עבודת חבר הכנסת, ועל מנת שלא להיכאות ברותחין של ניגודי האינטרסים.

אני כשלעצמי בכלל חושב שאין מקום לכפל עיסוק ושחבר הכנסת צריך לעסוק אך ורק בעבודתו כחבר הכנסת. אם יש בעיה ומישהו סבור שהשכר המשולם לחברי כנסת אינו מספק – יש מקום לשוב ולבחון את הסוגיה הזאת. אבל צריך להימנע מכפל עיסוקים.

אני מרשה לעצמי לומר זאת פה מפני שיש לי מקצוע. אני עורך-דין במקצועי. באתי אל הכנסת כמי שעבד במשרד עורכי-דין, ואני גזרתי על עצמי לחדול מן העניין הזה, מפני שחשבתי שצריך להקדיש את כל העבודה למען הכנסת, לעבודת הכנסת ולמען האנשים שאנחנו נבחרנו על-ידם וצרכים לייצג אותם.

אני רוצה לומר כאן משהו באשר לסוגיית ניגודי האינטרסים. תראו, קשה מאוד להיות חבר בדירקטוריון של חברה, שהיא בדרך כלל בעלת מאוויים עסקיים, ולהיות כאן בכנסת מחוקק בלתי-מוטה, מחוקק ללא משוא פנים. זה פשוט נוגד את טבע האדם וגם נוגד את החוק, את חוק החברות, את פקודת החברות. בעצם אתה נשבע אמונים, מצד אחד, לתפקידך כחבר כנסת, ומצד שני, קמות לך חובות דירקטור, חובות שבחוק, שבעצם מאלצות אותך ללכת את המסלול של העדפת החברה שלך.

אני מבקש עוד טיפה של זמן. בכל זאת, אני יושב-ראש ועדת הכנסת, שדנה בעניין הזה, ויש פה נוהל בקריאה ראשונה שהמזיע מציע ראשון. אני חושב שכדאי לדעת מה היו ההתלבטויות.

הוועדה התלבטה בכמה סוגיות. ראשית, כמובן, עלתה הסוגיה של ניגודי ההשקפות. היו חברים בוועדה שאמרו: עזבו אותנו מהמגבלות הללו, כל חבר כנסת יודע מה הם כללי האתיקה, והוא יישא באחריות אם הוא מפר אותם; אל תיכנסו לתוך הנשמה ואל תפגעו בחירותו. בכל זאת, רוב החברים בוועדה – וזה היה רוב לא גדול, אני מחויב לומר פה את האמת לכנסת – העדיף את הצעת החוק של חבר הכנסת אורי אור ואת ההגבלה הזאת שהכנסת מטילה על עצמה, ולא מישהו אחר הטיל אותה עליה, כדי להימנע מניגודי אינטרסים.

הדבר השני שהעסיק את האנשים הוא: מהו דירקטוריון? הרי חבר הכנסת אורי אור קבע פה, בהצעת החוק שלו – אני אסתכל על הנוסח ואפנה את תשומת לבכם לכך – כדלקמן: "לא יתמנה חבר הכנסת ולא יכהן כדירקטור, כדירקטור מקרב הציבור, או בכל תפקיד דומה אחר בחברה, אף אם כינויו שונה". מה עם חברה? מה עם שותפות? מה עם אגודה שיתופית? מה עם עמותה? – אין תשובות על כך בהצעת החוק כפי שהיא מונחת כאן. למעשה, שותפות עסקית, אגודה שיתופית עסקית, או עמותה, שהיא לא מוסד ללא כוונת רווח, יכולות להיכנס בגדר העניינים האלה.

אנחנו נצטרך – ואכן הבטחנו לחברי הוועדה – להיזקק לשאלות הללו בהמשך ישיבות ועדת הכנסת.

יש שאלה שעלתה: מה באשר למלכ"רים? בעצם כאשר מדובר במוסד ללא כוונת רווח, שחבר הכנסת נמצא בדירקטוריון שלו, או יושב-ראש הדירקטוריון שלו, והוא אינו מקבל אגורה, לא בעד רכב, לא טלפון, לא משכורת ולא שום דבר, אלא רק נותן את שמו הטוב, את מרצו הציבורי, למען קידום עמותה שהיא מוסד ללא כוונת רווח – לפי דעתי, לא קיימים ניגודי אינטרסים במצב הזה, כי הוא מקדיש את כל מרצו לא למען עצמו, אלא למען גורם אחר. אפשר להכניס את המבחנים: ובלבד שלא יקבל מהעמותה או מהמלכ"ר שום טובת הנאה אישית. אבל זאת שאלה שנצטרך לדון בה, מפני שהיא חלק מן הבעיה.

אני רוצה להגיד כאן לסיכום: לפי דעתי, חבר הכנסת אורי אור מוביל כאן חקיקה שיש בה משום הנחת אמות מידה ונורמות נכונות יותר בעבודת הכנסת ובעבודת חבר הכנסת. אני חושב, שעלינו לשמור

את עצמנו מפני חולשותינו, פיתוינו, פשוט מפני עצמנו. המגמה שהוא מוביל היא נכונה. נבחן את הדברים. נבחן גם את עקרון התחולה מבחינת הזמן שנחיל זאת. נעשה זאת כך שזה לא יפגע בדירקטורים מכהנים ברגע זה. אולי נקבע איזה מועד. כאן, לפי הצעת החוק, נקבע מועד. יכול שהוא יהיה מאוחר יותר, על מנת שמי שנכנס ועוסק – שלא תיפגע חברה ולא ייפגע חבר כנסת. אבל המגמה היא מגמה ברוכה. אני מברך את חבר הכנסת אורי אור על כך. בשם ועדת הכנסת, שהיה בה רוב לכך, אני מבקש מהכנסת לאשר את החוק ולהמשיך את מהלך החקיקה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת. חבר הכנסת מאיר שטרית, חבר הכנסת שאול יהלום, חבר הכנסת טלב אלסאנע, חבר הכנסת רענן כהן – לא נמצאים. חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רן כהן.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתנגד להצעת החוק הזאת, מאחר שהיא מתייחסת לקטע צר אחד שבו מעורבים חברי הכנסת.

הגשתי הצעת חוק, חבר הכנסת אורי אור, ולא נקבת בשמי, כי ההצעה של שני חברי הכנסת מאוחרת להצעה שאני הגשתי בזמני. אומר דבר אחד. אם באמת ובתמים רוצה הכנסת – תסתכלו על הכנסת, 120 חברים, איפה הם? כולם דירקטורים? אצל כולם יש ניגוד אינטרסים או כפל תפקידים? איפה 120 חברי הכנסת? אפשר לספור אותם. אם רוצים שכולם ישבו כאן, צריך למנוע כפל תפקידים לאורך כל התפקידים. אביא דוגמה. מזכיר ההסתדרות, האם הוא יכול להיות חבר כנסת? ראש האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, הוא יכול להיות חבר כנסת? מזכיר המפלגה, האם הוא צריך להיות חבר כנסת?

דן תיכון (הליכוד):

גזבר ההסתדרות.

רון נחמן (הליכוד):

גזבר ההסתדרות, האם הוא יכול להיות חבר כנסת? נציג התק"ם, האם הוא יכול להיות חבר כנסת? אין לו ניגוד אינטרסים? על ראשי ערים דיברתם, אז אני פטור מלהשיב.

מיכאל איתן (הליכוד):

איזה מוסד זה נציג התק"ם?

רון נחמן (הליכוד):

בפריימריס של מפלגת העבודה יש משבצת.

היו"ר ס' טריף:

זה מחוז, זה מבנה ארגוני, חבר הכנסת נחמן. זה לא תפקיד ציבורי.

רון נחמן (הליכוד):

זאת אומרת, מבחינה ארגונית יש דבר כזה שנקרא מחוז.

יורם לס (העבודה):

יש נציג הדרוזים, יש לך בעיה אתו?

רון נחמן (הליכוד):

לא. חבר הכנסת לס צודק.

יורם לס (העבודה):

אתם לא מבינים את ההבדל? הוא לא לוקח כסף לכיס.

רון נחמן (הליכוד):

אני לא יושב-ראש ועדה, יש לי שלוש דקות כדי לגעת בקצה הדברים ולהראות את הצביעות שבעניין.

היו"ר ס' טריף:

אבל הרחקת לכת בדוגמאות.

רון נחמן (הליכוד):

מי שיגיד שחבר הכנסת סאלח טריף אינו מייצג את המגזר הדרוזי, לא אומר אמת. אנחנו יושבים יחד באותה ועדה. מי שיגיד שחבר הכנסת אסעד לא עושה את הדברים האלה לגבי המגזר הדרוזי, לא יאמר אמת. אצל כל אחד אפשר למצוא את האינטרס שלו. אותו דבר לגבי ציבור דתי ולא-דתי, זכויות האזרח וכדומה. לכן, יש התחלה, אין לזה סוף.

אני רוצה לומר דבר אחד פשוט, חבר הכנסת אורי אור. אני הראשון שיתמוך בכך שחברי כנסת ישמשו בכנסת מלוא הזמן, שישבו כאן Full-time job. זה כולל גם שרים וסגני שרים. צריך להכניס גם את החוק הנורבגי, כדי שהשרים יהיו בממשלה וכאן ישבו 120 חברי כנסת. בחוק כזה של מניעת כפל תפקידים, שיחול על כולם, אני מוכן לתמוך ולעזור. אבל, לתפוס קטעים קטעים ובהם לעשות מין מעשה חקיקה, של חוקה שלא התחילה ולא נגמרה, אני חושב שזה מוגזם, לא נכון, לא צודק. ולכן אני חושב להתנגד.

היו"ר ס' טריף:

תודה. קראתי את שמו של חבר הכנסת רן כהן. מייד אחר כך אתן את רשות הדיבור לחבר הכנסת בני טמקין. חברי הכנסת יגאל ביבי, דוד מנע, עוזי לנדאו, ענת מאור, פני בדש, אלי גולדשמידט – אינם. חבר הכנסת בני טמקין, בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מדבר כאן גם אל חבר הכנסת רון נחמן, לא רק כחבר כנסת אלא גם כאיש שבאקדמיה עוסק קצת במדעי המדינה.

קודם כול, אני רוצה לברך את חבר הכנסת אורי אור על היוזמה הברוכה מאוד שלו. אני רוצה להסביר לחבר הכנסת רון נחמן כמה מושגי יסוד בייצוג פוליטי על-ידי חבר כנסת. חבר כנסת אמור לייצג קודם כול את האינטרס הכללי של האוכלוסייה במדינה שלו, על-פי הבנתו, תפיסתו, השקפת עולמו. הוא מנסה, או היא מנסה, לייצג את הציבור ככלל, את האינטרס הכללי.

שנית, יש לחבר כנסת גם ייצוג של אינטרסים סקטוריאליים מסוימים, אזוריים, גיאוגרפיים וכדומה. אני לא מתפלא על כך שחבר הכנסת רון נחמן, למשל, מנסה לייצג נאמנה את האוכלוסייה של יהודה ושומרון על-פי הבנתו והשקפתו. ואני לא מתפלא על כך שאדוני היושב-ראש, חבר הכנסת סאלח טריף, מנסה לייצג, לצד האינטרס הכללי, אינטרס של העדה שהוא מרגיש שהוא רוצה לשקף את הרצונות שלה, של האוכלוסייה הזו.

אבל, יש הבדל עצום בין זה לבין הייצוג של אינטרס ספציפי מסחרי כזה או אחר, ומי שלא מבין את ההבדל בין הדבר הזה, האחרון, לבין שני הדברים הקודמים, נדמה לי שהוא לא מבין מה חבר כנסת בא לעשות כאן. אי-אפשר להשוות לא בין מפלגה ולא בין תנועה קיבוצית, ואפילו לא בין איגוד

מקצועי, ההסתדרות – בכל העולם יש ייצוג גם של איגוד מקצועי כמעמד של אנשים, כאזור שלם של אוכלוסייה, על-פי השקפת עולמו של חבר הכנסת, אבל לא ייצוג של אינטרס ספציפי שחבר הכנסת או חברת הכנסת קשורים אליהם באופן אישי ומקבלים תמורה כספית זו או אחרת. ההבדל הוא עצום, ומכיוון שכך, אני רואה את הצעתו של חבר הכנסת אורי אור כהתקדמות חשובה, שבאה להבטיח שחבר הכנסת ייצג ציבורים כלליים רחבים, אזורים-גיאוגרפיים או בכלל, של כל המדינה, על-פי השקפת עולמו, על-פי האידאולוגיה שלו או של מפלגתו, ולא על-פי אינטרס כספי צר של גורם ספציפי במדינה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד.

חברי הכנסת אברהם פורז, אלי דיין, אסעד אסעד, חיים אורון – אינם. חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת מיכאל איתן.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת אורי אור, משום שאני בהחלט מוצאת שלעיתים תכופות עשויים להיות ניגודי אינטרסים בין חברות בדירקטוריון מסוים לבין הפעילות של אותה חברה שצריכה להיות מיוצגת. אני זוכרת, לדוגמה, הצעת חוק שנדונה בוועדת הפנים לגבי חברה שעוסקת בבנייה. היא היתה קשורה לחברת החשמל – אם יש לה סמכות או אין לה סמכות או יהיו לה זכויות לקבוע איפה יוקם עמוד החשמל, בהתייעצות עם חברת הבנייה, בלי התייעצות עם חברת הבנייה – והתחלתי לחשוב, האם אותה חברה מתעסקת גם בבנייה או לא. חשבתי לעצמי, אם אתה דירקטור באותה חברה, האם אתה כל הזמן צריך לחשוב מה טווח העיסוקים של אותה חברה? ואם אתה חבר בוועדה שלכאורה הפעילות בה לא נראית כמתנגשת, ופתאום כשיש ישיבה ודנים בה בחוק מסוים, אתה רואה ניגוד אינטרסים מכיוון שלא חשבת עליו בכלל.

מעבר לכך, אני מוכרחה לומר מתוך ניסיוני ועבודתי בכנסת, שעבודת הכנסת פשוט לוקחת את כל הזמן. אני אישית תומכת בכך שחבר הכנסת לא יעבוד בשום עבודה נוספת. אולי קל לי לומר זאת כאשה, כי אנחנו יודעים איפה מתקיימת העבודה הנוספת. אבל בפירוש אני רואה, שכאשר אתה עובד בצורה רצינית, אפילו 24 השעות שיש לנו בכל יום ויום לא מספיקות לעבודה רצינית של הכנסת. לפיכך, אני מתנגדת לכל עבודה נוספת. העבודה שלנו כאן בכנסת, כמייצגי ציבור וככאלה שמופיעים, אם בסיוורים של ועדות, אם כמייצגים ציבורים שונים, אם בפעילותנו בתוך התנועות שלנו, פשוט גוזלת את כל הזמן ולמעלה מזה.

פן נוסף שהייתי רוצה להעלותו הוא הפן של נשים. אני כחברת כנסת בהחלט מרגישה עצמי כנציגת הנשים. אין כמעט דמ"צים נשים. הייתי רוצה בהזדמנות הזאת לבקש לתת שיניים לחוק שעבר כאן בכנסת לגבי ייצוג נשים בדירקטוריונים, שייאמר חד-משמעית, שבדירקטוריונים שאין בהם נשים, משני נציגי הציבור לפחות אחד יהיה אשה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן. אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו, חברי הכנסת, מרגע שנבחרנו לכנסת אנחנו שוכחים לפעמים את ההתחייבויות ואת ההבטחות שלנו לציבור הבוחרים שבשמו ביקשנו להגיע לבניין ולכהן כאן כחברי כנסת.

אני רוצה להזכיר לכל אחד מאתנו, שכדאי לנו לעיין מדי פעם במה שנקרא תקנון הכנסת. בסופו יש פרק ששמו: ענייני אתיקה, ושם כתוב מה הם כללי היסוד שצריכים להדריך את חברי הכנסת במילוי תפקידם כחברי כנסת.

אני קורא את סעיף 3 האומר: "חבר הכנסת יקדיש למילוי תפקידו כחבר הכנסת את כל הזמן הדרוש לכך, ויבכר בזמן הזה את מילוי תפקידו על פני כל עיסוק אחר". ואני שואל: כאשר בתל-אביב מתקיימת ישיבת דירקטוריון של חברה מסוימת וחבר כנסת יושב שם, במקום לשבת פה במליאה, האם הוא ממלא את תפקידו? ולו רק מבחינת הזמן, האם הוא ממלא את תפקידו? הוא נשלח לכנסת, הוא מקבל משכורת מקופת המדינה, והוא מתחייב תמורת המשכורת הזאת להקדיש את כל זמן עבודתו לשליחותו. והנה, במקום לעשות זאת, הוא לוקח זמן, שעבורו הוא מקבל משכורת, וסליחה על הביטוי, הוא בורח מהעבודה והולך ועושה עבודה צדדית.

מובן שהדבר הזה פסול, ולו מההיבט של העבודה ושל הזמן. אבל לא רק מההיבט הזה, יש היבט נוסף. אנחנו משתמשים בתואר חבר כנסת, ועד כמה שהתואר הזה זוכה להרבה ביקורת, לעג ובוז מצד כל מיני אנשים, עיתונאים וציבור רחב, ולפעמים גם אנחנו איננו נוהגים זה כלפי זה בנימוס בלהט הוויכוחים, הרי כולנו יודעים יפה מאוד שמאחורי אותם סימני לעג ובוז, התואר של חבר כנסת במדינת ישראל, וכנראה גם במקומות אחרים בעולם, יש לו משמעות חזקה ויש לו היכולת לקצר הליכים, לפתוח דלתות, לעשות מה שציבור העובדים, הפקידים והרשויות השונות, וגם אזרחים אחרים עושים, כשהם יודעים שבצד הלעג והרצון קצת לקנטר את חברי הכנסת עדיין חברי הכנסת מבצעים שליחות ציבורית, ונותנים לנו את הקרדיט הזה גם במסדרונות הממשל וגם במקומות רבים אחרים.

ומה עושה חבר הכנסת? הוא לוקח את התואר הזה של חבר כנסת ומוסר אותו לדירקטוריון כזה או אחר. הרי ברוב המקרים הסיבה היחידה לכך שחברי כנסת מוזמנים להיות חברים בדירקטוריון היא העובדה שאותה חברה חושבת שיהיה זה לה למועיל כאשר את הדירקטוריון שלה יקשט שם של חבר כנסת. זה יסייע לה, יביא לה תועלת, כך שזה שיקול מסחרי טהור של אותה חברה. מדוע אנחנו צריכים לאפשר שימוש בתואר חבר כנסת למטרות פרטיות, עסקיות ומסחריות של חברה זו או אחרת?

משני הטעמים האלה, גם מבחינת הזמן וגם משום הצורך לשמור על טוהר שליחותו של חבר הכנסת למטרות ציבוריות בלבד, אני מצטרף לחוק זה.

עם זאת, ובזה אני מסיים, מתוך היכרותי את המצוקה של רבים מחברי הכנסת, שהכנסת אינה מעמידה לרשותם אמצעים בסיסיים כדי שיוכלו לתפקד, לא משרד ולא מזכיר, ממש שום דבר, אני יודע שחלק מהם נאלץ לחפש סיוע לביצוע תפקידיהם הציבוריים, והם משיגים זאת על-ידי מכירה מסוימת של זמנם הציבורי ושל התואר חבר כנסת לטובת חברות מסחריות, ובתמורה הם מקבלים כלים כדי שיוכלו לבצע גם תפקידים ציבוריים.

מובן ששעטנז כזה הוא פסול, ובוודאי לא רצוי. אני מקווה שגם החלק השני של דברי יילקח לתשומת לב ויבוא על תיקונו.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול גוטמן, ואחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני אתמוך בהצעת החוק. אני באמת שותף לדברים שנאמרו לפני כן על-ידי קודמי. יש בעייתיות רבה בכך שלחברי הכנסת יש עיסוק צדדי, כאשר העיסוק הצדדי הזה מחייב אותם להפנות תשומת לב רבה ולפנות גם זמן רב לאותו עיסוק.

אני נמנה עם עורכי-הדין בבית הזה, ואני נמנה עם אלה שעוסקים בעיסוק הצדדי, ואני מכיר את ההתלבטויות, אף שאני חושב ומאמין ומקווה, שאין במה שעשיתי עד היום לפחות כדי לפגוע בתפקודי כאן.

עם זאת, השאלה היא שאלה נכבדה. אני אתמוך בהצעת החוק, בעיקר על מנת לאפשר את קידומו של הדיון הציבורי בשאלת העיסוק הכפול של חבר הכנסת בכלל, לאו דווקא אותם דירקטורים בחברות. אני חושב שנצטרך לעסוק בסוגיה הרחבה יותר, ואני יודע שיש גם ועדה שדנה בנושא שכר חברי הכנסת, וזה פן אחר של אותו עניין. אבל על מנת לקדם את הנושא כולו, כפי שכבר אמרתי, אני אתמוך בהצעת החוק.

אני רוצה להעלות גם את האספקטים האחרים הנוגעים לתפקודו של חבר הכנסת כאן. אני חושב שמן הראוי היה שנבדוק, נדון ונברר גם את שאלת שכרו של חבר הכנסת, על מנת למנוע מצב שבו חבר כנסת שמבצע אותה עבודה, השיקול הכספי עומד לנגד עיניו ומדבר בסכומים לא גדולים, ולא כל אחד יודע זאת. כי הלוא יש מגבלה חוקית לגבי הסכום שחבר כנסת יכול להשתכר. לא הייתי רוצה להגיע למצב שבו תימנע האפשרות הזאת מחבר כנסת, ואולי יהיה זה גם שיקול של אדם שלא לבוא ולתרום מיכולתו ומידיעתו במישור הציבורי. לא הייתי רוצה שבכנסת תשב אוכלוסייה של אליטיסטים, אנשים שהם עשירים, או קיבוצניקים שאין להם דאגות פרנסה, או פנסיונרים מארגונים קודמים.

אני חושב, שמן הראוי שהכנסת תייצג, שיהיו בה אנשים שמייצגים שכבות רבות של הציבור, ואני יודע שלפעמים שאלת הפרנסה היא שאלה נכבדה, מה גם שהתשתית העומדת לצדו של חבר כנסת

שבאמת רוצה לבצע את עבודתו לעומק, תוך היעזרות במומחים והיעזרות בצד הטכני, היא תשתית שגם אם לא הייתי מגדיר אותה כעלובה, הייתי בכל זאת אומר שהיא בוודאי איננה רחבה בצורה משמעותית.

אנחנו מקבלים בעצם שירותים בהיקף של חצי משרה. וממחר, לאחר שנצא לפגרה ועד להתכנסות הבאה של הכנסת, שירותי המשרד שלנו מצומצמים ומוגבלים. היכולת שלנו להיעזר בצורה טכנית במומחים היא מוגבלת ביותר לאורך כל השנה, על אחת כמה וכמה בפגרה. ואז אתה שואל את עצמך, כיצד אתה יכול לבצע את מלאכתך נאמנה גם ללא כל קשר לפעולות האחרות שחבר כנסת מבצע מחוץ לתפקידו.

לכן, כשאני בוחן את הסיטואציה כולה אני אומר: בואו נלך קדימה עם אותו דיון ציבורי, בואו ננסה לברר באמת, לא להסתיר וגם לא להתיימר להיות מתייפפים שחושבים ושוקלים רק את עניין גובה השכר. בואו נבדוק איך אפשר להגיע למצב שבו חבר כנסת יוכל לבצע את תפקידו נאמנה בשכר הולם, והעניין של העיסוק הצדדי יבוטל כחלק מהמכלול של השינוי והרביזיה שאני מאמין שצריך לעבור כל הנושא של עיסוקו של חבר הכנסת, וגם השירותים שמגיעים לחבר הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת שאול גוטמן. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. חבר הכנסת אפרים גור.

חבר הכנסת דן תיכון, אני רואה שאתם פותחים כאן דיון נפרד.

דב שילנסקי (הליכוד):

אנחנו מתייעצים.

היו"ר ס' טריף:

חשוב להתייעץ, אבל אפשר לעשות זאת בחוץ.

חבר הכנסת עובדיה עלי – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת אברהם רביץ.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אני פה.

היו"ר ס' טריף:

שלום, גברתי. אני התבלבלתי כי שינית את מקום מושבך. בבקשה, חברת הכנסת גוז'נסקי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ניהלנו כאן ויכוח אם קראת לחבר הכנסת דן תיכון כדי לדבר, או כדי לא לדבר.

היו"ר ס' טריף:

רציתי להפנות את תשומת לבו שיסתובב, כי רציתי ליהנות מזיו פניו. זה הכול.

דב שילנסקי (הליכוד):

יש אצלנו דמוקרטיה. אנחנו מתווכחים, חלק בעד וחלק נגד.

היו"ר ס' טריף:

אפשר לעשות זאת יותר בשקט.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רציתי להצטרף לתומכים בהצעת החוק של חבר הכנסת אורי אור, מהסיבה שאנחנו צריכים, לדעתי, להטיל יותר ויותר הגבלות על המעורבות של חברי כנסת בניהול חברות ובעניינים כלכליים מיידיים.

אני זוכרת שהיה בשעתו ויכוח גדול בכנסת, האם יכול חבר כנסת, נניח, לנהל חווה. הטענה היתה, שבעצם מה זה משנה, הוא בכנסת ומישהו אחר מנהל את החווה. הטענה הזאת, לדעתי, איננה עומדת במבחן המציאות, משום שכל חבר כנסת, לא רק כשהוא חבר בוועדת הכספים, שעוסקת בכספים, אלא כשהוא חבר כנסת שאיננו בוועדת הכספים, הוא נדרש לאשר חוקים, הוא נדרש לאשר תקנות, הוא נדרש להצביע על תקציב המדינה, וכל מעורבות ישירה בניהול חברה כלכלית חייבת בשלב מסוים לגרום לניגוד אינטרסים.

חברי הכנסת גם כך נתונים ללחצים, ואני חושבת שיש לחצים שהם לגיטימיים. כאשר חבר הכנסת מייצג ציבור, אם זה ציבור עובדים, או ציבור באזור מסוים, או ציבור של חקלאים, או ציבור של נשים,

או כל ציבור אחר, והוא מעלה את הבעיות של הציבור הזה במליאה או בוועדות, זאת, לדעתי, העבודה הנכונה של חבר הכנסת. אבל כאשר מדובר בהשתלבות של חבר כנסת בעסק כלכלי, אני חושבת שזה בדיוק ההיפך ממה שדרוש לנו כדי שהדיונים יהיו לגופו של עניין.

לגבי עניין הכנסות חברי הכנסת, אני יודעת שיש חברי כנסת שמתאוננים, ויש בכך צדק, שקשה להם לכסות הוצאות שקשורות בייעוץ משפטי או בייעוץ כלכלי או בתחומים אחרים. הייתי שמחה מאוד לו היה נמצא בכנסת פתרון לצורך של חברי הכנסת במקור מימון להוצאות שלהם לצורכי העבודה בכנסת. אבל ודאי שלא הייתי רוצה לראות שהכנסות כאלה מחברות בדירקטוריונים, או הכנסות כלכליות מן הסוג של בעלות וניהול, הן יהיו ההכנסות שיממנו את עבודת חבר הכנסת.

אנחנו נמצאים – וזה דבר אחרון – בעידן הפריימריס, אדוני היושב-ראש. בעידן הפריימריס יש הרבה בעיות לחברי כנסת שמתמודדים, מבחינה כלכלית, ולכן הכנסת צריכה להיות עוד יותר קפדנית בנושא הזה, כדי שלא כסף ציבורי ולא כסף שעלול להשפיע על הבחירה יממנו את בחירתו של חבר הכנסת. תודה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד. לפני שאני קורא לחברת הכנסת לבנת – הרי עכשיו את תדברי מכאן ותראי אילו קולי קולות נשמעים כאן. זה מאוד מפריע. תסבירי לחברים שאין מדברים בצורה כל כך קולנית. חבר הכנסת הנגבי, אנא. חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת רפאל איתן.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להתנצל בפני חברת הכנסת גוז'נסקי על ההפרעות, ואני מקבלת את ההערה. אני עצמי לא אוהבת שעושים את זה כשאני מדברת, בוודאי גם חברי כנסת אחרים, ואני בהחלט מקבלת על עצמי את ההערה, אני מניחה גם בשם חברי.

לגופו של עניין, הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, כפי שמובאת כאן היום, הגבלה על כהונה כדירקטור, של חבר הכנסת אורי אור, היא הצעת חוק נכונה, היא גם בעתה. לצערי, היא באה אולי קצת מאוחר מדי, וגם קצת מחזיקה מעט מדי.

אני רוצה לומר למה אני מתכוונת. אני מתכוונת לכך שלגבי דידי, חבר כנסת מרגע שבו נבחר לכהן בתפקיד זה חלה עליו חובה ברורה לכהן רק בתפקיד הזה, לא לעסוק בעיסוקים נוספים, לא להיות ראש רשות ולא להיות מזכיר הסתדרות ולא לכהן בכל תפקיד אחר שאפשר להעלות על הדעת; בוודאי גם לא באיזה מקצוע חופשי כזה או אחר – לא עורך-דין, לא שמאי, לא שום מקצוע שיכול לגזול את תשומת לבו ואת זמנו מעבודתו הציבורית ומהעבודה הפרלמנטרית שאליה הוא נשלח.

לעניין הזמן שחבר הכנסת צריך להשקיע בעבודתו הציבורית נוסף גם העניין המאוד-חשוב של חשש לניגוד עניינים במקרים מסוימים שבהם חבר הכנסת מייצג – והיו דברים מעולם, וכולם יודעים על מה מדובר – אינטרס כזה או אחר, פרטי, כלכלי, משקי, לא משנה כלל מאיזה סוג ומין, לא כאיש ציבור

לא כמייצג מגזר מסוים; ומצד שני, יושב בוועדות הכנסת או במליאת הכנסת במצבים שבהם הוא צריך להכריע הכרעות שיכולות להשפיע על אותם אינטרסים שהוא מייצג, ולפעמים מייצג אותם לא כאיש ציבור וכנבחר אלא תמורת קבלת כסף של ממש או איזה טובות הנאה כאלה או אחרות שהן שוות כסף.

לכן, הצעת החוק הזאת, אדוני היושב-ראש, היא הצעת חוק נכונה, אבל כבר אמרתי: איננה מחזיקה מספיק. אילו היה הדבר כמו שאני חושבת שהיה צריך להיות – ואני יודעת שכבר הוגשו כמה הצעות חוק כאלה, ואני מברכת אליהן ואצטרף לתמיכה בכולן – היה צריך לבוא לכאן היום חוק שמונע לחלוטין מחברי הכנסת עיסוקים נוספים, כפי שאמרתי, מכל סוג ומין. בהעדר הצעה כזאת, אני אתמוך היום, אדוני היושב-ראש, בהצעתו של חבר הכנסת אורי אור.

אני רוצה לומר משפט אחד לסיום. אמר כאן לפני חברי, חבר הכנסת מיכאל איתן, ואני רוצה להצטרף לדבריו, יחד עם אותה מגבלה שאנחנו נצביע עליה היום, שבאה למנוע מחברי הכנסת עיסוק נוסף בשכר, צריכה הכנסת לתת את דעתה על כך שלחברי הכנסת אין סיוע מספיק לעבודתם הפרלמנטרית. חברי הכנסת נאלצים פעמים רבות באמת להיעזר בכל מיני גורמים אחרים. אני חושבת שזה פסול, זה מפריע לעבודה הפרלמנטרית וזה עלול באמת להביא לניגוד עניינים. אני חושבת שהכנסת מוכרחה, ובעניין הזה גם פניתי כבר לוועדת הכנסת, לתת את דעתה על פתרון נכון כזה, שיאפשר לחבר הכנסת למלא את תפקידו ואת עבודתו, עם כל השירותים הדרושים לו מסביב. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסי כץ. אנחנו מתקרבים לסוף הרשימה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תומך בהצעת החוק שנועדה להגביל את עיסוקיהם של חברי הכנסת מחוץ למסגרת שלשירותה נבחרו בבחירות כלליות.

חברי הכנסת קובעים לעצמם את השכר, התנאים, החסינות, החופשות ועוד, מעמד שאינו תורם לתדמיתם של הכנסת ונבחריה. לאט לאט מתקבלים חוקים ותקנות התוחמים את הפעילויות הללו, בכלל זה החלטות בג"ץ מאתמול. מה שלא יעשו חברי הכנסת תבצע הרשות השופטת במקומם. מוטב היה שחברי הכנסת היו נוקטים את עמדת בג"ץ ביוזמתם, ולא יקומו מתוכנו כאלה שינסו לעקוף את פסיקת הבג"ץ או לבטלה כליל. הרי אנחנו כאן לשירות הציבור ולא משום סיבה אחרת.

מונחת לפנינו הצעת חוק מימון מפלגות – וסליחה שאני מערב נושאים, אבל יש קשר ביניהם בעיני הציבור – חוק שיפנה חלק ממימון המפלגות לחברי הכנסת, 20%, עם דוגמאות מהסגנט ומהקונגרס של ארצות-הברית. אני מקווה שכולנו נבין ונפעל על-פי קנה מידה מציאותי, נתחשב ברחשי לב הציבור, ולא ניקח לעצמנו את היתרונות שהמעמד של חבר הכנסת נותן לנו וננצלם למגינת לבו של הציבור. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יעקב שפי.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חשוב שנדע שחל שיפור משמעותי בכל הנושא שנוגע לעיסוקם של חברי הכנסת בשנים האחרונות. אינני יודע מי מכם זוכר, אבל היו שנים שבהן היה ניגוד אינטרסים בולט בפעילותם של חברי כנסת, וחלק מהם ניהלו מתוך המשכן עסקים באופן שקומם את הציבור והביא בסופו של דבר לתיקונים משמעותיים בחוק.

הציבור מסתכל עלינו, חברי הכנסת, בזכוכית מגדלת. זו בהחלט תופעה חיובית, ששומרת גם על שלטון החוק וגם על הדמוקרטיה. אנחנו הטלנו מגבלות על מימון פריימריס, על מימון ההתמודדות הפנימית של חברי הכנסת ושל אנשים נוספים, משום שחשבנו שצריך להגביל אותנו כדי למנוע לזות שפתיים.

הכנסת הקודמת הגבילה את חברי הכנסת בכל מה שקשור להכנסותיהם – ואומר לכם את זה חבר כנסת שנקנס על חריגה בהכנסותיו בשנה הראשונה. ובכל זאת אני חושב שהתיקונים האלה מוצדקים. אינני אובייקטיבי, ואני יכול לומר לכם שכשנכנסתי לכנסת שאלו אותי: אתה מתכוון להמשיך ולהיות משפטן, עורך-דין? נתתי את התשובה שנותנים כולם: חשוב לשמור על הכושר המקצועי, חשוב למשוך אנשים בעלי יכולת וכישורים מקצועיים. אחרי שנתיים בכנסת אני אומר לכם במלוא הכנות: זה לא נכון, חבר כנסת שהוא המשפטן הטוב ביותר שיהיה יכול לשרת בכנסת באופן מלא, בנאמנות, לשמור על הכושר המשפטי שלו. ואני משוכנע שחברי כנסת בעלי יכולת, בעלי רמה, ימשיכו לרצות ולשרת את הציבור בכנסת גם אם יטילו עליהם מגבלות.

אני חושב שהמגבלות האלה רצויות. אני חושב שחברי הכנסת צריכים להתמסר אך ורק לפעילות בכנסת. צריך לתת להם את הכלים. לפחות אני עצמי מתוך משרדי מבצע את כל הפעילות הפרלמנטרית של הכנת הצעות החוק, השאלות וכדומה, וצריכים לתת לנו כלים.

אני חושב שחבר הכנסת אורי אור גילה אומץ לב ציבורי בכך שהניח את הצעת החוק הזאת על שולחן הכנסת. אני חושב שבסופו של התהליך הוא עושה חסד אתנו, חברי הכנסת, ובראש ובראשונה עם אלה שמכונים כדירקטורים. הוא יתרום תרומה משמעותית לשיפור מעמדם של חברי הכנסת בקרב הציבור. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חברי הכנסת, אני רוצה להסב את תשומת לבכם, אני אומנם סגרת את רשימת הדוברים, אבל בגלל חשיבותו של החוק הזה אפשרתי עוד לשניים-שלושה חברי כנסת לדבר. אני מודיע פעם נוספת על סגירת הרשימה ואני מבקש לא לגשת למזכיר, לא להביך אותי ובוודאי לא אותו.

הנושא חשוב. בוודאי יתבטאו חברי כנסת רבים בעד החוק. אני שמח על כך, ואני מדבר מעל כס היושב-ראש, אף שגם אני רשום לזכות הדיבור, חבר הכנסת אורי אור, ולא אוכל להביע את דעתי, אבל זו בהחלט הזדמנות לומר לך שהחוק במקומו ויש מקום שהכנסת תחוקק את החוק הזה, עם כל הסייגים שחברי הכנסת דיברו עליהם.

אני מפנה את תשומת לבך לסייג שהעלה חבר הכנסת חגי מירום, של עמותות ללא מטרות רווח שמטרתן לשרת ציבור מסוים; כמו שאני שותף לנושא הטכנולוגי, קידומו בעדה הדרוזית, שאין בו שום נושא אישי. חבל יהיה לנתק את חברי הכנסת מהפעילות הציבורית.

החוק שלך טוב, משום שהוא בא לנתק אותנו מבעיות אישיות, מרווח אישי. בהיותי חבר ועדת הכספים אני יכול להוות לובי לחברה שאני מכהן בה כדירקטור. החוק בהחלט חשוב וראוי, ואני מקווה שהוא יזכה לתמיכת רוב חברי הכנסת.

חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה. מייד אחרי יבוא חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת משה גפני.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני משמש כדירקטור בכל חברה שהיא, ולכן אני חופשי בדיבורי. אני סבור שחבר כנסת, נוסף על תפקידו בכנסת – – –

לימור לבנת (הליכוד):

סליחה, אתה משמש כיושב-ראש ועד העובדים של התעשייה האווירית, זה כולל רכב ותנאים אחרים – – –

יעקב שפי (העבודה):

עוד מעט תצטרכי להתנצל. אני התפטרתי מתפקידי, אני לא מזכיר ארגון עובדי התעשייה האווירית, ואל תהפכי את זה כאן לעניין אישי.

לימור לבנת (הליכוד):

רק לדייק.

יעקב שפי (העבודה):

קודם כול, תשמעי עד סוף הנאום, ואחר כך תגיבי. אני בכלל תומך בחוק, אז למה את קופצת? למה יש לך אופי – לקפוץ לפני ששמעת מה שמדברים? אנא, אני מבקש ממך לא לדבר כשאני נואם. אני לא מפריע לך, אל תפריעי לי.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה אמרת – – –

יעקב שפי (העבודה):

אני לא דירקטור, אני חוזר ואומר. אולי את היית, אני לא, מה לעשות שאני לא דירקטור; אם אני אומר שאני לא דירקטור אז אני לא דירקטור. למה את מתוכחת אתי?

לימור לבנת (הליכוד):

נכון, אבל אתה משהו אחר.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שפי, לגופו של עניין.

יעקב שפי (העבודה):

אני סבור שחבר כנסת, נוסף על תפקידו בכנסת חייב להיות מעורב בקהילה, לרבות פעילויות וחברויות באיגודים למיניהם. אין ספק שבעיית התמורה עלולה לגרום לייצוג לא הולם, ולכן יש לתת את הדעת על כך.

בכל מקרה נכונה הצעת החוק למקרים ברורים של ניגודי אינטרסים, וכאן יש לברך עליה.

עם זאת, יש לאפשר לחברי כנסת לשמש כדירקטורים, או אולי זה לא בדיוק דירקטורים, ללא שכר, באגודות כגון אגודות ידידים לאיסוף תרומות לבתי-חולים, למשל, או באגודות ספורט בעיר המגורים, למען קידום הספורט בקרב התושבים.

לכן, אני מקווה שלקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית ייערכו שינויים בחוק על-פי אותן נקודות שציינתי וציינו חברים אחרים, אך ללא שינוי במהותו, כי בסך הכול החוק הוא טוב.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה לקידום הספורט זה חשוב ולקידום המסחר והתעשייה זה לא חשוב?

יעקב שפי (העבודה):

הבאתי זאת כדוגמה, כי כאן אולי יש ניגוד אינטרסים, ואילו בספורט אין ניגוד אינטרסים בעניין הזה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רענן כהן, אחריו – חבר הכנסת צחי הנגבי, ואחריו – חבר הכנסת משה גפני.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני לא אצביע היום בעד החוק. אני לא רוצה להיות כאן יפה נפש –

רן כהן (מרצ):

רענן כהן (העבודה):

– – ופופוליסט. כי מה אומרת הצעת החוק? – חברי הכנסת לא יכהנו כדירקטורים. אני רוצה לקבוע, שברגע שהחוק מאפשר לחבר הכנסת הכנסה של 50%, תאמינו לי שהיהודים ימצאו את הדרך להרוויח את ה-50%. מה לעשות? אני דירקטור בחברה, והחוק לא יאפשר לי, מה אני יכול לעשות? אלך לחברה ואהיה יועץ כלכלי. אני יכול להרוויח יותר ואמשיך להיות יפה נפש, כבר לא אכהן כדירקטור, ואז החוק לא מגביל אותי בקבלת סכום כסף. האם אז זה יהיה כשר? כך אין ניגודי אינטרסים?

גדעון פת (הליכוד):

תהיה יועץ.

רענן כהן (העבודה):

יועץ, כל תפקיד, לא חשוב. האם אז אין ניגודי אינטרסים?

אם אנחנו באמת רוצים להיות הגונים, כי יש פחד מהציבור, יש לי הצעת חוק שהנחתי על שולחן הכנסת, ומה היא אומרת? – שאסור שתהיה לחבר כנסת שום הכנסה משום גורם בשום דרך. הצעתי גם – ואני מקווה שהצעה זו תתקבל, כדי לעשות ניקיון מבחינת המעמד של חבר הכנסת, תפקודו, דרך עבודתו עם הציבור – שאסור יהיה לו לקבל אפילו אגורה אחת משום גורם. זה באמת הגון. גם הצעתי להעמיד את משכורתו של חבר הכנסת בהתאם לשכר בחברה ציבורית בינונית. מצד אחד, אנחנו מגבילים את המשכורת של חבר הכנסת, מאפשרים לו באופן ישיר, ולא עקום כמו עכשיו, לקבל מה שהוא צריך לקבל; ומצד אחר גם הצעתי שלכל חבר כנסת יהיה יועץ, הוא יוכל לקחת יועץ, אם הוא משפטן הוא יוכל לקחת כלכלן, כדי לשפר את מעמדו ואת איכותו ואת פעולתו של חבר הכנסת, כי הכלים העומדים לרשות חבר הכנסת לשם פעילותו שואפים לאפס.

גדעון פת (הליכוד):

אפס מינוס.

רענן כהן (העבודה):

אפס מינוס, אומרים לי כאן.

אם הכנסת הזאת רוצה דימוי ציבורי נכון, אם הכנסת הזאת רוצה לעמוד בפני הציבור בצורה הרבה יותר הגונה ומסודרת, לא צריך לקבל את הצעת החוק. אבל אני יודע מראש שרוב חברי הכנסת יצביעו היום בעד החוק, כדי שיראו בציבור כמי שהם נגד כהונת חברי כנסת כדירקטורים, אבל ימצאו דרך אחרת להרוויח אותו סכום כסף בצורה אחרת. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת צחי הנגבי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת משה גפני.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול, אני מבקש שאיש לא יעלב ולא ייפגע מן הדברים שאומר. קודם היה פה איזה ויכוח על רקע אישי. לדעתי, העניין באמת איננו אישי ואיננו נוגע למישהו מחברי

הכנסת באופן אישי. הוא עקרוני. לכן, אם הדברים שאומר ירגיזו מישהו – שאיש לא ייקח את זה כהערה שמכוונת לגופו של אדם.

אני אתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת אורי אור לא משום שהיא הצעה טובה. היא מכסה רכיב אחד בלבד בתוך משוואה מורכבת. כדי שהיא תושלם באופן שיסדיר את הנושא הזה בצורה קרובה למושלמת, בין הקריאה הראשונה לבין הקריאה השנייה והשלישית יש לעשות מאמץ גדול בוועדת הכנסת כדי להגיע למצב שבו לא יהיו כלל לחברי הכנסת עיסוקים נוספים על עיסוקיהם כחברי כנסת.

אני בהחלט מסכים עם חלק מהדברים שנאמרו כאן קודם לכן, שלפעמים תפסת מרובה לא תפסת, ולפעמים ההיפך הוא הנכון. איך אתה קובע? ביהדות נאמר: על דעת הזמן ועל דעת המקום. על דעת הזמן, קרי מצבה ומעמדה הנחות של הכנסת בעיני הציבור; ועל דעת המקום, שזה המקום הראוי לקבל את ההחלטה, מליאת הכנסת. יש צורך להגיע להשלמת החקיקה, כך שהיא תעסוק בכל הדברים שכרגע שנויים במחלוקת. ולהתעסק רק בדירקטורים, ידידי חבר הכנסת אורי אור, זה איננו נכון. מפני שדווקא מכלל אלה שעובדים בעיסוק נוסף, החברים בדירקטוריונים הם לא אלה שנגזלת מהם כמות נכבדה, בלתי נסבלת, של הזמן העומד לרשותם, ושכתוצאה מזה נפגם תפקודם כחברי כנסת. זה נכון בהקשר של ניגוד האינטרסים, שם חברי הדירקטוריונים, לא כולם, חלקם, עלולים לעמוד במצב שבו מבחינת האתיקה של פעילותם, הם ימצאו פועלים בניגוד אינטרסים.

אינני מסוגל להבין איך חברים בכנסת מסוגלים, מבחינת נתח הזמן שהם יכולים להקדיש לפעילות ציבורית, לעסוק גם בעבודה ציבורית וגם בעבודה פרטית. זו נראית לי פשוט מלאכה של "סופרמנים". אני לא מצליח במשך שנים, ואינני עוסק בעיסוק נוסף. כל שנה, בהצהרת העיסוק הנוסף, אני שמח לקבל את הטופס הזה ולציין אפס בסכום הכללי של הרווח מעיסוק נוסף. אני פטור מזה. אינני מצליח להבין איך אנשים באמת מסוגלים להתמודד עם המטלות הציבוריות שמוטלות עליהם. ערימת המכתבים שעל שולחני תמיד ממתינה להגיע לחציה, מספר הטלפונים אף פעם לא קטן, והמחויבויות והחומר שצריך לקרוא והדברים שצריך לכתוב הם רבים. זה בלתי אפשרי. אז אם באמת מישהו מצליח לעמוד בזה, הוא כנראה נמנה עם איזה גזע של עילויים. אבל אנחנו חיים בתוך ביתנו, ואנחנו יודעים שבודדים כאן העילויים המובחרים, ולרובנו זה קשה.

אני מציע שכולנו נעשה את מלאכתנו נאמנה ולא נעסוק כלל בעיסוק נוסף. וזה כולל, ידידי, את ראשי הערים. יש לנו חברי כנסת, דוד מגן ומשה קצב, שהיו ראשי ערים מצוינים, עזבו ונטשו בשלב כלשהו את ראשות הרשויות המקומיות שלהם, והם פעילים בכנסת. הם לא התמוטטו, הם מצאו מחליפים, העבירו את התפקיד בחפיפה, עזרו לבאים אחריהם לעבוד, ושום דבר לא קרה. הכנסת הרוויחה, הרשויות המקומיות לא הפסידו. גם חבר הכנסת אלי דיין היה ראש עיריית אשקלון. אשקלון לא קרסה, וכולנו הרווחנו.

רענן כהן (העבודה):

בתקופתו של אלי דיין הפכה אשקלון לאחד היישובים הגדולים ביותר.

צחי הנגבי (הליכוד):

יפה, על כך כולנו מברכים. יש קונסנסוס.

אותו דבר לגבי מזכ"ל ההסתדרות, ידידי, שהיום קוראים לו יושב-ראש ההסתדרות. אני קורא לחיים רמון להתפטר מתפקידו בכנסת. לא יקרה שום דבר לכנסת. הוא היה חבר כנסת מעולה, הוא היה שר טוב, אני מאחל לו שיעליח בתפקידו בהסתדרות. אי-אפשר לערב. הרי הוא לא נמצא כאן מאז והוא גם לא יהיה כאן עד סוף הקדנציה, אלא אם כן יזעיקו אותו כדי להצביע, והוא יבוא, ייכנס לאולם ויצביע. זה לא טוב לו, זה לא טוב לכנסת, זה לא טוב להסתדרות.

אלי דיין (העבודה):

גם ראש עיריית ירושלים צריך להתפטר?

צחי הנגבי (הליכוד):

גם ראש עיריית ירושלים חייב להתפטר, כפי שעשה ראש עיריית תל-אביב.

אלי דיין (העבודה):

ומה עם עמיר פרץ וחיים אורון?

צחי הנגבי (הליכוד):

גם כן, כל אחד. רבותי, אנחנו צריכים לאמץ נורמה. ואני קורא לחברי הכנסת אורי אור וחגי מירום, שמובילים את העניין הזה לחקיקה, לאמץ נורמה שלפיה בסיומה של מלאכת החקיקה, 120 חברי כנסת יהיו אך ורק חברי כנסת, לא ירוויחו בעיסוק נוסף. אם צריך, ולדעתי צריך, לערוך רפורמה בכל סוגיית העזרה הפרלמנטרית שמקבלים חברי הכנסת, בשכרם של חברי הכנסת – זה כבר ממילא עבר לוועדה ציבורית, ממילא זה לא בידינו.

אלי דיין (העבודה):

צריך לשפר את התנאים והשכר.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מציע לחברי שלא לעשות את החקיקה החשובה הזאת במקטעים, אלא לעשות אותה בצורה כזאת, שכאשר נסיים אותה נדע כולנו שהגענו להסדרה מושלמת של הנושא. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת צחי הנגבי. חבר הכנסת הרב משה גפני, בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

האם גם ראש כולל צריך להתפטר?

היו"ר י' עזרן:

כולל של מה? זאת השאלה.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת אלי דיין, שאלת לגבי ראש כולל. מאחר שאני ניהלתי כולל שנים רבות באופקים, אני רוצה לומר לך שאצלנו במפלגה, בדגל התורה, יש כלל או חוק, שברגע שמישהו מתמנה או נבחר כחבר כנסת הוא חייב להתפטר מכל עיסוקיו, מלבד לימוד התורה. אני ממשיך ללמד שם. אבל כל הנושאים שקשורים בצד הכספי – בדגל התורה זה חוק בל יעבור; הוא מתפטר מהעמותות שהוא חבר בהן ומכל העיסוקים הנוספים.

רן כהן (מרצ):

גם לימוד תורה, אם זה נעשה בלי תמורה.

משה גפני (יהדות התורה):

לא היה מזיק לכנסת אם 120 חברי הכנסת היו לומדים תורה במשך הזמן שהם נמצאים בכנסת. תאמין לי, זה היה מעלה את הרמה.

רן כהן (מרצ):

רק אם זה לשם שמים.

אלי דיין (העבודה):

האם זה חל גם על דגל התורה?

משה גפני (יהדות התורה):

חבר הכנסת דיין, אמרתי שבדגל התורה יש כלל בל-יעבור, אני מקווה שזה יהיה בכל המפלגות האחרות, אבל בדגל התורה זו עובדה. חברי חבר הכנסת הרב רביץ ואנוכי, ברגע שנבחרנו לכנסת, התפטרנו מכל המוסדות והעמותות שבהם היינו חברים או שעמדנו בראשם.

רענן כהן (העבודה):

האם זו הנחיה של הרב שך?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גפני, אני מבקש ממך לסיים. אינך אמור לענות על קריאות ביניים ולא לנהל כאן סימפוזיון.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, תפקידו של שליח ציבור הוא תפקיד שאותו הוא צריך למלא 24 שעות ביממה, ובמשך כל ימות השנה. כבר אמרו פה הדוברים הקודמים, אין אפשרות לשליח ציבור לעשות את מלאכתו נאמנה אם הוא לא מקדיש את כל כולו, במשך כל השעות, במשך כל הימים, כדי לסייע לכלל הציבור.

חבר כנסת אינו יכול להיות דירקטור שמייצג חברה או גוף כלכלי, שנוגעים לקבוצה מאוד מסוימת ומצמצמת. זה לא ייתכן, בשום פנים ואופן, הן מבחינת השעות, הן מבחינת הזמן, הן מבחינת ניגוד האינטרסים, שחבר כנסת יהיה חבר בדירקטוריון של גוף כלכלי, ואף-על-פי-כן יוכל למלא את תפקידו נאמנה. אין אפשרות כזאת.

אני רוצה לומר: יריבו של הטוב הוא הטוב ביותר, וזה נכון, חבר הכנסת אור, אבל צריך ללכת על מכלול הנושאים, זה לא יכול להסתיים בנושא של דירקטורים. אני שואל אתכם, רבותי חברי הכנסת: יבוא לדיון הנושא של ההסתדרות, סיוע להסתדרות או סיוע לקופת-חולים או סיוע מכל סוג כזה, מה יעשה חבר כנסת שהוא מזכ"ל ההסתדרות או גזבר ההסתדרות? האם הוא ידאג לתקציב המדינה?

האם הוא ידאג למשרדים השונים? האם הוא ידאג לנושא של נערות במצוקה, שבטיפול משרד העבודה והרווחה, או שהוא ידאג להסתדרות? ואם מגיע מזכ"ל הסתדרות, שדיבר בשם הצדק – על זה הוא הלך לבחירות – ובא לכאן לכנסת עם ניגוד אינטרסים כל כך בולט, הדבר איננו מוצדק, ואני קורא לו, כפי שקרא לו חברי חבר הכנסת צחי הנגבי, להתפטר מן הכנסת או מתפקיד מזכ"ל ההסתדרות. לא יכול להיות דבר כזה.

אותו דבר אמור לגבי ראשי ערים. אנחנו רואים פעמים רבות בוועדת הפנים של הכנסת, שכשיש דיונים ומגיעים ראשי ערים מוכשרים, עם כל ההערכה והכבוד, הם מדברים על העיר שלהם, הם אינם רואים את המכלול, הם גם אינם יכולים לראות את המכלול, מכיוון שהם בשר ודם בסך הכול, והם דואגים לחלק הצר שעליו הם מופקדים, ובצדק, אבל הם לא יכולים להיות חברי כנסת.

אני קורא למפלגת העבודה ואני קורא גם לליכוד, לשתי המפלגות הגדולות, יושב כאן מזכ"ל מפלגת העבודה: תוליכו את החקיקה הזאת גם לנושא של מזכ"ל ההסתדרות, גזבר ההסתדרות וראשי הערים. זה לא מספיק שאנחנו נסיים את זה בנושא של דירקטורים.

מובן מאליו שאני אתמוך בהצעת החוק הזאת.

משפט אחד לסיום: מכיוון שאנחנו עוסקים בנושא של חברי הכנסת, אני רוצה למחות מעל במה זו – ואני חושב שאני מייצג בזה את חברי הכנסת מימין ומשמאל, דתיים וחילונים, ערבים ויהודים – על שראש הממשלה, אתמול בווינגטון, דיבר על הרמה הבינונית ומטה של חברי הכנסת. אני חושב שהוא עשה מעשה שלא ייעשה, הוא עשה מעשה שאסור לו לעשות. לשונו מחליקה, זאת לא פעם ראשונה. ביום גורלי כזה למדינת ישראל, כשהוא מייצג שם את כולנו, הוא לא יכול לדבר נגדנו. אני קורא לו לחזור בו מההתבטאות האומללה הזאת.

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת גפני, ראש הממשלה שומר על הכלל – –

היו"ר י' עזרן:

אנא ממך, הוא אמור לסיים.

משה קצב (הליכוד):

– – שכאשר הוא יוצא לשליחות ציבורית הוא תוקף את האופוזיציה – –

משה גפני (יהדות התורה):

כן, אבל הוא מייצג את כולנו, וזה באמת לא בסדר. אסור היה לו לומר את זה, מה גם שזה לא נכון.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, תוקפים כאן את ראש הממשלה.

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער, הוא כבר סיים.

אלי דיין (העבודה):

אני מציע שקודם נקבל את הטקסט, נעייין בו ונראה.

לימור לבנת (הליכוד):

הרי כל הציבור שמע.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גפני, הרי אי-אפשר להיות גם חבר כנסת וגם שר, חבר כנסת וגם ראש ממשלה.

משה גפני (יהדות התורה):

חייב להיות.

היו"ר י' עזרן:

אם ככה, אפשר למלא את שני התפקידים.

לימור לבנת (הליכוד):

זה כולל גם אותך, חבר הכנסת דיין, הוא דיבר גם עליך.

גדעון פת (הליכוד):

בסך הכול הוא אמר ש-20% מחברי הקואליציה הם מטומטמים.

היו"ר י' עזרן:

אתם לא מסוגלים להתאחד כאשר תוקפים את חברי הכנסת?

לימור לבנת (הליכוד):

הוא התכוון גם אליך, אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

משה גפני (יהדות התורה):

כפי שיש חברי כנסת יותר טובים, חברי כנסת פחות טובים, כך יש ראש ממשלה שהוא יותר טוב וראש ממשלה שהוא פחות טוב; ואני מציע לו שלא לגעת בעניין הזה, שכל אחד יעשה את תפקידו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת משה גפני. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני מברך על יוזמת החוק המוצע על-ידי חבר הכנסת אורי אור. תמכתי בו בקריאה הטרוםית ותמכתי בו בדיון שהתקיים בוועדת הכנסת. הגיע הזמן שחברי הכנסת ירכזו את עיקר זמנם ומרצם בעבודת הכנסת, בוועדות ובמליאה. ההתעסקות בעבודות אחרות גוזלת מזמנם על חשבון העבודה בכנסת. ההתעסקות בעבודות אחרות מעוררת גם את בעיית ניגוד האינטרסים. משתי הסיבות האלה עלינו לאסור בחוק את זכותם של חברי הכנסת לעבוד בעבודות אחרות, ובמיוחד כאשר בצדן יש שכר או טובות הנאה חומריות אחרות.

אני סבור שיש להרחיב את הטיפול בנושא מעבר למוצע בחוק הנדון, שהוגש על-ידי חבר הכנסת אור. הגיע הזמן שנפסיק את התופעה הזאת של ראשי רשויות מקומיות שהם גם חברי כנסת. תופעה כזאת מביאה לניגוד אינטרסים מובהק וגם לעבודה חלקית בכל אחד משני התפקידים שחברי כנסת כאלה ממלאים. הם לא חברי כנסת מלאים, כמו שהם לא ראשי ערים או ראשי מועצות מקומיות מלאים.

משה קצב (הליכוד):

בלי לחלוק עליך, גנדי, ראשי ערים שהם חברי כנסת מציגים את בעיות הציבור בכנסת טוב יותר מאלה שאינם ראשי ערים.

רחבעם זאבי (מולדת):

אם הם יציגו את הבעיות האלה כשהם ראשי ערים לשעבר זה יהיה הוגן, אבל כשהם מייצגים רק את היישוב שלהם, הם מקפחים באותה עת אותו יישוב שאין לו נציגות פה בדמות חבר כנסת. אקח לדוגמה את חברנו החרוץ והטוב רון נחמן. הוא מציג את בעיות אריאל לעילא ולעילא, אבל מה קורה עם עמנואל ומה קורה עם אפרת, שלא מיוצגות כאן, ומה קורה עם הערים האחרות? לכן אני בעד זה שראשי רשויות מקומיות לשעבר יגיעו לבית הזה, אבל הם לא יכולים לשמש בשני התפקידים.

יש בעיה נוספת: יש חברי כנסת שבאים ברכב, ולפעמים אפילו עם נהג, על חשבון הרשות המקומית. זה לא הוגן שהם יושבים בוועדות שדנות ומחליטות בנושאים הנוגעים לרשויות שבהן הם משמשים בתפקיד ראש הרשות.

אני ער לכך שקשה לקבוע היכן יש לעצור בהגבלות האלה. האם רק דירקטורים? ומה עם אינטרסנטים אחרים? שמענו פה דיבורים גם על מזכ"ל ההסתדרות. היו כאלה שהרחיקו לכת ואמרו: ומה עם חברי קיבוצים, ומה עם חברי מושבים? הרי גם הם מייצגים אינטרסים. אין לדבר הזה גבול, אבל כל מסע של 40,000 מייל מתחיל בצעד הראשון, בצעד הראשון שהוא ברור, חד וחלק. אין לי ספקות שאנחנו צריכים להחליט היום שדירקטורים לא ישמשו כחברי כנסת, או נכון יותר לומר: חברי כנסת לא ישמשו כדירקטורים.

אחרי שנקבל את החוק המוצע, או במקביל לקבלת החוק המוצע, צריך להביא גם את החוק בדבר חברי כנסת העומדים בראש רשויות מקומיות.

אני תומך בחוק המוצע ומקווה שחברי הכנסת יקבלו אותו לטובת הכנסת וגם למען סדרי מינהל תקינים. תודה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד על ההקפדה על הזמן.

אחרון הדוברים, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – ואחר כך ישיב מציע החוק, חבר הכנסת אורי אור.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת אורי אור, השאלה היא כיצד תגיע עם החוק הזה לקריאה השלישית, כי אם תגיע עם החוק הזה כפי שהוא לקריאה השלישית, אני לא אצביע בשבילו, ואומר לך מדוע. אם הכוונה שלך בהצעת החוק היא הזמן, שאנשים יקדישו לכנסת זמן, צריך להביא לכך שכל ממלאי התפקידים יתפטרו. קראתי את המאמר שלך ב"הארץ", אתה מדבר על ניגוד אינטרסים, אבל אתה לקחת מגזר אחד.

אני שואל שאלה: איפה האינטרס של מי שמייצג גורמים שהחליטו לחיות בדרך חיים משותפת ויש להם אינטרס כלכלי? כוונתי לא לחברי קיבוצים ומושבים אלא לאלה שהם במוסדות מייצגים – במוסדות של הקיבוץ הארצי, של התק"ם, של המושבים. הם מייצגים למעשה אינטרס כלכלי, וזה עולה לנו.

יש לנו חבר בוועדת הכספים – ואני לא אומר את זה כדי לנגח, אני אומר את זה כדי לנתח – או היה חבר שמייצג מוסדות של אחד הגורמים שמניתי אותם: הקיבוץ הארצי, התק"ם, וכן הלאה. באחד הדיונים הוא אמר: אני קם ויוצא, משום שאני לא רוצה שיהיה ניגוד אינטרסים. והוא קם ויצא. זאת אומרת, האיש הזה, חבר הכנסת הזה, הוא עצמו מכיר בכך שבהצבעה בוועדת הכספים, כשהוא מייצג מוסד של אנשים שהחליטו לחיות יחד חיים משותפים, הוא צריך לצאת. מה אתו? מה עם האחרים כמותו? בהם אתה לא נוגע. מדוע מי שמייצג גורם פרטי הוא פסול, ומי שמייצג גורם כלכלי ציבורי הוא כשר? זה לא יכול להתקבל.

אנחנו אומרים שיש בכך טובת הנאה. אנחנו יודעים שלחברים האלה יש לפעמים מלוא החופן.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת ויינשטיין, זה שמייצג את הגוף הציבורי נשלח על-ידי הציבור.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

סליחה, אני מדבר על גורם כלכלי.

רון נחמן (הליכוד):

מי זה הציבור?

בנימין טמקין (מרצ):

רק גורם כלכלי.

היו"ר י' עזרן:

אני רק שואל, כי אחרת נצטרך אולי לבחור חברי כנסת מחוץ-לארץ. הרי לכל אחד פה יש איזה אינטרס.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא מעניין אותי על-ידי מי הוא נשלח. מעניין אותי מה הוא מייצג, ובמקרה הזה הוא מייצג גורם כלכלי עם אינטרס. אילו הייתי רוצה לנגח הייתי שואל: כמה זה עלה לנו? אבל הוא מייצג גורם כלכלי של אנשים שהחליטו לחיות חיים משותפים. מוסד, לא קיבוץ בודד – הקיבוץ הארצי, התק"ם, המושבים. יש לו הכנסות הרבה יותר מאשר לדירקטור פרטי. יש לו מכונית ונהג ומזכירה וחדר, אומנם לא לכולם, אבל זה שווה הון, הרבה יותר מאשר מקבל דירקטור.

לכן, אני אומר, אם אתה רוצה בקריאה השלישית לבוא לכאן עם הצעה מגובשת נטולת פניות, ועם אומץ לב מלא גם כלפי המערכות שבחרות אותך, אנא תביא הצעה שלמה.

אני רוצה להעיר הערה אישית. אני העליתי כאן את החוק לדירקטורים ציבוריים עוד בשנת 1990. זו היתה יוזמה שלי. הצעתי שכל חברה שהמניות שלה נסחרות בבורסה יהיו לה שני דירקטורים מקרב הציבור.

דן תיכון (הליכוד):

שניירות הערך שלה נסחרים, לא המניות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ודאי, שניירות הערך שלה נסחרים בבורסה. זו הצעת החוק שלי. אני עצמי, לאחר שחוקקתי את החוק, התפטרתי משני דירקטוריונים שהייתי בהם, כי חשבתי שלא אוכל למלא את התפקיד בגלל המטלות שיש לי.

אבל הפסילה בשל ניגוד אינטרסים, יכול להיות. חבר כנסת יכול לחשוב שיש ניגוד אינטרסים אם אדם מייצג גוף מסוים. הוא יכול לחשוב כך, וחברים יכולים להצטרף לדעתו. אבל לחשוב רק חלקית, ולמנוע מהאנשים שאני מייצג אותם, ואני אפגע אם אפגע בהם – זה לא הולך כך, חבר הכנסת אורי אור.

לכן, בהצעתך יש שיפור, יש בה ללא ספק יוזמה. הייתי מבקש, לקריאה השלישית – גם יושר אינטלקטואלי. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אני מודה לך, חבר הכנסת ויינשטיין.

בבקשה, חבר הכנסת אורי אור. נא לצלצל, כי אנו נצביע לאחר דברי הסיכום של חבר הכנסת אורי אור.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש – – –

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא יכול.

חגי מירום (העבודה):

למה?

דן תיכון (הליכוד):

זו קריאה ראשונה.

היו"ר י' עזרן:

אי-אפשר ששני חברי כנסת ידברו, חבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (העבודה):

אני יכול, אם יש הסכמה ברוח טובה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יכול, כמו שכולם יכולים. אני יושב שעה וחצי ומחכה מהדיון הראשון.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, חבר הכנסת אורי אור, אני ממתין.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הקשבתי קשב רב לכל חברי הכנסת שדיברו על הצעת חוק זו ושמחתי על התמיכה הרחבה של מרבית הדוברים.

אני רוצה לקצר. אני מודה לוועדת הכנסת שקיימה את הדיון בצורה יעילה ומהירה, כך שהצלחנו להביא את הצעת החוק לקריאה ראשונה עוד לפני הפגרה. אני מאמין שאם נעביר את הצעת החוק לוועדת הכנסת להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, היא תמשיך לעשות את עבודתה נאמנה כמו עד עכשיו.

לחברי הכנסת רון נחמן ואריאל ויינשטיין, יש הבדל בין ייצוג של אינטרסים כלכליים לבין ייצוג קבוצת אוכלוסין. למשל, חבר הכנסת נחמן, אני חושב שאתה מייצג בצורה טובה מאוד את תושבי יהודה ושומרון. אתה באת משם, אתה גר שם, אתה נבחרת שם ואתה מייצג אותם בצורה טובה מאוד, וזה כן תפקידך. כך אני רואה את הדברים.

יש הבדל. אינני רוצה להרחיב כי ברצוני לקצר, אבל יש הבדל בין ייצוג של קבוצת אוכלוסייה כמו מושבים, קיבוצים, יהודה ושומרון, דרוזים או מגזרים אחרים – זה תפקיד כולנו. אני מייצג את האזור שנבחרתי בו בפריימריס של מפלגת העבודה.

אני מסכים עם מה שאמרו פה כמה חברי כנסת, שצריך להבחין היטב, בין הקריאה הראשונה לקריאה השנייה, מה זה בדיוק אינטרס כלכלי. יושב-ראש ועדת הכנסת נגע פה בנושא של דין עמותה ודין מלכ"ר, ואני מסכים לזה. יש לבדוק, ונעשה זאת.

מצד שני, אני רוצה לומר לכמה חברים, גם לחבר הכנסת צחי הנגבי וגם לאחרים, אני מסכים שזה רק קטע אחד. אבל אני לא מאמין שנצליח לתקן בחוק הזה את כל העוולות שעלו כאן, ואני מסכים עם רוב הדברים. אפשר להביא לוועדת הכנסת דברים נוספים, ואני מוכן ליזום.

לדוגמה, הנושא שהעלה כאן חבר הכנסת רחבעם זאבי, הנוגע לראשי ערים. יש הצעת חוק שאנחנו שותפים לה, ואני מקווה שהיא תעלה בהמשך. אני מסכים שיש כאן טיעון נכון לא לגבי חברי ההסתדרות, כמו שאמר כאן מישהו, אלא לגבי בעלי תפקידים בהסתדרות. יש כאן בהחלט בעיה.

אבל אני מציע, בואו נעשה את העבודה צעד צעד. אם נלך על הכול יחד, לא נספיק. היו פה הערות נכונות ואינני רוצה לחזור עליהן. לדעתי, כפי שגם נאמר כאן, המסע הוא ארוך, אבל תמיד צריך להתחיל בצעד אחד או שניים. התחילו את זה לפני, לא אני הראשון. בואו נמשיך אותו ונתקן לאט לאט את מה שאנחנו חושבים שצריך לתקן, כי הציבור מסתכל עלינו, כפי שנאמר כאן, ואנחנו חייבים, בצדק, לתת לו דוגמה אישית.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה בוודאי יכול שייעשה בוועדה, אבל זה לא חייב להיות רטרואקטיבי. אלה שכבר נבחרו, אתה לא חייב לפגוע בהם, ואם תהיה חקיקה לא שלמה היא אולי גם לא תעבור בסופו של דבר.

אורי אור (העבודה):

אני אמרתי, גם לגבי חקיקת החוק וגם לגבי דברים אחרים, הם צריכים להיבחן בין הקריאה הראשונה לקריאה השנייה. אני מסכים אתך.

רון נחמן (הליכוד):

זה יהיה בכנסת הארבע-עשרה.

אורי אור (העבודה):

לכן, בואו נלך צעד צעד. היות שאני מבין את העניין, בואו נתחיל בכנסת הזאת מה שאפשר. אם נחליט שהתחולה תהיה בתאריך זה או אחר, בבקשה. אבל אם דובר כאן על יועצים, או על הרבה דברים נכונים אחרים, אני לא מאמין שנוכל לכלול אותם בחוק הזה. חבר הכנסת רון נחמן, נדמה לי שאתה הצעת להכפיל את שכרם של חברי הכנסת, משום שזאת תהיה פרנסתם היחידה, או לפחות נעלה אותו. אני לא באתי להתמודד כאן כרגע עם נושא השכר של חברי הכנסת, שהוא בעיה בפני עצמה.

רון נחמן (הליכוד):

זה לא הנושא.

אורי אור (העבודה):

נכון, הוא בעיה בפני עצמה.

רון נחמן (הליכוד):

גזבר ההסתדרות, לדוגמה, הוא לא בעמותה.

אורי אור (העבודה):

אמרתי שכל תפקידי הבכירים בהסתדרות בהחלט צריכים להיבחן. הרי אני אמרתי זאת. אני מסכים שגם הבעיה של ראשי הערים צריכה להיבחן. אבל אני אומר לך רק שהדרך הזאת תנטרל כל דבר.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, רבותי, למה אתם מדברים בשקט? מה הבעיה? אתם כנראה לא רוצים לשמוע.

אורי אור (העבודה):

רבותי, רשמתי לי הערות רבות. אבל היות שזו רק קריאה ראשונה, אני אפסיק עכשיו. אומר רק שאישור הצעת החוק בקריאה ראשונה הוא חשוב מאוד, הוא נותן באמת תקווה לדברים שכולנו מאמינים בהם, אבל לא תמיד עושים אותם. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה מאוד למציע החוק, חבר הכנסת אורי אור.

רבותי, אנו עוברים להצבעה. מי בעד ומי נגד הצעת החוק בקריאה ראשונה והעברתה לוועדת הכנסת?

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 25

נגד – 6

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 18) (הגבלה על כהונה כדירקטור), התשנ"ד–1994, לוועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

25 בעד, שישה נגד, נמנע אחד. אני קובע שהצעת החוק עוברת בקריאה הראשונה ותרד לוועדת הכנסת לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת. בבקשה, חבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הודעות מספר של ועדת הכנסת.

ועדת הכנסת קבעה את הוועדות הבאות לדיון בהצעות החוק כדלקמן:

ועדת העבודה והרווחה תדון בהצעת חוק הקמת בית יד לבנים, התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת שלמה בוחבוט. אותה ועדה, ועדת העבודה והרווחה, תדון גם בהצעת חוק הגנת השכר (הקדמת מועדי תשלום שכר עבודה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

ועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בהצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש] (הגבלות על כהונת דירקטור מקרב הציבור), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. ועדת החוקה, חוק ומשפט תדון גם בהצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – סמכות בית-דין אזורי), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יוסי כץ.

ואילו ועדת החינוך והתרבות תדון בהצעת חוק המועצה הלאומית לתרבות הלדינו, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דב שילנסקי, וכדי שה"וּזוּזִים" לא ייפגעו, אותה ועדה תדון גם בהצעת חוק המועצה הלאומית לתרבות היידיש, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דב שילנסקי. אלה ההודעות באשר להצעות חוק.

ועוד דבר אחד הטעון החלטה של הכנסת. ביום 3 באוגוסט 1992, כבר לפני הרבה מאוד זמן, שנתיים בדיוק, החליטה ועדת הכנסת להעביר לדיון בוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת טלב אלסאנע בנושא: מצוקת האזרחים הבדואים בנגב.

ביום 18 בינואר 1994 החליטה הכנסת להקים ועדת חקירה פרלמנטרית לעניין הבדואים, בראשותו של חבר הכנסת דוד מנע, וזו כבר החלה בפעולתה.

כדי למנוע כפילות בדיוני שתי הוועדות, מציע יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת הנגבי, להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת טלב אלסאנע לדיון בוועדת החקירה הפרלמנטרית.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני, אני מטיל ספק אם זה אפשרי.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אנא, תן לי לסיים את דברי.

מאחר שאין הוראה בתקנון לעניין העברה של ההצעה לסדר-היום מוועדה רגילה לוועדת חקירה, לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, החליטה ועדת הכנסת היום, בהתאם להוראות סעיף 147 לתקנון, להמליץ לכנסת לשנות החלטתה ולהעביר את הצעת חבר הכנסת אלסאנע מוועדת הכלכלה לדיון בוועדת החקירה הפרלמנטרית, כמבוקש; וההסבר: סעיף 147 מאפשר למליאה לקבוע בהחלטה מיוחדת, וכך יעץ לנו גם היועץ המשפטי לוועדת הכנסת, ואם כן, אני מבקש – – –

דן תיכון (הליכוד):

זה שהוא יעץ, זה בטוח.

דוד מגן (הליכוד):

מה זה "מאפשר למליאה"? המליאה צריכה להצביע על זה?

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

כן, כן, המליאה צריכה עכשיו להצביע על כך.

דוד מגן (הליכוד):

היא יכולה גם לדון בעניין? ננסה לשכנע אותה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אין כוונה לדון, ואינני סבור שהחוק מאפשר לדון, אלא – – –

דן תיכון (הליכוד):

אם מצביעים, אז אפשר.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

לא, לא, סליחה. אנחנו מצביעים פה מדי פעם על העברת חוק מוועדה לוועדה, והנהל בעניין זה הוא: ללא דיון, וכך אנחנו עושים גם כאן. ואני מבקש מחברי הכנסת, תראו, בואו נחשוב הגיונית, הקמנו

ועדת חקירה לענייני המגזר הבדואי. מדובר בהצעה לסדר-היום שמחכה שנתיים, ועניינה: מצוקת האזרחים הבדואים בנגב. אני פונה לחברים לא לשחק בפורמליסטיקה, לראות את העניין. אני חושב שחבר הכנסת צחי הנגבי נהג כאן נכון, ובניגוד לחבר כנסת שהוא יושב-ראש ועדה, שמחפש תמיד שיהיה לו לכאורה עוד נושא תחת כנפיו, הוא, באדיבותו ובהגינותו, ביקש שנעביר את הנושא לוועדת החקירה, ואני מבקש בשם הוועדה להעביר אותו אליה. תודה רבה.

דוד מגן (הליכוד):

שאלה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

כן.

דוד מגן (הליכוד):

האם חבר הכנסת טלב אלסאנע ביקש זאת?

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

חבר הכנסת טלב אלסאנע – – –

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע, יש לי שאלה.

היו"ר י' עזרן:

אני אשמע את אדוני – – –

דן תיכון (הליכוד):

יושב-ראש ועדת הכנסת ישיב על שתי השאלות ביחד.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, זה תקדים מסוכן ביותר. אני חושב שהשימוש בסעיף 147 לא נכון, בלתי תקין, ואני לא כל כך חרד מן העניין עצמו כמו שאני חרד מהתקדים שאתם יוצרים כאן, כי ההצעות לסדר-היום נדונות בוועדות הכנסת, וועדת חקירה זו לא ועדה קבועה. לכן, ההצעה המועלית כאן, על אף העובדה שכולנו תומכים בה להלכה, איננה מוצדקת, איננה נכונה ואסור לקבל אותה, ולא משום הנושא כמו משום התקדים.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כידוע, איני חבר מפלגתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע, ותהום פעורה בינו לביני, אבל אני מעיד על עצמי כחבר כנסת ותיק, כמו חבר הכנסת דן תיכון, שלא נתקלנו בתופעה שהצעה אשר אושרה על-ידי מליאת הכנסת לדין בוועדה מועברת לוועדת חקירה פרלמנטרית. הדיון בוועדה מאפשר לחבר הכנסת להעלות את הנושא שלו, ורק את הנושא שלו, כדי שמוצר הביניים של מסקנות הוועדות יונח על שולחן הכנסת, ואחר כך הממשלה תדווח לאור אותן מסקנות ביניים.

אם חבר הכנסת טלב אלסאנע ביקש זאת, מי אנחנו שנעמוד בפני בקשתו, ונאשר את שילוב העניינים, אבל אם הוא לא ביקש זאת, בהצעה המוצעת על-ידי יושב-ראש ועדת הכנסת יש משום הורדת ההצעה שלו והסרתה מסדר-היום, ואני בטוח שלא לכך התכוונתם.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

ודאי שלא.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, רק רגע. זה ברור שאנחנו דנים בנושא שהוא תקדימי. כל תקדים הוא פעם ראשונה.

בנושא של חבר הכנסת המציע, טלב אלסאנע, אין שום תקנה בעניין הזה שמחייבת רק את המציע, אין.

דן תיכון (הליכוד):

הצעה לסדר-היום עוברת לאחת מוועדות הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אז מה עשתה כעת ועדת הכנסת?

דן תיכון (הליכוד):

היא העבירה את זה לוועדת חקירה פרלמנטרית.

היו"ר י' עזרן:

כעת אנחנו נצביע – – –

דן תיכון (הליכוד):

– – –

היו"ר י' עזרן:

נכון, אני מבין, אין תשובה על השאלה שלך, אבל אין זה אומר – – –

דן תיכון (הליכוד):

השימוש בסעיף 147 אסור.

היו"ר י' עזרן:

לא. עם כל הכבוד, יש לך שאלה טובה מאוד, עניינית, אבל זה לא נגד סעיף 147.

דן תיכון (הליכוד):

זה כן נגד סעיף 147.

היו"ר י' עזרן:

לא, אני מצטער.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש להצביע על כך.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להגן על ההמלצה של ועדת הכנסת. זאת לא החלטה, זו המלצה. ההחלטה היא בידי הכנסת.

ועדת הכנסת ראתה כלא-נכון, שבשני מוסדות שהכנסת מקיימת ידונו במקביל באותו נושא. זה יהיה קצת מגוחך שבאותו בניין, באותה כנסת, יעסקו באותו נושא.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה את אוזנך. אדוני היושב-ראש, אני מבקש שתקשיב.

היו"ר י' עזרן:

אני מקשיב, מקשיב.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה יהיה מגוחך שבבניין הזה, בכנסת הזאת, יעסקו בדיוק באותו נושא בשני מוסדות סטטוטוריים שלנו: ועדה שהוחלט עליה פה במליאה וועדה שהוחלט פה במליאה להעביר אליה את הנושא. לכן, בוועדת הכנסת – אף אחד לא התנגד, היתה החלטה פה-אחד שממליצה למליאה להעביר את הנושא לוועדה הפרלמנטרית שאנחנו החלטנו עליה.

אני מציע ליושב-ראש ועדת הכנסת להביא את זה להצבעה רק לאחר שנדבר על כך עם חבר הכנסת טלב אלסאנע, כדי – – –

היו"ר י' עזרן:

אין צורך.

רחבעם זאבי (מולדת):

כן, יש צורך. לטעמי, יש צורך.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אני אגיד לך למה. יש פה סעיף 141(ב).

דן תיכון (הליכוד):

רגע, תן לנו לבדוק, אל תרוץ.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה.

אם זו הצעת חוק, אדוני צודק – רק המציע; אבל כיוון שזו הצעה לסדר-היום, ודאי וודאי שהיה רצוי שהמציע עצמו יהיה כאן, אבל הוא פשוט אינו נמצא כאן, זה לא עניין של פורמליסטיקה. אם התקנון היה מחייב זאת, הייתי ממתין עד שהוא יהיה כאן, אבל בהצעה לסדר-היום אין צורך שזה יהיה רק המציע. זאת לא הצעת חוק. לכן, חלקית אני מקבל את ההערות של חברי הכנסת, ומכיוון – – –

דן תיכון (הליכוד):

סעיף 141 דן במקרה אחר – –

היו"ר י' עזרן:

למה אין להקיש?

דן תיכון (הליכוד):

– – של שושנה ארבלי-אלמוזלינו, שאסור להעביר הצעת חוק בין קריאה טרומית לקריאה ראשונה לוועדה אחרת.

היו"ר י' עזרן:

לא, לא, אם רשאי – – –

דן תיכון (הליכוד):

– – –

היו"ר י' עזרן:

האם חייב להיות רק חבר הכנסת המציע או לא, זאת השאלה.

דוד מגן (הליכוד):

– – –

דן תיכון (הליכוד):

כאן מדובר בהצעה לסדר-היום.

היו"ר י' עזרן:

ברור, לכן המציע לא חייב להיות.

דן תיכון (הליכוד):

עזוב את המציע. זאת הצעה לסדר-היום. סעיף 146 – – –

היו"ר י' עזרן:

יש פה אי-הבנה, חבר הכנסת דן תיכון. אני מגיב על מה שאמר חבר הכנסת דוד מגן, ואתה מגיב על מה שאתה אמרת. לשאלה של אדוני, כבר אמרתי לך: אין לי תשובה, ואני חייב לפעול רק לפי תקדים. אתה שואל כעת עוד הפעם שאלה, כשאני משיב לחבר הכנסת מגן. נכנסת פשוט לתשובה שלי לחבר הכנסת מגן. אדוני צודק בשאלה שלו, אין פה מה להשוות.

דוד מגן (הליכוד):

אני מציע לשאול את חבר הכנסת צחי הנגבי.

היו"ר י' עזרן:

הנה הוא נמצא פה. בבקשה, חבר הכנסת צחי הנגבי.

דן תיכון (הליכוד):

יש לו מעמד בעניין הזה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, הגעת למסקנה שאמרת.

בבקשה, חבר הכנסת הנגבי.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כיוון שהמהומה הזאת היא אומנם על לא מאומה אבל היא נגרמה בעטייה של הצעה שלי, אני חייב לומר את דברי לאומה.

כיושב-ראש ועדת הכלכלה אני עברתי על הנושאים שהועברו אלי מוועדת הכנסת, וביניהם גיליתי הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת טלב אלסאנע בנושא שימים ספורים קודם לכן הכנסת ברוב דעות החליטה לגביו על הקמתה של ועדת חקירה. באופן טבעי סברתי, שמן הראוי שלא יהיה דיון בכנסת בשני פורומים באותו נושא, כיוון שאני יכול לעשות את זה באופן שטחי – להזמין רק את חבר הכנסת טלב אלסאנע ולסגור את הדיון. דיונים בוועדת הכלכלה, כמו ביתר ועדות הכנסת, מן הראוי שיוזמנו אליהם האורחים ואנשים בעלי מקצוע ואנשים שיש להם יכולת לתת סקירה ממצה ולהביא נתונים לידיעת חברי הוועדה. אותו דבר שהם אמורים לעשות בוועדת הכלכלה הם אמורים לעשות בוועדת החקירה בראשותו של חבר הכנסת מנע. לכן הבאתי בפני ועדת הכנסת את הנושא.

נדמה לי שיש פה סערה שנובעת מהרגישות הטבעית של חברי הכנסת תיכון ומגן ומהחשש שמא ישתמשו בדבר הזה כתקדים בעתיד. צריך לקבל החלטה לגוף העניין.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני רוצה להציע כאן איך להתקדם.

ראשית, אני רוצה לומר, אין הוראה בתקנון הכנסת כיצד להעביר נושא הצעה לסדר-היום לוועדת חקירה. בכל זאת חשבנו שההיגיון אומר שצריך להעביר את זה. לכן הלכנו לסעיף 147 לתקנון הכנסת, שאומר ששאלה הנוגעת לדיוני הכנסת, שאין לה הוראה בתקנון, תחליט בה ועדת הכנסת. אבל שיבוש אחד נפל ואי-אפשר להתכחש לו. אתם צריכים לדעת, ועדת הכנסת מקבלת עשרות נושאים והיא רצה אתם במהירות מתוך כוונה גם לפשט את ההליכים ולתת לחקיקה, להצעות לסדר-היום, לרוץ בוועדות.

כאשר חבר הכנסת צחי הנגבי העלה את ההשגה שלו, שיש היגיון שוועדת החקירה לעניין הבדואים תדון גם בהצעה לסדר-היום, שכל עניינה הוא בדיוק נושא העבודה של ועדת החקירה, זה נשמע לנו הגיוני, ולא נתנו את דעתנו לעמדתו של המציע, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

צודק מי שאומר כאן, שהמכניזם של העברת העניין לוועדת חקירה הוא קצת שונה מאשר העברה לוועדה, וצריך לגייס פה את הסכמתו של החבר המציע, שכן הצעתו יכולה ללכת לוועדה. הנה חבר הכנסת אלסאנע כאן, ואני חושב שהוא יוכל להביע כאן את דעתו. אם הוא יביע את דעתו בעד העברת העניין לוועדת החקירה, אני אמליץ, בשם ועדת הכנסת, שהיא תעבור לשם. אם הוא יתנגד לכך, לא אעמוד על המלצתי.

היו"ר י' עזרן:

האמת היא שאין לו מעמד מיוחד בעניין הזה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אין לו מעמד פורמלי, אבל אנחנו מנסים ליצור פה איזה מהלך הוגן.

היו"ר י' עזרן:

אני רואה את ההצבעה אם יהיה תקדים או לא.

דוד מגן (הליכוד):

ההצבעה שלי תלויה בעמדתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ודאי, כי אני בעל עניין יותר ממך, חבר הכנסת מגן. אני מסכים אתך בכל הדברים שאתה מציע.

היו"ר י' עזרן:

להיפך, כפית על הכנסת להביא – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

זה דבר טוב. אני רוצה לציין, שטוב היה עושה יושב-ראש ועדת הכלכלה אילו היה מזמין אותי ושומע את עמדתי בעניין, כמציע ובעל עניין בנושא שהועלה על סדר-היום של הכנסת, ושהכנסת החליטה להעבירו לוועדת הכלכלה – ולא להחליט על דעת עצמו מתוך שיקולים שיכול להיות שהם צודקים או לא צודקים. אבל כמציע אני חושב שיש חובה לשמוע את דעתי בטרם מתקבלת ההחלטה.

אולם מאחר שאני סבור שהנושא שהועבר מתאים יותר לדיון מעמיק בוועדת הכלכלה, נושא הנוגע לפיתוח תעסוקה, תעשייה ואזור מסחרי ביישובים הערביים-הבדואיים בנגב, אני סבור שמן הדין שוועדת הכלכלה אכן היא שתדון. פניתי קודם לחבר הכנסת פת, כשהיה יושב-ראש הוועדה, ולאחר מכן לחבר הכנסת צחי הנגבי, על מנת לקיים דיון מעמיק, ולצערי הרב, לא היה דבר כזה. לכן אני עומד על דעתי שהדיון יתקיים בוועדת הכלכלה.

היו"ר י' עזרן:

אם כך, הנושא חוזר לוועדת הכלכלה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אני לא מבקש בקשה כזאת בניגוד לדעתו של המציע.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, אין לנו על מה להצביע. הוא מתנגד, מחזירים את זה, ויושב-ראש הוועדה חוזר בו מהמלצתו.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הוא לא יכול לחזור בו.

היו"ר י' עזרן:

מה זאת אומרת?

דן תיכון (הליכוד):

הוא צריך לחזור לוועדת הכנסת שתחליט.

היו"ר י' עזרן:

אז הוא יחזור לוועדת הכנסת. כעת הוא חוזר בו מהצעתו להצביע. מה קרה פה? מה הפורמליסטיקה הזאת?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

האם אי-אפשר לעשות אותה פרוצדורה עכשיו, להחליט על העברה לוועדת הכלכלה?

היו"ר י' עזרן:

לא. אי-אפשר. יש פה המלצה ויש פה המלצה מנוגדת של המציע. לכן הנושא, כפי שאמר חבר הכנסת דן תיכון, בצדק, יחזור לוועדת הכנסת, ושם יחליטו באיזו ועדה הוא יידון.

הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ואזור יריחו (תיקוני חקיקה).

דן תיכון (הליכוד):

מה עם הרפורמה במשק הדלק? אל תהרסו אותנו, אנחנו מחכים שעתיים.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, יש לי פה סדר-היום.

דן תיכון (הליכוד):

תשאל את סגנית המזכיר.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים להצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הכלכלה. יוזם ההצעה הוא חבר הכנסת דן תיכון.

יש לי תיקון לגבי סדר-היום: לאחר נושא זה נדון בהצעת חוק רישום ציוד הנדסי, ואחר כך – בהצעת חוק בתי-דין רבניים, ואז נגיע להצעת חוק יישום ההסכם. זה הסדר החדש.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבד להביא בפני המליאה את הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד–1994, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כבר משם הצעת החוק מובנת מטרתו: לקדם את התחרות במשק הדלק, אחד מן הענפים שבהם עד היום הזה טרם הורגשה באופן מוחשי הרפורמה במשק האנרגיה, שהחלה כבר לפני כשש שנים, בתקופת כהונתה של ממשלת האחדות הלאומית.

חבר הכנסת דן תיכון יזם בשעתו הצעת חוק, והיא עברה אל ועדת הכלכלה של הכנסת לאחר שזכתה לרוב בדיון המוקדם, חזרה מן הוועדה אל המליאה, זכתה ברוב בקריאה ראשונה, והגיעה לוועדת הכלכלה. אנחנו לא מגיעים היום להצבעה על כל סעיפי הצעת החוק המקורית. כפי שהכנסת אישרה לנו בשבוע שעבר, ההצעה הזאת פוצלה לשני מתחמי קידום תחרות: האחד נוגע לסוגיית התמ"א, תוכנית המתאר הארצית. מטרתה של החקיקה המוצעת בנושא הזה לבטל את כל המגבלות שהיו עד היום ועדיין קיימות ברגע זה באותה תוכנית מתאר, מגבלות על הקמתן של תחנות דלק חדשות עקב מרחקים מינימליים שמתבקשים בין תחנה לתחנה או בין תחנה לאתר אחר, כמו צומת או מחלף.

הנושא השני שהיה כלול בהצעת החוק המקורית ואינו מובא עדיין לאישור הכנסת נוגע לעתידן של תחנות הדלק. כידוע, יש בנושא הזה עימות קשה, חריף, בתחום מורכב מאוד, מאוחר יותר אני אגע בו, אבל הנושא הזה ממתין, לאחר הקריאה הראשונה, ובהמתנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, בוועדת הכלכלה, להשלמת הדיון, קיומה של הצבעה בוועדה והבאת הצעת החוק הזאת למליאה.

בשעתה, כפי שזכור בוודאי לחברי הכנסת, הכריזה הממשלה על פתיחת שוק הדלק לתחרות חופשית בנושא מכירת בנזין. עדיין ניתן לומר שבתחנות הדלק איננו חשים, בעיקר הצרכן, ציבור הנהגים, איננו חשים שהרפורמה מתדפקת על שערינו. אפשר לומר ששוק הדלק מוסיף להיות שבוי בידי שלוש החברות הוותיקות, "דלק", "פז" ו"סונול", שתרמו במהלך השנים מאז קום המדינה תרומה אדירה ומכרעת בתחום הזה, אבל עדיין מוסיפות, עד עצם היום הזה, לאחוז במרבית תחנות הדלק במדינת ישראל תחת שליטתן הבלעדית. הסיבה האחת היא אותן הוראות בתמ"א-18 שמונעות הקמה מסיבית של תחנות דלק, והסיבה השנייה לבלעדיות הזאת של החברות הוותיקות היא קיומם של הסכמים ארוכי-טווח בין חברות הדלק הוותיקות לבין מרביתן של תחנות הדלק, בעלי תחנות הדלק, שם יש התחייבויות רכישה של דלק מן החברות האלה לתקופה של עשרות שנים.

בוועדה התנהל ויכוח נוקב, רציני, במשך כמעט כשנה בין נציגיהם של כלל בעלי העניין בתחום הזה. הושמעו טענות קשות מאוד כנגד השחרור של התחנות מן הכבלים או מן האזיקים שקושרים אותן באמצעות חוזים בלעדיים אל החברות הוותיקות. הנושא הזה, למעשה, מצוי לא רק בשלבי חקיקה בכנסת, אלא מצוי בדיון משפטי, שגם הוא כבר מתמשך תקופה ארוכה, זאת בעקבות החלטה חד-משמעית של הממונה על ההגבלים העסקיים, ד"ר יורם טרובוביץ, שפסק בשעתו, זה היה בחודש יוני 1993, שההתקשרויות הבלעדיות שבין חברות הדלק לבין בעלי התחנות הן הגבל עסקי פסול על-פי חוק ההגבלים העסקיים. חברות הדלק ערערו, בתוקף סמכויותיהן על-פי חוק, לבית-הדין להגבלים עסקיים, שם העניין הזה מצוי, תלוי ועומד כרגע בפני כבוד השופט נאור, והנושא הזה עלול או עתיד או יכול להימשך עוד תקופה ארוכה.

אנחנו, בוועדת הכלכלה, החלטנו שלא להמתין עד להכרעות שתיפולנה בבית-הדין, ולקדם את הרפורמה בשני מישורים שהם כמעט מקבילים, הם לא מקבילים בעיקר עקב העובדה שנקלענו לפגרה, והפגרה כופה הפסקה של כחודשיים וחצי בתהליכי החקיקה.

תחום אחד שבו היתה חוות דעת, או היתה דעת רוב מוחלט בוועדת הכלכלה, הוא תחום השחרור מכבלי ההגבלים על תוכנית המתאר. היום יש, ידידי חברי הכנסת, 540 תחנות לערך, יתקן אותי חבר הכנסת דן תיכון אם אני טועה, כי הוא מכיר את הנושא הזה – – –

דן תיכון (הליכוד):

548.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

548 תחנות דלק, כאשר מדי שנה גדל צי הרכב בערך ב-10% מכלל המשתמשים, 10% תוספת של נהגים, 10% תוספת של כלי רכב, והדבר הזה אמור היה להשליך, באופן אוטומטי, טבעי כמעט, על גידול זהה או כמעט זהה של מספר תחנות הדלק. לכאורה היינו צריכים, בקצב הזה של גידול בצי הרכב ובמספר המשתמשים ברכב, לראות מדי שנה בשנה תוספת של 54 תחנות דלק לערך, וזה לא קורה. מדי שנה מיתוספות רק כעשר תחנות חדשות, מכיוון שיש מגבלות קשות על הקמת תחנות. יש חובה של 25 קילומטר בדרכים מסוימות, 15 קילומטר בדרכים אחרות, וגם בדרכים עירוניות יש חובה על מרחקים מינימליים בין תחנה לתחנה. יש סרבול בלתי נסבל בקצב האישורים ובהליכי הרישוי של תחנות חדשות, והמשמעות היא שלמעשה אין שום גורם אינטרסנטי שמעוניין בפתיחת השוק הזה לתחרות חופשית, מכיוון שלתחנות הדלק, באופן טבעי, אין זה משנה. בכל מקרה הצרכן, הנהג, חייב למלא דלק, לכן הן לא מפסידות דבר וחצי דבר אם יש X תחנות או X פלוס 54 או אפילו X פלוס עשר.

אנחנו, בוועדת הכלכלה, קבענו קביעה חד-משמעית, שלא תהיה תחרות אם לא תהיה פתיחה של שוק הדלק להקמה מזרזת ואינטנסיבית של תחנות דלק חדשות. פשוט לא תהיה תחרות, ולא יעזור מה נחליט, אם נשחרר את התחנות מכבליהן, אם נאסור בכלל על "פז", "דלק" ו"סונול" להותיר בידיהן את התחנות, זה יעבור לגורם אחר, שהוא היום יהיה גורם בעל רצון ברפורמה – למחרת, ברגע שהוא הגורם המחזיק בתחנה הוא כבר שמרן ובעד אנכרוניזם ולא מעוניין גם הוא בפתיחת תחנות חדשות. לכן הכנסת צריכה להיכנס לסוגיה הזאת ולבטל את התמ"א.

גורמים ממשלתיים במשרד הפנים, במשרד לאיכות הסביבה, נרעשו, נזעקו, באו לוועדת הכלכלה וזעקו חמס, מבחינתם בצדק, כי זה באמת מהלך חסר תקדים שבקביעה, לכאורה מקצועית, של תוכנית מתאר ארצית, שאמורה להישקל אך ורק על-פי שיקולים של תכנון, של בנייה, של איכות הסביבה – הכנסת מתערבת כמחוקק. אני לא חושב שהיה תקדים לזה, אבל הסיבה לכך שכל הוועדה, פה-אחד, החליטה לאמץ את הגישה הזאת, היא שאין אלטרנטיבה, אין סיכוי שתהיה תחרות אם לא ניכנס אנחנו ונשנה את תוכנית המתאר הארצית ונפתח את מרחבי ישראל למשקיעים פרטיים שיקימו תחנות דלק באתרים שיאפשרו להם על-פי הנורמות של איכות הסביבה, של הבטיחות בדרכים ושל הרשויות המקומיות.

כמובן, זה לא יהיה פרוץ ומעתה והלאה כל דיכפין יקים, היכן שהוא רוצה, תחנת דלק. זה יהיה כפוף לאותן קביעות ענייניות של גורמי התכנון, אבל לא יהיו מחסומים ולא יהיו מכשולים ביורוקרטיים-אדמיניסטרטיביים שנקבעו לפני עידן ועידנים וקושרים את ידיהם של משקיעים פרטיים ושל יזמים בעלי מוטיבציה ובעלי משאבים להשקעה, מכיוון שצריך שיהיה מרחק מינימלי בין תחנה לתחנה. הדוגמה הקלסית, ידידי חברי הכנסת, היא כביש ירושלים-תל-אביב. בכביש ירושלים-תל-אביב, גם בכביש שמוביל מתל-אביב לירושלים וגם בכביש שמוביל מירושלים לתל-אביב, על הכביש הראשי הזה יש בסך הכול תחנת דלק אחת. הרי זה דבר שלא ייאמן. אתה לא יכול למצוא תחנת דלק, אלא אם כן אתה יוצא מן הכביש ונוסע מרחק קילומטרים לאתר כלשהו באזור. אבל על הכביש עצמו – תחנה אחת בלבד. במשך שנים לא היה אפשר לעשות את זה, עד היום, מכיוון שהמרחק המינימלי שנקבע בשעתו בחוק בין תחנה לתחנה איננו מאפשר הקמת תחנה. נדמה לי שכעת לא רק הכביש הזה ישוחרר אלא עוד שורה של כבישים.

בנושא התחרות שאיננו מופיע כאן בחקיקה, בנושא שחרורן של תחנות דלק, יש ויכוח קשה בממשלה. נמצא כאן שר המשפטים, שכרגע איננו מעורב בהצעת החוק הזאת, אבל הוא מודע, כמי שעומד בראש ועדת שרים לחקיקה, לכך שיש מחלוקת בין הגישה שאותה מייצג השר משה שחל, שר האנרגיה והתשתית – שכבר הביא כמה הצעות חוק, אומנם שונות זו מזו, אבל הביא, במאמץ נרחב במשך תקופה ארוכה, לוועדת השרים לחקיקה ולממשלה, הצעות, במטרה להגיע להסדרה סופית ומוחלטת של היחסים בין החברות לבין בעלי התחנות.

אדוני, שר המשפטים, אני מנצל את ההזדמנות שאתה נמצא כאן. אנחנו למעשה הלכנו לקראת הממשלה. חבר הכנסת דן תיכון הסכים לעצור את יוזמתו לחקיקה גורפת, שמטרתה קידום התחרות, כדי להותיר לממשלה את תקופת הפגרה לדיון ולהכרעה בשאלה איזו הצעת חוק מקובלת עליה ואיזה נוסח חקיקה מאומץ על-ידיה, כדי להביא להשלמת החקיקה שמטרתה קידום התחרות.

אבל אנחנו, אדוני השר, לא נוכל לחכות מעבר לתקופת הפגרה. אין גם טעם שנחכה. אם הוויכוח הזה הוא ויכוח-עד, והוא נצחי בממשלה, אזי מן הראוי שהכנסת תיטול כאן יוזמה.

יכולנו – והיו בוועדה קולות שקראו לכך – להביא כבר היום את הצעת החוק של חברה הכנסת דן תיכון להצבעה. גם אני, כיושב-ראש הוועדה, וגם מי שמחליף אותי בימים אלה, חבר הכנסת גדעון פת, שממחר ובמהלך השנה הקרובה יהיה יושב-ראש הוועדה, שנינו סברנו, וגם חבר הכנסת תיכון אימץ את העמדה הזאת, שמן הראוי להמתין לתקופת הפגרה, כדי להותיר את הנושא הזה להכרעה בתוך הממשלה, מחד גיסא – ובין הגורמים בעלי העניין, שמקיימים בימים האחרונים ובשבועות האחרונים הידברות וקשר ביניהם, בעלי התחנות, החברות הוותיקות, החברות החדשות. כל אלה נכנסו לתהליך של הידברות מואצת כתוצאה מן העובדה שלמעשה וועדת הכלכלה היא על סף השלמת החקיקה.

אנחנו התחייבנו בפני כל הגורמים בענף שלא לעכב ולא להמתין בנושא הזה עד בלי די. הנושא הזה למעשה מוצה מבחינת הדיון. עוד יש שורה של נושאים שייזונו. חבר הכנסת גדעון פת עצמו הודיע, שהוא יקיים, עם תחילת המושב הבא של הכנסת, דיונים בנושא. אבל בסופו של דבר צריך להגיע לאיזו הכרעה, ואנחנו מקווים שההכרעה הזאת תהיה בהסדר שיהיה מקובל על מרבית הצדדים השותפים היום למשק הדלק.

לסיום, רבותי חברי הכנסת, אומר רק כך: היה, כאמור, ויכוח בוועדת הכלכלה בין השר שחל לבין השר לאיכות הסביבה, השר שריד ביקש שלא נעסוק כלל בביטולן של הוראות בתוכנית המתאר הארצית ונותיר את הנושא הזה לתקנות. הוועדה לא קיבלה את העמדה הזאת. מאידך גיסא, לא קיבלנו גם את עמדתו של השר משה שחל, שביקש כי תוכנית המתאר הארצית תבוטל לחלוטין. גם זאת ראינו כבעייתית, מכיוון שיש שורה ארוכה של תקנות בתוכנית המתאר הארצית, שאינן עוסקות בסוגיות שאנחנו רוצים לקדם, אינן עוסקות בתחומים כלכליים, או בנושא של תחרות במשק הדלק –

היו"ר י' עזרן:

אפשר לשאול שאלה?

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

מיידי. – אלא עוסקות בהוראות בעלות אופי תכנוני ומטילות שורה של חובות על בעלי התחנות, על המשתמשים בתחנה, קובעות הוראות ארגוניות לגבי הפעלת תחנת הדלק, ובנושא הזה מצאנו שאין זה ראוי שהוועדה תתערב.

בבקשה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

הנושא של המרחק הובהר דיו. הנושא של המרחק הוא ברור, רצוי, ואני חושב שהדוגמה המאלפת של כביש ירושלים היא דוגמה מאוד עניינית. אבל יש לי שאלה בנושא התחרות: האם זה לא יביא למצב, שלא תהיה תחרות חופשית וגם לא יהיה מרחק? אם כך, מה יהיה מבחינה אקולוגית? מה יהיה מהבחינה הזאת, שתחנה אחת תהיה ליד התחנה השנייה?

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר י' עזרן:

יש איזו מגבלה? אני שואל, אני לא מבין. שני החוקים האלה יביאו למצב של תוהו ובוהו בעניין.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש בוודאי סייר בארצות אירופה או בארצות-הברית. יש כל כך הרבה דוגמאות שבהן אתה רואה תחנה ליד תחנה אחרת, שמתחרות ביניהן במחירים שונים, ואתה יודע שאם אתה נכנס לתחנה מסוימת אתה מרוויח; או שאתה מרוויח בערך כלכלי, או שאתה מרוויח בשירות נעים יותר, בטיפול נאות יותר. יש מוטיבציה לתחנות כל הזמן לראות את הלקוח, את הצרכן, כמי שהן חייבות להתחרות על מעמדן בעיניו. ברגע שאין תחרות – והיום המצב הוא שאין כמעט תחרות בהקשר של המחיר; במקרים מסוימים עושים איזו הורדה, פה מוכרים "פפסי", שם נותנים עיתון – באופן עקרוני אפשר לומר שיש כאן מונופול.

היעד הוא ברור, ואתה וכל חברי הכנסת בוודאי שותפים לו.

אדוני העיר שיש אולי סכנה של פגיעה באיכות הסביבה, או מפגעים אחרים כתוצאה מקידום התחרות. אנחנו לא חושבים כך, מכיוון שלהקים תחנה – זאת השקעה אדירה. זה מיליון דולר לפחות. ברוב המקרים, ברוב המקומות, בעיקר במרכז הארץ, מדובר בהשקעה גדולה הרבה יותר. זה לא איזה דבר שכל דיכפין ייתי ויקים. זה צריך להיות גוף כלכלי, שמסוגל להתמודד במשק הזה, שמסוגל להיערך להשקעה גדולה כדי להחזיר אותה בפרק זמן לא-קצר. לכן אנחנו מעריכים, שגם אם אנחנו אכן נפתח את השוק הזה לתחרות, זו תהיה תופעה הדרגתית, היא לא תהיה מיידית. לא יהיה פה בולמוס, שתחנות תצמחנה כפטריות אחרי הגשם. ניכנס למהלך, שלמעשה הממשלה רצתה אותו ויזמה אותו לפני שנים, אבל רק בזכות חקיקה פרטית, ובמקרה הזה אפשר לומר בזכות היוזמה האישית של חבר הכנסת דן תיכון, אנחנו מתקרבים להשלמה. אני מקווה שהחלק הראשון יושלם היום, והחלק הבא – לאחר הפגרה.

אם כן, אני מביא בפני הבית הצעת חוק שמבטלת את כל ההוראות המחייבות מרחק מזערי בין תחנות תדלוק ובהקשר של תחרות תדלוק ומונעות תחרות במשק הדלק. במקביל, אנחנו משמרים בתוכנית המתאר הארצית את כל אותן הוראות אחרות, שהן בעלות אופי תכנוני.

אני רוצה להודות לחבר הכנסת גדעון פת, שהיה יושב-ראש הוועדה כאשר הוועדה החלה לעסוק בנושא. אני מקווה שטיפול בחלקו גם הזכות להשלים את החקיקה בשנה הקרובה.

אני רוצה לברך את הצוות שעסק בהכנת החוק, את היועץ המשפטי של הכנסת, עורך-הדין צבי ענבר, את הצוות שלו ואת מזכירת ועדת הכלכלה לאה ורון.

דן תיכון (הליכוד):

היא הכי חשובה. היא היחידה שמבינה בעניין.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

חשובה תמיד. אני רוצה לברך את העוזרת בוועדה, הגברת שוש חזקיה. אני רוצה לברך את חברי
הוועדה, וכמובן את חבר הכנסת דן תיכון, יוזם החוק. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

לאחר ההצבעה בקריאה שנייה.

היו"ר י' עזרן:

האם אדוני מוותר על זכותו כעת?

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא. לא הבנת.

היו"ר י' עזרן:

אני מבין. הבנתי. בין הקריאה השנייה לשלישית.

דן תיכון (הליכוד):

אם אתה רוצה שאדבר עכשיו – אני מוכן עכשיו.

היו"ר י' עזרן:

אין שום בעיה.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

הנוהל הוא – אחרי הקריאה השנייה.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על החוק המוצע לפנינו, חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1994. מי בעד סעיפים 1-2, כהצעת הוועדה? אין הסתייגויות.

הצבעה מס' 2

בעד סעיפים 1-2 – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר י' עזרן:

עשרה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, בשעה טובה, שהחוק הזה עבר בקריאה שנייה.

כעת, לפני הקריאה השלישית, יעלה יוזם החוק, חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה. אני רואה שאדוני נאמן להצעה והוא צריך לתדלק בין הצבעה להצבעה. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפנינו אחד הנושאים המסובכים ביותר, משום שהוא עוסק ברפורמה מבנית. מעניין שהנושא סבוך לא רק במדינת ישראל, אלא במרבית מדינות המערב, לרבות ארצות-הברית ומדינות השוק המשותף.

עיקרו של הנושא הוא תחרות בין תחנות הדלק. אדוני היושב-ראש, כשהוא נוסע בחוץ-לארץ, יודע שבשעה שמגיעים לתחנת דלק, לכל תחנה יש מחיר דלק משלה, ואפשר לבחור את תחנת הדלק על-פי המחיר ועל-פי רמת השירות. במדינת ישראל יש מחיר אחיד בכל תחנות הדלק בכל רחבי המדינה. נשאלת השאלה, מדוע לא קיימת תחרות בין תחנות הדלק וחברות הדלק? מדוע אזרח שבא לתדלק מקבל שירות גרוע יחסית, והמחיר הוא מחיר אחיד, למעט כמה תחנות, ולאחרונה?

כשעזב הנציב העליון הבריטי את הארץ ב-1948, חילקה ממשלת המנדט את משק הדלק בין שלוש חברות בצורה הבאה: 45% ניתנו לחברת Shell, 30% ניתנו לחברת ו-25% Socony Vacuum. ממשלת ישראל, שירשה ואולי באה אל תוך נעלי הנציב העליון, חילקה את משק הדלק לאותן חברות כדי לשמר את משק הדלק שהיה מצוי בשליטתה, וכשאותן חברות עזבו את הארץ, ובמקום Shell נולדה "פז" ובמקום Esso – "דלק", ובמקום Socony Vacuum – "סונול", ממשלת ישראל הנציחה את המצב הזה – 45% הלכו ל"פז", 30% הלכו לחברת "דלק" ו-25% לחברת "סונול".

היו"ר י' עזרן:

אלה חברות פרטיות?

דן תיכון (הליכוד):

בוודאי, חברות פרטיות. הממשלה התייחסה אל שוק הדלקים בישראל כאילו זה שוק מוגן, כשהיא קובעת הכול. היא קבעה את המחיר, היא קבעה את הרווחיות והיא קבעה את חלוקת השוק בין שלוש החברות האלה.

ב-1987 ניסו, שר האנרגיה הנוכחי משה שחל וחבר הכנסת דן תיכון, להחיל את הרפורמה בתחום משק הדלק, ומעניין, הצלחנו במשך הגז ויש רפורמה, על אף העובדה שמי שמכהן היום כשר האוצר וכיהן ב-1989 כיושב-ראש ועדת הכספים עשה מאמצים כדי להכשיל את הרפורמה במשק הגז, ולא הצליח. אנחנו מנסים מאז להפעיל את הרפורמה בתחום תחנות הדלק, שהרי מה שנותר בעקבות הרפורמה שהחלה זה בעצם תחרות בין תחנות הדלק במדינת ישראל.

דבר ראשון, פתחנו את השוק הזה לחברות חדשות, ואכן נכנסו חברות חדשות, אבל בשל חוזים ששעבדו את תחנות הדלק בארץ לשנים רבות בעקבות אותה חלוקה של השוק, לא הצלחנו להכניס תחרות אל תוך תחנות הדלק, כשמדובר ביחסים שבין שלוש חברות הדלק, 548 תחנות הדלק וציבור הצרכנים, קרי בעלי המכוניות, אלה שנכנסים מדי יום או מדי שבוע אל תחנות הדלק.

אני באתי, ובמקום ששר האנרגיה לא יכול היה, הצעתי את הצעת החוק, שעברה בקריאה טרומית ובקריאה ראשונה, הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), 1993, ואנחנו עכשיו במחצית 1994. אכן, אני התפרצתי אל דלת פתוחה. קדמו לי, ואתי יחד, השופט העליון יצחק זמיר, משעה שעזב את תפקיד היועץ המשפטי לממשלה ועד לשעה שהפך להיות שופט בבית-המשפט העליון; הוא הכין חוות דעת מקצועית ועמוקה ואמר: רפורמה במשק הדלק חובה, פתיחת תחרות בין תחנות הדלק הכרחית. מייד לאחר שהוא פרסם את הדוח שלו נבדק העניין על-ידי מבקרת המדינה, ומבקרת המדינה אף היא קבעה: תחרות בין בעלי תחנות הדלק ובעלי חברות הדלק הכרחית. לא חלפו ימים רבים, ביוני 1993, והממונה על ההגבלים העסקיים קיבל אף הוא החלטה דרמטית, שקבעה שבין בעלי תחנות הדלק ובין חברות הדלק קיים הסדר כובל. ואז כל בעלי הזכויות, קרי חברות הדלק, נזעקו, תבעו וקבעו את הססמה: דן תיכון בא להלאים את רכושן של חברות הדלק. על אף שלוש חוות הדעת המפורטות והמתחשבות באינטרסים של בעלי תחנות הדלק ובעלי חברות הדלק, קבעו השלושה שאין בהצעת החוק משום הלאמת רכושן של חברות הדלק, שהרי הרכוש הזה ניתן להן מכוח חלוקה מסוימת שנעשתה על-ידי ממשלת ישראל.

מאחר שהנושא קשור בעצם בכל אזרח שחי במדינת ישראל, הגיעו הדיונים למבוי סתום הן בתוך הממשלה והן בתוככי ועדת הכלכלה. אני עמדתי על שלי, בעלי חברות הדלק טענו שיש בהצעת החוק הזו משום הלאמה, ולא הצלחנו להגיע לעמק השווה, שכן כל רצוננו, באמצעות הצעת החוק, היה בעצם להכריח את בעלי תחנות הדלק, 548 במספר, ואת בעלי חברות הדלק להתיישב ליד שולחן אחד ולהגיע להסכם, ואני מוכרח להודות שהצלחנו, ברגע האחרון, להושיב אותם ליד שולחן אחד, אבל לא הצלחנו לגבש הצעת פשרה.

משלא הגענו להצעת פשרה הוחלט לפצל את החוק, ובפנינו מונחת לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק שמבטלת את תמ"א-18. להקים תחנת דלק במדינת ישראל זה הליך שנמשך בין שבע לעשר שנים, כמעט בלתי אפשרי, משום תמ"א-18, בין השאר. אני מניח שהחוק שפוצל יקל מהיום, לכשיאושר החוק בקריאה שלישית, להקים תחנות דלק. התהליך יקוצר, ומ-548 תחנות דלק, וכעשר תחנות דלק שמוקמות במרוצת השנה, אנחנו נהיה עדים לתהליך שבו יקומו 30-40 תחנות דלק. התחרות בין בעלי תחנות הדלק תפרוץ אל תוך התחנות ובין התחנות, ואני מניח שהרפורמה במה שנקרא הצעת חוק משק הדלק היא הסעיף היחיד שעליו הסכמנו.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דן תיכון, כמה פעמים אני אמור לומר לאדוני שזמנו תם? מה לעשות, שבע דקות במקום שלוש דקות. נכון, זה חוק חשוב, לכן נתתי לאדוני פעמיים וחצי זמן.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש יסכית וישמע. מדובר כאן באחת הרפורמות החשובות והמעניינות ביותר.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט, אבל מה לעשות, יש סדר-יום עמוס.

דן תיכון (הליכוד):

זה נכון.

לכן, כל מה שאני בא לומר זה שאנחנו מאשרים היום חלק מרפורמה. כל שאני יכול להבטיח זה שהרפורמה, שהיא טובה וחלקה נדחה, תידון בוועדת הכלכלה במרוצת הפגרה, ואני מניח שגם החלק העיקרי, שיבטל את הקונצסיות והזיכיונות, גם הוא יוגש לכנסת בעתיד הקרוב ביותר לקריאה שנייה ושלישית. זו התחייבות שנטלתי על עצמי. אני לא אסוג, אדוני היושב-ראש.

לכן, אני מודה לכל אלה שסייעו בידי – ליושב-ראש ועדת הכלכלה הנוכחי. אני מניח שחילוקי הדעות ביני לבין חברי חבר הכנסת גדעון פת, שיכהן כיושב-ראש ועדת הכלכלה בתוך כמה ימים, יהיו עמוקים אבל לגופו של עניין, ולא יהיה מנוס אלא להביא את הצעתי, את חלקה העיקרי של הצעתי, לקריאה שנייה ושלישית, גם אם לא תהיה הסכמה ביני לבין היושב-ראש המיועד של ועדת הכלכלה, והכנסת תצטרך להחליט האם היא בעד שחרור בעלי תחנות הדלק, והיא תתמוך בהצעתי, שבאה בעצם לשחרר חלק מתחנות הדלק מחוזי העבדות ארוכי הטווח, ארוכי השנים, עד 49 שנים, עם אפשרות להאריך אותם לתקופה נוספת. היום אנחנו עושים צעד חשוב ליישום הרפורמה והתחרות במשק הדלק.

תודה לחברי הכנסת שנוכחים כאן וייתנו את ידם להצלחת הרפורמה, וכאמור, לשר האנרגיה משה שחל. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת דן תיכון.

קעת אנחנו עוברים להצביע בקריאה שלישית על הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד–1994. מי בעד? מי נגד? בבקשה.

הצבעה מס' 3

בעד החוק – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

תשעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. בשעה טובה, החוק הזה נכנס לספר החוקים של מדינת ישראל והתקבל בקריאה שלישית. אני מודה לכל היוזמים והמציעים.

הצעת חוק רישום ציוד הנדסי (תיקון), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

יש שינוי קטן בסדר-היום. הנושא הבא: הצעת חוק רישום ציוד הנדסי. אחריו – הצעת חוק יישום ההסכם. כך אמרו לי עכשיו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני הייתי צריך להיות הראשון בסדר-היום. אמרו לי שחבר הכנסת אורי אור מבקש להקדים אותי. אתמול ישבנו כאן כמעט עד לתפילת שחרית, ומזמן עברנו את תיקון חצות – – –

היו"ר י' עזרן:

מה אפשר לעשות, וכבר כמה פעמים אני מוחק – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

– – – אני מבקש לשחרר אותי היום מהצורך להביא כאן חוקים. אני פשוט לא מבין את השינויים האלה בסדר-היום – – –

גדעון פת (הליכוד):

שר המשפטים בהחלט צודק – – –

היו"ר י' עזרן:

אני לא קובע – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

— — עם כל הכבוד ועם כל המחמאות — — עכשיו מביאים עוד הצעה אחת שלא לפי סדר-היום?
ישבנו כאן אתמול עד השעה 02:45. יש לנו הצעות חוק רציניות. אני מבקש קצת הקפדה על לוח
הזמנים, גם מצד חברי הכנסת. שמור לי ואשמור לך, ולא רק שמור לי.

היו"ר י' עזרן:

אני מודיע לאדוני השר — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני אומר הכול ברוח טובה.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט, גם אני משיב ברוח טובה.

סדר-היום הוא כזה: הצעת חוק משק הדלק, אחריה — הצעת חוק רישום ציוד הנדסי. משום-מה
כשבאתי מצאתי חוק חסינות חברי הכנסת, כך שלי לא היתה שליטה על הסדר. אחר כך העבירו את
הצעת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ואזור יריחו למקום השישי, ואני החזרתי את זה למקום
החמישי. מה לעשות?

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבודו, כמה זמן עד להבאת הצעת החוק הבאה?

היו"ר י' עזרן:

אני חושב שחמש דקות.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אם השר יאפשר לי — היינו כבר יכולים לגמור.

היו"ר י' עזרן:

חמש דקות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

זה קצר?

היו"ר י' עזרן:

כן, ואני לא אסכים ששוב ישנו את סדר-היום.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

יש לי הרבה הערות, אדוני השר, ברוח טובה, על הערות שאתה השמעת ברוח טובה. אבל אני אמנע מלעשות זאת ואשמור אותן לדיון הבא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תדחה אותן לפעם אחרת. אתה רואה גם שלא דיברתי לגופו של עניין, ולא לפני ההצבעה.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אין בעיה. שמתי גם לב לכך שהקפדת לשבת במקום שבו לא תצטרך, חס וחלילה, ללחוץ על תמיכה בהצעת החוק הקודמת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הבחנת יפה.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על סדר-יומנו הצעת חוק רישום ציוד הנדסי (תיקון), התשנ"ד-1994. גם זו הצעת חוק שנדונה בוועדת הכלכלה וזכתה לתמיכת כל החברים, ללא הסתייגויות.

הנושא פשוט, הוא הובא אל הוועדה ביוזמתו של חבר הכנסת אברהם פורז, שביקשני להתנצל בפני המליאה על שאינו יכול להיות כאן כרגע.

כאשר כלי רכב פוגעים זה בזה, מותר כמובן לקיים הליכים משפטיים כנגד בעלי כלי הרכב הפרטיים שפגעו בכלי רכב אחר. אולם רשם הציוד ההנדסי, שזה מוסד הקבוע בחוק, איננו מוסמך כיום למסור מידע לגופים כמו חברות ביטוח או עורכי-דין שמייצגים לקוחות, לאחר פנייה שנעשית אליו, מיהו הבעלים של כלי רכב וציוד הנדסי מסוים, למשל טרקטור, מנופים, מלגזות וכיוצא באלה כלי רכב שמוגדרים כציוד הנדסי.

אם טרקטור פוגע במכונית פרטית, ונהג המכונית הפרטית או מישהו אחר שנכח במקום רושם את מספר הרכב של הטרקטור ורוצה לדעת מי בעל הרכב כדי לתבוע אותו בגין הנזק שנגרם לו באותה תאונה, הוא פונה אל רשם הציוד ההנדסי ואומר לו: טרקטור שמספרו כך וכך, אנא מסור לי את שם הבעלים שלו. שם הבעלים זה סוד מדינה. נכון להיום על-פי חוק, רשם הציוד ההנדסי מנוע מלמסור את הפרטים האלה. יש כאן מעין תופעה, שתחת כנפיה של החסינות הזאת, שנמסרת לבעלי ציוד הנדסי, מסתתר פגם בחוק, ואנחנו רוצים לתקן את החוק הזה.

הנושא הזה נראה על פניו שולי, אבל תתפלאו כמה כלי רכב מעורבים מדי שנה בתאונות עם ציוד מכני-הנדסי כבד, כמו טרקטורים, מנופים וכלים אחרים. לכן אנחנו מבקשים למנוע כאן את ההתחמקות מאחריות של אותם בעלי ציוד מכני כבד. אנחנו מביאים לאישורה של הכנסת הסדר שקבוע היום בפקודת התחבורה לגבי כל כלי רכב שגורם נזק, כך יהיה גם בנושא הנדון, בנושא כלי רכב הנדסי כבד, ובלבד שאותו מידע יינתן באופן מוסמך רק כתוצאה מנזק שנגרם בתאונה. הוא יינתן לחברות ביטוח או לעורכי-דין שמייצגים לקוחות.

אין הסתייגויות להצעת החוק הזו. אני מבקש, אדוני היושב-ראש, להביא אותה לאישור הכנסת בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר י' עזרן:

כיוון שאין הסתייגויות להצעת החוק הזו, אנחנו עוברים כעת להצבעה. מי בעד סעיף 1, הוספת סעיף 8א בחוק רישום ציוד הנדסי (תיקון)? נא להצביע.

בעד סעיף 1 – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

שמונה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע שהחוק עבר בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים עכשיו לקריאה שלישית. מי בעד הצעת חוק רישום ציוד הנדסי (תיקון), בקריאה שלישית? נא להצביע.

הצבעה מס' 5

בעד החוק – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק רישום ציוד הנדסי (תיקון), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

שמונה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע בשעה טובה שגם החוק הזה התקבל לספר החוקים של מדינת ישראל.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

נוסח הסכם קואליציוני על נספחיו שנחתם בין סיעת העבודה ובין סיעת ש"ס בכנסת.

הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 21), התשנ"ד-1994, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 19) (ייעוד סיוע לחברי הכנסת), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת מאיר שטרית.

וכן מסקנות הוועדה לקידום מעמד האשה בנושא: הטרדות מיניות וניצול לרעה של התקשרות מקצועית.

לדיון מוקדם – הצעת חוק ב'קנט, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד, עד הצעת חוק ב'קפב, מאת חבר הכנסת יהושע מצא: הצעת חוק משפחות ברוכות ילדים (פטור מתשלום בתחבורה הציבורית), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק הטבות לתלוייו של נכה, התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת חיים דיין; הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת א' דרעי ור' פנחסי; הצעת חוק-יסוד: שמירת שטח ריבונות מדינת ישראל, מאת חברי הכנסת ר' איתן, ח' דיין, א' זנדברג ומ' פלד; הצעת חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] (תיקון – תלונה כוזבת), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – עיון במסמכי הממשלה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון – חישוב שיעור דמי לידה), התשנ"ד-1994, מאת חברת הכנסת יעל דיין; הצעת חוק אזורים חופשיים לייצור בישראל (תיקון – הרכב המועצה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת פני בדש; הצעת חוק התכנון והבנייה (ריכוזים בדואיים), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת טלב אלסאנע; הצעת חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה (תיקון – אפליה מתקנת), התשנ"ד-1994, מאת חברת הכנסת יעל דיין; הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון – סייגים לעבודה בשבת), התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת א' דרעי ור' פנחסי; הצעת חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב] (תיקון – פטור ממסים ואגרות למבני דת), התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת א' דרעי ור' פנחסי; הצעת חוק לתיקון פקודת עיריות [נוסח חדש] (תמורת מכירת נכס מקרקעין של העירייה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת אליעזר זנדברג; הצעת חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב] (תיקון – סייגים להגשת תביעה פלילית נגד רב עיר), התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת א' דרעי ור' פנחסי; הצעת חוק ביטול חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) (הארכת המועד להגשת השגה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק יתרת זכות כספית (חובת הדיווח), התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת א' דרעי ור' פנחסי; הצעת חוק קליטת חיילים משוחררים (מענקים לבני משפחות מרובות ילדים), התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת א' דרעי ור' פנחסי; הצעת חוק תנאי לשחרור אסירים ביטחוניים, התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת אליעזר זנדברג; הצעת חוק שוויון בתקציבי חינוך, התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת א' דרעי ור' פנחסי; הצעת חוק ההסמכה של רשויות מקומיות לסגירת רחובות לתנועת כלי רכב בשבתות ומועדי ישראל, התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת א' דרעי ור' פנחסי; הצעת חוק גמולות בעבודה (פנסיה חובה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון – תחילה), התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת ע' פרץ, רן כהן, ח' אורון וש' אביטל; הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון –

ביטול החסינות בפני דין פלילי), התשנ"ד-1994, מאת חברי הכנסת ד' צוקר וג' שגב; הצעת חוק חקירת היעלמותם של ילדים מבין עולי תימן, התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת יהושע מצא.

הצעת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ואזור יריחו (תיקוני חקיקה), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא: הצעת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ואזור יריחו (תיקוני חקיקה), התשנ"ד-1994. בבקשה, אדוני השר.

מונחת לפני רשימה ארוכה מאוד, אבל היות שרוב הנרשמים אינם נוכחים באולם, נראה כמה זמן זה ייקח.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום 4 במאי 1994 נחתם בקהיר ההסכם על רצועת-עזה ואזור יריחו. מדובר בהסכם ארוך ומפורט המסדיר את חלוקת הסמכויות והאחריות בין ישראל לפלשתינים בשטחים אלה ואת מערכות היחסים הפוליטיות, הביטחוניות והמשפטיות שבין שני הצדדים.

מאחר שאין מדובר במדינה ריבונית בשטחי עזה ויריחו ולישראל נשמרו, בהתאם להסכם, סמכויות שונות בשטחי עזה ויריחו, גם לאחר יישום ההסכם, כמו ענייני ביטחון, חוץ, אחריות מלאה לישראלים ועוד, ומאחר שישראלים ממשיכים להתגורר בשטחים אלה ברצועת-עזה, היה צורך לקבוע בהסכם הסדרים ביטחוניים, משפטיים וכלכליים מפורטים באשר לסמכויות המוקנות לכל צד בשטחים אלה והסדרים של תיאום, שיתוף פעולה ועזרה משפטית בין הצדדים.

באיגרות שהוחלפו בין ראש ממשלת ישראל לבין יושב-ראש אש"ף, אשר מצורפות להסכם כחלק בלתי נפרד ממנו, התחייבו ממשלת ישראל והרשות הפלשתינית: "להעביר כל חקיקה הדרושה לשם יישום ההסכם" – סעיף 12 שם.

בהתאם להתחייבות זו ריכז משרד המשפטים את עבודת החקיקה המתחייבת מההסכם בשיתוף עם כל המשרדים והגורמים הרלבנטיים, איש איש בתחומו, והתוצאה מונחת בפניכם.

הצעת החוק אינה מיועדת להעניק מעמד של חוק להסכם גופו. אין מדובר בקורפורציה של ההסכם לדין הפנימי בישראל אלא בתיקונים לחקיקה קיימת בהוראות חוק חדשות, המיועדים להעניק לרשויות המדינה הנוגעות בדבר את הסמכויות החוקיות הדרושות לשם יישום וביצוע ההתחייבות שמדינת ישראל נטלה על עצמה בהסכם ולהבטחת יישום הוראות שונות בהסכם, כמו בנושא ירושלים.

הצעת החוק נחלקת ל-11 פרקים. פרק ראשון מגדיר את מטרת החוק ליישום ההסכם כמפורט לעיל. פרק שני עניינו בסמכויות – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

12 פרקים. עמוד 619.

שר המשפטים ד' ליבאי:

צודק אדוני. 12 פרקים. הפרק הראשון מגדיר את מטרת החוק ליישום ההסכם המפורט לעיל. פרק שני עניינו בסמכויות בתי-המשפט ורשויות החקירה וכן בהסדרי עזרה משפטית בין ישראל לפלשתינים. פרק אחר מיועד ליישם את ההסדרים בנוגע לשחרור אסירים ועצורים והימנעות מהעמדה לדין בהתאם להסכם. פרק נוסף קובע הסדר באשר להוצאתם מישראל של תושבי שטחים שנכנסו לישראל שלא כדין או השוהים בה בניגוד לתנאי ההיתר. פרק נוסף מיועד להעניק למדינת ישראל את הכלים המשפטיים להבטחת קיום ההתחייבות של הפלשתינים וכי משרדי הרשות הפלשתינית ימוקמו ברצועת-עזה ובאזור יריחו ובמגמה למנוע פעילות מדינית שלטונית בתחומי מדינת ישראל הסותרת את ההסכם או שאינה מתיישבת עם הריבונות של מדינת ישראל.

הפרקים הנותרים – פרקים אלה מיועדים להסדיר בחקיקה את ההסדרים הכלכליים הכלולים בהסכם עזה ויריחו בתחום היבוא, בתחום המיסוי הישיר, מיסוי עקיף, העברות וקניזוזים, עבודה, חקלאות ועוד.

הפרק הראשון. פרק זה, הכולל סעיף אחד בלבד, מגדיר את מטרת החוק: הענקת הסמכויות הדרושות לשם יישום ההתחייבויות שמדינת ישראל נטלה על עצמה בהסכם עזה ויריחו וכן קביעת ההסדרים הכרוכים בכך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני השר, אומנם צריך להתפלל ליישום ההסדר, אבל לא כאן. אולי לאט יותר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כידוע, בהתאם לדין הנוהג בישראל, אמנות והסכמים בין-לאומיים שמדינת ישראל חותמת עליהם באמצעות הממשלה אינם מהווים חלק מהדין הפנימי של מדינת ישראל, אלא אם כן ניתן להם תוקף של חוק בחקיקה של הכנסת.

הצעת חוק זו אין מטרתה, כאמור, להעניק מעמד של חוק להסכם עצמו אלא רק להעניק את הכלים המשפטיים ליישומו, מקום שאלה אינם מצויים בחקיקה הקיימת.

הפרק השני עיקרו בקביעת ההוראות המתחייבות מהסדרים המשפטיים הכלולים בהסכם. הסדרים בעניין זה נעשים בדרך של תיקונים ותוספות לתקנות שעת-חירום (יהודה והשומרון וחבל-עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (שעת-חירום), תוך הארכת תוקפן עד תום תקופת הביניים של חמש שנים, שבהתאם להסכם; דהיינו, עד 3 במאי 1999.

בנספח השלישי להסכם, העוסק בעניינים משפטיים, נקבעו הוראות מפורטות באשר לעניינים הפליליים והאזרחיים שיהיו בסמכות בתי-המשפט הפלשתיניים באזורי עזה ויריחו והעניינים שיישארו בידי בתי-המשפט בישראל. עוד נקבעו שם, ובמקומות נוספים בהסכם, ההוראות בדבר חלוקת הסמכויות בין המשטרה הפלשתינית לכוחות הביטחון הישראליים, וכן הוראות מפורטות בדבר הסדרי עזרה משפטית בין שני הצדדים.

שלישית, סמכויות בתי-המשפט בישראל לא הוגבלו ולא צומצמו וההוראות בהצעת החוק בעניין זה עניינן בעיקר בסמכויות להוצאת צווים בעניינים פליליים ואזרחיים הדרושים לשם מתן עזרה משפטית וכן התאמות טכניות הנובעות מהשינוי במעמדם של שטחי עזה ויריחו. הוא הדין לגבי סמכויות המשטרה.

רביעית, הסדרי העזרה המשפטית בין הצדדים לא יבוצעו ישירות בין בתי-המשפט או המשטרות של שני הצדדים, אלא באמצעות ממונה על עזרה משפטית אשר ימונה על-ידי שר המשפטים.

תפקיד הממונה יהיה לקבל בקשות לעזרה משפטית מהרשות הפלשתינית, לבדוק אם הן עומדות בדרישות ובתנאי ההסכם ולהפנותן לרשויות הישראליות הרלבנטיות לביצוע. כן יהיה הממונה אחראי לקבלת בקשות לעזרה משפטית מהרשויות הישראליות ולהעברתן לממונה הפלשתיני המקביל לשם ביצוע.

הסדרי העזרה המשפטית כוללים שיתוף פעולה בין המשטרות, ביצוע צווי עיכוב יציאה, זימון ותשאול עדים, ביצוע צווים שיפוטיים לצורכי חקירות, ביצוע צווים הדרושים בניהול הליכים משפטיים, כמו צווי זימון וצווי הבאה, המצאת כתבי בית-דין, חיקור דין והוצאה לפועל של צווים ופסקי-דין.

העזרה המשפטית שתינתן בידי ישראל לרשות הפלשתינית תהיה כפופה לסייגים מקובלים, כגון שלא תינתן עזרה משפטית הפוגעת בתקנת הציבור. נוסף על כך הוסמך שר המשפטים להורות שלא תינתן עזרה משפטית לרשות הפלשתינית אם היא מצדה אינה מקיימת את התחייבויותיה על-פי ההסכם בכך שהיא נמנעת מביצוע פעולות של עזרה משפטית שביקשה ישראל.

הסדרי העזרה המשפטית כוללים גם הסדרים בדבר העברת חשודים ונאשמים. בעניין זה לא יחולו הוראות חוק ההסגרה, התשי"ד-1954, מאחר שאין מדובר בין מדינות, ובשל ההבדלים בצרכים ובנסיבות, אף המינוח שנקבע בהסכם ובהצעת החוק אינו "הסגרה" אלא "העברה" של אדם.

בעיקרו של דבר מדובר על כך שהרשות הפלשתינית תעביר לישראל חשודים, נאשמים וכן נידונים או אסירים נמלטים המצויים בשטחה ודרושים בישראל לצורכי חקירה, העמדה לדין או ריצוי עונש, וזאת בתנאים ובסייגים שסוכמו.

ישראל תעביר לרשות הפלשתינית חשודים נאשמים ונידונים פלשתינים – פלשתינים – ובנסיבות מסוימות גם זרים המצויים בשטחה ודרושים על-ידה, בסייגים שנקבעו.

מאחר שבהתאם להסכם אין לבתי-המשפט בעזה-יריחו סמכות שיפוט על ישראלים ואין למשטרה הפלשתינית בדרך כלל סמכות מעצר של ישראלים ולא סמכות לחקור ישראלים גם אם הם ביצעו עבירות בשטחי עזה ויריחו, ממילא אין מדובר בהעברת ישראלים לידי הרשות הפלשתינית בשום מקרה.

הפרק השלישי. תכליתו של פרק זה ליישם את התחייבויותיה של מדינת ישראל לפי סעיף 20 להסכם בכל הנוגע לשחרור אסירים ועצורים והימנעות מהעמדה לדין של פלשתינים מחוץ-לארץ החשודים שביצעו עבירה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, אף שמדובר גם באסירים, שזו בעצם הסמכות של נשיא המדינה, כלומר אזרחים ישראלים שנשפטו בבתי-משפט – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

כאן מוצע שתהיה פרוצדורה שונה לשחרור אסירים או עצורים פלשתינים ששחרורם נובע מכיבוד הסכם עזה-יריחו, דהיינו מהסכם פוליטי. כשהפרוצדורה לא תהיה הפרוצדורה השגרתית, שיפעלו שר המשפטים וכבוד נשיא המדינה דרך החנינה האינדיבידואלית כאילו הם, מתוך שיקול שגרתית שלהם, כשהם דנים על-פי אמות המידה הרגילות, מתיימרים לעשות חסד לאדם זה או אחר, אלא שיהיה ברור שכאן השחרור נובע ממחויבות שממשלת ישראל קיבלה על עצמה, או על-פי הסכם שאושר כאן, לשחרר אסירים או עצורים מסוימים.

משה קצב (הליכוד):

אני יכול לשאול את אדוני שאלה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

מייד, הרי אני משיב לחברך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אזרחים ישראלים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא, מדובר פה בפלשתינים בדרך כלל, אבל תראה את הנוסח שמופיע – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

כתוב: נשיא המדינה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תמיד טוב לחזור ולראות את הנוסח עצמו. כאן מדובר בסעיף 3, שבו נאמר: "יישומו של סעיף 20 להסכם בדבר שחרורם של אסירים שנידונו בבתי-משפט בישראל ושל עצורים על-פי צו של בית-משפט בישראל או בהעברתם של אסירים כאמור לרשות הפלשתינית, יהיה על-פי החלטה של ועדה, שימנה שר המשפטים לעניין זה ולפי אמות מידה שקבעה הממשלה". דהיינו, הממשלה תקבע קריטריונים על-פי הסכם שבינה לבין הרשות, ואותה ועדה, שתהיה בראשותו של שופט או שופט בדימוס, היא שתקבע את השחרור, והחלטתה היא כצו שחרור, בלי להביא את העניין לכבוד נשיא המדינה ושר המשפטים. זה מה שמוצע ליישום ההסכם, ויקבל תוקף של חוק, אם יעבור את אישור הכנסת.

משה קצב (הליכוד):

אדוני השר – א. האם אין פה בעצם ניסיון מטעם הממשלה, לאחר ששחררו בתהליך לא-חוקי אותם עצירים, לתת אישור רטרואקטיבי לתהליך בלתי חוקי? ב. האם קיים אותו דין לגבי אזרחי ישראלי תושב ירושלים המזרחית ויהודי אזרח ישראלי שעצור במעצר מינהלי בעקבות אותם אירועים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

לשאלתך הראשונה, אינני ער כלל לצורך לתת אישור רטרואקטיבי לאיזה שחרור שנעשה. למיטב ידיעתי, שוחררו על-פי ההסכם אסירים בהתאם לנהלים מקובלים, אלה אשר נעצרו בצווים מינהליים או נשפטו בבתי-משפט צבאיים, כאשר הסמכות לשחררם היא בידי רשויות הביטחון. למיטב ידיעתי, לא שוחררו עד היום אסירים שהסמכות לשחררם היא בהמלצת שר המשפטים לכבוד נשיא המדינה.

לכן, למיטב ידיעתי – כי אני הרי לא יודע כל מקרה ולא כל דבר מובא לידיעת שר המשפטים ולאישורו – לא היתה כלל בעיה של שחרור כלשהו מחוסר סמכות, ואינני מודע כלל לבעיה של צורך לתת אישור למשהו. וזאת לא הכוונה.

רחבעם זאבי (מולדת):

שחרר ערבי שהיו לו 890 שנות מאסר, על תשע רציחות. אז הוא בוודאי לא בשיפוט של מפקד צבאי, אלא בשיפוט של בית-משפט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם הוא נידון בבית-משפט צבאי, הרי סמכות השחרור היא של רשויות הביטחון. אצל רשויות הביטחון, אפשרות אחת היא שחרור בהמלצת שר הביטחון לנשיא המדינה; אפשרות שנייה, יש ועדות לעיון בעונש, והדברים בוודאי מוכרים לך מתקופת שירותך המאוד ממושכת בצה"ל.

לכן, אני אומר שכאן מדובר להבא, שאפשר יהיה ליישם זאת מכוח ההסכם, מכוח סעיף 20 להסכם עזה-יריחו או הסכם קהיר, ומדובר כאן באלה שנשפטו בבתי-משפט בישראל. לכאורה אין כאן הבדל בין ביטחוניים לבין שאינם ביטחוניים, על-פי סעיף 3. אבל אינני רוצה להיכנס מעבר לזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני מדבר בלשון עתיד. אבל סעיף 4(ב) מדבר בלשון עבר, על תוקף רטרואקטיבי לתחולת הסעיף.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני דיברתי על סעיף 3, והוא, לפי הבנתי, נועד לעתיד. סעיף 4 הוא עניין אחר. סעיף 4 הוא באמת עניין רגיש, אבל הוא לא מדבר על שחרור אסירים, אלא על אי-העמדה לדין של מי שכניסתו לשטחים תורשה בידי ישראל. דהיינו, אפשר שלא להרשות לו להיכנס. אבל אם הוא נכנס – למעשה זה נובע מההסכם, אין פה שום תוספת להסכם. אם אדוני יבדוק, הדבר הזה מופיע בהסכם עצמו. ההתחייבות של ממשלת ישראל כבר ניתנה. אישור הכנסת להסכם כבר ניתן. לכן, ממשלת ישראל אמורה לכבד את ההסכם. יכולנו שלא להכניס סעיף זה, אבל אז – – –

משה קצב (הליכוד):

הממשלה מעולם לא ביקשה את אישור הכנסת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני צודק. למיטב זיכרוני, זה הובא בצורה של הבעת אמון או אי-אמון, והממשלה קיבלה אמון בהקשר של ההסכם זה.

מכל מקום, אפשר היה לא להכניס כאן את סעיף 4 ולומר שעל-פי ההסכם לא מעמידים לדין. ואז ניתן היה לבוא ליועץ המשפטי לממשלה ולשאול: מדוע אינך מעמיד לדין? והוא היה משיב, ומבחינתו היה משיב נכון: כי אני מכבד בשם ממשלת ישראל את התחייבותה שלא להעמיד לדין.

לכן, מוטב שהדברים האלה יהיו בבחינת יישום בדרך של חקיקה, מה שהתחייבנו בהסכם, וזאת אנחנו מביאים בגלוי לפני הכנסת בסעיף 4 להצעת החוק.

משה קצב (הליכוד):

והשר מאשר שזה לא חל על אזרחי ישראל כלל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא מאשר דבר שלא כתוב בסעיף.

משה קצב (הליכוד):

אני שואל, אדוני השר, האם זה חל על אזרחי ישראל?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רוצה לקרוא מתוך הסעיף. פה מדובר באסירים שנידונו בבית-משפט בישראל ובעצורים על-פי צו של בית-משפט בישראל. לפי הנוסח זה חל על כל מי שנידון או נעצר.

משה קצב (הליכוד):

כולל יהודים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לכאורה כן. אלא מה? כתוב פה שזה ליישומו של סעיף 20. ברגע שמפנים אותנו לסעיף 20 להסכם, אנחנו ניקח את סעיף 20. אם אנחנו קושרים את זה בסעיף 20, אז כפי שנאמר, ניתי ספר ונחזי. לקחנו את ההסכם, סעיף 20, ואנחנו קוראים: "עם חתימת הסכם זה תשחרר ישראל או תמסור לרשות הפלשתינית בתוך תקופה של חמישה שבועות כ-5,000 עצורים ואסירים פלשתינים תושבי הגדה המערבית ורצועת-עזה" וכו'. לכן ברור מכאן ומההקשר שזה חל רק על פלשתינים, וועדה זו לא נועדה, כחלק מיישום ההסכם, לשחרור ישראלים יהודים וכיוצא בזה.

משה קצב (הליכוד):

אז זה לא חל על ערביי מזרח-ירושלים, אזרחי ישראל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא עונה לך על שאלות כאלה, ואתה יודע מדוע אני לא עונה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, אני מקבל את ההסבר לגבי סעיף 20 להסכם. אבל עם זה, כשאנחנו רואים את שפת החוק, וקראת אותו בפנינו, אתה מדבר שם על נידונים בבתי-משפט, בין בפסקי-דין ובין בצווי מעצר, שנידונו על-ידי בתי-משפט, לפי הפירוש הברור, שזה חל גם על ישראלים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת מצא, הדגשתי שתחילת הסעיף מדברת על יישומו של סעיף 20 להסכם. לכן ברור שחלק מהסעיף הוא הכללתו של סעיף 20 להסכם כמראה-דרך לגבי פירושו למי הכוונה. יכול להיות שיש צורך בעיון נוסף. הרי אני לא אכחיש ולא אסתיר שהכנת הצעת חוק זו היתה מהירה יחסית להיקפו. וראינו להביא זאת משום שלא רצינו שיהיה מצב, שאנחנו חתמנו על הסכם ואין לנו הכלים ליישם אותו. מאחר שאנחנו יוצאים לפגרה, חשבנו שבזמן הפגרה תוכל ועדה לדון בהצעת החוק. ולעניות דעתי, צריכה להיות כאן ועדה משותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט, לגבי ההיבטים המשפטיים, וועדת הכספים של הכנסת, לגבי ההיבטים הכלכליים.

יהושע מצא (הליכוד):

וועדת הפנים, וועדת הרווחה. יש לך פה סדרה שלמה של חוקים לחמש ועדות, לפי מה שכתוב.

היו"ר י' עזרני:

אז אני מבין שיש לנו כעת הצעה, אדוני יושב-ראש ועדת הפנים, לבטל את הפגרה. כן? כי כל הוועדות יפעלו.

יהושע מצא (הליכוד):

לא, אדוני. בחוק מוזכר במפורש שר הפנים, נושאי רוחה מוזכרים במפורש, ועוד. הכול נכרך יחד בחוק אחד. אדוני שר המשפטים, לגבי החקיקה המהירה הזאת, האם אינך חושב שהפיזיות הזאת היא מן השטן?

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי, הצעת החוק הוכנה על-ידי צוות מומחים בין-משרדי, בראשות היועץ המשפטי לממשלה. היא הוגשה לממשלה ומובאת עכשיו לכאן. ואני מבקש לאפשר לי להמשיך את הבאת הדברים.

הפרק הרביעי מהווה תיקון לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, ועניינו בקביעת הסדר מינהלי להוצאתם מישראל של תושבי עזה ויריחו שנכנסו לישראל שלא כדין, או השוהים בה בניגוד לתנאי ההיתר.

הצורך בהסדר החדש נובע משינוי מעמדם של שטחי עזה ויריחו עקב ההסכם, באופן שלא ניתן עוד לעשות שימוש בכלים המשפטיים הקיימים להוצאתם מישראל של תושבי שטחים אלה השוהים בישראל שלא כדין. ההסדר חל גם על תושבי אזור יהודה ושומרון שאינם תושבי אזור יריחו.

במקביל לתיקון האמור יוציא שר הפנים צו חדש אשר יחליף את צו הכניסה לישראל (פטור תושבי יהודה ושומרון, רצועת-עזה וצפון-סיני, מרכז-סיני, מרחב-שלמה ורמת-הגולן), התשכ"ח-1968, המסדיר כיום מבחינת הדין בישראל את כניסתם של תושבי השטחים לישראל.

הפרק החמישי זכה לתשומת לב, לפחות באמצעי התקשורת, באופן בלעדי. שאר הפרקים, גם השאלות הנכבדות שהתעוררו כאן לגבי פרקים אחרים, לא הועלו עדיין לדיון ציבורי. בפרק ה' – בסעיף 3(6) של הסכם קהיר התחייב אש"ף כי משרדי הרשות הפלשתינית, The Palestinian Authority, ימוקמו ברצועת-עזה ובאזור יריחו. כדי להבטיח קיום התחייבות זו ובמגמה למנוע פעילות מדינית-שלטונית הסותרת את ההסכם, או שאינה מתיישבת עם ריבונותה של מדינת ישראל, מצד אש"ף או מצד הרשות הפלשתינית, בתחומי מדינת ישראל, מוצע להסדיר סוגיה זו בחוק זה ליישום ההסכם.

משה קצב (הליכוד):

הממשלה אינה יכולה בכלים שלה למנוע?

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא. אני לא רוצה להשיב תשובה קטגורית שתחייב את הממשלה כרגע, אבל אני מדבר כרגע בסגירת מוסדות שיוקמו או שאפשר שיוקמו על-ידי הרשות הפלשתינית במקום כלשהו בישראל, כאשר הרגישות המיוחדת כיום היא ירושלים. כל עוד מדובר באש"ף וכל עוד אש"ף הוא ארגון טרור, ניתן לפעול נגדו או נגד מוסדותיו בהתאם לפקודה למניעת טרור. מנקודת המבט של ממשלת ישראל כרגע אנחנו דוחים את ביטול ההכרזה על אש"ף כארגון טרור, בין השאר מתוך המתנה לכך שהפלשתינים יבטלו את הוראות האמנה שלהם, אשר אינן מתיישבות עם ההסכם ועם קיומה ושגשוגה של מדינת ישראל. אבל אין זה נאות עכשיו להשתמש בפקודה למניעת טרור כאשר ההקשר הוא פוליטי ולא בדיוק צבאי-ביטחוני, ואם תדבר על סגירת מקומות שאינם נראים מבחינה פוליטית, לא תמצא לכך כלי משפטי, לפחות לא כלי יעיל, שניתן להפעילו במקרים שכאלה. דהיינו, פה חסר למעשה כלי משפטי, ולכן ראינו, מתוך עירנות להתחייבות שהרשות הפלשתינית קיבלה על עצמה, ליצור את הכלים האלה כאן, וזה אנחנו עושים באותם סעיפים 7 ו-8 וכו' של הצעת החוק המונחת לפניכם.

בסעיף 7 נקבעה הנורמה המהותית. הנורמה אינה נורמה פלילית אלא הסדר מינהלי, שלפיו לא ייפתחו בישראל מוסדות, משרדים או סניפים של הרשות הפלשתינית. אנחנו קוראים לה פה "נציגות". "הרשות הפלשתינית לא תפתח נציגות, לא תפעיל אותה ולא תקיים" וכו'. הנציגות מוגדרת בסעיף הגדרות – "לרבות כל מוסד, משרד או סניף". ובכן, הרשות הפלשתינית לא תקים כאן נציגות ולא תפתח משרד בישראל או בתחומי מדינת ישראל אלא אם קיבלה לכך מראש היתר מאת הממשלה או מי שהממשלה הסמיכה לצורך זה, והוא הדין אם היא תבקש לארגן כאן מטעמה או בחסותה כנסים, עצרות, אספות וכיוצא בזה. אם תקיים הרשות הפלשתינית נציגות או פעילות שלא על-פי ההיתר, בניגוד לסעיף זה, מוסמך שר המשטרה להורות על סגירת הנציגות או על מניעת הפעילות האסורה, והרי לך מכשיר שיאפשר למשטרת ישראל לפעול.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם פתיחת נציגות בשכם?

שר המשפטים ד' ליבאי:

עניין זה מוסדר, קודם כול, בצווים של מה שקרוי: תחיקת ביטחון מטעם המפקד הצבאי.

מיכאל איתן (הליכוד):

יצאו כאלה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא רוצה להשיב לך. נאמר לי שעם הנושא הזה אין בעיה, בין משום שיצאו או יצאו, אבל העירנות לזה ישנה, ומשום זהירות אני לא משיב לך. העניין בתודעת הגורמים. או שיש צו או שצו מוצא במקביל.

אני רוצה להסב את תשומת לבכם – מאחר שאני רואה שאתם מעיינים בסעיפים האלה – שמדובר כאן בשטח שהוא מחוץ לשטחי עזה ויריחו ואשר המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל חלים עליו. נוסח רחב זה נקבע לא בכדי, והוא בא גם למנוע כל דיון בבתי-משפט לגבי ירושלים, מזרח-ירושלים וכיוצא באלה, כי לשון החוק הישראלי אומרת במפורש, שהמשפט והשיפוט והמינהל הישראלי הוחלו שם כמו, למשל, ברמת-הגולן. אינני רוצה דיונים בבתי-משפט אם יש סיפוח, אם אין סיפוח, אם זה חלק, אם זה לא חלק, משפט בין-לאומי או לא משפט בין-לאומי. בית-משפט ישראלי כפוף לחוק, ללשון החוק, ולשון ברורה יותר מזו קשה למצוא, כדי למנוע את כל הוויכוחים המיותרים האלה בערכאות ישראליות.

הפעילות המדינית-השלטונית של הרשות הפלשתינית עלולה להתבצע שלא במישרין אלא באמצעות אש"ף, על כן הוצע לתת לממשלה שיקול דעת למנוע פתיחת נציגות אש"ף או קיום אספות מטעמו בתחומי מדינת ישראל, כאשר לדעתה הם רק מסך שמאחוריו מסתתרת פעילות מדינית שלטונית של הרשות הפלשתינית. בהתאם לכך מאפשר סעיף 8 להגביל את פעילותו של אש"ף. הוראות אלה מיועדות למנוע פעילות בעלת אופי מדיני או שלטוני בתחומי מדינת ישראל ללא הסכמת הממשלה. הסדר זה מעוגן בהסכם וכן בנורמות מקובלות של המשפט הבין-לאומי בדבר כיבוד ריבונותן של מדינות.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש כאן דבר – סליחה שאני אומר את זה – קצת מגוחך. לפי סעיף 9 מדובר על תוקף של צו סגירה. משתמע, כביכול, שאם פג תוקפו של צו הסגירה לאחר שישה חודשים, הפעילות היא לגיטימית, בעוד אנחנו יודעים יפה מאוד שהפקודה למניעת טרור הופכת פעילות כזאת ללא-לגיטימית גם ללא צו סגירה בכלל. זה אבסורד. אנחנו נמצאים באיזה דואליזם חקיקתי בלתי מובן.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תרשה לי לחלוק עליך מבחינה אחת: מדובר פה בצווים שהם באופיים צווים שלטוניים מינהליים. נכון שאנחנו נותנים סעד ואפשרות תרופה של פנייה לבתי-המשפט שלנו. מכל מקום, צו כזה מן הראוי שיהיה מוגבל בזמן, כדי שמי שהוציא אותו יהיה ער לכך שהוא עומד להסתיים, ואם יש בו ממש ותוקף הוא מייד יחזור ויאריך את תוקפו של הצו ויוציא צו חדש. הוא רשאי לעשות זאת, לכאורה, עד אין קץ. זה דבר אחד.

שנית, נסיבות משתנות, גם הצרכים משתנים. למשל, אפשר היה להטיל איסור טוטלי ולהגיד: בשום פנים ואופן הרשות הפלשתינית לא תפתח משרד – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הרשות היא לא ארגון טרור בינתיים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הנסיבות יכולות להשתנות. כשם שאפשר למצוא דוגמה לכך שממשלת ישראל והציבור כולו יבינו שיש מקום לפתוח משרד של הרשות הפלשתינית, אפשר גם לראות אפשרות שייפתח משרד לגיטימי של אש"ף. הדברים הם בתהליך התהוות, אינני רוצה לפתח את הדברים. אני גורס, שחוק לא צריך להיות נוקשה, הוא צריך להיות חכם ומאפשר את מירב האפשרויות. ממשלת ישראל עונה לדעת הקהל, היא בפיקוח הכנסת. אם יראה לה – בין ממקורות מידע שלה או מבחינת גילוי ציבורי אחר – שיש סכנה שמוסד כלשהו הופך לנציגות של הרשות הפלשתינית, דבר שאנחנו מבקשים למנוע, ודאי שיש לנו עכשיו הכלים והאפשרויות למנוע, וצריך שכל דבר יהיה בגבולות הסבירות גם מבחינת ביקורת שיפוטית וגם מבחינת ההסתגלות למציאות פוליטית שונה, שייתכן שהולכת ונבנית במזרח התיכון.

סעיף 10 מעניק למשטרה סמכויות מפורטות לשם ביצוע צווים שניתנו לפי סעיפים 7 ו-8.

מיכאל איתן (הליכוד):

אפשר להבין מתוך זה של"חמאס" מותר לפתוח משרדים, רק לאש"ף אסור.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ה"חמאס" הוא ארגון טרור, ואנחנו יכולים לפעול נגדו כל דקה בכלים, והם תקנות ההגנה לשעת-חירום והפקודה למניעת טרור.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם אש"ף אותו דבר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

רבותי, אני לא רוצה לגלוש כאן. לכל אחד מכם יש ההשקפה שלו. זה לא סוד – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

לא אנחנו, אתה, הממשלה שאתה יושב בה לא מוציאה את אש"ף מרשימת ארגוני הטרור.

רחבעם זאבי (מולדת):

שר המשפטים ד' ליבאי:

הממשלה שאני יושב בה מבטחת את עצמה מעל ומעבר. יש לה הכלים להשתמש בהתאם לכלים שעברו, ויש לה כלי חדש להשתמש על-פי ההסכם החדש.

עוזי לבדאו (הליכוד):

ולמה היא לא משתמשת?

שר המשפטים ד' ליבאי:

ואם יאמרו לי: מה אתה הולך לכלים היסטוריים? מה אתה הולך לכלים ארכיאולוגיים? הרי אני עונה על צורכי השעה בצורה הגלויה והטובה ביותר.

יהושע מצא (הליכוד):

מה זאת אומרת, הממשלה מבטחת את עצמה?

מיכאל איתן (הליכוד):

הממשלה פוחדת להוציא את אש"ף מרשימת ארגוני הטרור והיא רוצה שהכנסת תעשה לה את המלאכה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני שר המשפטים, האם אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, חבר הכנסת איתן, עד כאן.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, האם אש"ף ו"פתח" הם ארגוני טרור לפי החלטת הממשלה? כן או לא?

יהושע מצא (הליכוד):

אולי תסביר לנו מה זה "הממשלה מבטחת את עצמה"? אני לא מבין מה זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה הכנסת לא יכולה לבטח את עצמה?

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, שאלתם שאלות, תאפשרו לשר להשיב לכם.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אתה שואל מה זה "הממשלה מבטחת את עצמה"? הממשלה הולכת על בטוח. אתה מבין מה זה? על בטוח.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם אנחנו רוצים ללכת על בטוח.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ויחד עם הממשלה תלך הכנסת, וכל תושבי ישראל, על בטוח. זהו.

הלאה.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה התשובה על השאלה שלי?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני שמעתי את שאלתך, ואתה תרשה לי לעבור לסדר-היום.

רחבעם זאבי (מולדת):

אין לך תשובה על השאלה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני נתתי קודם תשובה, ואני לא חושב שצריך לחזור עליה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אתן לך תשובה – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת איתן, מספיק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברים, אני מתייחס אליכם בכבוד, כי אתם מתייחסים אלי בכבוד. עכשיו תרשו לי לחזור לנושא.

סעיף 10 מעניק למשטרה סמכויות מפורטות לשם ביצוע צווים שניתנו לפי סעיפים 7 ו-8, כדי למנוע את הפעילות האסורה, ובכלל זה סמכות כניסה למקום, סמכות לסגור את המקום, להרחיק ממנו אדם, וכן סמכות לפזר אספה.

כמו-כן, בסעיף 11 נקבע כי אם ניתן צו לפי פרק זה, כגון צו איסור קיום אספה, לא יינתן לאותה אספה רשיון מכוח חיקוק אחר.

סעיף 12 מיועד לתת תרופה למי שרואה עצמו נפגע ממתן צו המגביל את פעולותיו לפי סעיפים 7 ו-8. מוצע לאפשר לו, למי שנפגע, לעתור לבית-המשפט המחוזי בירושלים. אגב, חברי הכנסת, אני כשלעצמי מוכן שהעתירה תהיה לבג"ץ. אני פשוט אינני יודע אם יש מקום לפנייה ישירה לבג"ץ, או באמצעות עתירה לבית-המשפט המחוזי ומשם ערעור ברשות לבג"ץ, או ישירות לבג"ץ. הנושא הזה פתוח והוא יישקל בוודאי בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

מכל מקום, גם על החלטה של בית-המשפט המחוזי בעתירה שכזאת ניתן לערער לבית-המשפט העליון, אם ניתנה רשות לכך בידי נשיא בית-המשפט העליון או משנהו.

בהליך כאמור תינתן אפשרות לבית-המשפט לקבל ראייה שלא בנוכחות הנפגע, שכן ייתכן שבסוגיה זו יהיה בגילוי ראייה שבבסיס מתן הצו כדי לפגוע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה.

על כן, יש צורך להביאה לפני בית-המשפט, כדי שתיבחן וכדי שבית-המשפט ישקול אם היא מהווה בסיס ראוי למתן הצו, אך הכרחי שלא לגלותה לעותר. בהליך מסוג זה אין חידוש, שכן הוא נהוג בבג"ץ בהסכמת הצדדים, וכן בהליך של מעצר מינהלי. ראוי גם לענייננו, לעניין זה, לעגנו בחוק.

עכשיו, רבותי, הרשו לי לעבור, על דעת שר האוצר, לחלק הנכבד בהצעת החוק המוקדש ליישום הפרוטוקול בדבר יחסים כלכליים, המהווה את נספח 4 להסכם.

המודל העומד בבסיס פרוטוקול זה מתייחס לשטח של ישראל ושל האוטונומיה כיחידה כלכלית המורכבת משני משקים שיש ביניהם זיקה חזקה ואין ביניהם גבולות מכס. על-פי מודל זה, יתאפשר מעבר של טובין, תוצרת חקלאית ועובדים בין ישראל לבין הרשות הפלשתינית באופן שיאפשר מתן תעסוקה ופרנסה לפלשתינים ופיתוח התשתית הכלכלית שלהם, ללא פגיעה משמעותית בכלכלת ישראל.

לישראל יש עניין רב בהתחזקות הכלכלית של הרשות הפלשתינית ושל תושביה, שכן בהעדר תנאים של רווחה כלכלית וחברתית טמונה סכנה ליציבות, לקיומם של יחסי שכנות טובים בין שני העמים ולהתקדמות תהליך השלום.

כאמור, בפרוטוקול הכלכלי הוסכם על העיקרון שלפיו אין גבולות מכס בין ישראל לבין רצועת-עזה ואזור יריחו. לפיכך, מעבר סחורות בין ישראל לבין הרשות הפלשתינית אינו כרוך ברישוי ובמיסוי.

לעומת זאת, גבולות המכס של ישראל כלפי יתר ארצות העולם הינם גם גבולות המכס של הרשות הפלשתינית. ודיני היבוא לישראל הינם גם דיני היבוא לרשות הפלשתינית.

עם זאת, הוסכם על חריגים מספר בהתחשב בצורכיהם המיוחדים של הפלשתינים ובקשריהם עם העולם הערבי והמוסלמי. נקבע כי לרשות הפלשתינית תהיה סמכות לקבוע שיעורים של מסי יבוא, וכן להסדיר רישוי יבוא או דרישות תקינה לגבי טובין מסוימים המיוצרים בארצות ערב והאסלאם ובארצות אחרות בכמויות מוסכמות, עד לצורכי השוק הפלשתיני. מגבלות הכמויות ימנעו דליפה חמורה של יבוא כזה לישראל. לכן, גם אם השיעורים של מסי היבוא שתקבע הרשות הפלשתינית יהיו נמוכים מהנהוג ביבוא הישראלי, לא קיים חשש ממשי להפסד הכנסות או לפגיעה משמעותית בייצור המקומי בישראל.

עוד נקבע, כי לרשות הפלשתינית תהיה סמכות לקבוע שיעורים של מסי יבוא לגבי מוצרי מזון בסיסיים וטובין הנדרשים לתוכנית הפיתוח הכלכלי הפלשתיני. אם הרשות הפלשתינית תקבע שיעורים נמוכים לאלה, ישראל תתאים את שיעורי המיסוי לאותה רמה.

לגבי כל הטובין האחרים ולגבי כמויות העולות על אלה שהוסכמו, השיעורים הישראליים של מסי היבוא ישמשו בסיס מינימלי לרשות הפלשתינית ותופעל שיטת היבוא הישראלי, לרבות תקנים, רישוי, ארץ מקור, הערכה לצורכי מס וכדומה.

הוראות פרק ו' להצעת החוק באות לאפשר יישום הוראות אלה שבפרוטוקול הכלכלי. הפלשתינים הסכימו לאמץ את שיטת מס ערך מוסף, המע"מ, של ישראל. הוסכם כי שיעור המע"מ ברצועת-עזה ובאזור יריחו ביבוא וייצור מקומי יהיה בין 15% ל-16%. כדי לאפשר קשרי מסחר תקינים בין העוסקים בישראל לבין העוסקים בשטחי עזה ויריחו, יש לאפשר לעוסק פלשתיני הרוכש מצרכים בישראל לנכות את המס ששילם כמס תשומות לצורכי תשלום המס לרשות הפלשתינית, ולהיפך.

הוסכם כי תיערך התחשבנות בין ישראל לבין הרשות הפלשתינית לגבי הכנסות ממע"מ ששולם בעסקות בין עוסקים משני הצדדים. כדי להבטיח את אמיתות החשבונות שיוצגו לצורכי התחשבנות, הוסכם על שימוש בחשבונות מיוחדות בעסקות כאמור.

בפרק ח' בהצעת החוק מוצעים תיקונים שונים בחוק מס ערך מוסף, אשר יאפשרו יישום עקרונות אלה.

בפרוטוקול הכלכלי הוסכם, כי הכנסות ממסי היבוא המיועד לשטחים שבתחומה של הרשות הפלשתינית יועברו אליה, תהא נקודת הכניסה של הטובין אשר תהיה.

עוד הוסכם כי ישראל תעביר לרשות הפלשתינית 75% ממס ההכנסה שייגבה מפלשתינים מרצועת-עזה ואזור יריחו שיועסקו בישראל. הנימוק להסכמה הזאת הינו, כי הרשות הפלשתינית היא זו שתעניק לעובדים אלה שירותים, כגון חינוך, בריאות, רווחה ותשתיות, שמס ההכנסה משמש בין היתר למימון. ובכן, מי שתעניק להם את כל השירותים האלה זו הרשות הפלשתינית, ולכן נראה שמגיע לה 75% ממס ההכנסה.

אשר למע"מ, כאמור, הוסכם כי אחת לחודש תיערך התחשבנות בין מינהלי המע"מ הישראלי והפלשתיני, ואם יתברר כי יש עודף יצוא של צד אחד למשנהו, יועבר הפרש המס.

הוראות הפרק התשיעי להצעת החוק מעגנות בחוק את הסמכות של הממשלה לבצע העברות כספיות אלה לרשות הפלשתינית, תוך הבהרה כי ניתן לקזז מתן סכומים שיגיעו לישראל ולרשויותיה מאת הרשות הפלשתינית בהתאם להסכם וכפוף להסדרים נוספים שיוסכמו.

כידוע, כיום אחד ממקורות הפרנסה החשובים של תושבי השטחים הינו העבודה בישראל. עבודה זו תורמת גם לכלכלה הישראלית, במיוחד בענפי הבניין והחקלאות. לפיכך, הוסכם ששני הצדדים ישתדלו לקיים תנועת עובדים תקינה ביניהם. אולם, ישראל זכאית לקבוע מזמן לזמן את היקפה של תנועת העובדים הפלשתינים לישראל, ומובן כי הדברים נקבעים על-פי שיקולי ביטחון וגם לפי דרישות שוק העבודה בישראל.

תקוותנו היא, כי הרגיעה הביטחונית ושיתוף הפעולה עם המשטרה הפלשתינית יאפשרו תנועה של עובדים לתועלת שני המשקים.

פרק י' להצעת החוק נועד להסדיר את דרכי התשלום של השכר והבטחת הזכויות הסוציאליות של העובדים הפלשתינים באמצעות שירות התעסוקה, ואת גביית היטל ההשוואה אשר נועד למנוע מצב שבו עלות העבודה למעסיקים של עובדים פלשתינים תהיה נמוכה מזו של עובדים ישראלים.

סימן א' בפרק זה, שכותרתו "היטל השוואה", נועד ליתן תוקף בחקיקה להוראות הפרוטוקול הכלכלי – לגבי שטח עזה ויריחו, ולגבי שאר אזורי יהודה ושומרון – ולנוהג הקיים במשך שנים רבות. מאז הוחל בהעסקת עובדים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה בישראל, בשנת 1970, שולמו על-ידי המעבידים ונוכו משכר העובדים תשלומים שנועדו להשוות בין עלות שכר העבודה, המשתלם לגבי עובדים כאמור, לבין שכר העבודה המשתלם לגבי עובדים ישראלים. מטרת ההסדרים האמורים היתה, והינה גם כיום, למנוע העדפת עובדים מאזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה על פני עובדים ישראלים, וכן למנוע חיכוכים ביחסי העבודה בין סוגי עובדים אלה. הניסיון שהצטבר במשך השנים מצדיק המשכו של הנוהג האמור.

הכספים שהצטברו מתשלומי ההשוואה, כאמור, שימשו בעבר למטרות מימון פיתוח תשתית והוצאות שוטפות בתחומי הבריאות, התעסוקה והרווחה באזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כמה זמן זה עוד ייקח?

שר המשפטים ד' ליבאי:

שני עמודים וחצי, ואתה מבין שאני קורא את זה באדיבותו של שר האוצר.

כספי ההשוואה לגבי עובדים מן השטחים שבתחום סמכותה של הרשות הפלשתינית יועברו אליה וישמשו להטבות סוציאליות ולשירותי בריאות שהיא תחליט עליהם, לעובדים ולבני משפחותיהם.

ההשמה וההעסקה של עובדים משטחי עזה ויריחו בישראל יהיו באמצעות שירות התעסוקה הישראלי ובהתאם לחקיקה בישראל. בסימן ב' לפרק העבודה שבהצעת החוק מוצע לעגן בחוק את הנוהג הקיים זה שנים רבות, שלפיו שכר העובדים הפלשתינים משולם באמצעות מדור התשלומים בשירות התעסוקה, ולהעניק למדור התשלומים את הכוחות והסמכויות הנדרשים לשם כך.

הוסכם כי פלשתינים המועסקים בישראל יהיו מבוטחים במערכת הביטוח הסוציאל הישראלי לגבי תאונות עבודה שאירעו בישראל, פשיטת רגל של מעסיקיהם ודמי לידה. סימן ג' לפרק העבודה מיועד להתאים את הוראות חוק הביטוח הלאומי להסכמים אלה.

פרק י"א בהצעת החוק מטפל בנושאי חקלאות. בפרוטוקול הכלכלי נקבע, כי תהיה תנועה חופשית של תוצרת חקלאית בין ישראל לבין שטחי עזה ויריחו, בכפוף לשני סוגי מגבלות.

סוג מגבלות אחד מתייחס לכמה מוצרים חקלאיים שלגביהם נקבעו מכסות לארבע שנים, של כמויות המותרות למעבר כאמור. במוצרים אלה: עגבניות, מלפפונים, תפוחי אדמה, מלונים, פטמים וביצים.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה עם פלפלים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אלה שמומחים לעניין, אנשי משרד החקלאות, אני מניח שהם בדקו היטב מה בין תפוח אדמה לבין פלפל ומה בין פלפל לבין גזר, מדוע אבטיח לא נכלל והמלון כן נכלל.

רחבעם זאבי (מולדת):

אפשר לכתוב "ירקות".

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני הבאתי לפניך את העובדות, וכמובן אפשר להתייחס גם לעניין האבטיח החסר, או אדוני מצא שהפלפל חסר.

מכל מקום, המגבלות האלה נועדו לתת לחקלאים בישראל תקופת הסתגלות לפני פתיחה מוחלטת של השוק.

סוג המגבלות השני מתייחס למניעת מחלות בעלי חיים ונגעים בצמחים. בפרוטוקול הכלכלי נקבעו עקרונות ותנאים למעבר של בעלי חיים ועופות, מוצרים מהחי ומוצרים ביולוגיים, ושל צמחים וחלקיהם, לרבות פירות וירקות, בין ישראל לבין שטחי עזה ויריחו, ובין עזה לבין יריחו דרך ישראל, באופן שתימנע התפשטות של מחלות ונגעים אל המשלוח או ממנו. הוראות אלה חשובות במיוחד לאור העבודה כי לישראל לא יהיה עוד פיקוח על דרכי הגידול והשחיטה באזורי עזה ויריחו, וכן לאור העובדה כי יתקיים יבוא מארצות שכנות, שבהן הרמה הווטרינרית והסניטרית אולי נמוכה מזו שבישראל.

מוצע לקבוע, בהוראת שעה לארבע שנים, כי הרשות לפיקוח חקלאי תפעיל פיקוח לעניין המגבלות שנקבעו בפרוטוקול הכלכלי. כדי להבטיח עמידה במכסות השיווק שנקבעו לששת המוצרים החקלאיים ולאפשר את הפיקוח על כך, מוצע כי הובלתם והחזקתם של מוצרים אלה שמקורם בשטחי עזה ויריחו תהיה טעונה היתר.

פרק י"ב בהצעת החוק דן בנושא ביטוח רכב ופיצוי נפגעי תאונות דרכים. זה אכן פרק י"ב, כפי שחבר הכנסת רחבעם זאבי אמר.

הפלשתינים קיבלו על עצמם להמשיך ולהנהיג שיטת ביטוח חובה באחריות מוחלטת לנפגעי תאונות דרכים. עם זאת, נשמרה להם הזכות לקבוע תקרה משלהם לסכום הפיצוי. הרשות הפלשתינית התחייבה להקים קרן לפיצוי נפגעים שאינם יכולים לתבוע מבטח בשל העדר ביטוח או פירוק המבטח, או כשהנהג אינו ידוע, דוגמת הקרן שהוקמה בישראל על-פי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים.

כדי לאפשר מעבר של כלי רכב בין שטחי עזה ויריחו לבין ישראל ללא צורך ברכישת ביטוח נוסף ומיוחד, הוסכם כי פוליסות ביטוח חובה שיוציאו מבטחים שהורשו בידי אחד הצדדים יהיו תקפות בצד השני, ויכסו תאונות שיקרו בצד השני לפי התחיקה של מקום התאונה. התיקונים המוצעים בפקודת ביטוח רכב מנועי נועדו ליישם הסכמות אלה.

כדי למנוע מצב שבו ישראלי שנפגע בתאונת דרכים שאירעה באזור יהודה והשומרון או בשטחי עזה ויריחו יהיה זכאי לפיצוי נמוך יותר מחברו שנפגע בתאונת דרכים בישראל, מוצע לקבוע כי נפגע ישראלי שנפגע באזור או בשטחי עזה ויריחו יהיה זכאי להשלמת הפיצויים, בין ממבטח ישראלי ובין מהקרן שהוקמה לפי החוק. התיקונים המוצעים לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים באים להסדיר נושא זה.

לפחות את החלק הזה של פיצוי עקב תאונות דרכים אני רואה שניתן להעביר היום. אני לא יודע אם את החוק השני נספיק, בקצב הזה. השעה 18:30, ואני צריך להעביר פה עוד סדרה ארוכה של חוקים חשובים. אני כבר התכבדתי לשבת פה עד השעה 03:15, ואני פשוט אומר את זה כשאני מסתכל על סדר-היום.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה בדבר חובת רשיון נהיגה לתושבי השטחים? שם הם נוהגים בלי רשיון, זו בעיה שלהם, קצת בעיה שלנו. אבל הם יכולים להיכנס בלי רשיונות נהיגה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אתה יודע, נכבדי, שהשאלה באמת שאלה. כי מצד אחד, אין להם סמכות על ישראלים, ולכאורה הישראלים יכולים לנסוע בהנחה שאין להם סמכות ואין מי שיעצור אותם. נכון, לעצור ישראלי אסור, אבל סמכות לעכב או לבדוק רשיונות יש להם, בנסיבות מסוימות. לכן, אם מותר להם לעכב, מוטב שיהיו רשיונות נהיגה. האם רשיון הנהיגה הישראלי תקף שם או לא? שאלת שאלה טובה ואני הולך להכין שיעורי בית. אני לא רוצה לענות לך כך מהשרוול. שאלה טובה, אני חושב שראוי לבדוק אותה, ואני אתן תשובה.

לסיכום, ישראל עושה היום את שקיבלה על עצמה בהסכם קהיר מיום כ"ג באייר התשנ"ד, 4 במאי 1994.

הממשלה מבקשת לקבל את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדה משותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הכספים, בראשותו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. אבל, כמובן, אם תהיה מחלוקת בעניין הזה תחליט ועדת הכנסת.

אני מודה מאוד על הסבלנות, זו לא הצעת חוק רגילה. העירו כאן חברי כנסת, שהיא כוללת וחובקת שטחי חיים שונים ומגוונים, ולכן אני הוסמכתי על-ידי השרים להציג את כל הפרטים, ומשום כך ארכו הדברים, ואני מודה לכם מאוד על תשומת הלב.

אבקש, כאמור, להעביר זאת בקריאה ראשונה – לוועדה משותפת שתורכב על-פי החלטת ועדת הכנסת. אנחנו מציעים: ועדה משותפת לוועדת הכספים ולוועדת החוקה, חוק ומשפט, בראשותו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. נראה לנו שהנושאים שהם בתחום האחריות שלו הם היותר-רגישים מבחינה זו שראוי הניווט של ועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא. אבל – זאת הצעתנו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתמול הציעו ארבעה וארבעה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מציע שלא אני אחליט כאן אלא שישקלו זאת לאחר מכן.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לשר המשפטים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון בהצעת החוק. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם שלוש דקות. נואם שייקרא שמו ולא יימצא במליאה, לא יוכל לנאום.

אני מזמינה את ראשון הנואמים, חבר הכנסת יוסף בא-גד. אחריו – חברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – חבר הכנסת שאול יהלום.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, כמדומני שאתה מבין יידיש. אומרים ביידיש: אריינחאפן.

נעמי חזן (מרצ):

זו לא מלה מקובלת.

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה, אני מתרגם לעברית.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, לא, חבר הכנסת בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אם לא היתה הפרעה, הייתי מסביר. זו מלה בין-לאומית. בעברית זה מחטף. ההסכם עם אש"ף נחתם ב-4 במאי. למה חיכיתם חודשיים וחצי, עד היום האחרון לפני נעילת הכנסת, עם חוק כל כך משמעותי ורציני, שרק השר בלבד צריך שעה כדי להסביר אותו? אני מדדתי לפי השעון. בחוק כזה עושים מחטף ברגע האחרון. תראו כמה עמודים יש פה. מה, אנחנו מלאכי עליון? מתי נספיק לקרוא וללמוד את זה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

מלאכי שרת.

יוסף בא-גד (מולדת):

מלאכי שרת.

החוק הזה הונח, כבוד השר, ב-25 ביולי, אתמול. סך הכול אתמול. כל החוקים שהיו היום על השולחן, ואני בדקתי את זה – 11 בחודש, 15 בחודש. פה חכיתם במכוון, כדי להגניב את זה במין מחטף סוסים, בלי שירגישו, בהצבעה בכנסת, כדי לשחרר את זה מחובת ההנחה. נדמה לי, קיבלתי אינפורמציה, היו שניים נגד אחד. חוק משמעותי מהותי כזה למדינת ישראל, אתה לא חושב שזה לא רציני?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אתמול העברתי כמה חוקים נכבדים בין השעה 02:00 ל-03:00, בהרכב של שלושה חברי כנסת.

יוסף בא-גד (מולדת):

הייתי אתך פה לפנות בוקר. אבל, כבוד השר, אתה לא חושב שזה לא רציני?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מעביר את הערותיך לראש הממשלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מבקש – לא את הערותי, אלא החלטה לקחת חזרה את החוק ולהניח אותו בצורה מכובדת, לדיון מכובד. אתם עושים צחוק מהבית, בחוק כה גורלי לעם ישראל. אתה יודע איך אני קורא לשם החוק? אני הגשתי הסתייגות לשם החוק: הצעת חוק יישום ההסכם האומלל בדבר השתלטות אש"ף על רצועת-עזה ואזור יריחו. זו ההצעה שלי לשם החוק.

יש בחוק דברים טובים. אתם רוצים להגן על ירושלים. לא ניתן לכם בשום אופן שרק ועדה תחליט אם אפשר לקיים דיונים מדיניים ב"אוריינט האוס" או לא. אנחנו דורשים לא ועדה אלא רוב מיוחס של כנסת ישראל, הוא יחליט אם לתת לערבים פה להתכנס.

שחרור האסירים הערבים – רק נשיא המדינה ולא ועדות. פתאום אתם מזלזלים בנשיא.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני גומר.

היו לי פה תשובות. אני מבקש להתחשב. שכחתם דבר מהותי, וכבר נתקלנו בזה בצורה איומה. רוצחים שיורים מהגבול ובורחים ומוצאים מחסה ומסתור בחבלי האוטונומיה. למה אין פה שום סעיף על אפשרות לכוחות צה"ל ולכוחות הביטחון לרדוף אחרי רוצחים מחבלים בתוך שטח האוטונומיה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

לזה לא צריך חוק, זה רשום בהסכם.

יוסף בא-גד (מולדת):

אז למה הפסקתם לרוץ אחרי הרוצח?

שר המשפטים ד' ליבאי:

צה"ל לא צריך חוקים כאשר הוא מגן על המולדת על-פי הוראות מפקדיו. יש לנו חוקת השיפוט הצבאי, יש חקיקה רגילה, ולא צריך חוק מיוחד.

יוסף בא-גד (מולדת):

ברצח האחרון שהיה, אתם נעצרתם ליד הגדר ולא חדרתם והמשכתם. תואיל לבדוק את זה. אני בדקתי את זה.

לכן, אני גומר ואומר, כבוד השר, אנא, למען כבוד הבית, למען כבוד עם ישראל, מדינת ישראל, ואם אתם לא רוצים שאנחנו נצעק שעשיתם פה מחטף לא חוקי ברגע האחרון, וזה הכול עושה רושם, תסלח לי על הביטוי, כגנבים בלילה – זה ביטוי חריף. במקום שיהיה חוק, כמו הטקס הזה עכשיו בווינגטון, לעיני כל העולם, לעיני הטלוויזיות – מגניבים חוק כזה ברגע האחרון.

כבוד השר, היות שאני יודע שאתה אדם רציני, ואני אומר את זה ברצינות, ויש לך הכוח להגיד "לא" לראש ממשלה, תאמר לו: לא מכובד, לא יקרה שום אסון אם זה יונח בפגרה אפילו. נקבל לעיון ונעיין. אני מציע, למען כבוד הבית, קח את החוק בחזרה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי חזן. אחריה – חבר הכנסת חנן פורת.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בדברי הקצרים, לצערי הרב, כי יש לי הרבה מה לומר על הצעת החוק הזאת, אני רוצה להתייחס רק לפרק ה' ורק לסעיפים 7 ו-8 בפרק ה' כפי שהוצגו כאן על-ידי שר המשפטים.

סעיף 7 מונע מהרשות הפלשתינית לפתוח כל נציגות ללא אישור מראש של ממשלת ישראל, ובמידה מסוימת אולי אפשר להבין קביעה זאת. אבל סעיף 8 מאפשר לממשלה למנוע פעילות של מוסדות אש"ף בכל אזור שתחת שליטת מדינת ישראל. זו חקיקה פוליטית לשמה, אדוני שר המשפטים, כפי שאתה יודע היטב. יש פה אפשרות שאנחנו ניצבים כרגע בפני חוק המפגשים בנוסח חדש. אני מקווה שלא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אין כאן דיני עונשין, אין ענישה, אין תחולה אישית על אנשים. יש פה אפשרות לסגור מוסדות. וזה מאוד שונה מאותו חוק שאת הזכרת.

נעמי חזן (מרצ):

יש פה אפשרות לסגור מוסדות על-פי שיקול דעת פוליטי. אין כאן הצבת קריטריונים כלשהם – מתי כן ומתי לא, באילו נסיבות כן ובאילו נסיבות לא. יש פה בעצם וטו כללי, או אפשרות של וטו כללי לממשלת ישראל על כל פעילות פוליטית פלשתינית, בעיקר באזור ירושלים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני חולק.

נעמי חזן (מרצ):

אני יודעת שאתה חולק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

זה הוכן במשותף עם פרופסור רובינשטיין והשרה שולמית אלוני. ניתחנו היטב היטב וראינו איך להרתיע מפתיחת מוסדות אבל לא לפגוע לא באנשים ולא בתושבים.

נעמי חזן (מרצ):

יש לי שלוש בעיות מרכזיות עם הסעיפים הללו. הבעיה הראשונה היא הבעיה של הישימות, ולא השבת לי על הבעיה הזאת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא הבנתי מה היא בעיית הישימות.

נעמי חזן (מרצ):

מה הם הקריטריונים, באילו נסיבות, מתי, מי מחליט, מי מבצע.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ממשלת ישראל.

נעמי חזן (מרצ):

כן, ממשלת ישראל בדמות שר המשטרה, בדמות שר הפנים, בדמות ראש עיריית ירושלים, חס ושלום, בנושא הזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ממשלת ישראל, בישיבה רשמית. אם מישהו חושב אחרת, הוא לא מדבר בשם ממשלת ישראל.

נעמי חזן (מרצ):

יש לי שתי בעיות נוספות. לפי דעתי, הסעיפים הללו עומדים בניגוד מוחלט להסכמים בינינו לבין אש"ף. אני רוצה לקרוא לך, אדוני שר המשפטים, את נספח 1 להסכם העקרונות עם אש"ף, פרטוקול על אופן ביצוע ותנאי הבחירות. סעיף 1: לפלשתינים מירושלים הגרים בה תהיה הזכות להשתתף בתהליך הבחירות בהתאם להסכם בין שני הצדדים. אני מתארת לעצמי, אדוני שר המשפטים, שגם אש"ף כארגון ירצה להתחרות בבחירות. אבל אם לממשלת ישראל יש זכות וטו על פעילות של אש"ף ומוסדותיו, יש בעיה, וסתירה בפוטנציה, עם הסכם שמדינת ישראל חתומה עליו.

נוסף על כך יש מכתב ששיגר שר החוץ שמעון פרס לשר החוץ הנורבגי, זכרו לברכה, הולסט, ובמכתב הזה, במפורש, מתחייב שר החוץ של ישראל שלא לפגוע במעמדם של מוסדות פלשתיניים, לרבות מוסדות אש"ף בירושלים. יש סתירה ישירה בין מכתבו של שר החוץ, שאני מתארת לעצמי ואני מאוד מקווה שהוא הגיש אותו בשם ממשלת ישראל, לבין מה שכתוב בסעיף 8 בפרק ה' של החוק המוצע.

שר המשפטים ד' ליבאי:

— — —

נעמי חזן (מרצ):

תודה שקראת לי בהקשר זה "פרופסור".

שר המשפטים ד' ליבאי:

פרופסור חזן, כששר החוץ נשאל בעניין זה, הוא חזר ואמר שאין שום סתירה בין מכתבו לבין מה שמוצע בחוק, וחזקה עליו שהוא שוחר שלום ומבין את העניין, ואם הוא לא רואה סתירה ומבין את הצורך — — —

נעמי חזן (מרצ):

יש לי כבוד רב לשר החוץ, אבל ברגע ששר החוץ כתב מסמך בשם ממשלת ישראל, לי כחברת הכנסת יש הרשות לפרש את זה אחרת. אני רואה פה סתירה ישירה. מכאן שמדובר בחקיקה שהיא פוליטית, שאיננה ישימה. לפי דעתי, היא מנוגדת להסכמים שממשלת ישראל חתמה עליהם רק בחודשים האחרונים.

ונקודה אחרונה. אני לא מבינה, נבצר מבינתי מדוע הממשלה מעלה היום את סוגיית ירושלים, כאשר בהסכם העקרונות בינינו לבין אש"ף הוסכם על דעת כל הצדדים שהנושא הזה יידחה לשלב הסופי של המשא-ומתן, ומכאן שאין פה סיוע, יש שינוי של הסטטוס-קוו הפוליטי בירושלים, הרעה מבחינת האפשרויות של קיום משא-ומתן, ואני לא אוכל להצביע בעד החוק הזה בגלל פרק ה', סעיפים 7 ו-8. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. אני מזמינה את חבר הכנסת חנן פורת. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, אבקש את תשומת לבך, גם את תשומת לבו של שר החינוך, כי דברי יהיו קצרים, אבל רבי-משמעות.

הייתי יכול להיכנס לפרטי פרטים של החוק הזה, אבל אינני עושה זאת מסיבה פשוטה, מפני שהחוק הזה מבוסס על הסכמי אוסלו. הסכמי אוסלו אינם תקפים בעינינו, ולכשנגיע לשלטון, בעזרת השם, אנחנו מתכוונים לבטל אותם ולהפוך אותם לעפרא דארעא. לכן ממילא גם כל מה שמשתלשל מתוכם איננו בר-משמעות מבחינתנו. אני רוצה שהדברים הללו יהיו ברורים.

אני חושב שהממשלה האומללה הזאת עושה דבר שאין ערוך לחומרתו, ואני רוצה עכשיו את תשומת לבך, אדוני שר המשפטים, לא כמשפטן אלא כאיש ציבור. אנחנו עושים הסכמי שלום. עכשיו יש הסכם השלום עם חוסיין. להוציא סוגיית הר-הבית, זה הסכם שכולנו יכולים להיות שותפים לו, אם כי יש מקום לפרופורציות בהצגות בשעה שהטרור משתולל סביבנו.

אבל מה שעומד על הפרק, והוא העיקר, איננו האופציה הירדנית, שמזמן אינה קיימת באשר לחבלי יהודה ושומרון, הבית הקטן היחיד שיש לנו בעולם בין הים לירדן, אלא האופציה הפלשתינית. הסכמי אוסלו מובילים במישרין למדינה פלשתינית. פדריציה או קונפדרציה עם ירדן, זה כבר עניין שולי.

בחודשים הקרובים, בשעה שמבקשת ממשלת ישראל להחיל את המודל של עזה ויריחו, בשינויים שמחויבים מהשטח, לגבי כל יהודה ושומרון, עומדים להתרחש צעדים שמשמעותם בעצם סתימת הגולל על אפשרות של קיום יהודי ועל אפשרות של שלטון יהודי בחבלי יהודה ושומרון. הממשלה הזאת עומדת באופן חד-צדדי להכריע את הכף, וההכרעה הזאת משמעותה, שגם אם בעוד שנתיים יעלה הליכוד ותעלה ממשלה לאומית לשלטון, יהיו הדברים בבחינת: קמח טחון טחנתם, היכל שרוף שרפתם.

בשעתו, ערב הבחירות, בשעה שביקש הליכוד להציג מודעה, שלפיה מאחורי ראש הממשלה העתידי, יצחק רבין, מסתתר שר החוץ שמעון פרס, ומאחורי שמעון פרס – יוסי ביילין, ומאחורי יוסי ביילין – דראושה, מאחורי דראושה – ערפאת, פסל השופט חלימה, שהיה אז יושב-ראש ועדת הבחירות, את המודעה הזאת על-פי בקשת מפלגת העבודה ועל-פי בקשתה של מרצ, מפני שהוא אמר שזו השמצה ועלילה לקשור את רבין עם ערפאת.

ובכן, זה מה שמתרחש. היתה פה הונאה. זכותכם לבוא ולומר: שינינו את דרכנו, והנה לפנינו הסכם אוסלו. הדבר הזה מחייב את הכרעת העם במסגרת של בחירות. לפניכם אחת משתי אפשרויות: או לנסות בסיטואציה הזאת להגיע להסכמה לאומית, שתהיה מבוססת אומנם על פשרה עם המחנה הלאומי, פשרת ביניים עד לבחירות, ולא בנוסח של ראש הממשלה: "אני מצפצף על הימין" – שמעתם סגנון של ראש ממשלה – או להביא את הדברים להכרעה לאומית לפני יישום שלב ב' של הסכם אוסלו, שמשמעותו סתימת הגולל על אפשרות אחיזתנו ביהודה ובשומרון, עם הוצאת צה"ל משם ועם הכנסת צבא פלשתיני.

אני תובע מכם או הסכמה לאומית או הכרעה לאומית, ואינכם יכולים, אינכם יכולים ללכת כביכול לדבר שלום בזמן שאתם קורעים את לבו של העם. זו הסיבה שבשלה אתנגד גם לחוק הזה, בשם מפלגתי, זו הסיבה שבשלה החוק הזה, גם אם הוא יתקבל, לא יהיה תקף בעינינו, ובבוא העת אנחנו נבטל אותו ונהפוך אותו לעפר הארץ. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

חגי מירום (העבודה):

אני מבקש, אם אפשר, לדחות את הנאום שלי – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, אבל בכל זאת תמתין עוד דקה-שתיים, כי אני רוצה לראות מי מהנואמים איננו.

אני מזמינה את חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו באולם. אני מזמינה את חבר הכנסת אלי דיין – איננו באולם. חבר הכנסת רון נחמן – איננו באולם. חבר הכנסת דוד מנע – איננו באולם. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו באולם. חבר הכנסת סאלח טריף – איננו באולם. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו באולם. חבר הכנסת אפרים גור – איננו באולם. חבר הכנסת רן כהן – איננו באולם. חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת בנימין טמקין, ואחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו.

לימור לבנת (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כמה זמן יש לי?

היו"ר א' סלמוביץ:

שלוש דקות.

לימור לבנת (הליכוד):

שלוש דקות יספיקו לי בדיוק כדי להתייחס לשני סעיפים מסעיפי החוק המוצע כאן, שדי בהם כדי להתנגד להצעת החוק, וזאת מעבר לכל עניין עקרוני ומעבר לכל מהות, שהרי אנחנו, כמובן, מתנגדים להסכם אוסלו, ולכן נצביע גם נגד הצעת החוק הזאת. שני הסעיפים האלה, שאני רוצה לדבר עליהם, די בהם כדי להבין, שגם מי שאולי תמך או חשב שהסכם אוסלו הוא כבר עובדה ולכן אין ברירה, צריך להתנגד להצעת החוק המובאת כאן.

ובכן, פרק ג' נקרא "שחרור אסירים וחסינות מהעמדה לדין", והוא קובע, בסעיף 3: "(א) יישומו של סעיף 20 להסכם בדבר שחרורם של אסירים שנידונו בבית-משפט בישראל ושל עצורים על-פי צו של בית-משפט בישראל או בהעברתם של אסירים כאמור לרשות הפלשתינית, יהיה על-פי החלטה של ועדה, שימנה שר המשפטים לעניין זה ולפי אמות מידה שקבעה הממשלה. (ב) החלטת הוועדה תהיה אסמכתה לשחרורו של אסיר או עצור או להעברתו של אסיר לרשות הפלשתינית".

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לקרוא לכם עכשיו מתוך דברי ההסבר לסעיף הזה בחוק, וכך כתוב בדברי ההסבר: "על-פי המוצע, שחרור האסירים והעצורים ייעשה על-פי החלטה של ועדה שימנה שר המשפטים ולפי אמות מידה שתקבע הממשלה. הליך זה יבוא במקום ההליך של מתן חנינה מאת נשיא המדינה או ראש המטה הכללי של צבא-הגנה לישראל, לפי העניין". אין יותר נשיא שיקבע, לא רמטכ"ל, איזו ועדה שימנה שם שר המשפטים תשחרר בהמוניהם אסירים, עצירים, מחבלים שידיהם מלאות דם, ואותם ישחררו על-פי החלטת ועדה.

אני בטוחה שיש חברי כנסת בבית הזה שדעתם אינה כדעתי לגבי הסכם אוסלו, או שסבורים שהסכם אוסלו הוא כבר עובדה קיימת, ואני רוצה לדעת האם הם מוכנים להסכים לכך שוועדה תהיה זאת שתקבע את שחרור האסירים והמחבלים הללו, ושהנוהג שהיה קיים, וגם הוא מסובך מספיק, לא יהיה קיים עוד.

סעיף שני, גברתי היושבת-ראש – מפני שאני מבינה שזמני עוד מעט יסתיים – בפרק ה', "הגבלת הרשות הפלשתינית והארגון לשחרור פלשתינ", שהוא פרק מצחיק בפני עצמו, מפני שהוא קובע כאן כל מיני מגבלות על הרשות הפלשתינית, שלא תפתח נציגות ולא תפעיל אותה ולא תקיים אספה וכו'; יש סעיף שנקרא סעיף 8. הסעיף הזה קובע: "הממשלה רשאית, בצו שיפורסם בדרך שהיא תקבע, לאסור על פתיחתה או הפעלתה של נציגות של הארגון לשחרור פלשתינ (להלן – אש"ף), להורות על סגירתה ולמנוע קיום אספה – – –". אש"ף בחוק? הרי אש"ף עדיין מוגדר בחוק הישראלי כארגון טרור. הרי החוק המגדיר את אש"ף כארגון טרור מעולם לא שונה, אבל כאן כתוב שהממשלה רשאית בצו שתפרסם לקבוע שאסור יהיה לאש"ף. אש"ף, הסכם עם אש"ף, ארגון טרור; אש"ף לא ארגון טרור? כן ארגון טרור? אם הוא לא ארגון טרור, אם יש אתו הסכם, מדוע הסעיף הזה בא בחוק? אם הסעיף הזה לא טוב, למה הוא ארגון טרור? מה קורה פה? אז אש"ף הוא ארגון טרור, ואנחנו נצביע נגד הצעת החוק הזו. תודה רבה, גברתי.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת לימור לבנת. אני מזמינה את חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו. חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חבר הכנסת אסעד אסעד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, שר המשפטים שאיננו, המדבר בשמו של שר האוצר שגם הוא איננו. החוק הזה נועד לשוות מראה מכובד להסכם שהוא מעשה מגונה בפומבי, הלוא הוא הסכם אוסלו הנודע לשמצה, שהחל בתקיעת כף מכוערת בין מר רבין ובין ערפאת בוושנינגטון, ועבר אחר כך לתקיעות כף נוספות בין השניים בפאריס ובקהיר ועם קבלת פרס משותף לשלום על-ידי השניים. אבל הדברים הנאמרים כאן, אף שמראם מכובד, אינם אלא עלי תאנה שמאחוריהם מבצבצת הפארסה שישנה מאחורי ההסכם הזה.

לדוגמה, דיברה כבר חברת הכנסת לימור לבנת על עניין שחרור אסירים וחסיונות מהעמדתם לדין. הכוונה לאסירים ערבים פלשתינים, למרצחים. לכאורה, תהיה כאן ועדה שימנה שר המשפטים, שתחליט, והדברים נראים נחמד, יפה. לא ממשלת ישראל ולא ועדה מטעמנו החליטה על שחרור מחבלים פלשתינים. הלוא אצלנו אמרו שאנחנו לא נשחרר את אלה וכן נשחרר את אלה, ומי שיש להם דם על הידיים ואין להם דם על הידיים, ונתנו בהם סימנים, כאילו אנחנו מחליטים. כל המחבלים ששחררו, שוחררו משום שממשלת ישראל לא יכולה היתה לעמוד בלחץ. לחצו אותנו – שחררנו, וכל הסיפורים על ועדה שנקים הם שטות. איך אומר ראש הממשלה? זה בבל"ת. אפילו לא עמדנו בלחץ ושחררנו את המחבלים הפלשתינים אף שממשלת ישראל הבטיחה למשפחות השבויים והנעדרים שלנו לא לשחררם, שהמחבלים הם קלף בידינו כדי להבטיח פיסת מידע, כדי להבטיח לחץ שיביא לגילוי שבויים, למידע על נעדרים. גם את המעט הזה בזבזנו.

לכן, האות הרשומה כאן, כאילו יהיה תהליך של מחשבה, כאילו יהיה תהליך של שיקול דעת את מי נשחרר ואת מי לא נשחרר – מתה. זה חוק שעמו אנחנו עושים צחוק מעצמנו.

הנה יש כאן עוד סעיף בחוק, סעיף 4, שמדבר על מתן חסיונות מהעמדה לדין למי שייכנסו לאוטונומיה פנימה. הנה, לפני שבועיים היתה פרשה שבה עשינו שריר, והכרחנו את אש"ף להוציא ארבעה

ש"התפלחו". זו שטות. באותו זמן, אמין אל-הינדי, שהיה ממתכנני הרצח במינכן, הוא ראש השב"כ הפלשתיני, והוא נכנס. אמר מר פרס: מה רוצים, הוא היה רק המתכנן, ידיו לא שפכו את הדם. הנה עוד מסימני הממשלה הזאת והחוק הזה.

נקודה שנייה שקשורה בחוק הזה: פרק ה' שלו מדבר על כך שהרשות הפלשתינית לא תפתח נציגות בכל מקום. הכוונה כאן גם בירושלים. כתוב שהממשלה רשאית בצו לאסור על פעילות אש"ף בכל מקום בארץ ובירושלים. גם הדבר הזה הוא פארסה, זו שטות, זו אות מתה שתהיה בחוק, בבחינת הלכה ואין מורין כן. ירושלים לא רק זרועה מוסדות של הרשות הפלשתינית אלא נוספים עליהם, צצים כפטריות אחר הגשם, והממשלה רואה זאת, עיניה פקוחות והיא יודעת ואיננה מבצעת דבר. לא צריך שום חוק כדי להפסיק את התהליך הזה. החוק הקיים בישראל מאפשר לעצור את הקמת מוסדות אש"ף ומוסדות הרשות הפלשתינית, אבל ממשלת ישראל מתעלמת מן הדברים האלה ביודעין, ועל כן, לפי דעתי, כל מי שמנסה לכאורה להוסיף חוק, מוסיף חוק על פשע. כל הדברים האלה שטות גמורה, ועל כן, ודאי שלא יהיה אפשר על כך להצביע ולתמוך, להצביע בעד.

שאלה קצרה לשר המשפטים שאיננו.

יעקב שפי (העבודה):

אנחנו נעביר לו, הוא בחוץ.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הוא בוודאי ייקח לתשומת לבו שאלה כזאת. בפרק ט', "העברות לרשות הפלשתינית", למשל העברות של מס הכנסה או העברות של כספים. לפני כשבוע היתה פרשת הצתה של 100 עד 150 אוטובוסים במחסום ארז. הנזק העולה מזה למדינת ישראל הוא של עשרות מיליוני דולרים. רציתי לשאול ואני מבקש לשאול את שר המשפטים, תעבירו לו את זה: ממה אנחנו נקזז את ההוצאות האלה? האם יש מי שכבר הודיע לרשות הפלשתינית, שלמשל מהבטחת ישראל להעביר לה 25 מיליון דולר במזומן ועוד 50 מיליון דולר בערבויות אנחנו מקזזים את הנזק הזה? האם תובעים מהם את הסכום הזה?

הסוגיה האחרונה היא כל סוגיית החקלאות, פיקוח חקלאי. גם פה מנסים להכניס אפס קצה פיקוח. אבל את האמת העירומה צריך לומר לציבור. משמעות ההסכם הזה היא הרס החקלאות במדינת ישראל, הרס כל נושא גידול הירקות והפירות, ואחריו כל גידול בעלי החיים. אם יש מפונים שצריכים עכשיו להתפנות בגלל ההסכם של עזה ויריחו, הסכם אוסלו, המפונים הראשונים הם החקלאים. הם מפונים מעמל כפיהם, ממפעל חיים, מנושא שהציונות ראתה אותו כאחד החשובים במעשיה – החזרת עם ישראל והעם היהודי לעבודת האדמה. החקלאות בישראל נהרסת, וכל הדברים המיתוסים או הרשומים בפרק זה הם שטות. מי שמזמין אותנו להצביע בעד לא ימצא אותנו שותפים בקרקס הזה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום. אחריו – חבר הכנסת אסעד אסעד, ואחריו – חבר הכנסת רפאל איתן.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני הייתי מצפה ממך שתברך על החקיקה הזו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הייתי מצפה ממך שתאמר לשר המשפטים. היכן הוא?

חגי מירום (העבודה):

זה ששר המשפטים איננו כאן, זה לא יזכה להגנה שלי. אבל החקיקה עצמה היא חקיקה חשובה מאוד. בעצם, לאחר שיצרנו עובדות מדיניות ופוליטיות באזור, הרי לא ייתכן, חבר הכנסת חנן פורת, שנשאיר את האזור הזה בבחינת תוהו ובוהו משפטי.

גם אתה חי שם, במקום הזה, שמוגדר בחוק: האזור. אתה באזור. אם הגדרת אזור זה תבוא למעט שטחי עזה ויריחו, ואנחנו יודעים שמדובר על כל שטחי יהודה ושומרון – אתה חי שם באזור; אתה רוצה לתרום או לגרום למצב שלא תהיה נורמה משפטית באזור הזה? שלא נדע להגדיר את הזכויות שלך גם להגנה, את הזכויות שלך למשפט, את הזכויות של מדינת ישראל להגן על הסדר הציבורי, על ציבור המתיישבים שלנו? מה אתם תוקפים כאן?

עוזי לנדאו (הליכוד):

החוק הקיים עושה את זה.

חנן פורת (מפד"ל):

חגי מירום (העבודה):

החוק, חברי הכנסת, בא לעשות סדר חוקי, משפטי, חקיקתי, במצב חדש שנוצר שם בשטח. הוא בא לעגן בשפה של חקיקה את ההסכמות שמדינת ישראל באה אליהן עם שכנינו. והחוק הזה בא גם להסדיר שורת עניינים שאתם הייתם אלה שביקשו אותם. קחו, למשל, אותו פרק אשר דן בהגבלת הרשות הפלשתינית והארגון לשחרור פלשתינ.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי צריך אותו? יש החוק הקיים.

חגי מירום (העבודה):

הצגתם אותו כמי שמוכנים לתת להם לעשות מה שהם רוצים, בכל מקום שהם רוצים, ככל העולה על רוחם, והנה בא הפרק הזה ומגדיר שהרשות הפלשתינית לא תפתח נציגות, לא תפעיל אותה ולא תקיים אספה מטעמה וחשיפה בשטח שהוא מחוץ לשטחי עזה ויריחו. אתה מתנגד לזה, חבר הכנסת פורת?

חנן פורת (מפד"ל):

אני מתנגד לעצם – – –

חגי מירום (העבודה):

אתה מתנגד לזה, חבר הכנסת עוזי לנדאו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

כן, לא צריך את זה – – –

חגי מירום (העבודה):

הנה אנחנו באים ומסבירים בשפה חוקית ומשפטית – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

חגי מירום (העבודה):

— את מה שאתם מייחלים לו כל הזמן — — —

חנן פורת (מפד"ל):

עוזי לנדאו (הליכוד):

— החוק הקיים — — —

חגי מירום (העבודה):

— — — ואתם, שעמדתם פה והתקוממתם — — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פורת.

חגי מירום (העבודה):

— בכל לב ובכל פה נגד מה שנעשה ב"אוריינט האוס" — — —

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת חנן פורת.

חגי מירום (העבודה):

דעו לכם, שאם אתם תסכלו את החקיקה הזאת, כל השטח, בכלל זה גוש-עציון, יהיו בו אפשרויות להתארגנות מהסוג שאנחנו ראינו והודאגנו ממנו ב"אוריינט האוס".

חברי חברי הכנסת, הזמן קצר ואני צריך להיות – –

קריאות:

— — —

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

חגי מירום (העבודה):

— — ממושמע, כמובן, אבל אני רוצה לומר לכם כאן — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

חגי מירום (העבודה):

מדובר, חברי חברי הכנסת — —

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פורת.

חגי מירום (העבודה):

— — — מדובר כאן בחקיקה, חבר הכנסת חנן פורת — — —

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת להפסיק את זה.

חגי מירום (העבודה):

הכנסת אישרה את הסכם העקרונות. הכנסת ראתה, קיבלה ושמעה הודעת ממשלה בדבר הסכם קהיר, הוא הסכם אשר כונן את מערכת היחסים החדשה בשטחים ואת מערכות היחסים שתהיינה חיצוניות לנו — —

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פורת, אתה לא יכול להפריע כל הזמן.

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פורת.

חגי מירום (העבודה):

— – בעזה וביריחו.

אני רוצה להגיד לכם, שיש כאן קודקס מסודר ביותר. אני מברך את הממשלה על כך שלא לאחר שנים אלא לאחר שבועות ספורים, מאז הסכם קהיר, הביאה כאן קודקס מסודר עם הצעת חוק ליישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ויריחו, עם תיקונים עקיפים שעוסקים בשעת-חירום, בכניסה לישראל, במס הכנסה, בשבח מקרקעין, בערך מוסף וכיוצא בזה.

אני מצפה מכם, אנשים שחיים שם בשטחים, אנשים שתומכים באנשים שחיים שם בשטחים, לכבד את ההחלטה השלטונית של מדינת ישראל ולאפשר למדינת ישראל ולממשלת ישראל ליצור נורמליזציה בשליטה שלנו בשטחים שלא נמסרו לידיים הפלשתיניות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אין שליטה; אתה צוחק מאתנו.

חגי מירום (העבודה):

אני מצפה לתמיכה שלכם, ואינני מצפה שתעשו פה תרגילים פרלמנטריים על מנת ליצור תוהו ובוהו בשטחים שיהודים חיים בהם, ואנחנו רוצים לאפשר להם לחיות שם ולהגן עליהם. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. אני מזמינה את חבר הכנסת אסעד אסעד – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יורם לס, ואחריו – חברת הכנסת נעמי בלומנטל.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ויריחו מפורטת למדי ונוגעת כמעט בכל תחום של מגע יומיומי או חיכוך עם אינטרסים של הפלשתינים במדינת ישראל, וזאת במקום להחיל את החוק הישראלי על ארץ-ישראל כולה.

אני חושב שכל החקיקות הללו תהיינה חד-צדדיות, כלומר מצדנו ולגבינו, ולא תחייבנה את הפלשתינים כלל וכלל; ואם לא לחיובם – גם לא להתחשבותם או לרצונם לפעול על-פי ובתוך מסגרת מקובלת בין שניים ששאיפותיהם דומות.

הפלשתינים אינם רוצים להוות חלק ממסגרת כלשהי המזוהה עם השיטות והנהלים של מדינת ישראל. הם אינם יכולים כי אין להם שום מערכת שתתאים עצמה לנהלים הללו, ולא צריכים, כי פשוט יותר עבורם להסתגל למערכות כאלה הקיימות בארצות ערב, או אפילו להסתדר בלעדיהן.

אין לי פתרון אלטרנטיבי, כי מה שנעשה כבר בהסכמים, בדיבורים, בהצהרות, בהבטחות ובהבעת תקוות שווא וחלומות בלתי מציאותיים, סותם את הגולל על האפשרות לממש את האינטרס הלאומי שלנו, ואנחנו רק בתחילת דרך החתחתים הזאת, כאשר משאיפותיהם האמיתיות של הערבים אנחנו מתעלמים, לא מקשיבים, אוטמים אוזניים ועוצמים עיניים. טובה מכל אלה לא תצמח, חוץ מדוגמה שתשונן, אולי, בכיתות הנמוכות שבחלם.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. אני מזמינה את חבר הכנסת יורם לס – איננו. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת חיים אורון, ואחריו – חבר הכנסת חיים דיין.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

רגע, אין פה שר מהממשלה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מזמן כבר אין שר. את ראש הממשלה אנחנו רואים בטלוויזיה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אבל פה צריך להיות שר שישמע אותו.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא יכולה לחייב אף אחד שישמע. אני מקווה ששר המשפטים יחזור במהרה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כל הקטע הזה שאנחנו יושבים פתאום פה, בכנסת ישראל, ומחוקקים חוקים כמו מדינה מתוקנת, תקנות, חוקים, זה נראה לי כמו איזו בדיחה. השאלה היא – וחבר הכנסת רפאל איתן דיבר על כך לפני – מי עומד מולנו? זה נראה לי כמו איזה לוח שחמט שאתה נערך בו עם כל הכלים שלך, מצחצח את המדים שלך, משנס מותניים, אבל בצורה החיובית של הדברים, מסדר לך כל מיני קודים, כללי משחק, ויוצא אל מול שחקן שעומד מולך, שחקן שחמט, שאגב, הכלים שלו הם כלים לגמרי אחרים. הוא בכלל לא רוצה לשחק מולך. הוא לא על אותו מגרש, הוא לא על אותו לוח שחמט שלך, החיילים שלו הם לא אותם חיילים, השופטים שלו הם לא אותם שופטים, הוא בכלל משחק על-פי כללי משחק שונים לחלוטין, ואנחנו, פה, אני לא רוצה להשתמש במלים יותר מדי בוטות – –

חנן פורת (מפד"ל):

דון-קישוטיות.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אפשר לומר כך, או כמו עליסה בארץ הפלאות או כמו דון-קישוט, כאילו באים מסודרים, מאורגנים, עם כללי משחק, עם קודים, עם חוקים, ובאים ואומרים להם: בסדר, אנחנו נערכים. מה הם עושים אל מול העניין הזה? מצחצחים את החרבות שלהם, כמעט שום דבר לא השתנה. אולי מתק השפתיים, אולי מקום המגורים, וגם זה נראה לי באופן מאוד זמני. אין שום דבר. אין שם כללים. אין כללי משחק. יש בובות שמשמשות מעין ממשלה, שהיא איננה ממשלה. אני לא יודעת אל מול מה אנחנו מתכננים את הדברים.

כל ההסכם בחטא יסודו. כל ההסכם הוא מול ממשלה, מול עם עם שורשים עמוקים ביותר, מול חברה שבמשך שנים – אנחנו, החברה שלנו – יכולה להיות גאה בכל החוקים, בכל התקנות, בכל הערכים שאנחנו מייצגים, באמת הפנימית שלנו ובהיסטוריה של אלפי שנים. חתמנו על הסכם עם עדה שרובה יש בה רוצחים, שאין להם כללי משחק, שבאים ושוברים כל מסורת, כל דרך טובה. הם עדיין לא שללו באמנה הפלשתינית שלהם, שהיא כאילו חוקי היסוד שלהם, הם עדיין לא מחקו ולא ביטלו את הסעיף שמדבר על השמדתה של מדינת ישראל. ואנחנו מול זה עומדים. זה צחוק. צחוק עושים מאתנו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי בלומנטל. אני מזמינה את חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת חיים דיין – איננו. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת יהושע מצא – איננו. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני פה.

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אחריו – חבר הכנסת צחי הנגבי, ואחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לדעתי, החוק הזה או חלקים ממנו מחייבים בעקבות אישורו של הסכם אוסלו, ובעקבות זאת גם הסכם קהיר. אולם לדעתי, פרק אחד אין לו מקום בהצעת החוק והוא פרק ה', שמדבר על הגבלת הרשות הפלשתינית והארגון לשחרור פלשתיין.

כמו שאין להעלות על הדעת שהכנסת תחוקק חוק להגבלת הפעילות של הממלכה ההאשמית בעתיד, או להגבלת הפעילות של השלטון המצרי, כי זה ברור, שכאשר יש מערכת יחסים אזי מערכת היחסים מבוססת על הריבונות של שתי המדינות, הרי גם כאן, עצם העלאת הצעת החוק כפי שהיא מצביעה על מערכת יחסים שאין כוונותיה לשלום, אלא מערכת יחסים הבנויה על עוינות, מערכת יחסים הבנויה על יחס של אויבות האחת לשנייה.

הפרק הזה בהצעת החוק, במיוחד סעיפים 6, 7, 8, מחזיר אותנו לתקופת השלטון של הממשל הצבאי. נותנים סמכות רחבה מאוד ובלתי מוגבלת לשר המשטרה, כפי שזה מוצא את ביטוי בסעיף 7(ב) להצעת החוק. שם נאמר כי "שר המשטרה רשאי, בצו שיפורסם בדרך שהוא יקבע, לאסור את פתיחתה או הפעלתה של נציגות הרשות הפלשתינית, להורות על סגירתה או למנוע קיום אספה". זה כוח בלתי מוגבל של שר המשטרה – לסגור, לסתום פיות ולמנוע פעילות פוליטית כלשהי.

לדעתי, אין כאן חקיקה המיועדת לשרת אינטרס ציבורי כלשהו, אלא זו חקיקה המיועדת לשלול זכויות יסוד מאזרחים רבים, או מתושבים רבים בתוך המדינה. לדעתי, אין לאפשר במסגרת של חקיקה כביכול, המתייחסת להסכם השלום, כניסתה של הוראה דרקונית כזאת, המיועדת לסתום פיות ולדכא

מגזר רחב שיראה בעתיד ברשות הפלשתינית כמייצגת אותו וגם ירצה לבטא את רצונו הפוליטי ואת עמדותיו הפוליטיות בצורה הדמוקרטית על-ידי כנסים ומסיבות.

הוא הדין לגבי סעיף 7, שמגביל ואומר: הרשות הפלשתינית לא תפתח נציגות אלא בשטחים של עזה ויריחו. נשאלת השאלה, מה עם רמאללה, שכם וחברון? הרי בתקופה של תשעה חודשים, כשהיו בחירות של הרשות הפלשתינית, הסמכויות שלה יורחבו לשאר הערים בגדה המערבית. לכן אין מקום לסעיף הזה.

במקום ההוראות האלה אני מציע שייכתב: כל שטח שמועבר לשליטתה של הרשות הפלשתינית – המשפט, השיפוט והמינהל הישראלי יהיו בטלים ולא חלים לגביו, וכל השליטה תועבר לרשות הפלשתינית. גם לא תהיה הגבלה על הפעילות הפוליטית של הפלשתינים בשאר השטחים, אפילו אם הם מחוץ לשליטת הרשות הפלשתינית.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הכוונה פה היא לירושלים, חבר הכנסת אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ברור לי, הכוונה היא גם לירושלים. הרי בירושלים יש יותר מ-100,000 פלשתינים שיראו באש"ף נציג שלהם וירצו לבטא את רצונם הפוליטי. מדוע במשך שנים, מ-1967 ועד היום, היתה להם הזדמנות לבטא את רצונם ואת עמדותיהם הפוליטיות, ואילו היום, כשמדברים על שלום, על הסכמים ועל הכרה באש"ף, דווקא היום הם לא יכולים? הרי זה דבר והיפוכו. כשהמצב היה אחרת – זה היה מותר. היום, כשהמגמה משתנה – אסור.

לדעתי, הוראות הסעיפים האלה משוללות כל יסוד, כל היגיון, ואין להן מקום. גם מבחינת הגבלת הכניסה של תושבי רצועת-עזה ויריחו יש לנהוג אחרת ויש להתיר כניסתם, למעט מקרים מיוחדים, תוך הנמקת הסיבה מדוע לא יאפשרו למי שמבקש להיכנס לתחום מדינת ישראל להיכנס אליה, ואם יש עילה המבססת את הסיבה בצורה מאוד מפורטת. אין למנוע את הכניסה בצורה טוטלית ושרירותית. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת טלב אלסאנע. אני מזמינה את חבר הכנסת יהושע מצא. אחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, ואחריו – חבר הכנסת צחי הנגבי.

יהושע מצא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני מודה לך על מתן רשות הדיבור, לאחר שהגעתי לכאן באיחור מסוים.

כנסת נכבדה, החוק שבפנינו, שנקרא: יישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ואזור יריחו, הוא הסכם מחויב המציאות בשל הסכם שנחתם, וצריך להסדיר מערכות יחסים כספיות ואחרות. עם זאת, אני מוצא חובה לומר לממשלה מה מסתתר מאחורי ההסכם הזה. חובת הכנסת לדעת, שמאחורי השם התמים הזה – רצועת-עזה ויריחו – מסתתרת לה מדינה פלשתינית שהולכת וקורמת עור וגידים תחת אותו הסכם אוסלו-מצרים.

משה נסים (הליכוד):

בכל יהודה ושומרון.

יהושע מצא (הליכוד):

ובכל יהודה ושומרון. זה המשפט הבא, אדוני. אני מודה לך.

לממשלה הזאת נוח היה לדבר, מתחילה עד הסוף וגם היום, וגם לפני שבוע כשדיבר שר החוץ פה; היא כל הזמן מדברת על עזה ויריחו, עזה ועזה. זאת כדי להסתיר ברמייה מעיני הציבור אותה מדינה פלשתינית שקורמת עור וגידים. יש בחקיקה שבפנינו דברים ממשיים, שאחרי עזה ויריחו תהיה העברת שטחי יהודה ושומרון, מה שקוראים לו "האזור".

בשל שלוש הדקות האומללות שיש באפשרותנו לדבר, אני מקפץ על ספר חוקים בן עמודים רבים וסעיפים לא מעטים. אני חייב לדלג. יש לנו כאן דבר נוסף שאני חייב לציין אותו. אני רואה בו חרפה ובושה. יכולתי עוד להבין הסכם שנחתם עם הרשות הפלשתינית. אבל כאן, בכתובים, ב"דברי הכנסת", יש הסכם בין ישראל לבין ארגון לשחרור פלשתינ. והבושה לא מכסה את פני אותם חותמים. יש הסכם עם ארגון לשחרור פלשתינ, וזאת כשפלשתינ בעיניהם היום היא עדיין ישראל כולה, על כל חלקיה.

בדקה שנותרה לי אני רוצה לדבר על אותו פרק ה', הגבלת הרשות הפלשתינית והארגון לשחרור פלשתינ – שמוכר לנו בשפת הוויכוח היומיומית כמוסדות אש"ף. אני מודיע לכם חגיגית: אין בחוק הזה כל כלי לסיים את פעילותם של מוסדות אש"ף. מה מחפשים דרך החוק הזה? – אין בו. אני הגשתי חקיקה משלי, שתידון פה בכנסת, בנפרד. אני מגדיר את פעילות אש"ף במסגרת חוק פלילי ובמסגרת הצעת חוק העונשין. שם מקומם של מוסדות שפועלים בניגוד לחוק.

מדברים על מוסדות שאש"ף יקים. יש מוסד ה"אוריינט האוס", והמרכז לסטטיסטיקה קיים, הוא פועל להפרדה של ירושלים בריבונות שלנו. אני הצגתי פה תמונות של משטרה פלשתינית שמתהלכת בחוצות מזרח-ירושלים, ושר המשטרה מילא פיו מים ולא היה לו מה להשיב. וכאן החוק מדבר על מוסדות שיוקמו על-ידי אש"ף, שנמצאים בעזה וביריחו, ואם הם יוקמו בירושלים, אז יפעלו כנגדם. איזו תמימות. "אוריינט האוס" ישים על דלתו שלט של נציג אש"ף כשהוא יודע על כך. אנחנו יודעים

שה"אוריינט האוס" פועל מטעם אש"ף. אנחנו יודעים שהמוסדות האחרים פועלים, ואין בחוק הזה תשובה לאותם מוסדות.

גברתי היושבת-ראש, יש כאן מערכת חוקים קשה ומסוכנת, אותה מערכת שנוגעת להסדרת הנושא של שחרור 5,000 אנשי טרור שידיהם מגואלות בדם. גם זה יש, אבל אי-אפשר לגעת בזה באותן שלוש דקות, גברתי היושבת-ראש. על כן התרכזתי במוסדות אש"ף, שהם גורם מסוכן לריבונות ישראל על ירושלים. מייד בשובנו מהפגרה אני מתכוון להעלות את הצעת חוק העונשין שלי, להצביע על אותם מוסדות שפועלים תחת ריבונותה של מדינת ישראל, כדי שאולי נוכל בחקיקה מיוחדת ונפרדת, ולא כזו שמסתתרת לה כאן, להביא לידי סגירתם.

משפט אחרון, גברתי היושבת-ראש. לא עולה על הדעת שחוק שיש בו נושאים של ועדת הכספים, חוק שיש בו נושאים של ועדת הפנים במפורש, חוק שיש בו נושאים של ועדת העבודה והרווחה, חוק שיש בו נושאים כלכליים, את כולם יחד יכרכו כדי להבריח אותם תחת איזו ועדה שבשליטת מפלגת העבודה.

גברתי היושבת-ראש, אני חושב שחובתך, כמי שלוקחת חלק בנשיאות הכנסת, חובת יושב-ראש הכנסת, חובתנו שלנו, שלא לאפשר העברת חוק כזה במכלול אחד, אלא להביא לדיון נפרד בכל ועדה וועדה אותם חוקים ששייכים לאותה ועדה ולקיים דיון נפרד וממצה. אני מודה לך מאוד.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יהושע מצא. אני מזמינה את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – איננו. חבר הכנסת צחי הנגבי – איננו. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

רחבעם זאבי (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אף שאני נמנה עם האופוזיציה ואף שאני מתנגד להסכם של ממשלת ישראל עם אש"ף לגבי עזה ויריחו, אני סבור שחוקים כאלה צריכים להיחקק. אבל מה שעשתה פה הממשלה ביממה האחרונה, זוהי שערורייה וסטירת לחי לכנסת ישראל.

אתמול, בחיפזון, בלי שידענו על כך, הביאו לוועדת הכנסת את הבקשה לוותר על הנחה מוקדמת של החוק, כאשר הטופס הכחול עוד לא היה בידי הכנסת. דיברו על איזה נייר בלבן, שלא היה בידי חברי ועדת הכנסת.

אני מצביע לפעמים בוועדת הכנסת בניגוד לעמדה האופוזיציונית הרגילה שלי לטרפד את עבודת הממשלה, כי אני אומר: המדינה היא שלי ואני רוצה שהדברים יתקדמו. אתמול הצבעתי נגד ההצעה הזאת, מפני שזו שערורייה, שכך – בחיפזון, כמעט בגנבת דעת, מביאים לנו חוק בן 36 עמודים, 12 פרקים, שצריך להיות גאון מעל הממוצע הקיים כאן, וכאן יש גאוני רבים, כדי לדעת איך להתייחס להצעת החוק הזאת.

הקשבתי קשב רב לדברי שר המשפטים, שהוא איננו פה, ואין פה שום נציג אחר מהממשלה, וזוהי שערורייה נוספת, שמצביעה על יחסה של ממשלת ישראל לכנסת ישראל. הופכים אותנו לחותמת גומי, לשליחים של ממשלה, ואנחנו לא כאלה. אנחנו הרשות המחוקקת, שצריכה לפקח על הרשות המבצעת וצריכה לחוקק. אנחנו לא נחתום חתימה עיוורת על חוק שיכול להיות שכולו טוב, אבל רק מהקשבה אקראית לדברי שר המשפטים, שאלתי אותו למשל שאלה: מה יהיה עם ערבים מהשטחים, מעזה ומיריחו, שיבואו לישראל וינהגו בלי רשיון או עם רשיון שאנחנו לא מכירים בו? הוא אמר: אני מודה שאין לי תשובה על זה, לא חשבנו, נבדוק. אפס קצה של בעיה, של נושא, שצריך לתת עליו את הדעת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אולי שר המשפטים יסכים לדחות את ההצבעה בשבועיים?

רחבעם זאבי (מולדת):

אולי, אבל אני יודע למה הממשלה עשתה את זה, היא רוצה להרוויח זמן בפגרה, כדי שוועדה או ועדות בכנסת יעבדו במהירות לבשל את זה. גם זה לגיטימי, בתנאי שתיתנו לנו ככנסת להתייחס ברצינות לחוק שאתם מציעים ולהגיב בצורה אחראית, אפילו שאנחנו באופוזיציה. גם אנשי הקואליציה שיצביעו בעד – אתם מזלזלים בהם, אתם הופכים אותם למריונטות, לבובות, שירימו את הידיים לפי הוראה של הרכז, של המצליף.

אתם ידעתם שהולך להיות הסכם על עזה ויריחו כבר לפני עשרה חודשים, עוד הרבה לפני זה, כשבישלו במסתרים את ימי אוסלו העליזים. אבל מאז 13 בספטמבר אשתקד עברו עשרה חודשים, ואתם עשיתם עבודה, אני מניח רצינית. אתה הסברת, שר המשפטים, שוועדה שהיו בה נציגים של כל המשרדים הנוגעים בדבר, ובבדיקה ובהנהגה של היועץ המשפטי לממשלה, הם עשו עבודה רצינית. נניח. מדוע שאנחנו נעשה עבודה לא רצינית? חובת החקיקה היא עלינו, אנחנו אחראים כלפי האומה, אנחנו נבחרו הציבור, לא הפקידים שאתם ממנים, ואתם מזלזלים בנו.

אני אצביע נגד וקורא לכנסת לדחות את הצעת החוק הזאת, מפני שיש בה זלזול בחברי הכנסת, בכנסת ישראל ובהליכי החקיקה המסודרים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. אני מזמינה את חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, איך אמר מעל הדוכן הזה לפני כחצי שעה בלבד שר המשפטים, שר בכיר בממשלה, כאשר הוא נשאל מדוע הכנסת מתבקשת לחוקק חוק שיאפשר פעולה כנגד אש"ף, ואילו הממשלה שמביאה לכנסת את החוק הזה אינה מבטלת את ההגדרה של אש"ף כארגון טרור? מה אמר לנו שר המשפטים על הקושיה הזאת? הוא אמר: הממשלה רוצה ללכת על בטוח. מה זאת אומרת, הממשלה רוצה ללכת על בטוח? ממשלת ישראל שחתמה על ההסכם אינה בטוחה עדיין שאש"ף הוא לא ארגון טרור, היא חוששת, היא מפחדת לבוא ולומר שאש"ף אינו ארגון טרור. לכן היא חוששת לבטל את ההגדרה שלו, כי אם היא תבטל את ההגדרה ובעוד שבוע, בעוד שבועיים, אולי בעוד שעה, אולי בעוד שעתיים, אש"ף יעשה את מה שממשלת ישראל יודעת שהוא יכול לעשות בכל רגע, ינקוט פעולות טרור, ממשלת ישראל תיראה מגוחכת. לכן הממשלה אומרת: אנחנו לא יכולים להסיר בשלב זה את ההגדרה של אש"ף כארגון טרור.

מה מציע לנו השר כתחליף? הוא אומר לנו, לכנסת: בואו אתם תחוקקו חוק. כלומר, אנחנו נהיה המחוקק המטומטם, כמו שאומר רבין. הממשלה לא רוצה ללכת אלא על בטוח, ויש דברים בגו. אומרים: אין הנחתום מעיד על עיסתו. הנחתומים הללו מעידים כמאה עדים על מה שהם עשו. הם עשו הסכם עם ארגון שהם עצמם עדיין רואים בו ארגון טרור, והם דורשים שאנחנו נתייחס אליו כאל ארגון שוחר שלום, ואם יהיה פנצ'ר הם יגידו: זה לא אנחנו, המחוקקים המטומטמים חוקקו את החוק הזה.

לכן, אם שר המשפטים והממשלה הזאת היו נוהגים מינימום של כבוד לכנסת, מינימום של אינטגריטי מקצועי, ולא היו נוהגים כמו ראש הממשלה, שיכול בארצות-הברית לקרוא למחוקקים כאן "מחוקקים מטומטמים" – –

משה נסים (הליכוד):

או לצפצץ עליהם, למשל.

מיכאל איתן (הליכוד):

או לצפצץ עליהם.

– והיו באים ביושר ואומרים: ממשלת ישראל הגיעה למסקנה שאש"ף הוא ארגון שוחר שלום, ולכן הכנסת מתבקשת לאשר את המסמך הזה. אבל כשבאים עם מסר הפוך ואומרים לנו: הממשלה עדיין רואה באש"ף ארגון טרור, או שהיא חוששת, מה טעם להביא את הצעת החוק הזאת, מה ההיגיון?

אני סבור שאלה שנוקטים צעדים זהירים, אלה שרואים מול העיניים את הפרות ההסכם הזה, שבו התחייב אש"ף למנוע טרור, למנוע סיוע לטרור, אבל הוא קורא ל"חמאס" לשתף פעולה; אותו אש"ף שהתחייב כאן שחור על גבי לבן לא לגעת במשתפי פעולה עם ישראל, ובפועל הוא מפר יום יום את ההסכם, כאשר הוא רודף, אוסר, פוגע ואפילו הורג – הוא, אש"ף, הוא אותו ארגון שאינו ראוי שאנחנו נחוקק כאן שורה ארוכה של חוקים שמעניקים לו הטבות חד-צדדיות בהעברת כספים, בהכרה במעמדו, ביכולת שלו לקבל מאתנו פריבילגיות שונות בתנאי עבודה, בנושאי ביטוח, בנושאי כלכלה,

שלא לדבר על כך שמכלל ההן, קרי: המאבק נגד אש"ף בירושלים, בתנאים שכתובים כאן עולה חור גדול מאוד בכל מה שקשור בלגיטימציה שלו לפעול באותם מקומות, שלא על-פי החוק הזה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. אני מזמינה את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, טענותי הן כטענותיו של חבר הכנסת מיכאל איתן, רק במהופך, בהיפוך הטענה. חבר הכנסת מיכאל איתן טען, ובצדק, שיש סתירה מהותית בעמדת הממשלה. אם הממשלה סבורה, אמר חבר הכנסת איתן, שאש"ף הוא ארגון שראוי לעשות אתו הסכמים, שאש"ף הוא ארגון שראוי לנהל את ענייניהם של הפלשתינים בעזה וביריחו, ובהמשך גם בגדה כולה; אם הממשלה חושבת שאש"ף הוא ארגון כזה, אין מקום לכך שהיא תציע בחוק שלפנינו את פרק ה', שבא לקבוע הגבלות, כאילו היה אש"ף אותו יריב מהחוק הישן שהוא לאיסור מפגשים, כאילו היה אש"ף אותו ארגון, שבמשך שנים, מעל הדוכן הזה ובמסגרות אחרות, הושמץ כמי שאי-אפשר לדבר אתו, כמי שאי-אפשר לחתום אתו על הסכם, כמי שאינו מייצג את הפלשתינים.

לכן הממשלה עושה טעות פטאלית שהיא מכניסה לחוק הזה, הכולל שורה של שינויי חקיקה שונים הנובעים מההסכם עם אש"ף, אותה כף זפת הנקראת סעיף 8 בפרק ה', האוסר על פתיחה או הפעלה של נציגות אש"ף, קיום אספה מטעם אש"ף או בחסותו, בשטח שבשיפוט ובמינהל של מדינת ישראל.

הרי הממשלה יודעת, שבמזרח-ירושלים קיימים זה עשרות שנים ארגונים פלשתיניים, קיימים זה עשרות שנים מוסדות שאש"ף, ישירות או בעקיפין, פועל בהם או בעזרתם. המוסדות האלה, שביניהם מוסדות דתיים, אבל גם מוסדות מינהליים, מוסדות מחקר, מוסדות פוליטיים, מוסדות של ארגונים, מערכות עיתונים. כל המוסדות האחרים האלה פעילים היום כחוק. ובאה הממשלה ומציעה סעיף, שבאמצעותו היא תוכל לאסור על פעילותם של המוסדות האלה.

זהו ניסיון חמור ביותר של הממשלה לאותת – א. שהיא מתכוונת לנהל את המשא-ומתן עם אש"ף בסימן של אדנות, בסימן של חוסר שוויון; ב. זה סימן לכך שהממשלה מתכוונת, עוד לפני שנפתח המשא-ומתן בהסכם הקבע על מעמדה הסופי של ירושלים, כבר לקבוע דברים, כבר לסלק את הפלשתינים, על מוסדותיהם, מירושלים.

הדבר השני שאני רוצה להדגיש זה משמעות פרק י', הדן בהיטל ההשוואה. הכנסת אישרה בזמנו חוק היטל השוואה, שמונח בוועדת העבודה והרווחה באחת המגירות. עכשיו מציעים חוק, שהוא במידה רבה דומה לאותו חוק.

אני לא מתווכחת על ההסדרים, שאליהם הגיעו עם הרשות הפלשתינית, לגבי חישובי הניכויים משכרם של הפועלים מהשטחים שעבדו בישראל. אבל אני מתקוממת נגד הכשרת הטרפה הזאת, הטרפה שגזלה 2 מיליארדי שקל מפועלי השטחים שעבדו במדינת ישראל, תחת הכותרת של ניכויים

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת ויינשטיין, אתה מפריע. חבר הכנסת עוזי לנדאו, אתה מפריע.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — של ניכויים לביטוח הלאומי, כאשר מתוך כלל הניכויים של 17.5%, פועלי השטחים זכו להיות מבוטחים בביטוח הלאומי בפחות מ-1%, וכל היתר נכנס לקופת האוצר. עכשיו באים לקבוע בחוק שכל הטרפה הזאת כשרה, ומעכשיו זה כאילו שולם ונתקבל כדין, וגם ימשיכו לעשות את כל ההסדר המקפח הזה לגבי הפועלים בשטחים, שאינם במסגרת הסכם עזה ויריחו תחילה.

לכן, אני חושבת שהממשלה עשתה שגיאות חמורות ביותר בהצעת חוק הזה, גם אם יש בו סעיפים הנובעים מההסכם. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמינה את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שבהצעת החוק הזו – ואולי קשה לומר זאת – אנחנו משחקים שח עם עצמנו, ואין לנו פרטנר לחוק. אביא דוגמה אחת. פרק ו' דן בנושא היבוא. בדברי ההסבר אומרים לנו, שבהסכם אוסלו נאמר שתהיה מעטפת מכס אחת. דהיינו, כל סחורה וכל תוצרת שתגיע לרצועה, למעשה מגיעה לתל-אביב ולירושלים. וכדי שלא נצטרך לסגור את הגבול בין עזה לבין מה שקרוי ישראל, מעטפת המכס הזאת תישמר בהסדרים עם הפלשתינים. וזה הגיוני.

אבל באותו הסכם אנחנו מאפשרים להם להקים רשות לנמל עזה. זה בהסכם אוסלו. ולאחר מכן, בקהיר נאמר: נמלי אוויר וים. הרחבנו את זה. אז מה אנחנו הולכים לעשות? אנחנו מאפשרים לרשות הזאת להקים נמל לעזתים, אל הנמל הזה תגיענה סחורות, והסחורות האלה תוכלנה להגיע לתל-אביב, לחיפה ולירושלים.

נו, עכשיו תגידו לי דבר אחד: מי ישמור בנמל עזה שיוקם על כך שהמכסים, המסים והתעריפים יהיו כפי שאנחנו קבענו אתם? הרי בנמל אשדוד וחיפה יש 320-400 ישראלים שמגיעים בוקר בוקר, ובמשך 24 שעות, וממלאים שם תפקידי שיטור ומכס. האם אנחנו יכולים לשער, שבכל בוקר יגיעו 300 ישראלים, מאתנו, כדי לפקח על התעריפים הללו ועל מה שקורה שם, ובלי לה תהיה משמרת לילה? האם זה מה שיקרה? לא. הנמל הזה יהיה חופשי, הסחורות תגיענה אליו, ולפי קודים שלהם הם יגבו את המכסים שהם ירצו, והסחורה הזאת תעבור לישראל.

וכשהסחורות הזולות האלה יציפו את הארץ, מה שיקרה הוא שיהיה לחץ להקים גבול ולסגור את השטח בין עזה לבין ישראל, ואז תקום מדינה פלשתינית, זה הכול. הלחץ הזה יקום ממבנה ההסכם.

יש היום חוק שהוצע לנו, ונאמר ששר האוצר יתקין תקנות ויהיו הסדרים כאלה וכאלה, אבל זה חוק שלא יכול לעמוד במבחן לפחות בהקשר שאני מדבר עליו, משום שאין לנו שום יכולת לפקח על אותם סעיפים שאנחנו מחוקקים. אם כך למה לחוקק, למה לבזות את הכנסת, את כנסת ישראל, בסעיפי חוק שאינם ישימים, ויבוא תעשיין ישראלי וינפנף: הכנסת חוקקה חוק שלפיו המכס על הסחורה שמתחרה אתי צריך להיות X, ומביאים X מינוס מינוס, ואני לא יכול למכור את התוצרת שלי; אני, התעשיין הישראלי, לא יכול למכור. מדוע אתה לא יכול למכור? הרי יש חוק שאומר שהמכס הוא בגובה מסוים, אבל הוא יבוא ויגיד: מי שומר על כך בעזה? הם מצפצפים עלינו. ישראלי יכול היום להיכנס לרצועה לצורך מילוי תפקידים מסחריים או לשמירה ופיקוח על התעריפים ועל החוק?

לכן, השאלה היא האם כדאי לחוקק חוק כזה, שאיננו ישים, שאיננו אמין, שמבזה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אני מזמינה את חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דב שילנסקי, ואחריו – חבר הכנסת יעקב שפי.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

– – – לא מזמן.

אליעזר זנדברג (צומת):

כן, לא מזמן, נכון, הדיון היה מצומצם יותר, אבל אני חושב שהיה יעיל.

הצעת החוק היא הצעת חוק יישום ההסכם בדבר רצועת-עזה ואזור יריחו (תיקוני חקיקה), התשנ"ד-1994. חברים שדיברו לפני התייחסו לפרקים שונים בהצעת החוק, ושמעתי ואני מסכים עם דברים רבים שנאמרו על-ידי חברי כנסת שדיברו לפני, כמו חבר הכנסת ויינשטיין שדיבר לפני דקות מספר, חברת הכנסת לבנת, כל אחד התייחס לפרק בהצעת החוק, כל אחד התייחס לתחום אחר מתוך התחומים השונים שהצעת החוק המורכבת הזאת באה להסדיר.

אני מבקש לדבר רק על שם החוק, על הכותרת. הצעת החוק הזאת קרויה: הצעת חוק יישום ההסכם, וכשהולכים ליישם הסכם, כך אני מניח, הולכים ליישם הסכם שהוא בר-תוקף. הולכים ליישם הסכם אחרי ששני הצדדים ממלאים אותו, מקיימים אותו ומוציאים אותו אל הפועל. מה זה יישום? הוצאה אל הפועל של ההסכם.

אני דואג, האם באמת אנחנו נמצאים במצב שבו אפשר ליישם את ההסכם במובן של שני צדדים שמכבדים ומבצעים את ההוראות שלו. ואני אומר, הצד הפלשתיני הפר, מפר, ואני חושש – גם יפר את ההסכם. לכן אני אומר, יישומו של הסכם שצד אחד מפר אותו איננו נכון. יישומו של הסכם שצד אחד מפר אותו הוא טעות.

מן הראוי היה שממשלת ישראל תתעשת, תבין את הטעות שהיא עשתה ותודיע על ביטולו של ההסכם. חוק לביטול ההסכם, זה מה שאנחנו זקוקים לו היום, ולא חוק שנועד ליישם הסכם שצד אחד מפר אותו ומזלזל בגלוי בצד האחר, פעם אחר פעם.

עשיתי כאן רשימה קצרה של אירועים שקרו בזמן האחרון, כל אחד ואחד מהם הפרת הסכם לשמו. הפרעות במחסום ארז, אירוע שכבר נשתכח נוכח המאורעות האחרים שהתרחשו בשבוע ומחצה האחרון. אבל הפרעות במחסום ארז הן הפרה של ההסכם. אנשי המשטרה הפלשתינית, שאמורים להיות איזה גוף שידאג לסדר, ירו על חיילי צה"ל, ניסו לפגוע באנשינו שלנו. אגב, לא שמענו עד היום אמירה או חצי אמירה בשאלה מה יעשו עם אלה מהמשטרה הפלשתינית שירו, האם אנחנו יודעים מי הם, האם ממשלת ישראל תובעת להעמיד אותם לדין, האם משטרת ישראל תובעת להרחיק אותם מהמשטרה הפלשתינית. לא נאמר דבר וחצי דבר. אבל האנשים האלה הפרו את ההסכם, הם ירו בנו, הם ידעו על הציבור המשולהב שמגיע למחסום ארז ולא חסמו אותו. הפרה מספר אחת.

כניסת ראש השב"כ הפלשתיני, אדון רג'וב, לארץ. יש צו שאוסר עליו להיכנס למדינת ישראל. הוא ידע על הצו, ועל אפו ועל חמתו של השלטון הישראלי הפר, זלזל ובגלוי נכנס לתוך מדינת ישראל. אולי זאת מצווה של ניחום אבלים, לפגוש את משפחתו של חבר הכנסת זיאד, זכרו לברכה, אבל זאת הפרה בוטה וגסה של ההסכם. מה עשינו בעקבות זה? נציע פה הצעת חוק ליישם את ההסכם.

כניסת רוצחי מעלות יחד עם הפמליה של ערפאת לעזה. לא הפרה של ההסכם? לא מנוגד למה שנחתם? לא זלזול בוטה בנו, בתחום כל כך רגיש, כל כך כאוב, שאני חושב שמאחד את כל האוכלוסייה הישראלית וגם את חברי הבית הזה? פגיעה בדם של יקירינו, זלזול בוטה בממשלה של מדינת ישראל שאומרת: לרוצחים האלה אל תיתנו להיכנס. עוד הפרה של ההסכם.

ועל כך אני רוצה להוסיף דברים שקרו בעבר, אבל לא בעבר הרחוק. דברי ערפאת על ג'יהאד, דברי ערפאת על "שלום קורייש", פגיעות בחיילי צה"ל. ואתם יודעים מה? דבר שאולי נשמע טריביאלי וקטן,

ההסכם הזה אומר שישראלים יהודים יכולים לנוע בחופשיות בכבישי הרצועה. הם עושים את זה היום? האם הם באמת יכולים לנוע בחופשיות? האם משהו יכול להבטיח את שלומם? לא ולא.

רבתי, בשורה של מעשים חדים כתער מוכיח הצד השני, אש"ף, שהוא מפר את ההסכם ומבזה את הצד שחתם עליו, מוכיח שהאמון שנתנו בו מופר והוא לא ראוי כלל לאמון. ואנחנו עומדים להוציא כאן מתחת ידינו חוק שיישם את ההסכם. אני חושב שאנחנו צריכים להתאגד כנגד החוק הזה ולדאוג שבמקומו יבוא חוק אחר: חוק ביטול ההסכם שנחתם בין ממשלת ישראל לבין אש"ף. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. אני מזמינה את חבר הכנסת דב שילנסקי; בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יעקב שפי, ואחריו – חבר הכנסת יוסף עזרן.

דב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה הובא בדחיפות, בוער. ציורית, הייתי מתבטא, שהחוק הזה הובא כגנבים בלילה. אדוני שר המשפטים, מנחם בגין, זכרו לברכה, כשהוא הביא חוקים הקשורים באוטונומיה הוא נתן לכולם זמן להתכונן ולחשוב. ימים וימים דשו בכך. ואתם לקחתם היום, ניצלתם את הרוב בוועדת הכנסת, חאפ-לאפ, ככה מהר, והנחתם היום את החוק החשוב הזה, הכבד הזה, שבהתאם לטענתכם מביא ברכה לישראל. ציורית, אני אומר, כגנבים בלילה. מה אתם מפחדים, מה בוער?

שר המשפטים ד' ליבאי:

ראש הממשלה שואל אותך, אם מחר תפתח הרשות סניפים בירושלים המזרחית, יש לך כלים להתמודד עם זה? היועץ המשפטי אומר לראש הממשלה: אין לך כלים – – – ראש הממשלה לא ירצה למהר עד שיהיו לו כלים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני ומכובדי שר המשפטים, אתה פרופסור למשפטים וידוע כעורך-דין שידוע לטעון. אתה נאחזת בנקודה אחת, שאתה יודע שבקשר לנקודה הזאת יש לך תמיכה, ואתה רוצה שבגלל נקודה אחת אנחנו נתמוך במכלול העניינים הרעים, הגרועים, המסוכנים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ידידי חבר הכנסת שילנסקי, זאת האמת. זה מה שמדאיג את ראש הממשלה ושר הביטחון, ואפשר לומר זאת.

דב שילנסקי (הליכוד):

בבקשה. הנה אני אומר לך בשם נאמני ארץ-ישראל בכנסת: תשאיר את הסעיף הזה ותוריד את כל היתר, ותראה שכל הבית יתלכד סביבך.

אני רוצה להגיד לכם, לכל מי שעדיין איננו יודע מה היתה הבהלה, שהעם פקח את עיניו, העם ראה את האסון שבהסכם אוסלו. מיום ליום נהיה יותר גרוע. והם חוששים שאם יעבור עוד קצת זמן יראו את כל האסון, ואז לא יהיה להם כל סיכוי להעביר שום דבר שקשור בהסכם אוסלו. העם מתחיל לראות את ערוות ההסכם של אוסלו, וזה הפחד שהריץ אותם.

שר המשפטים ד' ליבאי:

העם רואה בטלוויזיה דברים די מאירי עיניים. הוא לא רואה שום ערווה. הוא רואה הופעה של ראש ממשלת ישראל בפני הקונגרס, הוא רואה הופעה של המלך חוסיין בפני הקונגרס, הוא שומע מחיאות כפיים, ומזיל דמעה של אושר ונחת.

דב שילנסקי (הליכוד):

ידידי שר המשפטים, לא אמרתי זאת לגבי מ'שהו אישית. אמרתי ערוות ההסכם, וזה לגיטימי, מקובל. אם הייתי אומר שם, זה היה לא לטעמי ולא לפי הנוסח שאני נוהג לדבר בו. אמרתי זאת לגבי ההסכם.

כשהגיע ההסכם, אתם יצרתם תמונה, וכל התקשורת היתה אתכם, שהנה יהיה כאן פרוספריטי, הזהב יתגלגל פה ברחובות, ואם לאדם יש, חס וחלילה, הקסנוסו, והוא לא יכול להתכופף להרים את הזהב – אין דבר, על העצים יהיו הדולרים, רק תרים יד ותקטוף. והנה עוד לא נכנסנו לשום דבר, ורואים איך זה פוגע בכלכלה והורס את הכלכלה. כל הענפים רואים כבר את המצוקה, ולכן הבערה.

גברתי היושבת-ראש, זמני תם ואני חייב לסכם. אולי אסכם במשפט אחד. יום יום נשפך דם יהודי. הם אומרים שאלה קורבנות השלום. מכובדי, אלה לא קורבנות השלום, אלה קורבנות הסכם אוסלו.

אני פונה למפלגות הציוניות שבכנסת: תחזרו בכם, תצילו את העם, תרחמו על העם, תצילו את המולדת. אם אתם רוצים לעשות את זה, תביאו לנו חוק, כפי שאמר בחוכמה רבה ידידי הצעיר חבר הכנסת זנדברג, חוק שמבטל את הסכם הכניעה, הסכם הביזיון, הסכם האסון, הסכם ההתקפלות של הציונות. אנחנו נתמוך בו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דב שילנסקי. אני מזמינה את חבר הכנסת יעקב שפי. אחריו – חבר הכנסת יוסף עזרן, אחריו – חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחרון הדוברים – חבר הכנסת צחי הנגבי.

יעקב שפי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מטרת החוק היא ליישם את ההסכם בדבר רצועת-עזה ואזור יריחו. החוק מפורט ומכיל 12 סעיפים. שמענו את כבוד שר המשפטים במשך כשעה בהסבירו את החוק. מפאת קוצר הזמן אגע רק בנקודה אחת או שתיים.

אני רואה בחיוב את העובדה שסמכות השיפוט של בתי-המשפט הישראליים תחול גם על עבירות של ישראלים בשטחי עזה ויריחו, כדי למנוע מצב שבו יהיו אזרחים ישראלים מחוסנים ממתן דין-וחשבון. הסעד המשפטי שתעניק ישראל לרשויות הפלשתיניות אמור להקל את ביסוס המוסדות המשפטיים הפלשתיניים. עם זאת, יש להקפיד על כך שאכן תהיה הדדיות במתן הסעד המשפטי, כאמור בהצעת החוק.

יש להקפיד שהנציגות הפלשתינית לא תפתח נציגות בשטח השיפוט של מדינת ישראל תחת מסווה שהיא נציגות אש"ף, או נציגות של ארגון נשים פלשתיניות או ארגון פועלים פלשתינים, וכו' וכו'. אם הרשות הפלשתינית – או גוף פלשטיני אחר – תרצה לפתוח נציגות בישראל, היא תחויב לקבל היתר בכתב מממשלת ישראל לפני פתיחת הנציגות, דבר המאשר את אחריותה של ישראל הלכה למעשה גם בתחום השיפוט. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יעקב שפי. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף עזרן – הוא איננו. חבר הכנסת האשם מחאמיד – איננו. אני מזמינה את אחרון הדוברים, חבר הכנסת צחי הנגבי. בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, נאמרו כאן הרבה דברים בעניין ההיבטים המהותיים של הצעת החוק הזאת, בעיקר בהקשרים הביטחוניים והמדיניים. אינני מעוניין לחזור על דברים שכבר נאמרו. ממילא אנחנו זועקים אותם בראש חוצות ובכל כיכר ובכל צומת, וגם בבית הזה, כבר תקופה ארוכה.

אני רק רוצה להתייחס, אדוני שר המשפטים, לסעיף 26 בהצעת החוק. הסעיף הזה הוא סעיף שאין לו תקדים בשום מדינה בעולם. מה אומר הסעיף הזה? מדינת ישראל תעביר 75% מן המסים הנגבים מהעובדים הפלשתינים שיעבדו בישראל, היא תעביר את הסכום האדיר הזה לרשות הפלשתינית. רבותי, אינני מכיר מדינה מתוקנת אחת בעולם שבה המס הנגבה מן הפועל איננו מוצא במדינה שבה נעשית העבודה. לפי פקודת מס הכנסה, במקום שבו צומחת ההכנסה שם נותר המס. כי הפועל הפלשטיני כמוהו כפועל התאילנדי, כמוהו כפועל הרומני וכמוהו כפועל היוגוסלבי. הוא איננו אזרח מדינת ישראל. והוא מקבל את משכורתו. אבל המס שאותו אנחנו גובים מן הפועלים

התאילנדים, ממשלת ישראל איננה מעבירה אותו לתאילנד. ואת המס שאנחנו גובים מן הפועלים הרומנים איננו מעבירים בדיוור ישיר לבוקרשט, אל ממשלת רומניה. וכך גם לגבי הפולנים. מדינות אירופה, שיש בהן מיליוני פועלים זרים, אינן מעבירות את הסכומים האדירים האלה אל מדינות-האם של הפועלים. האם בגרמניה, ששם יש מיליון פועלים טורקים, גובה הממשלה מס מן האוכלוסייה של העובדים הזרים ומעבירה אותו לטורקיה? או בשווייץ, ששם יש חצי מיליון פועלים זרים, פורטוגלים, האם מעבירים את הסכום הזה לפורטוגל? זה דבר שערורייתי, אבסורדי, ואין לו שום תקדים כלכלי.

מה רוצה הממשלה לעשות? הרי הממשלה מבינה בתחום הכלכלי לא פחות ממני, ואולי יותר. אין להם האומץ להתייצב מול הבית הזה בבוא יום ההצבעה על תקציב המדינה ולומר: את הסכום המסוים הזה אנחנו מעבירים לרשות הפלשתינית כדי לייצב אותה, כדי לדאוג לכך שהיא תצליח למלא את משימותיה. כי מייד כל חברי הבית הזה יקומו ויאמרו: אנחנו צריכים לדאוג לרשות הפלשתינית? בערב-הסעודית, כל שחקן שחזר עכשיו מה"מונדיאל" קיבל "מרצדס". שערב-הסעודית תדאג לפלשתינים, שמדינות הנפט העשירות תדאגנה לפלשתינים. יש מדינות נפט ששם לא משלמים בכלל מס הכנסה. אנחנו, על חשבון מצוקת הדיור, על חשבון השכונות, על חשבון ערי הפיתוח והחקלאים, אנחנו פתאום צריכים להיות חלק מן המדינות התורמות?

רבותי, יש כאן ניסיון להגניב שינוי בתפיסת העולם הכלכלית של מדינת ישראל, כפי שאינני מכיר בשום מדינה מתוקנת בעולם, ואני מבקש מכבוד השר שלא לנצל את החוק הזה, חוק יישום הסכם אוסלו, שעוסק כל כולו בתחומים אחרים, לצורך העברה תקציבית של מיליוני דולרים מתקציב מדינת ישראל לטובת אש"ף, ללא שום הצדקה כלכלית, מדינית או ביטחונית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת צחי הנגבי. אדוני כבוד שר המשפטים, תגובתך בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, לאחר שסיעת העבודה זומנה לחתונת בתה של מזכירת הסיעה, וחברי הסיעה עדיין לא חזרו, אני במצב שאני מבקש שאת תשובתי אדחה למחר, בשל השמחה הסיעתית הזאת.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא בטוח שאתה יכול לדחות את זה למחר, מחר זה יום של חברי הכנסת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מבקש שלא להשיב בנסיבות האלה, אני רוצה שישמעו את התשובה, ואשיב במועד אחר.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

את זה לא אני קובע, את זה היושב-ראש קובע.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר המשפטים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבקש מגברתי היושבת-ראש, שתביא לידיעת ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת – כי יושב-ראש הכנסת איננו – שבכל אופן החברים שישנם פה, אני מניח שכולם, מתנגדים לכך שזה יהיה מחר. מחר הוא יום של חברי הכנסת.

דוד צוקר (מרצ):

מחר יש שלוש הצעות חוק בקריאה ראשונה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר, אנחנו נקשיב קודם לחבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש יודעת בדיוק שהיה דיון אם לקיים ישיבה ביום חמישי – –

היו"ר א' סלמוביץ:

נכון.

דב שילנסקי (הליכוד):

– – והוחלט שלא לקיים, אבל הגיעו למסקנה שסדר-היום הקיים יימשך כל הלילה, ואולי יעשו הפסקה לשעה-שעתיים לנוח – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אי-אפשר לשאול "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", כי בכל הלילות אנחנו יושבים עד – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר היה פה אתמול עד 03:00 – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכון.

דב שילנסקי (הליכוד):

– – אבל יום רביעי ייכנס ליום חמישי, אולי עד הצהריים, כך שאי-אפשר להוסיף עוד. יום רביעי הוא היום של חברי הכנסת, ואנחנו מתנגדים שעל חשבוננו יכניסו חוק.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שילנסקי, אני מוכנה להעביר את דברייך לממלא-מקום יושב-ראש הכנסת, אבל קודם כול אנחנו צריכים לקבוע דבר אחד, שזכותו של כבוד שר המשפטים לבקש את מה שהוא ביקש, ואני רשאית להיענות לו.

דן תיכון (הליכוד):

על-פי איזה סעיף?

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

אני הייתי מצטרף להצעתו של חבר הכנסת שילנסקי לו היו הדברים שלו תואמים את העובדות, אבל מה לעשות ואני מחזיק לפני את סדר-היום של מחר, ובסדר-היום של מחר, חבר הכנסת שילנסקי, כבר מופיעות שלוש הצעות חוק בקריאה ראשונה, וזאת ביום של חברי הכנסת.

אלי דיין (העבודה):

מאחר שזה יום סיום, יש הצעות חוק – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

אם חברי הכנסת לא מתנגדים, זה משהו אחר. אבל אם חברי כנסת, לגבי החוק הזה – – –

דן תיכון (הליכוד):

על-פי איזה סעיף הוא יידחה?

דוד צוקר (מרצ):

מאחר שכבר יש הצעות חוק בקריאה ראשונה, אין מניעה שמחר תהיה רק הצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

שמעתי, שמעתי, חבר הכנסת תיכון, ואני לא מתעלמת משאלתך, אבל יש פה סדר.

כן, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אני חבר כנסת מספר שנים לא מועט כנראה, ומעולם לא שמעתי שיעלה שר ויאמר: מאחר שחברי הסיעה שלי לא חזרו משמחת חתונה, אני נאלץ להשיב לכם מחר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

למה אתם לא אוהבים אמת? למה אתם מתקוממים נגד אמת?

דן תיכון (הליכוד):

מה זה "נגד אמת"?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני צריך להשיב מחר ותשובתי אינה מוכנה ואני צריך – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא, אתה אמרת כך, אדוני השר. מאין אני יודע שחבריך הלכו – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

– – – למה אסור לי להגיד?

אלי דיין (העבודה):

– – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלי דיין, אתה מדבר ללא רשותי כעת. אני מבקשת ממך. אם תבקש, תקבל. ככה – לא.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אין לי אלא מה שיש לי, ויש לי דברי שר המשפטים. אני לא יודע למה הוא נזעק על דברי אמת או לא-אמת. מאין אני יודע שמתקיימת חתונה בכלל? – משר המשפטים, שהרי אני שמעתי. מעולם לא שמעתי נימוק כזה. החתונה נקבעה לפני כחודש ימים. המזכירה הזאת, שהיא נפלאה, טרחה וביקשה מכולם שלא לקיים ביום שלישי דיונים שמחייבים הצבעות, ובכל זאת החליטה הממשלה. משמעות הדבר, שהממשלה לא באה בידיים נקיות לעניין הזה, והיא רואה שכנראה אין לה רוב, ולכן היא מנצלת את החתונה של אותה מזכירה, שאני מחשיב אותה מאוד בשל הוותק שלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה, חבר הכנסת תיכון.

כן, חבר הכנסת דראושה, ואחרון – חבר הכנסת אלי דיין.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, שתי הערות. הערה ראשונה לחבר הכנסת דב שילנסקי, שאמר: כל חברי הכנסת – וכלל גם אותי וחברי כנסת אחרים – מתנגדים לבקשה של שר המשפטים. אני רוצה לציין שחבר הכנסת שילנסקי יכול לדבר בשמו, אבל לא בשמי. לא הסמכתי אותו ואני לא כלול ב"כל" שלו.

הערה שנייה: אני חושב שהשר ביקש בקשה הגיונית – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה, הוא לא מתיימר לדבר בשמך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אבל הוא אמר: כל אלה שנמצאים כאן מתנגדים להצעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה, אתה מדבר בשם עצמך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מדבר בשם עצמי.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה, אתה מדבר בשם עצמך, כמו שהוא מדבר בשם עצמו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מדבר בשם עצמי, ולכן אני מייעץ לחבר הכנסת שילנסקי ולאחרים שלא להכליל; שידבר בשם עצמו או סיעתו.

היו"ר א' סלמוביץ:

גם אתה אל תכליל, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני לא מכליל. הוא אמר: כל היושבים כאן, כל אלה שנמצאים כאן, ואני ישבתי כאן.

הערה שנייה: אני חושב שהשר היה כן, אמר דברים בצורה גלויה, כנה. אני חושב שזכותנו המלאה לשמוע את הדברים הללו, ואני מבקש להתחשב בדעה הזאת, לקבל אותה ולדחות את ההצבעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. בבקשה, חבר הכנסת אלי דיין, האחרון, ובקיצור נמרץ.

אלי דיין (העבודה):

הרי לשר יש זכות, גם מטעמים של רוב ומיעוט, וזה לגיטימי, לתת תשובה מחר, ללא שום נימוק. הוא מצא לנכון לפרט מהי הסיבה להיעדרות חברי כנסת.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה בתקנון.

אלי דיין (העבודה):

עזוב את זה, "אין דבר כזה בתקנון". השר ישיב מחר ומצביעים מחר. נקודה. זו זכותו.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה, צריך להצביע על כך.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא רוצה, בכל זאת, לקפח את חבר הכנסת איתן. בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, שר המשפטים, החיים הפוליטיים הם חיים של הזדמנות, יחסי כוחות ומאבקים. כאן מנוצלים הזכות או היתרון, אני לא יודע מה מהם, כי כאשר אין כוח – –

דן תיכון (הליכוד):

אז יש חתונה.

רפאל איתן (צומת):

– – מנצלים אמצעים אחרים כדי בכל זאת להעביר משהו. ואם היום היה מצב חירום כלשהו והיה צורך דחוף במשהו, האם הכנסת לא היתה מצביעה בגלל חתונה? זה ניצול לרעה של סמכות – –

דן תיכון (הליכוד):

איזו סמכות?

רפאל איתן (צומת):

– – שאני חושב שהוא לא הוגן ולא צודק בחיים הפרלמנטריים שלנו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן.

כן, אדוני שר המשפטים, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני שר המשפטים יואיל בטובו להראות לי את הסעיף.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה יכול לעלות לדוכן, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נוח לי לדבר גם מכאן.

אני רוצה להבהיר לכל אלה שמיתממים. עניין שבכל יום הוא, שאם שר מבקש להשיב במועד אחר, הוא משיב במועד אחר.

דן תיכון (הליכוד):

לא, בהסכמה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

עניין שבכל יום הוא.

עכשיו לשאלה: האם ידעתם שבשעה זו יבוא חוק זה, ואם כן, למה הבאתם אותו? חוק זה אמור היה להיות ראשון בסדר-היום, בשעה 15:00. אילו היה מתחיל הדיון בו בשעה 15:00, הוא היה מסתיים במועד בנוכחות רוב חברי הכנסת בבניין. מה שקרה, הזיזו, למרות מה שנאמר לי, ואין לי טענות, כי יש מי שהדבר בסמכותו, וצריך לקבל את הדין, בבחינת דינא דמלכותא דינא. גמרנו. אז הכניסו הצעת חוק משק הדלק והצעת חוק רישום ציוד הנדסי והצעת חוק חסינות חברי הכנסת, ואמרו שלכל אחד יש טעמים דחופים, ולכן זה נדחה לחלק זה של סדר-היום. רבותי, אלה הן העובדות, וכדאי להציג אותן ולא לעסוק פה בהיתממות.

אני מודה מאוד לגברתי היושבת-ראש שנהגה כפי שמקובל כאן – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אני עוד לא נהגתי ועוד לא החלטתי, אדוני שר המשפטים. אני הקשבתי בינתיים לכל הדוברים, עוד לא החלטתי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני הבינתי שאת כבר – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

עוד לא החלטתי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם כן, אני מבקש סליחה.

מדובר בבקשה לדחות את התשובה למחר. מה שאני הסברתי זה את היעדרות חברי הסיעה, שלא יחשבו שהיעדרות היא הפגנתית. חשבתי שבמקרה כזה, כשסיעה שלמה נעדרת, משום שמזכירת הסיעה מחתנת את בתה, מותר שזה לא יהיה סוד לאומי, מותר לומר דברים גלויים. ואני לא יודע למה אומרים לי: אסור לומר אמת.

דן תיכון (הליכוד):

מה זו, ועידה?

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, אדוני השר, חברי הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון, תרשה לי בבקשה. הקשבתי קשב רב לכל הדוברים. אדוני השר, עם כל הכבוד, אני מאוד מעריכה את הכנות שלך, אבל אתה הרי יודע שאנחנו עובדים פה לפי חוקים ולפי התקנון. נכון שיש גם תורה שבעל-פה כזאת או אחרת, אבל הדברים לא מעוגנים בתקנון.

לכן, עם כל הכבוד, אדוני השר, לחתונה של מזכירת הסיעה, אני מצטערת מאוד, ההחלטה שלי היא לקיים עכשיו הצבעה. אנחנו נקיים עכשיו הצבעה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם כן, אני מבקש להשיב.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, אדוני, תשיב. זאת זכותך המלאה, ולאחר מכן נקיים הצבעה. זו ההחלטה שלי.

אלי דיין (העבודה):

אבל תמיד כאשר יש בקשה כזאת, נענים לה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דיין, אף אחד לא ביקש, הדבר הזה פה נפל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא היה כדבר הזה בכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

אז תהיה פעם ראשונה.

דוד מגן (הליכוד):

אולי יורשה לי להעיר הערה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

כל הכבוד לכם. לא היה כדבר הזה בכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

על כמה אתה רוצה להתערב שכן היה כדבר הזה בכנסת?

שר המשפטים ד' ליבאי:

עשר שנים אני בכנסת, ולא היה כדבר הזה בכנסת, ששר ביקש בקשה כזאת ולא נענו לו. רוב השנים הייתי באופוזיציה והשרים היו שרים של הליכוד.

היו"ר א' סלמוביץ:

אז תהיה פעם ראשונה.

חבר הכנסת תיכון, אני מבקשת, תכבדו את תקנון הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

אני אוכיח לך שכן היה כדבר הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מצביעים?

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, אנחנו נצביע.

חבר הכנסת מגן, בבקשה, משפט אחד.

דוד מגן (הליכוד):

רק הערה, משפט אחד.

גברתי היושבת-ראש, דווקא בהיותי חבר אופוזיציה, אני חושב, אם לא בתקנון הרי לפי הנוהל, מי שמגיש הצעה לקריאה ראשונה, ולאחר שהוא שומע את המתדיינים הוא מבקש שהות לחשוב בטרם הוא ישיב – – –

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא ביקש לחשוב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ביקשתי רשות לא להשיב, וחוז' מזה אני הסברתי מה שהסברתי.

דוד מגן (הליכוד):

זה מקובל לאפשר לו, אם לא לפי התקנון הרי לפי הנוהל.

הבינותי ששר המשפטים הוסיף מעבר לכך ואמר עוד כמה סיבות. אני מציע ששר המשפטים לא ינמק את כל הסיבות אלא יסתפק בנוהל הקבוע ויגיד שהוא רוצה להשיב במועד אחר. ואם הוא אכן יבקש להשיב במועד אחר, לא צריכה להיות מניעה לאפשר לו זאת.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מגן, מכיוון שלא היית כאן, ומכיוון שלא ביקשו פה שהות לחשוב אלא ציינו סיבה אחרת לחלוטין, ואני מאוד הערכתי את הכנות של השר בעניין הזה – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני כן ביקשתי. אני מבקש להביא את הפרוטוקול. אני ביקשתי, אמרתי שאני מבקש להשיב מחר, ואני מבקש שחברי הכנסת ישמעו. הוספתי ואמרתי שהסיבה להיעדרותם של חברי סיעת העבודה נובעת מכך שיש אותה חתונה. יכול להיות שאסור לומר דברים כאלה בגלוי וזה לא מקובל – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מאוד הערכתי את כנותך, אדוני.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, זה מה שביקשתי וזה היה מקובל. הודעתי את זה ליושב-ראש סיעת הליכוד והוא פיזר את חבריו על סמך זה. הודעתי את זה לחבר הכנסת רפאל איתן, והוא היה כבר בדרכו החוצה. כולם קיבלו את זה כדבר מובן מאליו.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא ידעתי מזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן, אמרתי לראשי הסיעות – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה ביקשת, אדוני, אבל אני עוד לא החלטתי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רק אמרתי מדוע, משום שלא היה כדבר הזה, שאם שר מבקש לא מקבלים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אדוני השר, תמיד יש פעם ראשונה. זו החלטתי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

טוב, אנחנו נדע שיש עכשיו נוהל חדש.

היו"ר א' סלמוביץ:

בסדר, יש דבר חדש. אם תרצו לתקן את זה, תצטרכו לתקן את זה בתקנון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם כך, אני רוצה להשיב.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה. אני מבקשת מחברי הכנסת לשבת.

דוד צוקר (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, את יכולה להגיד על סמך מה את קיבלת את ההחלטה הזאת?

דן תיכון (הליכוד):

על סמך התקנון.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דוד צוקר, אנחנו הקשבנו לך. אני מבקשת מכולם לשבת. אדוני השר, בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

יש פה נוהל של 40 שנה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

החלטה כזאת של היושב-ראש צריכה להיות סבירה. צריכה להיות סבירות בהחלטה כזאת. מה שהחלטת הוא בלתי סביר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה.

דוד צוקר (מרצ):

זה לא אומר כלום. זו החלטה בלתי סבירה לחלוטין. זו החלטה בלתי סבירה לחלוטין. יש פה בכנסת נוהל שקיים 40 שנה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלי דיין, נא לשבת ולא לדבר כעת.

אלי דיין (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אולי תשקלי מחדש?

היו"ר א' סלמוביץ:

שקלתי, חבר הכנסת דיין, שקלתי.

בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי הכנסת, אני נפעם מההחלטה של כבוד היושבת-ראש, אבל אותי לימדו שכאשר כבוד היושב-ראש מחליט, מכבדים את ההחלטה, ואני אכבד את החלטת היושב-ראש, אף שאינני מבין את אפס קצהו של ההיגיון בהחלטה.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר, אני מבקשת ממך לשבת. אתה מדבר ללא רשותי. אתה לא יושב פה על הכס הזה ואתה לא המחליט. אתה יכול לערער על ההחלטה שלי. זו ההחלטה שלי, אדוני. לא מוצא חן בעיניך – תערער. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי חברי הכנסת, יש לי העונג לבלות אתכם כאן לילה ארוך, ואני אבילה אתכם לילה ארוך כאן. הידידים שלי שמאמינים לי, ובדרך כלל מאמינים לי בבית הזה, יכולים לצאת לישון, או לצפות בטלוויזיה, ולבוא מחר עם שחר, אולי תהיה הצבעה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

בממשלה יש לך בעיות, כאן מאמינים לך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מאחר שהבאתי לכם היום חוק ליישום הסכם עזה ויריחו, ונראה לי שלא כולכם בקיאים בהסכם – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת להפסיק את ההשתוללות הזאת. חבר הכנסת צוקר, אתה לא תבזה את הבית הזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

– – יש לי העונג לקרוא בפניכם את הסכם עזה-יריחו כמשנה ראשונה, בבחינת בבא, לא מציעא ולא בתרא, אלא בבא – איזו בבא זאת, חבר הכנסת בא-גד?

יוסף בא-גד (מולדת):

שר המשפטים ד' ליבאי:

ובכן, מה לעשות, וממשלת מדינת ישראל והארגון לשחרור פלשתינ, להלן אש"ף – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

שר המשפטים ד' ליבאי:

אמרתי בגלוי. אני לא יכול להגיד לך למה, מאחר שאסור לי לומר לך מה מתרחש בחוץ, שאם אומר אמת יאמרו לי: אולי זה לא היה הנימוק, ואולי זה לא המניע, ואולי זו לא הסיבה, וזה לא כתוב בסעיף X בתקנון. ואם זה לא כתוב בסעיף X בתקנון, יאמרו לי: מדוע, שר המשפטים, אתה מבקש? ואז מה אעשה? אולי במשך הזמן תעלה הכנסת על גדותיה, ומתוך 120 חברים יוצצו ויהיו פה 121, אולי 122, וזה יום גדול לעם ישראל, ואולי יהיו 123 ו-124, ומה אני אעשה? אני אעמוד משתומם, ואני לא

אוכל לומר: רבותי, שכנעתי אתכם, וכולכם תאמרו: השתכנענו, השתכנענו, אנא תן לנו להצביע. מה אני, ערל לב? אני לא אסכים? חבר הכנסת בא-גד, ודאי שאני אסכים.

לכן, איך אני יכול להתחייב? אמרתי לידידי, לאלה שבאו להצבעה וחשבו – – –

אני יודע שחבר הכנסת משה נסים ממהר לאירוע משמח. אחרים אמרו לי שיש להם אירוע משמח והם ממהרים. רבותי, אלה מכם שממהרים, תמהרו.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, להפסיק שם את האספה הזאת. חבר הכנסת שפי, חבר הכנסת שפי, נא לשבת. אני מבקשת מכל חברי הכנסת לשבת ולהפסיק את הדיבורים. חבר הכנסת איתן, להפסיק.

מיכאל איתן (הליכוד):

חשבתי שאנחנו מצביעים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו נצביע.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להציע הצעה. מאחר שכבודו עומד לדבר שעות מספר, יוריד את קולו, ידבר בשלווה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רביץ.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תמיד ראיתי בך ידיד ואדם נבון ואני מודה לך על הצעתך. אני לא ידעתי אם מי שמדבר מכאן צריך לדבר בקולו. אינני יודע גם אם יש קצב שמחייב.

אלי דיין (העבודה):

מאחר שאדוני השר הולך לדבר הרבה, ידבר לאט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כך שייתכן שאפשר גם לדבר בקצב הכתבה. ואולי יהיה מעתה לא רק קצב הכתבה, אלא יהיה קצב התשובה, כאשר כבוד היושבת-ראש החליטה ששר לא יכול לבקש הצבעה ביום אחר, משום שהוא אמר מה שאמר.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא משום שהוא אמר מה שהוא אמר. נא לא לסלף את דברי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

משום שהוא אמר מה שאמר.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, לא.

רון נחמן (הליכוד):

השר ליבאי, אני חושב שזה לא יהיה יפה שהפיליבסטר הזה שאתה עושה עכשיו זו כבר פעם שנייה

שר המשפטים ד' ליבאי:

מעניין אותי איך כבר עמדת על טיבם של דברי.

רון נחמן (הליכוד):

פעם אחת כבר היה, אדוני השר, שדיברת חמש שעות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא אני. אני בדרך כלל מאוד מקצר. עוד לא הביאו אותי מעולם למצב שהייתי צריך לדבר שעות.

רון נחמן (הליכוד):

קודם דנו בכנסת בנוכחות רבים בנושא אחר. אנחנו חושבים שאם נושא הוא כל כך חשוב, היו צריכים להיות פה חברי הכנסת ולהצביע.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מדוע חברי הכנסת אינם? מדוע?

רון נחמן (הליכוד):

מדוע? אני אגיד לך מדוע. כי אחד הולך לחתונה והשני הולך לברית-מילה והשלישי רוצה לראות חדשות – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

של מי החתונה, אתה יודע?

אלי דיין (העבודה):

יש סיכום עם הליכוד שלא עושים היום הצבעה, מה אתה רוצה?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דיין, חבר הכנסת נחמן, לשבת. חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת אלי דיין.

בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת רון נחמן, אתה אמרת שלעתים נעדרים מכאן חברי הכנסת משום שמחה. אני רציתי לשאול, האם אתה יודע לפרט לי של מי השמחה היום? מדוע חברי הכנסת נעדרים? זה נושא חשוב, זו הצבעה חשובה.

רון נחמן (הליכוד):

אין לי מושג, אני רואה שהספסלים ריקים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מעניין אותך לדעת מדוע ריק?

רון נחמן (הליכוד):

לא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא מעניין אותך?

רון נחמן (הליכוד):

לא, גם לי יש בית ויש לי מחויבויות ואני בכל זאת יושב כאן, ואם אני לא מצליח, אני מרים ידיים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רון נחמן.

אלי דיין (העבודה):

אבל מה הנוהל אתה יודע?

רון נחמן (הליכוד):

לא צריך להיות נוהל, הכנסת צריכה לעבוד.

דן תיכון (הליכוד):

אין נוהל.

רון נחמן (הליכוד):

חבל שאתה, אדוני שר המשפטים, לוקח את זה על עצמך. אני ציפיתי שאולי שר אחר יעשה זאת.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת נחמן, חבר הכנסת נחמן.

כן, בבקשה, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):

איך הוא יודע? – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, הצעה לסדר.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, אני לא מאפשרת יותר.

יוסף בא-גד (מולדת):

רק לסדר.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, השר מדבר עכשיו.

יוסף בא-גד (מולדת):

האם מותר – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מדבר ללא רשותי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

– – –

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, מותר לו לדבר כמה שהוא רוצה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

– – –

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, כן, כן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נעמי חזן (מרצ):

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי, חברת הכנסת חזן, נא לא לדבר עכשיו.

בבקשה, אדוני.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת להפסיק שם את ההתגודדות. נא לשבת. אני מבקשת לשבת.

דן תיכון (הליכוד):

לא כתוב בתקנון.

משה נסים (הליכוד):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת תיכון, חבר הכנסת תיכון, אתה מפריע.

דן תיכון (הליכוד):

אלי דיין (העבודה):

יש תקדים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת תיכון, אני מבקשת ממך.

כן, בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני השר, תספר לנו, כי אני לא מבין — — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר, חבר הכנסת צוקר, יש לכולנו סבלנות.

נעמי חזן (מרצ):

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת חזן.

בבקשה, אדוני השר.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני, הסכמים כאלה רק – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר, אני מבקשת ממך.

אתם מוכנים להפסיק שם, בבקשה? חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת נסים, אני מבקשת להפסיק.

דן תיכון (הליכוד):

נו, תמצא תקדים, חבר הכנסת נסים.

אלי דיין (העבודה):

אבל אני מציע לשר לדבר לאט, כי יש לנו הרבה זמן.

דן תיכון (הליכוד):

דבר לאט לאט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני גם ארשה לעצמי הפעם לא לדבר אם לא יושלך הס באולם המליאה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע, זו הפעם השנייה שהממשלה מנהלת פיליבסטר.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

זו ממשלה נהדרת.

דוד צוקר (מרצ):

על כל תרגיל של היושב-ראש יהיה תרגיל של חברי הכנסת, זה הכול.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר.

אלי דיין (העבודה):

השר ליבאי, היה סיכום עם חבר הכנסת מיכאל איתן שלא תהיה הצבעה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא, אני דיברתי עם חבר הכנסת קצב. הוא איננו.

אלי דיין (העבודה):

אני סיכמתי עם חבר הכנסת מיכאל איתן.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אבל גם עם חבר הכנסת קצב.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דיין, אף אחד לא ידע על הסיכום הזה.

חברת הכנסת נעמי בלומנטל. אני מבקשת מכולם לשבת.

דוד צוקר (מרצ):

דב שילנסקי (הליכוד):

הרי היושב-ראש לא יכול להשיב לך, חבר הכנסת צוקר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דיין, חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (העבודה):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מוכן לאפשר לשר לדבר?

בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת דיין, לא מדברים ישירות עם הנואם. מעבירים פתק באמצעות הסדרן.

אלי דיין (העבודה):

אני מסכים.

היו"ר א' סלמוביץ:

עכשיו אני מבקשת להפסיק את זה ולשבת.

קריאה:

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, אי-אפשר עכשיו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני אקרא בפניכם דברים מסוימים, ואני מניח שכולכם יודעים מהיכן אותם דברים. היכן נאמר שבמסגרת תהליך השלום במזרח התיכון, אשר נפתח במדריד באוקטובר 1991, מאשרים מחדש את נחישותם לחיות בדו-קיום של שלום, כבוד הדדי וביטחון, תוך הכרה בזכויותיהם הלגיטימיות והפוליטיות ההדדיות?

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק את זה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני משוכנע שאתם זוכרים את ועידת-מדריד, שנפתחה באוקטובר 1991, ואתם יודעים שהיא נפתחה ב-1991, כי היא לא נפתחה ב-1990. השאלה אם אתם יודעים מדוע היא לא נפתחה ב-1990.

דוד צוקר (מרצ):

— — — אדוני השר, תפרט — — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

זו שאלה טובה מאוד ששאל יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד צוקר (מרצ):

אשמח לשמוע.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ואני לא מתפלל שיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט שואל שאלות טובות, ועוד הרבה שאלות מעניינות יוכלו להישאל הלילה הזה, כי מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

דוד צוקר (מרצ):

נדמה לי שאדוני ייטיב לעשות אם יזכור את הסכמי שביתת הנשק ברודוס.

יוסף בא-גד (מולדת):

דוד צוקר (מרצ):

לא, ברודוס.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא מאפשרת את הדו-שיח הזה, באמת שלא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ובכן, למה נאמר: מאשרים מחדש את שאיפתם להשיג הסדר שלום צודק? מתי הביעו הצדדים את שאיפתם להשיג הסדר שלום צודק, בר-קיימא ומקיף באמצעות תהליך פוליטי מוסכם?

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת להפסיק את זה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

זו שאלה שראויה גם כן לעיון רציני, שהרי אם הצדדים הסכימו כבר בעבר לקיים את השלום ולהביע את שאיפתם להשיג הסכם שלום צודק, בר-קיימא ומקיף, מה מנע בעדם ליישם את רצונם זה? וזו שאלה רצינית שצריך לתת עליה את הדעת, אבל זאת לא השאלה היחידה. אני מניח שאתם יודעים איפה כתובים הדברים, שהרי לא העלמתי מכם איפה כתובים הדברים – והצדדים מאשרים מחדש את דבקותם בהכרה הדדית ובהתחייבויות המובעות באיגרות מ-9 בספטמבר 1993, אשר נחתמו על-ידי והוחלפו בין ראש ממשלת ישראל ויושב-ראש אש"ף.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת נסים, זה משהו אחר לגמרי – – –

משה נסים (הליכוד):

זה לא שייך, תסלח לי.

דן תיכון (הליכוד):

מה לא שייך?

משה נסים (הליכוד):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

ודאי ששייך.

דב שילנסקי (הליכוד):

אנחנו מתווכחים ודנים – – –

דוד צוקר (מרצ):

מדוע הוא לא השיב על שאלתי לגבי הסכמי שביתת הנשק ברודוס?

שר המשפטים ד' ליבאי:

או, אני זוכר את השאלה. מן הסתם במהלך הלילה הזה תינתן התשובה. זה חומר למחשבה, ולא נאמר שאסור לעמוד על הדוכן ולחשוב, כך שמותר גם לחשוב, לא רק לדבר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גם מלחמת כדרלעומר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כדרלעומר?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כדרלעומר, מהמלכים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

בוודאי.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

— — גם לזה צריך להקדיש הרבה מחשבה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני חושב שאדוני צודק. בכלל צריך לחשוב על שלום ועל מלחמות בארץ הקודש, מקדמת דנא, ואדוני העלה גם כן שאלה חשובה מאוד, שהיא כמובן שייכת, כי הרי אנחנו באים ליישם היום בחוק הסכם שלום, ובאמת נשאלת השאלה מדוע חבל ארץ זה, ארץ זבת חלב ודבש, אינו רואה רק ימי שלום, מדוע צריכים להתייבב מול זה מלך ונביא, מלך עם הדר מלכות, מייצג את הריבונות הישראלית. טול, למשל, את צדקיהו, והעם נמצא במצור, בשעה קשה לישראל, והוא רוצה להיאבק מול האויב והצר על ירושלים בירתנו. ומולו ניצב הנביא, ואינני יודע איך הוא היה לבוש באותם ימים, אם הוא היה לבוש כאחד האדם, או היה לו מראה שונה. בוודאי היתה לו אישיות משלו, והוא בא ומוכיח את המלך.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מי לפי דעתך — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

והוא אומר למלך שיכוף ראשו בפני נבוכדנצר, היכי דמי, איך ייתכן? ואותו נביא מושלך על-ידי המלך לבית-האסורים בחזקת עבריו, והמלך בכל הדרת מלכותו ובכל גישתו הלאומית איננו מבין איך אפשר להעלות רעיון שכזה, להיכנע לפני צר ואויב, מי שצר על עיר הבירה ירושלים הנצחית.

דוד צוקר (מרצ):

לנצח נצחים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

והיום אנחנו מלמדים את דברי הנביא ירמיהו בהערכה. הוא אמר לו: שוט אתה ביד. מי הנבוכדנצר הזה? הוא רק שוט ביד אלוקים. אתה לא מבין מה שקורה כאן, אדוני המלך? לפעמים קשה להבין את האירועים בשעת התהווותם, קשה לדעת מה המשמעות האמיתית שלהם. צריך, כנראה, פרספקטיבה, או חוכמה יתירה, או אולי יש מאמינים בהתגלות שמימית.

רפאל איתן (צומת):

שאלה, אפשר, כבוד השר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן, בבקשה, ברשות היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני בחסדי היושבת-ראש כאן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה בזכות פה, אף אחד הוא לא בחסד.

רפאל איתן (צומת):

זה יעזור לך להעביר זמן. רציתי לשאול. אפשר, ברשותך, היושבת-ראש?

היו"ר א' סלמוביץ:

כן.

רפאל איתן (צומת):

רציתי לשאול אם יש קשר היסטורי בין הסכם מדריד לבין חוזה לוקרנו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה, אדוני, זו גם כן שאלה טובה מאוד, אבל אני עדיין לא השבתי על עניינו של כדרלעומר, ובינתיים אני בימי נבוכדנצר מלך בבל, ואני עוד דילגתי על סנחריב, על אשור, ואנחנו זוכרים שאלה שצרו אותנו – צרו אותנו עוד מימי העמלקי, ולא גוי אחד קם עלינו לכלותנו במרוצת השנים, אבל הנה אנחנו כאן כנסת ישראל הריבונית.

כן, בבקשה, חבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (מפד"ל):

אם אכן כן אתה בהתייחסות לדבריו של ירמיהו, כיצד אתה מיישב את דבריו של ירמיהו, נביא החורבן, עם הדרישה שלו מכנסת ישראל: הציבי לך ציונים, שימי לך תמרורים, שיתי לבך למסילה דרך הלכת, שובי בתולת ישראל שובי אל ערייך אלה. עד מתי תתחמקין הבת השובבה כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר – אולי תסביר לי את הבשורה הפמיניסטית הזאת שבדבריו של ירמיהו בהתייחסות לעניין שעליו דיברנו?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אולי אדוני יחזור על הדברים, אני פשוט מוכרח לומר שאלה שלידי – – –

דוד צוקר (מרצ):

– – – עניין רודוס – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא, אני זוכר את עניין רודוס והסכם רודוס, ואני אחזור להסכמי שביתת הנשק של 1948-1949, ובמה הם מיוחדים. אבל לא שמעתי את חנן פורת משום שהשיחות כאן הפריעו לי.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת מכולם לשבת, ומי שלא יושב – יצא החוצה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

האם חנן פורת יכול לחזור על אותם ציטוטים מדברי הנביא? שמעתי רק: שימי לך תמרורים – והבינותי שהוא לא דיבר כרגע על תמרורי תנועה. בכי נהי תמרורים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

איזה תמרורים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

ומה לבכי היום הזה? זה יום של שמחה וגילה, חדווה ורינה, ולמה לנו היום לבכות?

אולי יש מישהו שצופה בנו ולא מבין מה קורה כאן, אולי כדאי להסביר לו מה קורה כאן. כי אני לא הייתי מבין, לו הייתי צופה, מה קורה כאן.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, חברת הכנסת בלומנטל, לשבת.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

חשבתי ששר המשפטים התחיל את הנהיגה המונעת עם התמרורים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא, חבר הכנסת חנן פורת התחיל, והוא מצא שתמרורים היו כבר בימי ירמיהו הנביא, וכבר הנביא דיבר על תמרורים, ותמרורים הם אות אזהרה, וזה אות אזהרה בצורה ציורית, הוא יכול גם להזהיר מפני מפולת חברתית, מפני מפולת רעיונית, חס וחלילה, מפני שחיתות נוראה. והרי גם הנביא עמוס דיבר נגד פרות הבשן ונגד כל חוקקי חוקי אוון, אבל זה היה בימים ההם. בכנסת הזאת אין חוקי אוון. הכנסת הזאת מודרכת רק בשיקולים ענייניים, כאן נדבר רק לעניין.

יוסף בא-גד (מולדת):

ברשותכם, נוכח דברי החוכמה והמליצה, אולי אפשר לפטור את הקצרניות? רחמנות על הקצרניות.
אולי היושבת-ראש תסכים לפטור את הקצרניות?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בא-גד, שמעתי אותך, אני מציעה לך לשבת עכשיו.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני מדבר מהר מדי לטעמי, אני לא שומע.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר, עכשיו חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לומר ולבקש גם את תגובת גברתי היושבת-ראש. פניתי פעמים מספר לכבוד השר, ומאחר שאני סברתי באותו רגע שפניתי אליו, שבעצם הרשות או היכולת לעצור את מהלך הדיון נתונה בידיו, פניתי ושאלתי אותו: תאמר לי בבקשה, האם תהיה הצבעה היום, זה נושא עקרוני, חשוב לאנשי הסיעה שלי להצביע, האם הם חייבים להישאר או יכולים ללכת, כי אתה עלול או עשוי לבקש דחיית ההצבעה? אמר לי כמה פעמים: חכה, אני אתן לך תשובה; חכה, אני אתן לך תשובה. בשלב מסוים הוא אמר לי: בסדר, הגענו למסקנה שנבקש דחיית הדיון. הלכתי למזנון, חברים מספר שהיה חשוב להם מאוד להצביע עשו את דרכם הביתה. פתאום חזרתי למליאה, אני רואה את השר עומד על הדוכן, שמעתי שכבוד היושבת-ראש קיבלה החלטה. אני לא מערער על ההחלטה, לא בדקתי אותה, אני מקבל אותה לגופה, כמו שהיא.

הבקשה שלי בנקודה הזאת היא: אם אנחנו כעת נמצאים על-פי החלטת היושבת-ראש בשלב של גמר דיון, תשובת השר לחברי הכנסת, ומייד לאחר מכן הצבעה, אני חייב להזעיק מייד את כל אותם חברים שרצו ורוצים להצביע, אחרת הטעיתי אותם. אני רוצה תשובה מגברתי היושבת-ראש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם מותר לי לפנות ליושבת-ראש – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, אמרתי שאני מכבד ובאמת אכבד אותך וכל החלטה שלך, כך גם הורגלתי וכך חונכתי. אני חושב, בכל אופן, שזו היתה החלטה, עם כל הכבוד, ללא תקדים. יכול להיות שהיתה לה עילה טובה יותר או פחות. עם כל הכבוד, למיטב ידיעתי, ואני כבר הרבה שנים בכנסת; לכן, אני גם ער לתחושות של החברים שנמצאים כאן, ואני רוצה להביע להם הערכה עמוקה, משום שאני רואה כאן לא שמחה לאיד, אני רואה כאן מבוכה מסוימת מפני הכבוד לגברת היושבת-ראש, ויחד עם זה הבנה שקרה כאן בכל זאת דבר ללא תקדים.

לכן הייתי מציע שגברתי תשקול את העניין. במקום שאני אדבר, ואני אדבר עד הבוקר, ואני יכול לדבר עד הבוקר, לפחות עד הבוקר, ויש לי חומר למכיר לדבר עד הבוקר, שייתן לי השם כוח, הכול יהיה בסדר. אפשר להכריז על הפסקה בנסיבות האלה, כי הרי התחלתי את תשובתי, ואני במהלך תשובתי. אבל אם בנסיבות האלה באה בקשה – ואני באמת אומר, הרי הודעתי לראשי סיעות על סמך פרקטיקה קודמת, שאנחנו היום לא נצביע, והם שילחו את אנשיהם. כך שעכשיו זה לא רק אינטרס שלי, זה גם למען הגינות כלפי הסיעות וחברי הכנסת. הייתי מציע שיוכרז על הפסקה בעניין הזה, או שגברתי תודיע על הפסקת הישיבה בשלב זה לבקשת כולנו, ונתראה מחר, או שתהיה הפסקה בנושא הזה, ונמשיך להשיב במועד – – –

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

יש דבר כזה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

לא ביקשנו. אולי כבוד השר ביקש, אנחנו לא ביקשנו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הבינותי עכשיו שחבר הכנסת איתן מבקש לדעת אם ומתי תהיה הצבעה בנסיבות האלה. לכן הצעתי להודיע שאם תהיה הצבעה, היא תהיה מחר, ולחסוך את הנאום הלילי הזה וניפגש מחר. משהו מעין זה, משהו בהבנה, כמובן, אתכם, משום שאני לא מתכוון למשהו שלא על דעת היושב-ראש והסיעות.

היו"ר א' סלמוביץ:

אדוני השר, חברי הכנסת, הייתי רוצה לשמוע שוב מפיו של חבר הכנסת איתן האם היה פה סיכום מן הסוג שהוזכר פה או לא. אני לא יודעת על שום סיכום.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לחזור, גברתי היושבת-ראש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מבקש מחבר הכנסת קצב, כי גם אתו דיברתי.

דן תיכון (הליכוד):

אבל יש תקנון.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת תיכון, לי חשוב לדעת אם היה סיכום כזה. יתירה מכך, אני רוצה להזכיר שלפני שנתתי את החלטתי לא הוזכר ולו במלה אחת שהיה פה סיכום מעין זה. יכול להיות שאילו הייתי יודעת שהיה פה סיכום, הייתי מתייחסת לזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני אמרתי לך את העובדות. השאלה אם העובדות האלה הן סיכום היא שאלה פתוחה. אני אמרתי לך את העובדות. אני חושב שאין חילוקי דעות על העובדות, אני חושב שגם כבוד השר יאמר: אלה היו העובדות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכון.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה. חבר הכנסת קצב, גם אתך דיברו, אני מבינה.

משה קצב (הליכוד):

אני מאשר שאכן בעקבות הודעת שר המשפטים שהוא לא מתכוון להשיב הלילה והוא מבקש להשיב מחר בבוקר ולקיים את ההצבעה בבוקר, אנחנו שחררנו את חברי הכנסת שהיו להם עניינים אחרים. הבנו שהכנסת תמשיך לדון ביתר הסעיפים שעל סדר-היום, ובנושא הזה הדיון ייפסק, ותשובת השר וההצבעה מחר בבוקר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מאוד מודה לך ומעריך את הדברים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פורת, בקיצור.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה להעמיד את הדברים על דיוקם דווקא לאור דבריו של חבר הכנסת מיקי איתן. אני אישית הגעתי לכאן באופן מיוחד, ויתרתי על שמחות שונות, מפני שרציתי להשתתף בהצבעה על הנושא הזה. הוא הדין באנשים רבים שנמצאים כאן, שהבינו שהנושא הזה הוא מכריע, ושיש לנו עניין להביא לידי כך שאותו הסכם אוסלו אומלל וכל מה שמשתלשל ממנו לא ייחקק בכנסת, והבנו שהדבר הזה אמור להיות היום. מתוך אותו נוהג, שאין לו אולי מקום בתקנון והוא רק נוהג – – –

דוד צוקר (מרצ):

הוא לא נאסר.

חנן פורת (מפד"ל):

הוא לא נאסר אבל הוא לא מחויב. מתוך אותו נוהג, כשפנה אלינו שר המשפטים והבנו שאיננו יכולים לדון עם מי שתקיף מאתנו, דהיינו, שהוא יכול לקבוע את הדברים – אילו הדבר הזה היה נתון לשיקול דעתנו, היינו עומדים על כך שיהיה פה דיון עד שהוא יסתיים ושנחננו נכריע את הכף, אם נוכל. כיוון שהבנו ששר המשפטים, בידיו היכולת למנוע את המשך הדיון, ובידיו היכולת להעביר את הדיון למחר, נענינו לכך. לא מפני שהיה פה איזה הסכם דו-צדדי, אלא מפני שלא היתה לנו יכולת אלא לקבל את דבריו. אם אכן יש ליושבת-ראש היכולת לקבוע שהדיון יהיה היום והוא יסתיים היום, על כל פנים אני יכול לומר, ואני חושב שגם שאר חברי, מלכתחילה לא היינו נענים לאותה פנייה של שר המשפטים. לכן כך צריכים לראות את הדברים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת תיכון, האחרון.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, על-פי התקנון נהגת כהלכה, ולכל אלה שמלינים אני רוצה להביא את העניין –

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר א' סלמוביץ:

רק רגע, חבר הכנסת צוקר, תהיה סבלני. כן, בבקשה, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להביא את העניין לכדי אבסורד. נניח שהשר היה משיב, אז הוא היה בא ואומר: אבל אני מבקש שההצבעה תיערך במועד אחר, הרי צריך היה להביא את העניין להצבעה, כדי שהכנסת תאשר את הבקשה או לא תאשר את הבקשה. נכון שבעבר היו תקדימים לכאן, ולי לפחות זכור תקדים אחד שנהגתי כפי שנהגה היושבת-ראש. השאלה אם יש כאן הסכמה בקרב כל סיעות הבית, וזאת השאלה שעומדת – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה עומד כאן בפני עם ישראל לאחר ששנים כה רבות אתה בכנסת, ובחלק מהן גם אני חבר כנסת. אתה אומר ברצינות, שכל פעם ששר היה אומר: אני דוחה את ההצבעה, והדברים האלה רשומים ב"דברי הכנסת" – – –

דן תיכון (הליכוד):

כן, כן, כי אתה – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

– – – סיכום אפשר לדחות.

דן תיכון (הליכוד):

אתה פשוט, אדוני השר – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

הוא ביקש לדחות את תשובתו.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, אני לא שר המשפטים – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

כאשר הוא ביקש לדחות את תשובתו, קיבלו זאת.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, אני לא שר המשפטים, במשפטים אתה קרוב לוודאי חזק ממני, ואני מאשר זאת, אבל את התקנון תשאיר לנו, יושבי הספסלים האחוריים – – –

דוד צוקר (מרצ):

חבר הכנסת דן תיכון, אתה חוזר על זה – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת דוד צוקר, למה לך להתווכח על דברים שלא בחנת?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת צוקר.

דן תיכון (הליכוד):

השאלה שאת צריכה לשאול את עצמך, ולא את עצמך, את יכולה לעשות הפסקה לחמש דקות, לקרוא לראשי הסיעות להתייעצות בלשכת היושב-ראש ולשאול אותם האם אכן היתה הסכמה; אם לא היתה הסכמה, את יכולה להחליט על-פי התקנון, והתקנון ברור בעניין הזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני, זה יהיה תקדים מעכשיו והלאה. לא היה כדבר הזה, ונעלה את זה לפני ועדת הפירושים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שילנסקי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה יודע, אולי היושב-ראש לשעבר כאן – סליחה, אני שמח שאתה כאן – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

יש לי הצעת פשרה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני, טוב שאתה כאן, אתה עם הניסיון שלך.

דב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהיתה פה מסכת של טעויות. בדרך כלל הסכם צריך לכבד – – –

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת לבנת. אני מגלה עכשיו שהיתה איזו הסכמה.

דב שילנסקי (הליכוד):

כל הכבוד לחבר הכנסת קצב שהוא קם, אם כי הסיעה לא רצתה את זה, והוא אמר שהיה הסכם.
אנחנו צריכים להוות דוגמה לגבי הסכם שצריך לקיימו – – –

משה קצב (הליכוד):

לא הסכם; לא היתה התנגדות.

דב שילנסקי (הליכוד):

לא היתה התנגדות. בסדר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת.

קריאות:

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת לא לדבר ללא רשות.

דב שילנסקי (הליכוד):

רבותי, יש פה מסכת – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת דב שילנסקי, אתה היית יושב-ראש הכנסת שנים, אתה שומע מחברי כנסת שאפילו לא
העלו על דעתם שאם שר אומר: אני דוחה את מתן תשובתי למועד אחר – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר, אם תרשה לי – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

– – – אי-אפשר בכלל לערער על כך.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל יש לי הצעת פשרה, תרשה לי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רואה שהיתה – אני אומר זאת ברוח טובה ועל מנת לשמור על כבוד הכנסת ועל תקנון הכנסת והנהלים שצריך להיות צמודים אליהם – היתה פה מסכת של אי-הבנות. על מנת לצאת מהמבוך, אני מציע, בלי שזה יהווה וישמש תקדים, כי אינני מכיר תקדים ששר כבר עלה לתת תשובה, ובאמצע דבריו התשובה תיפסק, לכן אני מדגיש – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

גם אם התשובה לא עניינית?

דב שילנסקי (הליכוד):

סליחה, סליחה – – –

קריאות:

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, נא לא להפריע.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר, אילו לא היית קורא את קריאת הביניים – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת בלומנטל, זה לא מקובל עלי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אילו לא היית קורא את קריאת הביניים הייתי כבר גומר.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת בלומנטל.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מדגיש ואומר, עשר פעמים ומאה פעמים חוזר – בלי שזה יהווה תקדים, בגלל מסכת של אי-הבנות, אם תהיה הסכמה כללית בין היושבים פה באולם, בכנסת, להפסיק עכשיו ולהשאיר את ההצבעה למחר, לדעתי זה יהיה לגיטימי, אם יש הסכמה כללית; אם לא – נמשיך בדיון.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

רק רגע.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מניח שתהיה הסכמה כללית, כך אני מניח.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שילנסקי, תודה. חברי הכנסת, אני מבקשת את הקשבתכם. העניין הוא כזה: הובאו בפני עובדות חדשות שלא ידעתי עליהן, אפשר לבדוק את הסטנוגרמה, אף אחד לא סיפר לי שהיתה הסכמה. אני שומעת מחבר הכנסת קצב שאכן היתה הסכמה כזאת, זה מה שאני שומעת – — —

גדעון פת (הליכוד):

לא היתה התנגדות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הבנה.

היו"ר א' סלמוביץ:

היתה הבנה בעניין הזה, ואני שומעת את זה גם מחבר הכנסת מיכאל איתן. אלה דברים חדשים, עובדות חדשות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני חוזר ואומר – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

שמעתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, אני לא רוצה שתהיה אי-הבנה בעניין הזה. הסברתי לך פעם אחר פעם, ניגשתי לשר ליבאי ושאלתי אותו בזו הלשון: האם תתקיים הצבעה, כן או לא? הוא אמר לי: עוד לא החלטנו. באתי אליו עוד הפעם – – – בשלב מסוים בא אלי חבר הכנסת שפי ואמר לי: הגענו למסקנה שלא בטוח שיהיה לנו רוב, אנחנו נבקש דחייה של ההצבעה. אמרתי לחברי שהם יכולים ללכת הביתה – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

זאת אומרת, מזה אני מסיקה שהבנת שלא תהיה הצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא הייתי שותף – – –

קריאות:

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני רוצה לחזור על מה שאמרתי קודם לכן. קודם כול, אני חושבת שלמרות מה שמקובל פה, ועל-פי הנוהל, או על-פי הנוהל שאני שומעת פה, על-פי התורה שבעל-פה שמקובלת פה, הדברים לא מעוגנים בתקנון, לכן אני חושבת שנהגתי ללא דופי, משום שאני עובדת על-פי תקנון, הדברים לא כתובים בתקנון, אני לא חייבת להסכים, וזה נתון לשיקול דעתי הבלעדי. אבל למרות הדברים שאני אומרת כעת, התגלו לי עובדות חדשות שלא ידעתי עליהן, כי מלבד הסיבה של החתונה של עובדת סיעת העבודה לא שמעתי פה שום דבר מן הדברים שצינו עכשיו. לו הייתי שומעת שיש סיבות נוספות, כמו הסכמה שהגעתם אליה, זה כבר עניין אחר.

אני רוצה לומר שההחלטה שלי היא כזאת, ואין צורך שאני אעשה הפסקה. מכיוון שאני שומעת שיש סיבות כאלה ושהיתה הסכמה, לפי הדברים של חבר הכנסת איתן, זאת המסקנה שלי, ולפי דבריו הברורים של חבר הכנסת משה קצב, שהוא יושב-ראש סיעת הליכוד, ההחלטה שלי היא, אכן, לדחות את דברי הסיכום של השר ולדחות את ההצבעה למועד אחר.

משה קצב (הליכוד):

גברתי, אני מבקש את הסכמתך ואת הסכמת שר המשפטים, שהנושא לא יהיה בתחילת סדר-היום מחר בבוקר.

דן תיכון (הליכוד):

— — — התקנון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני משאיר את זה ליושב-ראש הכנסת ולנשיאות הכנסת.

אני רוצה לומר דברי הערכה לחבר הכנסת קצב, לחבר הכנסת איתן ולחברים האחרים. אני חושב שנהגתם בהגינות ויפה, ואני חושב שמבחינה זאת – זאת שעה יפה.

אני מודה מאוד לגברתי היושבת-ראש על ההחלטה, ואני רוצה לומר לכם שיכולתי להמשיך, אבל אני חושב שזה לא היה מכובד.

אני מודה לכם מאוד. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לשר המשפטים.

הצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי-דין של גירושין), התשנ"ד-1994
(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום, הצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי-דין של גירושין), התשנ"ד-1994, קריאה ראשונה. יציג את ההצעה כבוד שר המשפטים; בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי, אני יכול להעיר הערה?

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה את תשומת לבך לשנייה. מחר הוא יום של חברי הכנסת. על-פי התקנון, הצעת חוק ממשלתית יכולה להיות נדונה רק לאחר מיצוי סדר-היום של חברי הכנסת. אנחנו פעם אחת נתקלנו בעניין הזה, ואכן חודשה ההלכה. אני מבקש לשמור על סדר-היום על-פי התקנון כאשר מדובר בסדר-היום של מחר, שהוא היום האחרון.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת תיכון, אני מעביר את דבריי למזכירות הכנסת. תודה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, חבר הכנסת עוזי לנדאו, חבר הכנסת צחי הנגבי, עומד כאן שר שמדבר מעל הדוכן, זה לא מכובד.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ברשותכם, אני מציג עכשיו את הצעת חוק בתי-דין רבניים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, חבר הכנסת לנדאו – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

סליחה, גברתי.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת לנדאו, אני מבקשת לשבת. רק רגע. אני מבקשת מכל חברי הכנסת לשבת. חברי הכנסת. חבר הכנסת קצב. חבר הכנסת פורת. חבר הכנסת לנדאו. חבר הכנסת שילנסקי. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

הבאת את כולם? עכשיו תחזיר אותם.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת תיכון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי אלי דיין, גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לומר לכם, אנחנו במבוכה מסוימת. היתה פרקטיקה שנים רבות מאוד בכנסת, מאז אני זוכר אותה, שאם שר מבקש דחייה – דוחים. אינני יודע איפה אנחנו עומדים. לכן נוצר מצב, היה ואני אסיים את העלאת ההצעה הזאת בקריאה ראשונה, יכול

להיות מצב שאני אבקש רשות להשיב. אני רוצה לחשוב, אני לא יודע מה יעלה כאן. עכשיו אני כבר לא יודע אם הדבר בגדר פרקטיקה מקובלת או שאינה מקובלת.

דן תיכון (הליכוד):

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מדבר עכשיו אל כולם, לא אל אחד. לכן אני אומר, במצב עניינים זה לא צריך לקחת נהגים, אם כך, כדברים מחייבים. או שייקבעו בתקנות ויחייבו או שלא יהיו אולי. יכול להיות שצריך ללמוד לקח מהעניין הזה ולעגן דברים בתקנות.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני נוהגת לפי תקנות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ולנהוג לפי תקנות.

רון נחמן (הליכוד):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, חבר הכנסת רון נחמן, אני לא מאפשרת את זה. אדוני השר, אני חושבת שכל יושב-ראש לא צריך להחליט שלא על-פי התקנון. יש פה תקנון כתוב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מקבל את דברי גברתי, ולכן הערתי את ההערה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, שיהיו פה דברים ברורים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

יש כאן הרגלים ונהגים שמכבדים אותם. אבל מוטב, אם כך צריך להיות – שיהיה בתקנון.

היו"ר א' סלמוביץ:

יתירה מכך, אם הייתי יודעת על ההסכם ודאי שהייתי מחליטה אחרת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני הבינתי.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, השבוע היינו עדים למקרה של הגשת שאילתות בעל-פה ביום חברי הכנסת, ביום רביעי שעבר. נדחו השאילתות בעל-פה לסוף היום, כי שרים לא יכלו להגיע. אני קושר את הנקודה הזאת למה שאמר השר לפני כמה דקות. יש כאן נוהג, שהיום היחיד של חברי הכנסת הוא יום רביעי. לממשלה יש ימי שני ושלישי. אז יש בלוק חוסם, אבל אני חושב שאי-אפשר לחסום אותנו, חברי כנסת, בדרך הזאת.

אני רוצה לומר לך כמה משפטים, כמי שאמון על שמירת נוהל וחוק. אנא, אתה השר, אל תהיה זה שעושה כן.

שר המשפטים ד' ליבאי:

להיפך, אני כיבדתי תקנון, כיבדתי החלטות, ראיתי את הדברים כמחייבים וכך נהגתי.

עכשיו אני רוצה לחזור לסדר-היום, ברשותכם, כפי שהיושבת-ראש הורתה לי.

חוק זה בא לסייע בפתרונה של בעיה חברתית כאובה ביותר של סרבני גט, בעיקר מצדם של בעלים אשר מסרבים לקיים פסקי-דין המורים להם לתת גט לנשותיהם. חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953, קובע בסעיף 2, כי "נישואין וגירושין של יהודים ייערכו בישראל על-פי דין תורה", ובהתאם לדין העברי הגירושין צריכים להיעשות מרצונו החופשי של הבעל. לכן, אף כאשר ניתן פסק-דין שהבעל מצווה או מחויב לתת לאשתו גט, לא ניתן לכפותו לקיים את פסק-הדין.

אכן, לפי סעיף 6 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), כאשר "ציווה בית-דין רבני בפסק-דין סופי לכפות איש לתת גט פיטורין לאשתו – – – רשאי בית-משפט מחוזי – – – לפי בקשת היועץ המשפטי לממשלה, לכפות במאסר לציית לצו". אולם ברוב רובם של תיקי הגירושין בית-הדין הרבני אינו מורה לכפות את הבעל לגרש – בעיקר משום החשש שהגט ייפסל בשל היותו גט מעושה – אלא מורה כי מצווה או חובה על הבעל לתת גט לאשתו. נמצא כי בדרך כלל לא ניתן להפעיל כנגד בעל המסרב לציית לפסק-דין גירושין מאסר על-פי סעיף 6 האמור.

החוק המוגש עתה לכנסת בא להשלים את חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), כדי שניתן יהיה לנקוט אמצעים אחרים, שהדין העברי מאפשר לנקוט כנגד סרבן גט, משום שאינם נחשבים למעשה השולל את רצונו החופשי, על מנת לאכוף את פסק הגירושין.

יסודו של חוק זה הוא בהלכה הפסוקה של המשפט העברי – החוק שאני מגיש עכשיו לפניכם נובע מהמשפט העברי – כלשונה בהגהת הרמ"א ב"שולחן ערוך": "וכל מקום שאין כופין – – – יכולים לגזור על ישראל שלא לעשות לו שום טובה או לישא וליתן עמו – – – ובכל חומרא שירצו בית-דין יכולין להחמיר בכהאי גוונא" (אבן העזר, סימן קנ"ד סעיף כא).

עם זאת, מכיוון שנקיטת אמצעים שכאלה פוגעת בזכויות יסוד של הפרט, הסמכתם של בתי-הדין לנקוט אותם כדי לאכוף פסק-דין גירושין צריכה להיעשות מכוח חוק של המדינה ובצורה שתהלוך את ערכיה. אכן חוק זה מתבסס על "הצעת חלק מקדמי וחלק כללי לחוק העונשין חדש", שהכינו פרופסור ש"ז פלר ופרופסור מוטה קרמניצר, ושהוכנה לבקשת משרד המשפטים, ובה הוצע לאפשר במקרים מסוימים לשלול זכויות אזרחיות ולקבוע פסליות במקום עונש עיקרי (משפטים י"ד, התשמ"ד, עמ' 44, סעיף 131). מכיוון שהדין העברי הנוהג אינו מאפשר, בשל החשש לגט מעושה, להטיל עונש מאסר מכוח סעיף 6 הנ"ל כנגד בעל שמסרב לתת גט פיטורין לאשתו אף שהוא מחויב בכך, מוצע בסעיף 3 של הצעת החוק לאפשר לנקוט כנגדו אמצעים אזרחיים במקום עונש, בדומה למה שהציעו פרופסור פלר ופרופסור קרמניצר. אין ספק כי בעל אשר מסרב לציית לפסק-דין ומנצל זכות משפטית שעומדת לו כדי לשלול מאשתו את זכותה היסודית לחירות, מן הראוי שהחברה תפעל בכל דרך כנגדו להביאו לכך שהוא יקיים את חובתו.

בד בבד נקבע בחוק זה, בסעיף 7, כי בית-דין רבני יהיה מוסמך במקרים אלה להטיל על בעל שהוא סרבן גט חובה לשלם מזונות מוגדלים. הוראה זו יסודה במשפט העברי, והיא נוהגת הלכה למעשה בבתי-הדין הרבניים. עתה, משיוסדר נושא קיום פסקי-הדין של גירושין על-פי חוק, תיכלל אף סמכות זו בין הסמכויות שניתן לנקוט כנגד סרבן גט.

כמו-כן, בהתאמה למטרותיו האמורות של החוק, נקבע בסעיף 6 כי במקרה שיבם מסרב לחלוץ לאלמנת אחיו ומונע ממנה להינשא, ניתן יהיה לנקוט כנגדו אמצעים דומים לאלה שניתן יהיה לנקוט כנגד בעל המסרב לתת גט לאשתו.

לעומת זאת, במקרים שבהם בית-דין רבני מצווה על אשה לקבל גט והיא מסרבת לציית לפסק-הדין, אין צורך לנקוט אמצעים דומים כנגדה על מנת שתיתן את הסכמתה להתגרש. במקרים שכאלה נקבע בסעיף 2(ג) לחוק זה, כי בית-הדין יהיה מוסמך להפעיל כנגדה את סמכותו על-פי חוק בתי-דין דתיים (כפיית ציות), התשט"ז-1956, כאשר היא לא נשמעת להחלטתו.

אנו מקווים, שבתי-הדין הרבניים יממשו את התקוות שאנו תולים בחוק זה, על מנת לצמצם באופן ניכר את התופעה של סרבנות גט. בכך הם יקיימו את מטרתו של חוק זה, אשר בא להשיג את מצוות התורה להרבות שלום, כדבריו היפים של המהרש"א בסיום מסכת יבמות: "הקדוש ברוך הוא נתן כוח ועוז – – – לתלמידי חכמים להיות מקילים בדבר התרת עגונות – – – וכל נתיבותיה של התורה שלום, ואין כאן שלום אם תתעגן אשה".

ברוח דברים אלו אני מבקש מן הכנסת לתת לבתי-הדין את הסמכות לאכוף, כפי שאמרתי, את פסקי-הדין שלהם, ואני מבקש לקבל את החוק המוצע בקריאה ראשונה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לשר המשפטים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם – שלוש דקות. נואם שלא יהיה נוכח באולם וייקרא שמו, לא יוכל לנאום. אני מזמינה את ראשון הנואמים, חבר הכנסת בנימין טמקין; איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו.

חנן פורת (מפד"ל):

אני במקום חבר הכנסת שאול יהלום.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה רשום בסוף. זה דיון אישי, ואתה לא יכול להתחלף. אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו. חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת רן כהן, אחרי – חבר הכנסת יורם לס, ואחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך על הצעת חוק זו, שבאה להקל על נשים שנמצאות במצב של עגירות, שזה אחד המצבים הכי פחות צודקים שהיו אי-פעם, או שקיימים בעולם

הזה. הצעת חוק זו באה על מנת לנסות לשחרר אותן מן האזיקים, שהן מייחלות אומנם להשתחרר מהם.

ידוע לנו על מקרים של אי-צדק משווע, ויש מקרים רבים כאן בארץ, גם בארצות אחרות אבל בוודאי כאן בארץ, של נשים שמייחלות לגט, כאשר הבעל, שמסרב לתת את הגט, לעתים חי כבר עם אשה אחרת, מוליד ילדים, והוא יכול לעשות ככל העולה על רוחו. לעומת זאת, אותה אשה מסורבת גט איננה יכולה, ודאי שלא להינשא, אבל גם אם תחיה עם גבר אחר ותלד ילדים, הרי ילדיה יהיו ממזרים. לכן, לאחריות כבדה כזאת, היא בוודאי לא מוכנה ללכת. בעצם גם כשהאשה היא צעירה, וכך עלה בגורלה, היא לעתים נשארת ללא ילדים, או עם ילד אחד, ולא יכולה ללדת לו עוד אחים ואחיות, משום התעקשותו של הבעל. יש כאן אי-צדק שקשה להעלות על הדעת קשה ממנו.

יתירה מזאת, לא אחת יש בעלים שמתנים את מתן הגט שלהם בכספים רבים, או מבקשים, או פונים, או דורשים מן האשה ויתורים כלכליים שהיא איננה יכולה לעמוד בהם, כי היא וילדיה עשויים להגיע לפת לחם. וזה אומנם מה שקורה, פשוט מתוך כך שאותו בעל משחק לו ואומר: אני אנסה לשאוב ממנה, אני אנסה לקבל עוד קצת כסף, אני אעמוד על כך שהדירה תהיה שלי, אני יכול לדרוש עוד ועוד. אגב, קורה כך – וזה מופיע כאן בלשון החוק – גם כאשר היבם, כדי להוציא כספים, שבדרך כלל אינם מצויים בידיה של אותה מעוכבת גט, מנסה עוד ועוד, אולי להוציא עוד משהו, מושך את השנים, והיא, מתוך מצוקה, לעתים איננה עומדת בלחץ הזה.

צריך גם להביא בחשבון שנשים – ואנחנו יודעים זאת – זמן ללדת מוגבל. לכן צריך, מוכרחים, לתקן את העוול הזה. כבר שנים שצריך לתקן אותו. עדיין החוק איננו מתקן את המצב, אבל לפחות יש בו כמה מן הסנקציות שהן קשות מאוד, סנקציות אזרחיות. אני מקווה שאותם בעלים שמעכבים את מתן הגט, שמשאירים בידיהם את אזיקי האי-צדק, ייכנעו. אם הם לא נכנעו מול ייסורי המצפון שאין להם, לפחות ייכנעו לנוכח סנקציות כמו עיכוב רשיון נהיגה, כמו עיכוב יציאה מן הארץ וסנקציות דומות.

לכן, אני מאוד מברכת על החוק הזה. אני מקווה, ואפעל לכך, שהוא יעבור במהרה קריאה שנייה ושלישית, על מנת למהר ולהביא לשחרורן של אסירות הנישואין, שכמהות לגירושין. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בנות הערובה, חברת הכנסת נעמי בלומנטל.

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי בלומנטל. אני מזמינה את חבר הכנסת רן כהן – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת יורם לס – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת שלמה בוחבט – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת דוד מנע – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא הסכים להתחלף אתי.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מסכים להתחלף אתו.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, האמת היא שאני קצת תמה. הונחה על שולחן חברי הכנסת, על שולחן הכנסת, הצעת חוק מטעם הממשלה. והנה, אני קורא בדברי ההסבר של הצעת החוק הממשלתית, שבעצם יש כאן הצעת חוק שמשתמשת במכשיר הלקוח מהמסורת של ההלכה העברית, והם מציגים את החוק כחוק שעולה בקנה אחד עם יישום רעיון ההרחקה דרבנו תם, כפי שהיה בזמנו בקהילות יהודיות.

אני מבין ששר המשטרה הגיע ראשון, כי הוא ודאי נסע עם סירנה והזעיקו אותו.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת איתן, נסעתי בלי סירנה. רק השבתת את שמחתה של דליה המסכנה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה יכול לחזור לשמחה, ושהשמחה תהיה שורה במעונה ובמעונך.

יעקב שפי (העבודה):

עוד לא היתה כזאת חתונה מסוקרת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני פשוט שואל את עצמי: אולי בעקבות השר יבוא פתאום זרם של חברי כנסת? – כדאי לעצור את השיטפון הזה.

ובכן, נחזור לענייננו. אני רוצה לשבח את הממשלה, כי זה נראה לי קצת מוזר שדווקא הממשלה הזאת, שרבים מאנשיה – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

שהולכת לחתום על הסכם עם ש"ס.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – – מגישה לנו הצעת חוק שהיא כל כך חיובית. הלוואי שהממשלה תלמד מהחוק הזה וזו תהיה דרכה גם בעתיד, דרך של ממשלה שמכירה בהיסטוריה היהודית, בדרך לפתור בעיות מודרניות קשות תוך שימוש באוצר האדיר של מה שהנחילה לנו היהדות, ההלכה היהודית וגאוני ההלכה היהודית לדורותיהם, ולעשות בזה שימוש היום על מנת לפתור בעיות.

אני מצטרף לעמיתתי, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, ששיבחה את הרעיון, את הדרך ואת האמצעי לפתור בעיה קשה של עגונות.

אני גם רוצה לומר משהו לציבור הדתי בישראל. מצד אחד שיבחי את הממשלה שעושה צעדים נכונים להכרה, לחיזוק המעמד של בתי-הדין הרבניים על מנת שיהיו להם כלים נוספים לפתור בעיות והם יוכלו להמשיך ולקיים את מוסד הנישואין והגירושין על-פי ההלכה היהודית בלבד לגבי יהודים בישראל. אבל מצד שני, אני קורא גם למוסדות הרבנות למצוא, להמציא, לחפש דרכים, לחפש כלים, על מנת שנוכל לפתור בעיות נוספות שקשורות ביישום המסורת וההלכה היהודית גם בתנאים המשתנים של החיים המודרניים במדינת ישראל. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. אני מזמינה את חבר הכנסת סאלח טריף – איננו.

יוסף בא-גד (מולדת):

עכשיו תורי.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, לא. אתה התחלפת אתו ואתה תבוא במקומו.

יוסף בא-גד (מולדת):

בסדר.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה את חבר הכנסת פני בדש – איננו. חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת גון שגב, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, כבוד השרים, אני שוב נאלץ לתת מחמאה לממשלה, וזה עולה לי בבריאות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

כל יום אתה אומר אותו דבר.

יוסף בא-גד (מולדת):

מה אני יכול לעשות שהממשלה עושה דברים טובים? אני נאלץ.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אני לא מאמין.

יוסף בא-גד (מולדת):

קורה. גם אותך שיבחתי, שר החינוך, חלקית, לא לגמרי.

היו"ר א' סלמוביץ:

זה מתחיל להיות חשוד בעיני, חבר הכנסת בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה מתחיל להיות מסוכן.

למה? מפני שאני מוסיף לשם החוק: ומניעת עגינות. אין לך דבר גדול יותר ביהדות מהתרת עגונות. לראות את סבלן של העגונות, כל דיין וכל רב מחויבים לראות את הדבר. בייחוד ששר המשפטים, כתלמיד חכם, עלה וציטט לנו ראשונים ואחרונים.

כבוד שר המשפטים, האם אפשר לדעת מי הכין לך את הרמה הנפלאה, את הראשונים, את האחרונים? אני רוצה לתת לו "ישר כוח".

שר המשפטים ד' ליבאי:

דומני שד"ר פרץ סגל ממשרד המשפטים. הוא מקובל, הוא גם ירא שמים.

יוסף בא-גד (מולדת):

נא להעביר את ברכתי.

למה אני כל כך מתלהב מהחוק? אומרת הגמרא בסוף מסכת גטין: שנאוי המשלח. אדם שמשלח את אשתו הוא שנאוי. ואמר רבי אלעזר: כל המגרש אשתו – יש פה הסתייגות – ראשונה. אני לא יודע אם הכוונה ששנייה אפשר, אבל אשתו הראשונה, אומר רש"י: זיווג ראשון, אשת נעורים, אפילו מזבח מוריד עליו דמעות.

כתוב בתורה בפרשת "כי תצא": "כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר, וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו". חז"ל לומדים מפסוק זה עשר הסתייגויות לגבי גטין, לא נוכל להעלות כאן את ההסתייגויות. בכל אופן, תורת ישראל רואה את דמעת העשוקים, העשוקות והעגונות, וכך צריך להעמיד את הדברים.

לכן, תבורך הממשלה ויבורך השר שנותן לבתי-הדין את התוקף המשפטי לעשות כל דבר כדי לאלץ אדם ולשלול ממנו דרכון, תעודת מעבר ורשיון עד שיפתור את דמעת העגונות. "ישר כוח" לממשלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסף בא-גד. אני מזמינה את חבר הכנסת גונן שגב – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת אסעד אסעד – איננו. חבר הכנסת עוזי לנדאו – איננו. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני רוצה לברך אותך על כך שהבאת את הצעת החוק הזאת לקריאה ראשונה היום ואני אתמוך בה. אני חושב שנעשה צעד גדול מאוד באמצעות הצעת חוק זו לפתור מצב בלתי אפשרי לחלוטין.

אנחנו עדים יום יום למצבן הקשה ביותר של אותן נשים אשר נמצאות בהליכים של גירושין, אשר נמצאות במצב של אימה ופחד מבעלים אשר מאיימים, אשר פוגעים, אשר מסרבים לבצע את אשר מחויב מכללי התנהגות אנושית. הפגיעה היא לא רק באשה אלא גם בבני המשפחה. המצב הנוכחי בלתי נסבל לחלוטין. משטרת ישראל לא מסוגלת לעצור, לטפל, למנוע, לסכל אותן התנכלויות לאשה ולבני המשפחה.

נשאלת השאלה, באיזו דרך אפשר לצמצם את המצב הזה, כי לחסל את התופעה לא ניתן, לדעתי, אי-אפשר לחסל אותה לחלוטין; אבל כל מאמץ אשר יעשה כדי לצמצם את היקף הבעיה, כדי לחזק אותן משפחות ובני המשפחות אשר נמצאים בטרומה, אשר נמצאים במשבר, כאשר החוק הזה ייתן להם את הסעד המינימלי ויבטיח שאותו סרבן, שאותו בעל אשר לא ירצה, או שעד היום לא רצה לסייע למשפחה וניער עצמו מכל המחויבויות שלו, נייער עצמו מכל ההתחייבויות שהוא נטל על עצמו, כאשר אשה וילדים עומדים חסרי אונים – הצעת חוק כזו ראויה לאמון של כל חברי הכנסת.

אני פונה אל שר המשפטים, כפי שאתם מגישים היום כאן, והכנסת גם תאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה, אין לי צל של ספק, מה שהייתי מבקש בערב זה, יום לפני יציאת הכנסת לפגרה, שהטיפול בחוק הזה לקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית יזורז ככל הניתן. אינני יודע את הדרך הפרוצדורלית, איך אפשר להביא את החוק הזה לקריאה שנייה ושלישית מהר יותר, אבל אני פונה אליך ומבקש, עד כמה שניתן מהר יותר, ואני בטוח ומשוכנע שכל חברי הכנסת יתלכדו סביבך בעניין הזה, כדי להביא קץ לסבל של אותן משפחות. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת רון נחמן. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני רק רוצה לומר שעשינו מאמץ, גם על סמך בקשות שלנו, לנסות להביא את החוק כבר מחר לקריאה שנייה ושלישית, אבל לא הצלחנו. נצטרך לחכות עד אחרי הפגרה.

רון נחמן (הליכוד):

חבל, אפשר לעשות את זה.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מונחת בפנינו הצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי-דין של גירושין), חוק שיש עליו הסכמה כללית של כל חלקי הבית. הייתי רוצה לפרט קצת יותר מה המצב היום לגבי עגונות, מסורבות גט ומעוכבות גט במדינת ישראל.

יש כיום קרוב ל-3,000 עגונות. יש קרוב ל-10,000 מסורבות, מסורבי, מעוכבות, מעוכבי גט. הוועדה למעמד האשה, וספציפית ועדת המשנה שעוסקת בדיני אישות, בראשותי, מטפלת בסוגיה הזאת בצורה נמרצת כבר שנתיים. כל חודש מתקיימת ישיבה בנוכחות הרבנים ובנוכחות נציגים של משרד הדתות, משרד המשפטים וארגוני נשים, במטרה לנסות עד כמה שאפשר להקל את מצוקתן של רבבות נשים במדינת ישראל.

היו הישגים מספר בחודשים האחרונים. הצלחנו, אחרי מאמץ גדול במיוחד, להביא לתקצוב של בית-דין רבני מיוחד שיטפל בנושאים קשים של גטין, שוב – כדי להקל את מצוקתן של נשים. שר המשפטים שיתף פעולה בכך שהורה להגיש סיוע משפטי לעגונות, מסורבות גט, מעוכבות גט, רק על בסיס של קריטריון כלכלי, ולא על הבסיס השני המקובל לקבלת סיוע משפטי, הבסיס של סבירות הצלחה בדין. בצורה זו נפתחו עכשיו אפשרויות רבות בפני נשים במצוקה לקבל סיוע משפטי.

היום אנחנו עומדים להעביר – אני חושבת: פה-אחד – בקריאה ראשונה נדבר נוסף בחקיקה הזאת, נדבר שלפי דעתי התבקש מזמן, וצר לי שהוא מובא רק היום למליאת הכנסת בקריאה ראשונה, שמאפשר להטיל עונשים על בעלים אשר מסרבים לתת גט לנשותיהם, ועל כך יש רק לברך.

ב-30 השניות האחרונות ברצוני להגיד שני דברים. קודם כול, חשוב להמשיך את החקיקה הזאת, שכן ניתן לקבל עליה הסכמה, ואפשר לעשות זאת.

נקודה שנייה – ואני שמחה ששר המשפטים נכנס ברגע זה – אני חושבת שאין הוכחה טובה יותר מן החוק הזה, שניתן לעשות חקיקה דתית בקונסנסוס, ואפשר ללמוד מכך לקחים גם לגבי סוגיות אחרות שעומדות בפנינו, על סדר-היום. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו – חבר הכנסת אפרים גור.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, גם אני מצטרף לברכות ולדברי השבח של הקודמים לי. אכן הצעת החוק הזאת ראויה לתמיכה, ולפעמים אדם חושב כיצד זה לא הבאנו יוזמה כזאת לפני כן, וכיצד לא דאגנו לתקן את החוק באופן דומה בעבר, נוכח המצוקה הגדולה שהיא נחלת רבות במדינת ישראל במשך שנים.

הצעת החוק הזאת היא דוגמה, כיצד אפשר למצוא שילוב של אמצעים מודרניים של חקיקה כדי לפתור בעיות שמקורן בענייני הדת בצורה ראויה, הוגנת וסבירה.

אבל, אדוני השר, אני מחזיק בידי גם מסמך אחר שהונח על שולחן הכנסת היום, ההסכם הקואליציוני בין מפלגת העבודה ובין תנועת ש"ס, וכאן יש טיוטה להצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, שנראה כאילו נוסחה על-ידי חומייני או אדם אחר במקומו או מטעמו. אני פשוט לא יכול למצוא הגדרה אחרת טובה יותר לדברים שאני רואה לנגד עיני, ואני תוהה כיצד זה ממשלה, אנשים משפטנים ופוליטיקאים המעורבים במפלגת העבודה, אשר יודעים לנסח בצורה כל כך יפה הצעות חוק כמו הצעת חוק בתי-הדין הרבניים, נכשלים וכושלים שעה שהם מניחים על שולחן הכנסת טיוטה של הצעת חוק שהם מתחייבים להעביר בכנסת ישראל, שמשמעותה חזרה לימים אפלים.

אני רוצה להפנות את תשומת לבו של שר המשפטים, בעומדי כאן מעל הדוכן, לדברים החמורים הכתובים בהצעת החוק הזאת. אולי בטרם יהיה מאוחר מדי יתעשת הוא ויפנה אל הממשלה ואל חבריו במפלגת העבודה וידאג שהדברים האלה לא יועלו כהצעת חוק רשמית במדינת ישראל.

נאמר פה, למשל, אין לפגוע בדין בענייני דת, ואין לשנות וכו' וכו' את חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. מה זאת אומרת "אין לפגוע בדין", זאת יודע שר המשפטים טוב יותר ממני. מדובר בכל דרך, בתקנה, בצו, בהוראה או בחוק – בכל דרך אין לפגוע בדין בענייני דת. ומגדירים גם מה זה ענייני דת: כל הוראה שבדין שחלה ערב תחילתו של חוק-יסוד זה ובאה להגן על אורח חייו של הציבור הדתי ורגשותיו.

שעה שהאזנתי לחברי שדיברו לפני ניסיתי לתהות האם יש משהו בכלל, האם קיים בכלל משהו בעולם הזה אשר לא נוגע לאורח חייו של הציבור הדתי ולרגשותיו. הרי כל דבר, החל בחוק האזנת סתר, שבקרב נדון בו, אחרי שהצעת החוק הזאת תעבור – ואני מאמין, בתמיכה של כל חברי הבית – וכלה בכל עניין אחר שאפשר להעלות על הדעת, נוגע לאורח חייו של הציבור הדתי ולרגשותיו. ולכן, ענייני דת זה עולם כולו, עולם ומלואו והעולם כולו.

ואם כך הוא המצב, ואם אין לפגוע בדין בענייני דת אלא בחוק שהתקבל בכל שלבי החקיקה ברוב של חברי הכנסת, אנחנו נשתק את כנסת ישראל, אנחנו נכפיף אותה לרצונה של קבוצה קטנה, שאומנם ממשלת ישראל והעומד בראשה רואים את חבריה חשובים לצורך השותפות הקואליציונית, אבל אני רוצה לומר כאן ולהזכיר לעם ישראל, שהם לא מייצגים את הציבור במדינת ישראל, אלא קבוצה קטנה בו.

אני חושב שהצעת החוק הזאת עלולה להסיג אחורה את הדמוקרטיה במדינת ישראל. אני חושב שההסכם הקואליציוני, שבו נאמר שמפלגת העבודה לא רק תתחייב אלא תפעל – ואני פונה פה אל אנשי מרצ, כי כל מרכיבי הקואליציה יתמכו בהסכם הזה ובתיקון החוק – אלה הם דברים אומללים שמסכנים את בסיס הדמוקרטיה. הם פוגעים בחירויות הפרט, ואנחנו נעמוד כאן ונשתוק?

אני פונה אליך, אדוני שר המשפטים, ובזאת אסיים את דברי, עשה כל שביכולתך, ואני יודע שאתה מסוגל, שכנע את חבריך, דאג לכך שההסכם האומלל הזה, שהנספח אליו, אותה טיוטה של הצעת חוק, לא יגיע כלל לכלל הצבעה מעל דוכן זה בכנסת ישראל. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. אני מזמינה את חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת אפרים גור – איננו. חבר הכנסת אברהם בורג – איננו. חברת הכנסת ענת מאור – איננה. חבר הכנסת יצחק לוי – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חברת הכנסת דליה איציק – איננה. חבר הכנסת עובדיה עלי – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת אלי דיין.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בעיית העגונות ומסורבות הגט תמצא בחוק המונח לפנינו פתרון חלקי ודחוק, אף שגם בו יש איזה פתרון. רק אתמול נערך פה, בכנסת, כנס של חסרי דיור. בין אלה היו נשים המפגנות פה מול הכנסת. וביניהן היו גם כמה מסורבות גט. אחת מסורבת גט 12 שנה, השנייה מסורבת גט ארבע שנים. וקשה, קשה, קשה לתאר את הסבל של הנשים האלה ואת מה שעובר עליהן, כאשר הן צריכות מצד אחד לגדל לבד את הילדים, לדאוג לכל מחסורם, ומצד שני הן לא יכולות לפתוח דף חדש בחייהן. לכן, כל דבר שבא להקל על הנשים האלה הוא דבר חשוב ומבורך.

אבל אני רוצה להעיר, שהצעת החוק הזו מאפשרת לבתי-דין רבניים להגביל בצו יציאה מן הארץ, קבלת דרכון, עיסוק במקצוע, וכל מיני הגבלות שכאלה, רק בתנאי שבית-הדין הרבני החליט לצוות על הבעל, המסרב לתת גט לאשתו, בפסק-דין סופי, שעליו לתת גט.

אדוני שר המשפטים, אני מניחה שאתה מודע לכך שבתי-הדין הרבניים מאוד נמנעים מלעשות כן, ומעטים ההרכבים שכופים גט, מעטים המקרים של כפיית גט. פירוש הדבר, אדוני, שאם לא יתקיים התנאי המוקדם הזה, שבית-הדין הרבני החליט בפסק-דין סופי שיש לכפות על סרבן הגט את מתן הגט לאשתו, כל הצווים וההגבלות וההחלטות האלה, שבית-הדין הרבני יכול לקבל, בעצם בטלים.

מעיקרם. מכאן, אדוני, שאנחנו לא מתמודדים עם הבעיה המרכזית, ולא משנים בעצם את מעמדן של הנשים. איננו נותנים לנשים כלי אמיתי לקבל את זכויותיהן. בתי-הדין הרבניים בארץ, מסיבות השמורות עמם, ואני לא יכולה להתווכח איך הם מפרשים את ההלכה, אינם כופים גט. ואם הם לא כופים גט, אז הם לא ייקחו מהסרבן את כרטיס החיוב, והם גם לא ייקחו ממנו את הדרכון.

לכן, אדוני, אני מטילה ספק במהפכה הגדולה שכאילו החוק הזה מבשר. ואני תוהה, עד מתי הנשים במדינת ישראל יהיו חייבות לעבור את כל מסכת הייסורים הזאת, הנובעת מכך שמעמד האשה בחוק הרבני, בדיני האישות הוא נחות, ומלכתחילה יכול בעל לסרב לתת גט לאשתו, ואפילו לשבת בכלא 10, 20 ו-30 שנה, כפי שכבר קרה. ואני שואלת את עצמי: אותו סרבן גט, שמוכן לשבת בכלא, אם תשלול ממנו דרכון, אז מה? לא תיתן לו כרטיס חיוב, אז מה? הוא מוכן אפילו ללכת לכלא, ובלבד שאשתו תתענה, ובלבד שאשתו תסבול, ובלבד שהיא לא תוכל לפתוח חיים חדשים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חוץ מהתימני שיושב 30 שנה, כמה מקרים נוספים כאלה יש?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני רוצה לומר, אדוני, שמוכרח לחול שינוי, כאשר בית-הדין הרבני אינו מגיש סעד לאשה, אחרי מספר שנים סביר, ייקבע בחוק שעניין הגירושים כולו יועבר לבית-המשפט המחוזי. ובית-המשפט המחוזי, לפי חוקי המדינה, כדי למנוע התעללות, יחייב את בית-הדין הרבני, בצורה המתאימה, לתת את הגט הזה.

לא יכול להיות, שבמדינה מתוקנת אשה תהיה מסורבת גט 10 ו-20 שנה. יבואו פרשנים ויגידו לי שיש הרכבים כאלה ויש הרכבים אחרים. זה נכון, ואנחנו גם לא רוצים להתערב בשיקוליהם של הרבנים. אבל מוכרחים להיות בחוק צו או הוראת הגבלה. ואז, כאשר בית-הדין הרבני ידע, שכעבור שלוש או חמש שנים העניין יופקע מידי, כי זאת התעללות, לדעתי, במקרה כזה בתי-הדין הרבניים יזדרזו לכפות גט, וגם לחוק הזה יהיה ערך. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת אלי דיין.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת הנכבדים, אני חושב שכאן הובא לפנינו חוק טוב, חשוב, אבל גם חכם. אני יודע שהיו ניסיונות בעבר כאילו לסייע לעגונות, אבל מכיוון שלא הבינו בימים ההם כיצד באמת לסייע לעגונות ורצו לפרוץ כל דרך, בוודאי באו לידי התנגשות בחוק נישואין

וגירושין, שהוא, לשמחתי, חוק חשוב שמאחד את העם והוא החוק הקובע במעמד האישי. כאן הובא בפנינו חוק שהוא חכם, שהוא יכול לעבוד גם על-פי ההלכה.

אני רק רוצה לומר לכם, שהרבנים עצמם מצפים ומחכים לחוק הזה. הרב הראשי צלצל אלי – כאשר החוק היה אמור להיות מובא לפני שבועות מספר, ובגלל איזה תקלות טכניות הוא לא הובא – ושאל, מה עושים, מדוע החוק הזה מתעכב? אני מאוד שמח שכבוד השר הביא לפנינו היום את החוק הזה.

אני רוצה לומר משהו לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אם תקראי את החוק תמצאי שאין לחשוש מהחוק הזה משום שיש רק הרכבים מספר שהם אכן כופים מתן גט. מכיוון שהחוק הזה מדבר בעד עצמו. בסעיף 2(א) אומר החוק: ציווה בית-הדין בפסק-דין על איש לתת גט לאשתו – וכאשר הוא אומר "ציווה" הוא איננו מדבר על כפיית גט, הוא אומר: או הורה לחייבו או לכפותו לעשות כן, והאיש לא נתן גט לאשתו וכו'. לאמור, כל פסק-דין שהוא פסק-דין סופי, כאשר בית-הדין מצווה על אדם לתת גט לאשתו – יש חלות של החוק הזה. לכן, המקרים הם לא מקרים בודדים כאלה, כפי שאת תיארתי לפנינו.

אני לא חושב שזה גם נכון להביא אותם מקרים בודדים ביותר. פעם חקיתי בעניין; לפי דעתי, יש מקרה אחד יחיד שעשה כנפיים בתקשורת וכולם מסתמכים עליו, אותו מקרה של אדם שיושב כבר עשרות שנים והאיש הזה מתעקש ולא מגרש את אשתו. אם נקרא את שורת הסנקציות, הרי ברור שאדם מן היישוב, ורוב רובו הגדול של הציבור הוא אדם מן היישוב, לא יעמוד בלחצים שהחברה החליטה ללחוץ עליו כדי שייתן גט לאשתו.

אני חושב שהחוק הזה הוא חשוב. לפנינו בישראל תמיד ראו כמצווה מהמצוות החשובות ביותר לעשות כל מה שניתן כדי להתיר עגונות, ואני חושב שהחוק הזה נותן כלים חשובים בידי בתי-הדין הרבניים, שהם עצמם מחפשים כל דרך אפשרית כדי לשחרר אשה מעגונות. אני חושב שצריך להבין, סוף כל סוף, שאם אנחנו היינו הולכים בדרכים שהן בניגוד להלכה, הרי היינו רק מזיקים לנושא הזה עצמו, כשאנחנו רוצים לסייע בידי העגונות בישראל.

לכן, אני מברך אותך, אדוני השר. אני מאוד מקווה שבגלל הדחיפות שבעניין, וכל יום שעובר הוא חשוב, וצריך להזדרז, אנחנו בוועדה נקדם את החוק גם בזמן הפגרה כדי שנוכל – אם זה עובד לפי התקנון – אפילו להביא את החוק הזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית עוד בימי הפגרה. אם העניין הזה יצלח בדרך, אדוני השר, תבורך על-ידי רבים או רבות שמחכים לישועה בנושא הזה. וודאי שרבני ישראל יברכוך על היוזמה החשובה הזאת. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רביץ. אני רוצה לומר לך, אני אישית יודעת נתונים של אלפי נשים שהן עגונות ומסורבות גט; אלפי נשים, לא מקרים בודדים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

החוק הזה יעזור. לא, מקרים בודדים הם אלה של בעלים הנמצאים בבית-סוהר ולא רוצים לתת גט.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל יש מקרים אחרים, שלא מוצאים את הבעל וכן הלאה וכן הלאה.

תודה רבה לחבר הכנסת רביץ. אני מזמינה את חבר הכנסת אלי דיין – איננו. חברת הכנסת לימור לבנת – איננה. חבר הכנסת יוסי כץ – איננו. חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה. אחריו – אחרון הדוברים בנושא זה, חבר הכנסת חנן פורת.

יעקב שפי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חוק זה יעשה שירות הומניטרי חשוב לאותן נשים מעוכבות גט ומסורבות גט ועשוי למנוע הישנות של תופעות דומות בעתיד.

איני רואה כל פסול בשלילת זכויות אזרחיות מאדם אשר בסירובו להעניק גט לאשתו שולל ממנה זכויות אנושיות ולמעשה מאמלל את חייה.

על-פי הצעת החוק, ניתן לכפות במאסר בעל המסרב לתת גט לאשתו, לאחר שבית-הדין הרבני ציווה עליו לתת גט.

כמו-כן מטפל החוק במקרה של אדם המסרב לחלוץ לאלמנת אחיו ומקצר את תקופת ההמתנה להליכי כפיית חליצה משלושה חודשים.

במקרה של סירוב לתת גט, יכול בית-הדין לחייב את המסרב לגרש לשלם דמי כלכלה לאשתו כתוספת על תשלום המזונות.

אם כך, אני מברך על הצעת החוק. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יעקב שפי. אני מזמינה את אחרון הדוברים, חבר הכנסת חנן פורת. בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, אנחנו עומדים לסיים את הצעת החוק, אשמח אם תשמע את דברי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני שומע.

חנן פורת (מפד"ל):

דומה שאין כהצעת חוק זו ללכד את כל חלקי הבית, ולא רק את חלקי הבית אלא גם את המעגלים השונים בישראל. והזכיר בצדק הרב רביץ, שרבני ישראל ובתי-הדין שעוסקים בנושא הזה של העגונות מייחלים לחוק הזה, ולא זו בלבד אלא היה להם גם חלק ביוזמה ובדחיפה ובזירוז של הצעת החוק הזאת. כך שלא היא זו שבאה כביכול לכפות עליהם איזו מערכת חקיקה של הכנסת, אלא היפוכו של דבר – הם נזקקים לחוק הזה.

כבר נאמר כאן, שאותה מצווה של שחרור אשה מעגינותה – בין עגינות של מי שנעדר, בין עגינות מסירוב גט – היא מן המצוות הגדולות בישראל. אני יכול להעיד עדות אישית, כמי שלאחר נפילת גוש-עציון, כילד, היה עד לסבלן של נשים שלא ידעו היכן בעליהן. אני זוכר את הסיפור הזה, שסופר לנו בהתרגשות, כיצד הרב גורן, לאחר שהתיר את אלמנות גוש-עציון מעגינותן, זכה לנשיקה על מצחו מהרב הרצוג, זכר צדיק לברכה, שאמר לו: עוד לא עשית כמצווה הגדולה הזאת בישראל.

אני רוצה להעלות בפני שר המשפטים נקודה למחשבה, דווקא מפני שאני מזדהה לחלוטין עם החוק, ואני מקווה שהוא יעבור כאן פה-אחד. החוק הזה מעלה בפנינו שורה של סנקציות, שהאחרונה שבהן היא מאסר בפועל, שמאפשרות ליצור לחץ על אדם ולהביא אותו גם באיזה תחום שהוא של ענישה. נכון שהדבר הזה נעשה במיוחד בסוגיה הזאת של העגינות, בגלל הרגישות לגט מעושה ובגלל הצורך למצוא את הכלים הנאותים לכך.

אבל הבה נשאל את עצמנו: האם לא נכון היה לאמץ מקצת או אפילו כל ההמלצות הללו גם בסוגיות אחרות במערכת בתי-המשפט? מדוע אנחנו היום כבולים לענישה שכמעט כולה יכולה להיות או בהיבט כספי, קנס, או בהיבט של מאסר? ואנחנו יודעים מה טיבו של מאסר בישראל. כיום גם מוצע העניין של המרה בעבודות שירות וכדומה.

לפי דעתי, הדרכים המוצעות כאן יכולות להוות נקודה למחשבה מרתקת מאוד בקשר למגוון אפשרויות הענישה שבידי בתי-המשפט. למשל, האפשרות לשלול מאדם, כסנקציה או כענישה, את רשיון הנהיגה שלו; האפשרות שלא לקבל כרטיס חיוב, וכדומה. הבה נגוון את דרכי הענישה במערכת בתי-המשפט, כדי שלא רק נמלא את בתי-הסוהר. כולנו יודעים כיצד נכנס אדם לבית-סוהר, וכיצד הוא גם יכול לצאת ממנו, חלילה. אני זורק את זה כנקודה למחשבה, כשלפי דעתי יכולה דווקא סוגיה זו לתת מבט רחב יותר על מגוון אפשרויות הענישה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. אדוני שר המשפטים, תגובתך בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לכם על השתתפותכם בדיון ועל הערותיכם, וברשותכם אגיב בקצרה.

ראשית, נוכחתי בדאגה המשותפת של הרבנים הראשיים ושל הרבנים, של מנהל בתי-הדין הדתיים ושל חברי הכנסת מהסיעות שבכאן, לגורלן של הנשים העגונות ומסורבות הגט וברצון הכן לסייע להן. אני מסכים עם חברת הכנסת גוז'נסקי, שהצעת החוק הזאת לא תפתור את בעיית הנשים העגונות בכללותן, אלא תסייע לחלק מהן. קשה לי לומר אם חלק גדול יותר או קטן יותר, משום שאכן בית-הדין הרבני אינו ממחר ליתן צווים לגירושין או לכפות גירושין מחשש לגט מעושה. והרי הדברים ידועים.

אנחנו באים כאן, כפי שהסברתי בדברי המבוא, להיעזר בהלכה, במשפט העברי, כדי להביא אדם בצווי הגבלה שירצה ליתן גט, בלי שהגט יהיה גט מעושה. ויכולה להישאל השאלה מבחינה חוקתית: אתם פוגעים פה בזכויות של אדם, אתם מונעים ממנו לצאת מן הארץ, לקבל דרכון או להחזיק בו, לקבל רשיון נהיגה או להחזיק בו, להתמנות או לשמש במשרה על-פי דין, לתפקיד בשירות המדינה, ברשות מקומית, בצבא, במשטרה, בכל גוף ציבורי אחר, לעסוק במקצוע שלו שהעיסוק בו מוסדר על-פי דין, לפתוח חשבון בנק. מה לכל זה ולענייני הנישואין והגירושין? האם אתם לא מפריזים בשלילת זכויות האזרח? איך אתם, החרדים לזכויות האזרח, מרשים דבר כזה? ואנחנו עונים, שאם זה בחוק ואם זה לתכלית ראויה, לשחרר אשה מכבלי הנישואין, מכבלי העגנות שלה, ואם זה על-פי אסמכתה של בית-דין, הרי זה גם לתכלית ראויה וזה גם לא למעלה מהנדרש, משום שאותו אדם, אותו גבר, יכול להשתחרר בכל דקה מכל האיסורים הללו ומכל הגזירות הללו, אם יאמר "רוצה אני" וילך וייתן גט. ולא צריכה אשה להיות כבולה ועגונה בלא יכולת לחיות חיי משפחה במשך שנים, משום שמישהו החליט שלא לשחרר אותה ולהחזיק אותה כעבד, תסלחו לי, נגד רצונה.

לכן, אנחנו חושבים שזה יעמוד בכל הדרישות החוקתיות בגלל המטרה שזה משרת ומשום יכולתו של אדם לצאת מהמצב הזה שעכשיו נקבע על-פי פסק-דין שהוא צריך לפעול, פסק-דין של בית-משפט שאנחנו הסמכנו בנושא הזה. ולכן אנחנו מפקידים את הסמכויות האלה בידי בתי-הדין הרבניים.

אבל יש לנו בקשה מבתי-הדין הרבניים, ואני חוזר ואומר את זה, כי אני יודע שאנחנו מדברים בשם ציבורים שונים. יש ציבורים רבים, הם חילוניים, והם נזקקים לשירותי בית-הדין הרבני, ואנחנו אומרים ומבקשים: תנו דעתכם לכך שנשים לא תהיינה עגונות ולא תהיינה מסורבות גט במשך שנים. וכפי שנאמר כאן, מוכרחים למצוא על-פי הדין ועל-פי הפרשנות ועל-פי תורת "וחי בהם" את ההסדרים שיענו, כדי שלא יחפשו פתרונות שיכולים, חס וחלילה, לפלג את העם. אני אומר את זה בתגובה על דברים שנאמרו כאן.

חבר הכנסת חנן פורת, אתה הערת הערה בעלת משמעות ואמרת: הנה, כאן מצאתם דרך להפעיל אמצעי כפייה, אולי הם אפילו ראויים להיות אמצעי ענישה; מדוע אתם רצים תמיד למאסר, ואינכם רואים אולי גם באמצעים אלה תחליפים למאסר? אנחנו אומנם עושים כן ועשינו כן. ובאותה הצעת חוק שעובדה במשך זמן רב בוועדת החוקה, חוק ומשפט, הצעת חוק שדנה בענייני ההוצאה לפועל, שקיווייתי שאוכל להביא אותה עוד היום, אולי מחר, לפני מליאת הכנסת – – –

דוד צוקר (מרצ):

מחר. העבודה הסתיימה, מחר זה יובא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אנא, סייע לי שזה יונח לקריאה שנייה ושלישית. זה חוק כל כך חשוב, ומי כמוך יודע. מדובר בחוק החדש בעניין ההוצאה לפועל. לפי דעתי, זו רפורמה יסודית, מה גם שכפי שאמרתי, היא מלווה בתוספת כוח אדם, תקציבים והכול, וצריך לטפל בעניינים האלה. שם כבר תמצא אותו רעיון. במקום לבוא ולמהר אל החייב ולכפות אותו במאסר לשלם חובו, אנחנו יוצרים שם מצבי ביניים, שתחילה בית-המשפט רשאי ליתן צו, לא אפרט כאן מתי ואיך ומדוע, להגביל אותו גם כן, שהוא לא יוכל להחזיק בפנקס שיקים ולהמשיך לפזר שיקים כשאין לו כסף לשלם 500 שקלים ו-1,000 שקלים לנושה שלו, ושלא יוכל להשתמש בכרטיסי אשראי, ושלא יוכל להונות, ושלא יוכל לעשות גם דברים אחרים, בין השאר לא לצאת מהארץ בלי רשות מיוחדת של בית-המשפט. יש לו כסף לנסוע לחוץ-לארץ ואין לו כסף לשלם לנושה שלו? נראה לי שאת כל זה צריך עכשיו להכניס בהדרגה ולא לבטוח במאסר כפותר את הבעיות, כי זה אמצעי כפייה מאוד בלתי אנושי וצריך להזדקק לו כאמצעי אחרון, מה גם שאנחנו יודעים מה קשה המצב בבתי-הסוהר.

מכל הטעמים האלה, אני מודה לכם, מודה לגברתי היושבת-ראש, ואני מבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. ואני יכול לבשר לכם, על דעתו של יושב-ראש הוועדה, שכבר היתה אליו פנייה של חבר הכנסת רון נחמן, גם שלי וגם של אחרים, להחיש את קצב הטיפול בהצעת חוק זו, כך שעוד בפגרה נוכל להביא אותה לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר המשפטים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי-דין של גירושין), התשנ"ד-1994, והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 18

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי-דין של גירושין),

התשנ"ד–1994, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

18 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים, אני קובעת שהצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי-דין של גירושין), התשנ"ד–1994, עברה בקריאה ראשונה והיא מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת חוק האזנת סתר (תיקון), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום, הצעת חוק האזנת סתר (תיקון), התשנ"ד–1994, קריאה ראשונה. יציג את ההצעה כבוד שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אכן נראה היום שהכנסת היא בית-המחוקקים של מדינת ישראל, והליכי החקיקה נמשכים. ועכשיו יש לי הכבוד להביא בפניכם את הצעת חוק האזנת סתר (תיקון), התשנ"ד–1994.

חוק האזנת סתר, התשל"ט–1979, נועד להגן על סוד שיחו של אדם. סוד השיח הוא פן אחד מפניה של הזכות לפרטיות שהיא כיום זכות יסוד במשפטנו, המוגנת לא רק בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א–1981, כי אם גם בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. סעיף 7 לחוק-היסוד קובע, כי כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעות חייו, וכי אין פוגעים בסוד שיחו של אדם, בכתביו או ברשומותיו.

ב-15 השנים שחלפו מאז נחקק חוק האזנת סתר, בשנת 1979, עשו המדע והטכנולוגיה כברת דרך עצומה. בתחום התקשורת בפרט השתנו הטכנולוגיות העומדות לרשותנו לבלי הכר. פותחו אמצעי תקשורת מגוונים, שוכללו טכנולוגיות אלקטרו-מגנטיות ואופטיות, טלפונים, פקסימיליות, כל אלה הם היום בהישג יד, וכמובן פותחו ושוכללו המחשבים, שהם אמצעי תקשורת והעברת מידע יעילים ונפוצים.

לצד התפתחות הטכנולוגיה החיובית המקילה ומייעלת את התקשורת בין בני אדם, יש להיות ערים לסכנות העלולות להיות טמונות בה, ובמיוחד לשחיקה האפשרית בפרטיות ובסוד השיח. בתיקון שהנחנו על שולחן הכנסת לפני חודשים מספר לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, הצענו לתקן ולעדכן את הפרק על מאגרי מידע ממוחשבים. בהצעת חוק המחשבים, התשנ"ד-1994, שהנחנו על שולחן הכנסת לפני ימים מספר ואני מבקש להביאה עוד הערב לקריאה ראשונה בפניכם, הצענו להגן על מחשבים מפני חדירה ופגיעות אחרות בדרך של יצירת עבירות חדשות המיוחדות למחשבים, וכן הצענו את ההתאמות הדרושות בדיני הראיות ובדיני הנזיקין. עתה אנו משלימים ומעדכנים גם את חוק האזנת סתר, על מנת להתאימו לטכנולוגיות המודרניות.

המשך השמירה על סוד השיח בעידן התקשורת המודרנית אינו משימה קלה. הדבר דורש הגברת אכיפה, היערכות והשתכללות במשטרה, יצירת מודעות רבה לנושא בציבור ובקרב כל הרשויות והעלאת הנושא בסדרי העדיפויות למדרגה המתאימה לו כזכות יסוד של הפרט.

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, בהצעת החוק אנחנו מבקשים, בראש ובראשונה, לעדכן את המונח "שיחה" בחוק האזנת סתר. גם בחוק כיום ההגדרה היא, ואני מצטט: "בדיבור או בדרך תקשורת אחרת", אך יש לפרט ולציין במפורש את הטכנולוגיות החדשות על מנת שנעלה יהיה מכל ספק שגם הן מעוגנות ויתאפשר סוד השיח גם בהן בפירוש ובבירור. כך נוצר הצורך להגדיר מחדש מיהו בעל שיחה שזכותו היא הערך המוגן בחוק, ורק הוא רשאי להסכים שיאזינו לשיחתו. בעל שיחה עשוי אפוא בטכנולוגיות המודרניות של שיחה להיות לא רק המדבר כי אם גם המעביר מסר בזק – למשל, שולח פקסימיליה – או המקבל מסר בזק, או מי שהשיחה מיועדת אליו, אף אם אינו מדבר, אך למעט נותני שירותי בזק, כגון הטכנאי המעביר את הודעת האיתורית, שכן אלה אינם בעליה של השיחה ואינם רשאים להסכים להאזנה לשיחה שלא על דעתם של בעלי השיחה.

ההגדרות החדשות המוצעות נעשו תוך הפניה לכל אמצעי הבזק – ז, כידוע, המלה העברית לטלקומוניקציה – ותוך התאמה לחוק הבזק, התשמ"ב-1982. ההגדרות מתחום המחשבים מותאמות להצעת חוק המחשבים שהגשנו לאחרונה ואביאה בפניכם עוד מעט, כפי שאני מקווה.

מלבד עדכון ההגדרות והבהרת היקף תחולתו של החוק, אנו מציעים החמרה בעונש המרבי שנקבע לעבירה של האזנת סתר. לאחרונה מצטייר הרושם, כי רבתה מאוד העבריינות בתחום זה וכי קולת הענישה הנוהגת אינה הולמת את החומרה שיש לייחס לה. אנו מציעים אפוא להעמיד את העונש המרבי על חמש שנים במקום שלוש – יש שם אפילו עבירה שעונשה הוא שנה – ולא להקל עם המציבים או המתקינים מכשירי האזנה יותר מאשר עם שולחיהם. מאחר שהסתבר כי לחוקרים פרטיים יש לא אחת מעורבות פעילה בתחום ההאזנות האסורות, הוצע להחמיר במיוחד אתם על מנת למגר את התופעה של שימוש בלתי חוקי זה בהאזנות במסגרת עיסוקם.

אנו מציעים לאפשר לבית-משפט, שהרשיע חוקר פרטי בעבירה על חוק זה, גם לשלול ממנו את רשיונו לעסוק כחוקר או לקיים משרד חקירות. אני חושב, שאם משרד החקירות ידע שתמורת רווח

מסוים אומנם הוא עלול לאבד את רשיונו המקצועי לעסוק כחוקר או לנהל משרד חקירות, הוא יירתע מחשש שיבולע לו קשות ולשנים.

רבותי חברי הכנסת, חוק האזנת סתר אינו רק קובע את האזנת הסתר כעבירה, הוא בא גם לעתים לאפשר האזנה, וזאת בצורה מבוקרת ומדודה, על-ידי רשויות המשטרה והביטחון למטרות של ביטחון המדינה, למטרות של מניעת עבירות וגילוי עבריינים. המחוקק אפשר שימוש בכלי חקירתי זה, על אף הקביעה שהוא פוגע בפרטיות, לצורך תכליות ראויות ובמידה ראויה. לאורך כל סעיפי החוק שבנו ובדקנו מחדש את האיזון בין הזכות לסוד שיח לבין צרכי המלחמה בפשיעה, והכול לפי מבחני חוק-היסוד, שהזכות לסוד שיח היא חלק ממנו. כך, למשל, אנו מציעים לייחד את האפשרות להאזין בהיתר רק לחקירות פליליות ועבירות מסוג פשע. רק השיקול של חומרת העבירה שעמה יש להתמודד עשוי להצדיק שימוש בכלי חקירתי רגיש ובעייתי זה.

גישה זו הולמת את המלצותיה של מבקרת המדינה, שבדקה את נושא האזנות הסתר ושימושן במשטרה בדוח מס' 41, והנושא הובא לפני עוד בהיותי יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת. כן הצענו לחייב פרסום שנתי של מספר האזנות הסתר שנעשו למטרת מניעת עבירות וגילוי עבריינים. התפיסה היא, כי זהו חלק מחופש המידע הראוי במדינה דמוקרטית, ויש לאפשר לאזרחים לקבל את התמונה הכוללת של היקף האזנות הסתר הנעשות במדינה.

בעבר נדחתה עתירתו של עיתונאי שביקש לקבל נתון זה – אם תראו בבג"ץ 414/89, אלוף בן ואחרים נגד שר המשפטים, פסקי-דין מ"ג, חלק 4, בעמוד 327 – אך אנו סבורים כי מן הראוי לתת לו פומבי, וגם בכך אנחנו הולכים אחר מעשיה והמלצותיה של כבוד מבקרת המדינה מרים בן-פורת.

לעומת זאת, אנחנו מציעים לצמצם במידת מה את האיסור הגורף והמוחלט הקיים על עשיית שימוש כלשהו בהאזנות סתר בלתי חוקיות, כי המגמה היתה לאסור כליל שימוש בהאזנת סתר בלתי חוקית, שלא ליהנות מפירותיה, כדי להרתיע את המאזין. מוצע לאפשר לעומדים בראש התביעה הכללית, ולהם בלבד, לעשות שימוש בחומר שהתקבל לצורך חקירה או מניעת פשע. בשקלול הערכים ובשים לב למיעוט האנשים שלהם מותר יהיה השימוש, יש להעדיף, לדעתנו, את האינטרס של מלחמה בפשע. כבר היה לנו מקרה שהובא לפני בית-המשפט העליון: היועץ המשפטי לממשלה התבקש לדון באיזו הקלטת סתר, שנטען שהיא הושגה שלא כדין, ולא היה אפילו פתח לאפשר לו, גם אם הדבר היה מקובל ומוסכם, ונזקקנו אז לפנייה לבית-המשפט העליון כדי שיורה הלכה וייתן היתר ליועץ המשפטי לממשלה להאזין להקלטת סתר מסוימת.

הוא הדין לגבי כללי הראיות, אשר בחוק המקורי אוסרים באופן מוחלט על קבילותם של דברים שנקלטו בדרך של האזנת סתר שלא כדין. איסור מוחלט זה מהווה חריג במשפטנו, שכן דיני הראיות מתירים קבלת ראיה שהושגה תוך שימוש באמצעים פסולים יותר וחמורים יותר. אנחנו לא אימצנו את הכלל שנהוג במשפט האמריקני, שכאמצעי להרתעת המשטרה פוסלים ראיה רק משום שהיא לא הושגה על-פי צו או שלא כדין, כי בדרך כלל אנחנו אימצנו את השיטה האנגלית, שמבקשת להביא לבית-המשפט את מלוא תמונת המצב, את העובדות, את האמת, עד כמה שאפשר להביא אותה לבית-המשפט, ולא לומר שכסנקציה על כך שהגיעו לראיה שלא על-פי צו או שלא כדין נמנע מבית-המשפט, בתיק רצח, בתיק שוד, לקבל אותה ראיה ולהתרשם ממנה כחלק מהממצאים העובדתיים או מהחומר שמביא את האמת לבית-המשפט.

אנו מציעים לדמות את סעיף הראיות בחוק האזנת סתר לזה שבחוק הגנת הפרטיות, העוסק למעשה באותו סוג של זכויות, בכך שתינתן אפשרות לבית-המשפט, מטעמים שיירשמו, להורות על קבלת

הראיה, וזאת רק לאחר שהשתכנע כי הצורך לקבל את הדברים כראיה לשם גילוי האמת ועשיית הצדק עדיף מהצורך שלא לקבלם כדי למנוע את הפגיעה בזכויות הפרט.

על מנת להבטיח שהפתח שאנחנו מציעים לפתוח לא יהיה רחב מדי, מוצע שבקשה להורות על קבלת ראיה תזדקק לאישור מראש של היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטת המדינה או הפרקליט הצבאי הראשי.

אני רוצה לומר לכם מעשים שהיו בעבודתי כעורך-דין וכסניגור, וקרה ויכול לקרות שבידי סניגור, בידי נאשם, נמצאת ראיה, נמצאת הקלטה שלעיתים יכולה להוכיח את חפותו, ואנו עומדים אז בפני חומה בצורה. יש בידך ראיה שיכולה לסתור נאמנות של עדים שיכולים להביא להרשעת הנאשם, והוא לעתים חף מפשע. לפעמים נאשם אשם ואין ראיות נגדו, אבל לפעמים הוא חף מפשע. ואתה לא יכול להשתמש בראיה הזאת, אף שאתה שומע ברורות את הקולות ואת השיחה והדברים זועקים ומדברים בעד עצמם – אבל כל האזנת סתר היא פסולה כראיה ואי-אפשר להגישה לבית-המשפט, גם לא בהסכמת הצדדים. כך לא מקובל במשפט פלילי, במשפט אזרחי כן, ואנחנו עומדים בפני תופעה קשה.

יכול להיות שבמקרה כזה צריך היועץ המשפטי להתרשם מהאמת הזועקת מתוך השיחה, ומבלי שהוא יכול להביא אותה כראיה, בידיעה שהיא נמצאת בידי הסניגור, להסיק את המסקנות. לפעמים הוא אומר: זה לא מספיק ברור לי. אני רוצה שבית-משפט ישפוט, שהוא ישמע גם את זה ויביא את זה בשיקול הראיות. ומה אתה עושה אז?

לכן צריך להיזהר גם מהוראות קטגוריות שלא מאפשרות להביא ממצא, ראיה לפעמים מוחצת לבית-המשפט, משום שיש לנו מגמה של בואו ונרתיע את המאזינים שלא כדין, שלא כדאי יהיה להם להאזין. אבל יש גם ערך של אמת וגילוי אמת בבית-המשפט, ועוד אמת שיכולה לעתים להוכיח חפות של נאשם.

לכן אנחנו חיפשנו את האיזונים הזהירים. פתחנו מבחינה מסוימת את הפתח, פתח צר עם פיקוח של היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטת המדינה או הפרקליט הצבאי הראשי, אישית. הם בוודאי שוקלים את זה בזהירות רבה, כאשר ידוע שגם עליהם יש פיקוח של בית-המשפט הגבוה לצדק.

כמו-כן הצענו לחייב פרסום שנתי של מספר האזנות הסתר שנעשו למטרת מניעת עבירות וגילוי עבריינים. התפיסה היא, כי זה חלק מחופש המידע הראוי במדינה דמוקרטית ויש לאפשר לאזרחים לקבל את התמונה הכוללת של היקף האזנות הסתר הנעשות במדינה.

סליחה, את זה כבר אמרתי קודם. אני הבאתי כבר את עניין דיני הראיות וחזרתי לעניין קודם, ואני מתנצל.

תיקון נוסף המוצע בכיוון של העדפת צורכי המלחמה בפשיעה הוא החלשת המוחלטות שבאיסור האזנה לבעלי החסינות המיוחדים לפי פקודת הראיות. כיום חל איסור מוחלט להאזין לבעלי מקצועות אלה: עורכי-דין, רופאים, פסיכולוגים, כוהני דת, מקצועות שאכן מצריכים דיסקרטיות מטיבם.

אני מעיד על עצמי, שבהיותי חבר בוועדת החוקה, חוק ומשפט, במשך שנים אני התנגדתי לפרוץ את החיסיון שיש לבעלי מקצוע אלה. כי אלה עומדים לרשותו של אדם ויש אפשרות להיעזר בהם, בכומר או באיש הדת, בעורך-הדין, ברופא או בפסיכולוג, אם האדם יודע שאותו בעל מקצוע מחויב לשמור על סודותיו. כל פרצה מחלישה את יכולתו להביא את הסיוע שהוא יכול לתת בהיותו בעל מקצוע.

אבל, עם זאת, אי-אפשר לעצום עיניים ולהתעלם מהמציאות. אנחנו ערים לתופעות, לצערי עצובות, אני שמח שהן בודדות, שבעלי מקצועות כאלה, מהם עורכי-דין או רופאים, עוברים עבירות חמורות. לצערי, היו דברים מעולם. נניח שעבירות אלה כרוכות בסחר בסמים, באספקת סמים, ואלה עבירות שלא קל להוכיח אותן. אבל אם יש מידע ויש יותר ממידע ומתחילה להיות כבר ראשית ראיה, ואפשר להביא לפני שופט במקרה כזה את הראיה הלפעמים מוחצת ולפעמים ראשיתית ואומרים: עכשיו זה מחייב בדיקה נוספת, תן לנו אפשרות להאזין. אנחנו לא רוצים שיאזינו לעורכי-דין ולא רוצים שיאזינו לרופאים בדרך כלל. אבל בפיקוח ובתנאים מסוימים יש לאפשר גם כאן חריגה בפיקוח, כפי שאמרתי, מתוך העדפת צורכי המלחמה בפשיעה, לפרוץ פתח קטן לבית-המשפט לאפשר האזנות מיוחדות במין.

על איסור גורף זה שהוטל על האזנה לבעלי המקצוע נמתחה ביקורת נוקבת בפסיקה; ראו מדינת ישראל נגד פלוני, פסקי-דין ל"ו, חלק ראשון, עמוד 614. בית-המשפט למעשה קרא למחוקק להתערב, שכן גם אם עורך-דין משמש כיועץ לביצוע עבירות ומשתתף בהן, הרי לא לכך נועד החיסיון המקצועי שלו, אין כל דרך מעשית היום לעלות על שיחות מסוג זה, שהחיסיון לא חל עליהן ולא נועד לחול עליהן.

מתוך עירנות לחשיבות העצומה של היוועצות חופשית בבעלי מקצועות אלה, במיוחד לרגישות הקיימת לגבי עורכי-דין שעשויים להיות יריביה של המשטרה בהליכים פליליים, אנו מציעים גם בעניין זה לפתוח רק פתח צר וזהיר, להגביל את שיקול הדעת של בית-המשפט, לקבל את הראיה רק במקרה של חשד שבעל המקצוע עצמו היה מעורב בעבירה, ורק לעבירות סמים או עבירות שיש בהן סכנה לפגיעה בביטחון המדינה, ורק באישור מראש של היועץ המשפטי לממשלה, או פרקליט המדינה, שניהם באופן אישי.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לא אלאה אתכם בפירוט כל אחד ואחד מהתיקונים הרבים שאנו מציעים בספרי החוק. ציינתי את העיקריים שבהם, הבאים בעיקרו של דבר להגביר את ההגנה על הפרטיות בסוד השיח בדרך של הבהרת ההגדרות ותחולתו של החוק על טכנולוגיות התקשורת המודרניות, החמרת הענישה, לרבות ענישה משמעתית על חוקרים פרטיים, הגבלת האפשרות להתיר האזנה בחקירת עבירות חמורות בלבד, וכן פרסום שנתי של מספר ההאזנות.

מאידך גיסא, פירטתי את הסעיפים שבהם צמצמנו במעט את המוחלטות של האיסורים שנקבעו בחוק המקורי על רשויות אכיפת החוק, וזאת בצורה מדודה ומוגבלת, על מנת לחמש את העוסקים במלחמה בפשיעה בכלים ההכרחיים להם.

עוד מצויות בתיקון הוראות שונות הנובעות מן התיקונים הנזכרים לעיל, ואני מעיר אותן טלגרפית.

הרחבתו המפורשת של החוק על תקשורת אלחוט הצריכה, למשל, הגנה על חובבי רדיו הפועלים ברשיון ועל נותני שירותים בתחום הבזק. מן ההרחבה הנזכרת עלה גם הצורך להסדיר במפורש את

ההאזנות על-ידי רשות ביטחון לצורך איתור ומניעה של דליפת מידע ביטחוני. מדובר בהאזנות בהיתר שיהיו מוגבלות בזמן. זה נושא רגיש מאוד, שלעתים רשויות ביטחון צריכות לנהל מעקב. לא מדובר פה במעקב על אזרחים, כמו במעקב על יחידות מיוחדות שלא ידלוף מהן מידע. הדברים האלה יוכלו להתברר רק בוועדות משנה, ואיני יכול לפרט יותר. אנחנו צריכים לראות שגם כוחות הביטחון שלנו לא יימצאו כעבריינים, אם אנחנו כממשלה שוכנענו שבנקודות מסוימות יש לאפשר להם כלים לעבודה.

ברוך חוק-היסוד, מוצע לעגן במפורש את סמכויות העזר הנדרשות לצורך ביצוע האזנת סתר. כן הצענו קריטריון לקביעה מה היא רשות הרבים לצורך חוק האזנת סתר, שבה ניתן להאזין באופן חוקי גם ללא הסכמה, במקום שאדם סביר יכול היה לצפות ששיחותיו יישמעו ללא הסכמתו. זה בבחינת רשות הרבים, שאפשר להאזין גם במכשיר ללא היתר.

עוד מוצע, שדיווח בדיעבד על היתרים שניתנו להאזנה יימסר ליועץ המשפטי לממשלה במקום לשרי המשפטים והמשטרה. זאת, על מנת למנוע כל לזות בכל הנוגע לחקירות שיש להן הקשרים פוליטיים. במקרה של האזנה דחופה מאפשר הדיווח הזה גם להורות על ביטול ההיתר שניתן על-ידי היועץ המשפטי לממשלה.

חגי מירום (העבודה):

אני לא כל כך בטוח גם בזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מכל מקום, לאחרונה חוינו חוויות שנערכו חקירות נגד גדולים, נגד טובים, נגד שרים, נגד בעלי כוח ושררה. ונשארה השאלה אם כאשר מדווחים על כך לשר אחר בממשלה, האם אין בכך חס וחלילה משום חשש שמא, חס וחלילה זה לא יקרה, אבל ששר יספר לקולגה שלו שהוא אולי חשוד שמאזינים לו או דברים מעין אלה.

לכן נראה היה שעדיף שהדיווחים, במקום להימסר לשרים הפוליטיים – כיום הדיווחים נמסרים כל שלושה חודשים לשר המשפטים, לי, ולשר המשטרה, ובדרך כלל כל שר אוהב להחזיק את הסמכויות, להגביר את הסמכויות – אני חשבתי שבעצם מבחינה פונקציונלית הדיווחים יינתנו ליועץ המשפטי לממשלה, שאמור להיות אדם מחוץ לקטגוריה הפוליטית ובעל סמכות להחליט בגורלות אנשים, וחזקה עליו שהוא שומר סוד וגם לא יתפתה, חס וחלילה, כפי שאני מאמין שגם השרים לא התפתו ולא עשו זאת מעולם, אבל גם לא להעמידם בצל של חשש שמא – להפקיד בידי היועץ המשפטי לממשלה את הסמכות לקבל את הדיווחים הללו.

לסיום, מוצע שתקנות לביצועו של חוק זה, שראש הממשלה ושר הביטחון מופקד עליו, יותקנו לאחר התייעצות עם שר המשפטים, שהוא השר המופקד על חוק הגנת הפרטיות והאמון על הבטחתן של זכויות היסוד ככל שניתן.

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, התיקון שאני מציע היום בפניכם הוא תיקון מקיף, שגובש ולובן ארוכות במשרד המשפטים, לאחר התייעצות עם כל הגורמים הממשלתיים הנוגעים בדבר. מדובר בנושאים סבוכים וגם רגישים התלויים אלה באלה, ולא בכדי התעכב הדיון עד היום, וזה למעשה התיקון הראשון בחוק מאז חקיקתו, כאמור, לפני 15 שנה.

אני מבקש כי תאפשרו לנו היום להעביר את החוק לדיון ולבדיקה מעמיקים בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר המשפטים.

חברי הכנסת, לפני שאנחנו עוברים לדיון בהצעת החוק, אני מבקשת את סליחתכם והתחשבותכם בי. אני יושבת פה כבר ארבע שעות ו-11 דקות, אני כבר מחליפה שני יושבי-ראש שהיו צריכים לבוא אחרי. חמש דקות הפסקה, ברשותכם, אם תאפשרו לי.

רון נחמן (הליכוד):

אבל אם אין יושב-ראש, אפשר לסגור את הדיון היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

חמש דקות הפסקה. אני מבטיחה לחזור – – –

קריאה:

אנחנו מבקשים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אני חוזרת, אני לא מפקירה את המשמרת, אבל גם לי יש צרכים אנושיים, ואני מבקשת להתחשב בי. תודה רבה.

רון נחמן (הליכוד):

עד איזו שעה ההפסקה?

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו יוצאים להפסקה.

(הישיבה נפסקה בשעה 22:11 ונתחדשה בשעה 22:20.)

היו"ר י' עזרן:

— — — אדוני השר, סליחה — — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

הצגתי את החוק, ועכשיו רשומים חברים לדיון.

היו"ר י' עזרן:

זה אולי נשמע קצת מגוחך, אבל פשוט היום הזה אני מטופל בשני ילדים קטנים במלון, הם נמצאים אתי, שני הילדים הצעירים שלי, בן ובת, טיפלנו בהם; להאכיל אותם, להשקות אותם, זה לקח קצת זמן, אני מצטער, והיום כבר הייתי פה, כידוע לאדוני.

אם כן, ראשון הדוברים בהצעת חוק האזנת סתר (תיקון), התשנ"ד–1994 – חבר הכנסת הרב יוסף בא-גד. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

העברנו קודם, אדוני, הצעת חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי-דין של גירושין), שזה הסעד לגרושות ולעגונות. הרגשתי כאן בחסרונו של אדוני באולם, וכולם בירכו על ההצעה הזאת שעברה פה-אחד לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י' עזרן:

לפני שעזבתי את הבית מאוד בירכתי והודיתי ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט מר דדי צוקר, ודומני שאמרתי לו – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

העברנו רק בקריאה ראשונה. לאדוני עוד תהיה זכות להצביע כאשר החוק יבוא לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט. אני מודה לו שהשאיר לי משהו בכל זאת. זה הישג אדיר.

הרשימה נעולה. שלוש דקות לכל נואם. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, גם הפעם אתמוך בהצעת חוק האזנת סתר – – –

דוד צוקר (מרצ):

יכול להיות שהנימוקים שלך יקלקלו, אז אולי – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

מייד נראה. אתה תשמע את הנימוקים עכשיו, תאמין לי, תהיה בעירנות מלאה.

היו"ר י' עזרן:

הוא מתכוון, הרב בא-גד, כבוד אלוהים הסתר דבר.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה מה שאני רוצה לומר.

עבור חבר הכנסת דדי צוקר, ראשית אני מציע לקרוא לזה: חוק עין רואה, אופן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים. צריך לתקן לחוקים שלנו צורה יהודית. אם יש ביטוי כל כך יפה כאן, למה לא נקרא בזה?

דבר שני, רציתי לשאול את השר: מה לגבי צילומי סתר? לא ראיתי פה התייחסות. האם אתם מכינים חוק חדש לצילומי סתר, או אפשר לכלול את צילומי הסתר, כפי שאני מציע: "כל האמור לגבי האזנה יחול גם על צילום סתר".

מיכאל איתן (הליכוד):

למה רק על צילום? גם על הסתכלות.

חגי מירום (העבודה):

מה עם הצצה?

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה יודע היטב את ההבדל ביניהם.

קריאה:

זה כראיה.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה כראיה, בהחלט. דבר נוסף: העונשים, תסלחו לי על הביטוי, ש"מרבצים" כאן – "בסעיף קטן (ב), במקום 'שלוש שנים' יבוא 'חמש שנים'". כבוד השר, שאלתי אתמול שרים אחרים: מישו מאתנו ישב פעם שעה או יום בבית-סוהר, הרגיש את התענוג? הוא יודע אילו הרהורי תשובה יש אחרי שעה אחת של ישיבה? מי שלא פוחד לשבת שנה לא יועילו לו גם חמש שנים. אני מציע, לא אינפלציה של שנים. פה יש עוד חמש שנים ועוד חמש שנים. אני בכל מקום מציע לצמצם את זה.

היו"ר י' עזרן:

כבודו הרי יודע שהשופטים שלנו רחמנים בני רחמנים. מעולם לא נתנו את המקסימום שבחוק.

יוסף בא-גד (מולדת):

ועדיין אני מכיר רבים, חטאו, פשעו, עיוותו, אבל אחרי שהם יושבים חודש בבית-סוהר אפשר כבר לשחרר אותם, למדו. אני מדבר רק אם זה מקרה ראשון. אינני מדבר על כאלה שמזידים בקביעות.

בסעיף 7, וכאן זה מדאיג אותי מאוד, אני קצת חושש מלתת לממשלה את החופש בהאזנות. סעיף 7(ב) אומר: "נתן המפקח הכללי של המשטרה היתר לפי סעיף זה, יודיע על כך בכתב מייד ליועץ המשפטי לממשלה". מה זה "יודיע"? אני מבקש להוסיף: "וללא אישור בכתב לא תבוצע האזנת הסתר". לא מספיק להודיע, אני רוצה גם פידבק. עד שהדואר יגיע, בינתיים כבר היתה האזנה. אף שהיועץ המשפטי רשאי לבטל את ההיתר, אני מבקש פידבק.

דבר אחרון, אני רוצה לספר לכם, רבותי חברי הכנסת, סיפור מעניין. אנחנו, בישיבת "נחלים", היינו בין אלה שהוחתמו על הערבויות ועל הרכישות של בנק צפון-אמריקה, על-ידי זיוף. ידענו שאם אנחנו מאזינים האזנת סתר לאדם מסוים, יש לנו כל התשובה. הלכנו לרב הגאון ר' חיים גריינמן ואמרנו: אנחנו רוצים ייעוץ אם מותר להאזין לאותו אדם, וזה יוכיח שמישהו חתם בשמנו. אמר לנו ר' חיים גריינמן את הפסוק – ואני רוצה שהפסוק הזה ייכנס לחוק, אני לא יודע איך מכניסים לחוק – שמופיע במשלי פרק ג', פסוק כ"ט: "אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך". הוא לא מאמין שאתה תבוא להאזין לו, אסור לך לעשות את זה. אני רוצה לומר לכם, הוא אמר לנו: אל תעשו את זה, אף שאתם בטוחים שבזה תיפטרו, ואני אומר לכם, שאתם תצאו מהעניין. וכך הווה. בלי להאזין בסתר יצאו מהעניין לפני שנכנסו והוכרה חפותנו. אני מציע לכלול איכשהו את המשפט הזה, כדי שאדם יבין את ההיבט המוסרי של "מאי דעלך סני לחברך לא תעביד". תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת. חבר הכנסת יורם לס – איננו נוכח. חבר הכנסת חגי מירום. שלוש דקות, כדי שלא נחטא בדברת יתר. אנחנו עוסקים כעת בכל מה שהוא מיותר.

חגי מירום (העבודה):

נסה. אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אדוני השר, ראשית אני רוצה לברך מאוד על החקיקה הזו. זה הפך בלתי נסבל בזמן האחרון, ובמיוחד כאשר אנחנו עברנו למכשירים מאוד מתוחכמים שמעבירים מסרים – באמצעות פקסימיליה, באמצעות המחשב, המודם, באמצעות הפלאפון ומכשירים אחרים – הם הפכו לפרוצים, מפני שהם לא היו בעצם שיחת טלפון או משהו מעין זה. אני חושב שהניסיון הזה – – –

אדוני היושב-ראש, שלוש דקות, אבל תראה מה נעשה אצלך פה.

היו"ר י' עזרן:

נכון. חברי הכנסת, אני אחזור אולי על אותו פתגם: אנחנו כעת חוטאים בדברת יתר.

רון נחמן (הליכוד):

מאזינים.

היו"ר י' עזרן:

לא מאזינים.

חגי מירום (העבודה):

אני בהחלט מברך על המגמה הזו. עם זאת, אני מוכרח לומר, אדוני השר, שהמונח "האזנת סתר" שמופיע פה כ"האזנה ללא הסכמת אף אחד מבעלי השיחה", עדיין נראה לי טעון בדיקה.

מה משמעות העניין הזה של "האזנה ללא הסכמת אף אחד מבעלי השיחה"? האם הדבר רצוי ואפשרי כאשר האחד יודע שיש האזנה והשני אינו יודע שיש האזנה כזו?

היו"ר י' עזרן:

זו הכוונה של החוק.

חגי מירום (העבודה):

אינני יודע, ואני מבקש לבחון את השאלה הזו, מה משמעות המונח "האזנה ללא הסכמת אף אחד", מפני שלעתים נראה לי שהאזנת סתר שנעשית כאשר אחד מסכים והשני אינו יודע היא בלתי רצויה, או שמא אני טועה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, האם לא נכון יותר "הקלטת סתר"?

חגי מירום (העבודה):

ההגדרה של "האזנה ללא הסכמת אף אחד מבעלי השיחה" – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת חגי מירום, יש לי שאלה. אם אני מדבר אליך, מותר לך לרשום את הדברים, להקליט אותם, להכניס אותם בראש? כשאני מדבר אליך אני לוקח אחריות שמסרתי לך את הדברים.

חגי מירום (העבודה):

זה נכון, אבל אני מבקש ממך, חבר הכנסת איתן, להתייחס למצב שבו אתה מדבר אתי ואתה מסכים עם מישהו שיצותת לנו, ואני אינני יודע על כך. מה במצב הזה? יש פה האזנת סתר או לא?

מיכאל איתן (הליכוד):

אין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ההנחה היא, שאם אחד מבעלי השיחה יודע ומסכים, אפילו מקליט ביודעין את השני, שלא מעלה על דעתו שהראשון שהוא משוחח אתו מקליט אותו, זו איננה האזנת סתר אסורה. כי ההנחה היא, שכמו שאדם יכול לזכור תוכנה של שיחה ולדווח עליה, הוא יכול להיעזר במכשיר טכני של הקלטה.

אבל אם מישהו שלישי פולש לשיחתם, מבחינת החוק הוא מאזין בסתר והאזנה זאת – – –

היו"ר י' עזרן:

אפילו כשזה ביודעין של צד אחד?

שר המשפטים ד' ליבאי:

יודעין לא מספיק. צריכה להיות הסכמה – – –

היו"ר י' עזרן:

הסכמה, הכוונה. אחד המשוחחים ביקש – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם אחד מסכים, אין זאת האזנת סתר כהגדרתה בחוק.

חגי מירום (העבודה):

אינני יודע, ואני רוצה לעיין בעניין הזה במהלך ההכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

זה לא מחידושי החוק – – –

חגי מירום (העבודה):

אני יודע, זה החוק הישן; אבל החוק, במקורו, יש כמה עניינים די מהותיים שאתם מציעים לשנות אותם בחוק, במקורו.

אני רוצה להעיר שתיים-שלוש הערות למהות. אינני בטוח, אדוני השר, שדיווח ליועץ המשפטי לממשלה טוב מדיווח לשר המשפטים, ואני אומר את זה באמת מתוך התבוננות במערכת כולה. אם אני צריך לומר לעצמי או לבחון לעצמי מי היו שרי המשפטים במדינת ישראל, אני חושב שהייתי סומך עליהם, ואני לא רוצה להגיד יותר ממה שאני אומר כאן. שר המשפטים, בהיותו שר שמופקד על הצדק, נראה לי בנסיבות העניין מתאים הרבה יותר לקבלת דיווח מאשר כל גורם אחר, ואני מציע שגם בעניין זה עוד נשקול בטרם אנחנו קובעים נורמה, שאינני בטוח שהיא נורמה רצויה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מי יקבל? שר המשפטים?

חגי מירום (העבודה):

כן. המחשבה היתה שהיועץ המשפטי לממשלה נוטה פחות, כביכול בלתי תלוי פוליטית, לעומת שר המשפטים; אינני בטוח שהפרזומפציה הזאת מוכיחה את עצמה, ולפי דעתי דיווח לשר המשפטים טוב יותר מאשר דיווח ליועץ המשפטי לממשלה. אני מציע לשקול את זה.

הערה אחרונה. שימוש בהאזנת סתר בלתי חוקית הוא נורמה שלעתיים, במאזן, מעדיפים אותה, ובכל זאת די מוצאת חן בעיני השיטה האמריקנית המסרבת לעשות שימוש בהאזנת סתר בלתי חוקית. אני מרשה לעצמי לבקש לשקול את העניין הזה כאשר נדון בו בוועדת החוקה, חוק ומשפט, כי יש משהו מאוד בסיסי בנורמה שלפיה דבר בלתי חוקי לא עושים בו שימוש – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, חבר הכנסת, כאן מופיע שזה קביל בבית-המשפט?

חגי מירום (העבודה):

לא, לא עניין קבילות.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, לא האזנת סתר – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

למניעת פשע ולחקירתו.

חגי מירום (העבודה):

בדיוק. למניעת פשע ולחקירתו יש הרשאה לעשות שימוש בהאזנת סתר שנעשתה באופן בלתי חוקי.

אני אומר שעומדות כאן שתי נורמות כבדות מאוד זו מול זו, ונדמה לי שעוד נצטרך לחשוב על העניין הזה. תודה רבה, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. הערות קצרות ולעניין. תודה. ובכן, חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת אלי גולדשמידט. חבר הכנסת רענן כהן. אתה יודע מה? אני אקרא כמה שמות, ואחר כך אתה.

רענן כהן (העבודה):

בסדר.

היו"ר י' עזרני:

סליחה, טעיתי, אני מצטער, פשוט החלפתי את הרשימות. אם כן, חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. כעת חבר הכנסת רענן כהן. אחרי חבר הכנסת רענן כהן – חבר הכנסת רון נחמן.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, אני הייתי בין אלה שבהמולה הגדולה גם נכנסו לאותה רשימה גדולה שסביבה היה מה שאנחנו קוראים: האזנת סתר. לא חקרתי את הסיבות, אבל מייד הגשתי איזו הצעת חוק האזנת סתר, ואני לא מבין, ואני רוצה לדבר אל שר המשפטים – אולי הממשלה חושבת כי רק אותם חוקים שהיא מגישה, אלה החוקים הטובים ביותר. אדוני השר דוד ליבאי, אתה מתקרב יותר מדי למרצ, וזה לא מוצא חן בעיני.

שר המשפטים ד' ליבאי:

סליחה, אדוני?

רענן כהן (העבודה):

אתה מתקרב יותר מדי למרצ, וזה לא מוצא חן בעיני.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הם שואלים אותי, ואני מתבקש להשיב, אבל אני שומע את אדוני.

דוד צוקר (מרצ):

האמת, התווכחנו על מה שאמרת עכשיו. דיברנו על זה.

רענן כהן (העבודה):

בסדר.

היו"ר י' עזרן:

למה כל הזמן מרצ צריכה להצטדק?

חיים אורון (מרצ):

מה פתאום? – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, דיברתי עם חבר הכנסת, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. אדוני אף פעם לא מסביר; אין צורך להסביר.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לומר, שלא כל החוכמה בידי הממשלה, ולא כל הצעת חוק של הממשלה תמיד מביאה את הישועה הגדולה ביותר. יש גם הצעות חוק פרטיות, אפשר לשלב בין החקיקה הפרטית ובין החקיקה הממשלתית, והשילוב ביניהן תמיד מביא תוצאה טובה יותר.

אני מבקש ממי שעומד בראש הוועדה לקחת את העניין הזה, אני יודע שאתה עושה מעל ומעבר את השילוב הזה, אבל חשוב מאוד שגם הממשלה תבין שחשוב לתת אפשרויות גם לחברי הכנסת.

מה הצעתי? אנחנו נמצאים בעידן של טכנולוגיה, והיכולת להגיע להאזנת סתר בכלים העומדים היום לרשות האזרח ולרשות החברה רבה משהיתה בעבר. אנחנו עומדים במצב שהכול פרוץ, הכול יכולים לדעת מה קורה; גם בפלאפון, כאשר אנחנו מדברים, כל השיחות כמעט שהאיש השני או האדם השלישי יכול להגיע אליהן בלי להגיע לבתי-משפט ולקבל – – –

היו"ר י' עזרן:

מגיעה לך עוד דקה.

רענן כהן (העבודה):

כדי שנוכל להגיע לאמת ולאלה שבאמת עוקבים או שולחים לבצע האזנות סתר שלא על-פי חוק, אמרתי שכל מי שיגלה את שולחו צפוי לעונש מאסר עד שלוש שנים. אלה שלא יגלו את שולחם צפויים לעונשי מאסר עד שבע שנים. נדמה לי שבכך עשיתי מה שנקרא עד מדינה, כדי לאתר את הנגע הרע הזה ולהגיע למצב שאנחנו נוכל להתמודד עם השאלה הקשה הזאת.

דבר שני. היום האישור נמצא בסמכות בתי-המשפט. נדמה לי שניסיתי לשאול, לפני הדברים שלי, כמה בתי-משפט אישרו? נדמה לי שאף אחד לא יכול לתת מספר ברור כמה בתי-משפט – – –

דוד צוקר (מרצ):

דוח מבקר המדינה פעמיים – – –

רענן כהן (העבודה):

אני יודע, בדוח 41.

דוד צוקר (מרצ):

מספר ההאזנות לא בתחום הביטחוני – למשטרה בישראל פי ארבעה באופן מוחלט לעומת בריטניה שיש בה – – – פי עשרה מאשר בישראל – – –

דן תיכון (הליכוד):

– – –

רענן כהן (העבודה):

הנתון הזה חשוב מאוד. תודה לחבר הכנסת דוד צוקר על האינפורמציה. תראו מה קורה בחברה שלנו בנתונים ובכמות שבתי-המשפט מרשים. לכן אני רוצה לפנות אל שר המשפטים ולומר לו, שיתכן מאוד שאנחנו צריכים לעשות רביזיה בשאלה הזאת ולהעביר את סמכות מתן האישור לביצוע האזנות סתר לגורם אחר, אולי לשר המשפטים, שהוא גם מחויב בפני הציבור, גם יכול לאשר, ובמוקד

אחד מקבל את כל הנתונים, אותו מוקד גם מאשר, כך יש לנו תמונה כללית על מה שקורה בתחום האזנות הסתר. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

חן-חן. חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת דוד מנע. חבר הכנסת עוזי לנדאו. חברת הכנסת ענת מאור. חבר הכנסת פני בדש. חבר הכנסת אלי גולדשמידט. חבר הכנסת סאלח טריף. חבר הכנסת אברהם פורז. חבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת אסעד אסעד. בבקשה, חבר הכנסת רון נחמן.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – –

היו"ר י' עזרן:

אחריו – חבר הכנסת חיים אורן.

רון נחמן (הליכוד):

– – בהצעת החוק המובאת לפנינו יש סעיפים אשר ניתן לקבלם, ויש סעיפים אחרים אשר מחייבים תיקון ובדיקה מחודשת.

הנושא של האזנות סתר הפך להיות מכת מדינה, והיינו עדים לרעש ולצלצולים שהיו בעקבות אותה פרשייה של האזנות בעיתונים הגדולים. בינתיים אנחנו קוראים את העיתונים ולא רואים תוצאות של אותן חקירות, מה קורה שם, מי אשם, מי לא אשם, מי נחשד ומי איננו נחשד.

אני יכול לומר, אדוני השר, שבנושא האזנות הסתר יש צורך להתמודד עם המכה הזאת, כי אולי נפרצה כל גדר, אבל מעבר לכך יש בעיה בנושא העונש, ובמצבים שאזרחי ישראל נתונים להם היום.

לפני כשעה דנו בחוק הנוגע לסרבני גט, אותם סרבנים אשר מטילים טרור על בני המשפחה ומסרבים לסייע לבני המשפחה שלהם. החוק לא כל כך קיצוני, לא כל כך מחמיר. יש אלימות, יש מכות, באים ומתלוננים במשטרה, פותחים תיקים – שום דבר לא קורה. אומרים: זה סכסוך בין בני משפחה.

כאשר אותם אנשים מבצעים מעקבים, מבצעים פעילויות של בילוש אחרי בני המשפחה שלהם, אין בכך כדי להרתיע. על-פי הצעת החוק הזאת, העונש על בילוש והאזנות שלא כדין יהיה חמור יותר מאשר כלפי בני משפחה שהרימו יד ופגעו בבני משפחותיהם.

עלול להיות מצב בלתי סביר לחלוטין, שבו על האזנה בלתי חוקית – מי שמפר את החוק מקבל עונש מסוים; ולעומת זה, מי שפוגע פגיעה גופנית מהותית, או ברכוש, בבן המשפחה, בבן הזוג שלגביו הוא הלך לבצע חקירות, יעמוד בסיטואציה מוזרה לגמרי, שבה המשטרה לא מטפלת ולא מענישה. כלומר, חוסר האיזון בין חוקים שונים ובין עבירות פליליות בחוקים שונים יכול לגרום לשיבוש מערכות משפטיות שונות.

היו"ר י' עזרן:

זמנך תם.

רון נחמן (הליכוד):

אני חושב שיש להעביר את החוק בקריאה ראשונה. אדוני היושב-ראש, אני רואה שעומדים 120 חברי כנסת כאן בתור כדי לנאום כרגע. לכולם כבר אין כפל תפקידים והם יושבים היום כאן בכנסת.

היו"ר י' עזרן:

ומאזינים לך, אדוני.

רון נחמן (הליכוד):

עומדים בתור ומתים להשתתף ולהביע את דעתם בדברים החשובים האלה. משום שהאולם מפוצץ מחברי כנסת אני אפנה את הדוכן בעוד חצי שנייה.

אדוני השר, אני רוצה לומר לכבודו שיש צורך להעביר את החוק בקריאה ראשונה. יש הרבה סעיפים, בעיקר לחומרה ולקולת העונש, שצריך לטפל בהם. יש לבחון את החוק הזה בהשוואה לחוקים אחרים מבחינת העונשים. אני חושב שבועדה תיעשה עבודה שתביא לידי האיזונים האלה. אדוני היושב-ראש, אני יכול לסיים?

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד, חן-חן על העזרה שלך.

חבר הכנסת חיים אורון מוותר. חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תרשה לי להעיר לך הערה אישית. מעולם לא נוהלה ישיבה על-ידי יושב-ראש ללא ז'קט.

היו"ר י' עזרן:

כן?

רון נחמן (הליכוד):

יש תקדים, הפסיקו את המיזוג.

דן תיכון (הליכוד):

אספר לך סיפור. קיבלתי מכתב אישי ממי שהיה נשיא המדינה, שהעיר לי שלא יעלה על הדעת שאנהל את הישיבות ללא עניבה. למחרת מצאתי עשר עניבות כאן במקום הזה.

היו"ר י' עזרן:

אולי אמצא גם אני כמה ז'קטים בבית. תודה.

בשעה כזו?

דן תיכון (הליכוד):

אפילו בשעה כזו.

היו"ר י' עזרן:

אני חושב שכדאי להציע עוד הצעה אחרת, ברשותך האדיבה. כל חבר כנסת שיישאר אחרי השעה 22:00 יהיה זכאי כל חצי שעה לאספרסו חינם. תודה.

דן תיכון (הליכוד):

יש מסורת בבית הזה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אתמוך בהצעת החוק הזאת בקשר להאזנות הסתר. אני רק מצרה על כך שהתקשורת מנציחה לנו את סדר-יומנו הציבורי. אני מצטערת שהחוק לא עלה קודם לכן והיינו צריכים להיתפס להאזנות למיניהן של אנשים מפורסמים. הממשלה רודפת אחרי מבצעי האזנות הסתר אחרי שכבר עשו את מלאכתם כיאות. רק אחרי שהעניין התפרסם בכותרות ענק, אנחנו מוצאים את עצמנו כאן עם הצעת חוק. בעצם אנחנו היינו צריכים להיות אלה שמנציחים את סדר-היום הציבורי. אנחנו היינו צריכים לשבת על המדוכה, לרבות ממשלת ישראל.

היו"ר י' עזרן:

לידיעתך, עיבוד החוק הזה והצעתו – הרבה לפני שהתפוצצה הפרשה הזאת.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מתי התחילו לעבוד על החוק הזה?

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לפני שנה, שנה וחצי. צריך להבין שהנושא הזה הוא בתחום כל כך רגיש, שקשור גם בביטחון המדינה. ועד שיושבים כל הגורמים הרלבנטיים חולף זמן. זו עבודת צוותים בין-משרדית במשך חודשים רבים. 15 שנה או יותר לא תיקנו את החוק. דלית דרור ממונה על הנושא הזה במשרד המשפטים. בנאמנות היא אספה הערה אחרי הערה עד שהגיעה לגיבושו של החוק ולהגשתו לממונה על החוק שהוא ראש הממשלה.

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת התכוונה שהיה זרז. הפרשה הזאת היתה זרז.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני בהחלט מברכת את עורכת-הדין דלית דרור על העבודה המסורה שהיא עושה. אני פוגשת אותה גם בוועדת הפנים. אין לי שום תלונות על המשרדים, בוודאי לא על עובדי המשרדים, אבל עובדה היא שכל הגורמים, שבדרך כלל יוצאים איש איש לדרכו, מצאו דרכם לשבת יחד על מנת לזרז את הצעת החוק הזאת. אנחנו מבינים שקיימת כאן רגישות. אני מקווה שתימצא הדרך להתגבר על מכשלות.

אין ספק שהחוק בא בעתו. אחת הזכויות הבסיסיות שצריכה להיות לכל אחד ואחד מאתנו זו הזכות שכאשר אתה מדבר עם מישהו – – –

היו"ר י' עזרן:

אולי אפשר שם?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אי-אפשר, הנה ראש העיר ירושלים.

היו"ר י' עזרן:

אדוני ראש העיר, היום רצו להעביר חוק שאי-אפשר לתאם בין עבודת ראש עיר לעבודת חבר כנסת. תראו, ראש עיריית ירושלים רבתי נמצא בשעה כזאת בכנסת, ועוד הפעם יגידו שלא מקדישים מספיק זמן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

נעמי בלומנטל (הליכוד):

חבר הכנסת אהוד אולמרט, ראש עיריית ירושלים, נמצא כאן בכנסת. זאת לא הטריטוריה שלו.

היו"ר י' עזרן:

היום דנו בזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה הוא אשם שאנחנו הולכים כל יום בשעה עשר וחצי בלילה?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

היום דנו על כבישי הגישה לירושלים ועל המצוקה הקיימת משום שלא סוללים מספיק כבישים. אני רואה שלפחות בתוך העיר בשעות כאלה הניידות היא בסדר.

באמצעי התקשורת האלקטרוניים המצויים ברשותנו – מאוד לא נוח לחשוב כל הזמן שמישהו עשוי להאזין לנו. יש לברך על הצעת החוק, עם כל התיקונים שצריכים עדיין להיעשות. תודה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, יש דבר מאוד מוזר שחוזר על עצמו: בכל פעם שאנחנו מחוקקים חוקים טובים, יעילים, לשמור על האזרח, לשמור על הסדר הציבורי, לשמור על זכויות האזרח, מייד אנחנו נזקקים גם למתן היתרים ליוצאים מן הכלל.

בסופו של דבר, למה מובילה התופעה הזאת? היא מובילה בסך הכול לכך שנכון, שומרים על הזכויות של הפרט. אבל לשלטון יש הפריבילגיה ולשלטון יש הכוח לעשות את מה שאסור לכלל האזרחים לעשות. הכול, כמובן, בשם השמירה על זכויות הפרט. אולי אני קצת מגזים. אבל, אדוני השר, הייתי מודה לך מאוד אם בדברי התשובה שלך תוכל לתת לנו קצת מושג, קצת אינפורמציה, על כמות האזנות הסתר שעושים במדינת ישראל לעומת מדינות אחרות בעולם.

אני לא זוכר את הנתונים המדויקים, אבל למיטב זיכרוני שיעור האזנות הסתר בישראל הוא גבוה, מעל ומעבר למה שמקובל במדינות אחרות, דמוקרטיה מערבית, בעולם. לזה אני מתכוון – בהפחתת אותן האזנות סתר הנובעות מהמצב הביטחוני הייחודי שבו נמצאת מדינת ישראל.

הנקודה השנייה שאותה רציתי להעלות – ועכשיו הייתי מבקש מאדוני השר, אם אפשר, את תשומת לבו – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רושם את דברי אדוני כל הזמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

עד עכשיו לא היה אכפת לי. אבל עכשיו הייתי רוצה את תשומת לבך.

הצעת החוק מדברת על ההתנגשות החשובה ואולי הבלתי נמנעת בין הצורך להביא לחריצת דין אמת לבין הצורך לשמור על אותו עקרון הפרטיות כאשר קיימת התנגשות במלוא משמעותה, כשבית-המשפט, על מנת לשרת את האמת ואת הצדק, צריך להשתמש בראיה שהתקבלה באורח בלתי חוקי, והשאלה היא מה גובר על מה. החוק כאן קובע איזה מין נוסחה שהייתי קורא לה, אולי על משקל הגנת הצורך, נוסחת הצורך. והוא אומר: בית-המשפט יהיה רשאי להשתמש בראיה כאשר הצורך לקבל את הדברים כראיה לשם גילוי אמת ועשיית הצדק עדיף מהצורך שלא לקבלה, כדי למנוע את הפגיעה בזכויות הפרט.

אני מציע לשר, ואולי אבקש את התייחסותו למחשבה, לרעיון ראשוני, אבל הייתי בהחלט רוצה את תגובתו על ההצעה הבאה: האם ניתן לאבחן בשימוש בראיה שהושגה על-ידי האזנת סתר כנשק הגנה לעומת נשק התקפה? למה אני מתכוון? מה אני רואה בעיני רוחי? – נניח לרגע אחד שנאשם שמואשם על-ידי המנגנון של התביעה ומערכת אכיפת החוק יכול להוכיח את צדקתו ולהיחלץ מבית-הסוהר, והוא מביא כנשק הגנה ראיה שאולי הושגה באורח בלתי תקין, כי היא הושגה בהאזנת סתר. הרי ברור שאת מי שביצע את האזנת הסתר יעמידו לדין בכל מקרה, והוא יבוא על עונשו. אבל נותנים כאן זכות לאדם, שעל-ידי זה יכול להינצל מעונש, מפסק-דין ומגזר-דין שעלולים להיות לחובתו.

אני מייד מסיים. תבוא ותאמר – – –

היו"ר י' עזרן:

לא, אדוני. אני דווקא מתעניין, כי היסוד הזה קיים באתיקה המשפטית היהודית.

מיכאל איתן (הליכוד):

תבוא ותאמר: מדוע לא סימטריה? מדוע לא להגן על החברה ולהרשיע אדם רשע?

היו"ר י' עזרן:

לא, זו לא שאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אומר: אין כאן סימטריה. מדוע? – כי כאשר בא מנגנון אכיפת החוק, השלטון, עם הכוח שלו, עם היכולת שלו, וממול עומד האזרח, והוא עלול להיות מורשע בדין, אני מעדיף שאנחנו כולנו כחברה נסבול מכך שרשע אחד, או אפילו עשרה רשעים, יזכו במשפט בגין ההגנה שניתנה להם, שאי-אפשר להביא ראיות כאלה כנגדם, ובלבד שזכאי אחד בסופו של דבר לא ילך לרצות עונש שהוא לא צריך לרצותו. בסופו של דבר אנחנו יודעים, שגם ההזדמנות להשתמש בראיה של האזנת סתר שלא הושגה כדין בידיו של היחיד המתגונן היא נדירה לעומת היכולת של מנגנון השלטון להשתמש בראיות כאלה כנגד אחרים שהוא רוצה להביא אותם לדין.

היו"ר י' עזרן:

תודה. מזכין, מזכין בדיעבד ולא מרשיעין מלכתחילה.

מיכאל איתן (הליכוד):

תודה רבה על עזרתך.

היו"ר י' עזרן:

זה היסוד. אמרת יסוד חשוב שנראה לי.

ובכן, אנחנו ממשיכים ברשימה. חבר הכנסת אברהם הירשזון. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. חבר הכנסת אפרים גור. חבר הכנסת בנימין טמקין. חבר הכנסת רפאל אלול. חבר הכנסת אברהם רביץ. חבר הכנסת דן מרידור. חבר הכנסת חנן פורת.

מיכאל איתן (הליכוד):

רגע, רגע, דן מרידור היה כאן.

היו"ר י' עזרן:

בסדר, אקרא לו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה "רגע, רגע"?

היו"ר י' עזרן:

סליחה, מגיע לו. תשאלו אותי, רבותי. אני עושה כאן איזו קריאה קצת בזיגזגים. אני מבקש, מגיע לו. יש דיסלקציה כשאני קורא את הרשימה. יש לי רשימה דיסלקטית.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מעוניין לשמוע את חבר הכנסת מרידור.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אליעזר זנדברג. אדוני, אתה בתור.

מיכאל איתן (הליכוד):

הנה, חבר הכנסת מרידור הגיע.

היו"ר י' עזרן:

הבאתי זאת בחשבון. קודם כול, אני מנטרל את אלה שלא נמצאים כאן.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, הצעת החוק שמובאת בפנינו היא, לדעתי, הצעה שיש בה גם מקל וגם גזר. הגזר מבחינתי הוא ההרחבה, הרחבה חיונית וחשובה, אשר תגרום לכך שגם שיחות במכשיר פלאפון, במכשיר קשר, גם האזנת סתר לפקסימיליה וכדומה, כולן תהיינה בגדר האזנת סתר אסורה. וזה הגזר. אבל המקל מגיע בהמשך, בכל אותם סעיפים אשר מרחיבים והייתי אומר אולי אפילו יעודדו ומעודדים גורמים שונים לבצע האזנות סתר.

ראשית כול, מספר האנשים שיכולים לאשר את האזנת הסתר, שיהיו מעורבים בכל ההליך הקודם, מוגדל. לדוגמה, במקום נשיא תורן של בית-משפט מחוזי – סגן נשיא וכדומה. אבל מעבר לכך, אני רוצה לייחד את הדברים שלי לשתי נקודות שבעיני הן החשובות ביותר. נקודה אחת נוגעת לתיקון שמוצע בסעיף 11 להצעת החוק, דהיינו, תיקון סעיף 13 לחוק, אשר לדעתי עלול ליצור פיתוי לבית-משפט וגם פיתוי לחוקרים לבצע האזנות סתר.

ובמה דברים אמורים? – למעשה הסעיף הזה משנה את ההלכה שהיתה מקובלת עד היום בדבר פירות העץ המורעל, שאומרת: האזנת סתר פסולה, נקודה. אי-אפשר להשתמש בזה, זה דבר טמא. באה הצעת החוק ואומרת: החל מהיום בית-המשפט כן יוכל להשתמש בה. אומנם הוא יוכל להשתמש בהאזנת הסתר במקרים שבהם הוא שוכנע מטעמים מיוחדים שבנסיבות העניין צריך לקבל את הדברים כראיה לשם גילוי אמת וצדק. אבל בית-המשפט יוכל להשתמש בזה. ברגע שפתחנו את הפתח, למן אותו רגע אינני יודע עד היכן נגיע – לא מבחינת בית-המשפט – ועד היכן יורחבו הסמכות הזאת והיכולת שלו להשתמש באותן ראיות. ובכך למעשה אני חושב שאנחנו חותרים תחת עצם קיומו של החוק. אבל יותר מזה, אינני יודע עד היכן נגיע מבחינת החוקרים אשר יתפתו לעשות את האזנות הסתר, אם הם יודעים שיש סיכוי שבית-המשפט בסופו של דבר יקבל את הדברים שהושגו בהאזנת סתר. ואם מול הפיתוי הזה אין סנקציה כלפי חוקרים, כלפי אנשים שהם אנשי רשות אשר בוחרים לבצע האזנת סתר פסולה, אני חושש מאוד שאנחנו הולכים אחורה מבחינת חירויות הפרט, במובן של פגיעה בזכות הפרט.

אשר על כן, אני סבור שאין זה ראוי לקבל את הצעת החוק הזאת כפי שהיא מובאת. טוב היה עושה שר המשפטים אילו היה מביא בפנינו שתי הצעות חוק נפרדות, האחת שעניינה הרחבת הגדרת האזנות הסתר על פלאפונים ומכשירים שונים, דבר שאני חושב שהיה זוכה לתמיכה מרבית ללא כל בעיה; והאחרת, הצעת חוק אשר עוסקת בתיקונים אשר הם מהווים בעיה מבחינת ההגנה על חירויות הפרט, מבחינת שינוי המצב הקיים היום.

אני עצמי לא אוכל לתמוך בגלל אותם חששות אשר הבעתי אותם כאן לגבי הפגיעה בזכויותיו של הפרט והפיתוי לחוקרים שונים לבצע האזנות סתר ועל-ידי כך לפגוע בחוק המהותי, כשהם יודעים שהם יצאו למעשה כמעט ללא פגע או עם פגע קטן. אבל הסיכוי שבית-המשפט יעשה שימוש בהאזנת הסתר הוא בבחינת פיתוי.

עוד הערה אחת אחרונה ובכך אסיים. לגבי סעיף 8 לחוק, שינוי הגדרה של רשות הרבים. הגדרת רשות הרבים המוצעת היא "מקום שאדם סביר יכול היה לצפות ששיחותיו יישמעו ללא הסכמתו". אני חושב שהסיטואציות הרבות שיכולות להתעורר בגדר התחום האפור הן כה רבות, שהייתי מבקש משר המשפטים לשקול – אולי זה צריך להיות במהלך הדיון עם הוועדה – כדאיותה של הגדרה מצומצמת יותר, והייתי אומר גם בהירה וברורה יותר, שכן מקום שאדם סביר יכול היה לצפות ששיחותיו יישמעו ללא הסכמתו, אינני משוכנע אם זה כולל מקרים כמו חוף ים, מקום שבו אין אדם,

אינני משוכנע אם זה כולל מקום שבו לכאורה, בסיטואציה הקיימת באותו רגע, אדם סביר משוכנע ששיחותיו יישמעו ללא הסכמתו וכדומה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך. חברת הכנסת לימור לבנת – איננה. חבר הכנסת האשם מחאמיד. אחריו – חבר הכנסת יעקב שפי.

אני מבקש את סליחתכם, חברי הכנסת, שאני יושב פעם ראשונה בניגוד למקובל, בלי מעיל ובלי עניבה. פשוט החלפתי לכמה דקות את ידידנו חבר הכנסת עזרן.

האשם מחאמיד (חד"ש):

חבר הכנסת דן תיכון, זה מקובל עליך?

דן תיכון (הליכוד):

אדוני שובר מסורת. כיושב-ראש לשעבר זה אסור.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה נכון, אבל השעה מאוחרת. חבר הכנסת עזרן יושב הרבה שעות. הוא ביקש ממני להחליף אותו באופן דחוף לחמש דקות, לכן חרגתי מהמסורת. אתם לא רואים את זה. תדמינו אותי עם עניבה ועם מעיל. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני, אני מתאר לעצמי שאתה עם עניבה, כמו שר המשפטים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיקרון אני תומך בתיקון לחוק בגלל מגפת ההאזנות ההולכת ומתפשטת, כאשר הרבה אנשים "שמים פס" על החוק ומאזינים, ואיש מאתנו או מאזרחי ישראל לא יודע אם מאזינים לו או לא מאזינים לו, כאשר בעלי משרדי חקירות משתמשים בטכנולוגיה שיש בידם, וכאשר אין עונש מספיק אשר ירתיע אותם מהמעשים שלהם. ידוע לנו על הרבה אנשים שנתפסו ואחר כך הלכו והתעסקו שוב בהאזנות סתר, כשלאיש לא אכפת ואין חוק שירתיע.

יש בתיקון הזה צדדים חיוביים ויש צדדים שליליים. התוספת בדבר הטלפון האלחוטי וכו' והעונש המרתיע הם דברים חיוביים. מתן רשות לאחראים כמו פרקליט המדינה, היועץ המשפטי והפרקליט הצבאי להאזין לשיחות שבוצעו בהאזנת סתר לשם גילוי פשעים – לדעתי זה דבר חיובי. דיווח של המפכ"ל ושל שר המשטרה ליועץ המשפטי וברשומות על מספר ההיתרים להאזנות מראה שיש פיקוח, יש ביקורת. המפכ"ל שידע על ההאזנה מודיע על ההיתר להאזנה ליועץ המשפטי והוא רשאי לבטלה; גם זה דבר חיובי, אבל עם כל זה אני תקווה שאכן מספר האזנות בארץ ימעט, משום שזה לא ייתכן. כפי שנאמר קודם, אצלנו זה פי ארבעה באופן נומינלי אפילו בשנת 1991. לא ייתכן שדבר כזה קורה בארץ.

יש פה בעיה עם סעיף 5א(א). יש פה האזנות גורפות, החלטה שרירותית של ראש שירותי הביטחון או של שר או כל איש ביטחון אשר יכולים בעצם בלי פיקוח משפטי, בלי אישור של בית-משפט או בלי דיווח ליועץ המשפטי להחליט להאזין למישהו.

היו"ר י' עזרן:

איפה זה כתוב?

האשם מחאמיד (חד"ש):

זה כתוב בסעיף 5א(א). סעיף 5א(ב), גם תקופת ההיתר שקובע השר היא שרירותית. אין תקופה מסוימת שהשר אומר – עד שלושה חודשים, עד חודש, עד שנה. הוא יקבע. ולכן, הדבר הזה הוא כל כך אנטי-דמוקרטי ואנטי-אנושי, שהייתי רוצה שזה יתוקן. שיבוא מישהו ויקבע בלי להודיע למישהו, בלי כל ביקורת, אני חושב – –

היו"ר י' עזרן:

של שופט.

האשם מחאמיד (חד"ש):

לא, בלי שום שופט. השר או איש ביטחון יעשה זאת בלי כל פיקוח.

היו"ר י' עזרן:

מעניין אם רשמו את ההערה שלך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני חושב שזה בלתי נסבל, ויש הרבה אנשים שיכולים לחשוש מפני דברים כאלה שהם בלתי הוגנים.

ובכל זאת, אדוני היושב-ראש, אני חושב שיש מקום לתמוך בהצעת התיקון הזאת משום שהיא באה לשפר את המצב ההולך ומידרדר בארץ. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני. חבר הכנסת יעקב שפי. אחריו – חבר הכנסת דן מרידור. בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חידושי הטכנולוגיה וההתפתחות המואצת של אמצעי הקשר מחייבים את מערכת החוקים של מדינת ישראל להתעדכן.

בחודשים האחרונים סייעה הטכנולוגיה החדשה לפריחתה של אופנה חדשה-ישנה, אופנת האזנות הסתר. הטכנולוגיה מאפשרת כיום להאזין לכמות רבה יותר של אינפורמציה מבעבר ועל-ידי כך לגרום לאותו אדם שצותתו לו נזק רב יותר. לכן ראוי שהמחוקק יחמיר את הענישה בנושא.

יש משרדים שפועלים במסווה של משרדי חקירות, אך בפועל הם פועלים כעבריינים לכל דבר. לכן חשוב לשלול ממם שהורשע את הרשיון לעסוק כחוקר פרטי בעתיד, גם כדי למנוע ממנו לחזור על מעשהו וגם על מנת להרתיע אחרים מלעשות אותו מעשה. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת דן מרידור, בבקשה.

דן מרידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לברך את הממשלה על הצעת החוק הזאת, שבאה לתקן כמה תיקונים חשובים אחרי דיונים של שנים במשרד המשפטים – את תחילתם אני עוד זוכר בימי – ואני חושב שחלק מהתיקונים הם תיקונים ראויים, ולכן לא אתנגד להעברת ההצעה לוועדה.

עם זה, אני מבקש להעיר שלוש הערות קצרות. אחת, אינני שמח על החמרה בענישה. אני חושב שאנחנו כבר הגענו בהרבה מאוד נושאים לתקרה של הענישה כמעט. בדרך כלל אין הרבה מדינות שמחמירות כמונו בענישה. הנטייה שלנו להעלות את התקרה אף שבת-המשפט לא מגיעים אליה אף פעם, היא נטייה לא טובה.

הערה שנייה, חשובה יותר. אדוני שר המשפטים, אני חושב שסעיף 5 להצעת החוק הוא סעיף חמור וצריך להתנגד לו. אם החוק הזה יגיע לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כמו שאני מקווה שיגיע – אף שמשום-מה ראש הממשלה אחראי לו, לא שר המשפטים, כפי שצריך היה להיות, והייתי שמח להציע בוועדה גם את התיקון הזה – אני אתנגד לסעיף 5 ואבקש להסיר אותו מסדר-היום, להוציא אותו מההצעה.

אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, אולי כדאי שתשמע גם את דברי אלה. יש פה הצעה מטעם הממשלה להתיר לשר, ראש הממשלה לעניין זה, אם נתבקש לכך בכתב מאת ראש רשות הביטחון, דהיינו ראש שירות הביטחון, להתיר בכתב האזנה לשיחות המתנהלות באלחוט או ברדיו-טלפון נייד לצורך איתור ומניעה של דליפת מידע ביטחוני.

זאת פעם ראשונה שתותר האזנה לא לאדם מסוים – האזנה כללית. התירוץ יהיה כמובן שזה לצורך איתור ומניעת דליפה של מידע ביטחוני. מה פירוש הדבר? פירוש הדבר שבמקום שהמחליט, בית-המשפט או השר, ישקול האם ראוי להאזין לאדם מסוים, האם יש עבירה שעומדים לעבור אותה, האם יש חשד שנתעברה עבירה ואפשר למצוא את העבריינים, כל זה לא יישקל. ימסרו איזו הודעה כללית, שאנחנו רוצים לדעת שמא מישהו מדליף; רוצים להאזין לשיחות של אנשי צבא או של אנשים מדיניים כאלה ואחרים, אולי מישהו מדליף.

פה נשבר עיקרון חשוב, ואני חושב שמדינה דמוקרטית לא צריכה להרשות בשום פנים ואופן, לא לבקשת ראש שירות הביטחון הכללי ולא לבקשת שום אדם אחר, להאזין בדרך כלל האזנות כלליות כשאנחנו לא יודעים בדיוק מי ייתפס בהן, מה נאמר שם, האם האנשים האלה חשודים בכלל באיזה עניין – – –

היו"ר י' עזרן:

בקיצור, אדוני רוצה שכל פעם יעורב בזה שופט.

דן מרידור (הליכוד):

אני לא מדבר עכשיו בעניין השופט, אדוני היושב-ראש. אני מדבר על השאלה של מתן היתר כללי להאזנה, לא לאדם מסוים, מבלי שיש חשד שעבר עבירה, מבלי שיש צורך לתפוס עבריינים מסוים. זו חריגה מכל ההיגיון של החוק. אין שום סעיף כזה עד היום.

היו"ר י' עזרן:

מי המחליט היום על האזנה כזאת?

דן מרידור (הליכוד):

היום מחליט על האזנות או שופט, אם מדובר בעניין פלילי, או ראש הממשלה כשמדובר בעניין ביטחוני. לא על זאת אני מדבר. זו שאלה נפרדת, גם היא ראויה לדיון.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם כך יש יותר מדי האזנות.

דן מרידור (הליכוד):

את זה אתה אמרת. אני רוצה להתמקד בזמן הקצר העומד לרשותי בנקודה שהעליתי.

זוהי שבירה של עיקרון שבבסיסו של החוק הזה. אינני מתפלא, אדוני שר המשפטים, על הממשלה הזאת ועל ראשה, האחראי לחוק, שהוא מציע הצעות שאין בהן הרבה תשומת לב לזכויות האדם. אבל אני מאוד אשמח אם בוועדה – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

האם יש בחוק הגדרה למושג "מידע ביטחוני"? או שזה מופיע – – –

דן מרידור (הליכוד):

למיטב זיכרוני אין בחוק הגדרה ל"מידע ביטחוני". אבל עכשיו לא זה מטריד אותי. מטריד אותי הרעיון שמוצע כאן, שתהיה האזנה כללית. מי שייתפס, איננו יודעים. אני רוצה לומר מה יכול לקרות – –

היו"ר י' עזרן:

פעם שיחה לתוניס היתה עניין ביטחוני.

דן מרידור (הליכוד):

– מה יכול להיות בדיעבד. היום, כאשר ירצו להביא האזנה כראיה נגד מישהו יהיה קשה להביא אותה אם לא יוכיחו שנתקבלה מראש רשות להאזין לפלוני אלמוני. ואם לא נתקבלה רשות כזאת, תהיה בעיה איך להביא את הראיה. מהיום אפשר יהיה להגיד: את ההאזנה הזאת ביצענו בלי היתר לאיש, קיבלנו היתר כללי, ובמקרה עלינו עליה. ולך תדע אם הם אומרים את האמת או לא. לא שאני מעלה על דעתי שבשירות הביטחון יגידו לא-אמת. הרי רק ועדת-לנדאו אמרה שאמרו לא-אמת. אני מקווה שזה לא יחזור.

מלה אחרונה, אדוני. אני מבקש להתנגד להצעה בסעיף 11 לחוק, שבאה לשנות את הכלל הלקוח מהמשפט האמריקני, הכלל של פירות העץ המורעל. אני חושב שהדרך הנכונה היא להחמיר בקבלת ראיות במקרים אחרים, ולא להקל בקבלת ראיות כאן. יש שוני גדול בין האזנת סתר לבין קבלת ראיות בדרך לא חוקית, כאשר זה נעשה בצורה חמורה מאוד של לחץ לא הוגן, לפעמים של אלימות, וצריך להילחם בזה. ההבדל הגדול הוא, שבמקרים האחרים האדם יודע שגובים ממנו ראיות, או שמנסים לגבות ממנו ראיות אפילו לא כדין. פה אף אחד לא יודע. חודרים לפרטיות, אתה לא יודע בכלל שמאזינים לך. אנחנו רצינו למנוע האזנות כאלה, ולכן קבענו עוד מזמן את הכלל האמריקני של פירות העץ המורעל, דהיינו, שראיה שנתקבלה בדרך לא חוקית לא תשמש ראיה בבית-משפט.

נדמה לי שהאיזון הנכון מופר כאן, ולא הייתי מציע ללכת בדרך זו. תודה רבה, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחרונת הדוברים בדיון המרתק הזה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הלילה עוד צעיר.

היו"ר י' עזרן:

כן, יש לכם עוד הרבה עבודה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, זה היה ב-1991. מבקרת המדינה פרסמה –

–

אני מדבר אליך, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כ.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, זה היה ב-1991. מבקרת המדינה פרסמה את דוח מס' 41, ואתה כיושב-ראש הוועדה היית במיטבך כשדנה הוועדה בנושא האזנות הסתר. אני זוכר שגם אתה וגם אני היינו מופתעים מההיקף של הבעיה ומן הקלות שבה אישרו שופטים במדינת ישראל את מה שנקרא האזנות סתר.

אני זוכר את הזעזוע שעבר עליך ואת מספר הצבעים ששרבטת על הדוח עם הערות קשות ביותר. לא אשכח את הדוח הזה, ואני מניח שהתוצאה הבלתי נמנעת מוצגת היום בפנינו באמצעות שתי הצעות חוק. אחת מהן מוצגת על-ידך בזה הרגע.

עולם התקשורת והאלקטרוניקה זה העולם של היום והעולם של המחר, והוא הולך ומתפתח כמעט מדי יום ביומו. וחבל, וטוב אם הדבר יתוקן. הרי החוק הזה מנסה להדביק את הקדמה, וזו צועדת, כאמור, קדימה. בקרוב כל אחד מאתנו יוכל לשדר באמצעות מכשיר הטלוויזיה מן הבית החוצה, וכל אחד מבחוץ יוכל להאזין למה שנעשה בבתינו באמצעות המסך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

בשלב הבא יהיו גלי מוח – – –

דן תיכון (הליכוד):

וחברת הכנסת גוז'נסקי איננה מאמינה. אני אומר לך שזה כל כך קרוב, שזה כבר נעשה במסגרת ניסויית, ומה שמנסים היום יהיה מחר בביתנו. לכן אני מקווה שהתיקונים יעודכנו לעתים קרובות יותר, ולא אחת לפרק זמן כל כך ארוך, כפי שהיה עד כה.

אספר לך על כמה אירועים. אדוני היושב-ראש, ישבתי השבוע במסעדה ירושלמית וקיימתי שיחה עם חבר כנסת לשעבר שהוא מנהל חברה גדולה בהווה. כשנכנסתי הנחתי את מכשיר הפלאפון על השולחן. הוא בא, הסתכל על מכשיר הפלאפון ואמר לי: עשה לי טובה, דן תיכון, את מכשיר הפלאפון תסגור, ואולי תרחיק אותו. שאלתי אותו מה הבעיה, והוא אמר לי: תשמע, היום מי שיושב אתי ומכשיר הפלאפון מונח לפניו אני בטוח שהוא מקליט את השיחה. שאלתי: עד כדי כך? אמר לי: כן, עד כדי כך. אתה משוחח היום בטלפון, שיחה עסקית או שיחה בענייני פוליטיקה, אומר לך הדובר מהצד

השני שהוא מציע שניפגש, כי הוא לא נוהג לדבר בטלפון, כולם מצותתים לכולם. אני לא צריך לספר לך על אותם מעצרים ומשפטים שמתנהלים היום.

ואתה שואל את עצמך, באיזו מדינה אנחנו חיים, כאשר כל אותם מכשירים סודיים שאפשרו האזנה לאויב הופכים נחלת הכלל, ומסתבר שכמות הציתות ענקית, לרבות מכשירים סודיים ביותר שבצורה כזאת או אחרת עברו לידיים פרטיות. ואתה שואל את עצמך איך זה יכול להיות. אני מוכרח לומר לך, כמי שעוקב אחר הנושא, אני לא כל כך מבין את מהלך המשפטים ואני לא מבין מי מצותת למי, אבל אני יודע שכל אחד מצותת לשני. המכה הזאת הופכת מכת מדינה, ולעתים צנעת הפרט נעלמת, ואתה שואל את עצמך מתי החוק יגן על האזרח בתחום הזה כך שמי שייתפס יוענש בחומרה.

לכן אני שואל אותך ומבקש ממך, אנחנו נתמוך בחוק, ואני לא בא ואומר שסעיף 5 הוא סעיף דרקוני וסעיף 4 הוא סעיף חיובי. הנושא הזה דורש טיפול ועדכון מדי שנה, כי נדמה לנו שעניין הציתות הפך להיות עניין מופקר, שטח הפקר, שטח אפור, והסכנה לחופש הפרט הולכת וגדלה, הולכת וגדלה. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כמה רשומים עוד לחוק הזה?

היו"ר י' עזרן:

זהו, אדוני, סוף ציטוט.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמי שהיתה במשך שנים ארוכות מושא או קורבן של האזנות סתר מן הסוג המתואר כנראה בסעיף 5 ואולי בסעיף אחר של החוק המוצע לפנינו, וכמי שידעה אפילו להבחין כבר בזמן השיחה בטלפון מתי יש האזנה – אני זוכרת שהיינו אפילו מבקשים מהמאזינים, שקצת יחלישו את ההאזנה כי פשוט אי-אפשר לדבר, ושיאפשרו לנו לנהל שיחות – אני יודעת שאנחנו מדברים בתופעה ישראלית מאוד נפוצה.

מה שקורה היום, שאם קודם כנראה ההאזנות – – –

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת גוז'נסקי, אף פעם לא אמרו לך המצותנים שאת מפריעה להם לצותת?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא. הם דווקא מאוד אהבו שדיברתי, כי זה היה חלק מהעבודה. אני חושבת שהם קיבלו תשלום לפי השיחות.

היו"ר י' עזרן:

אם הם לא שאלו אותך, אני חושב שהם בסדר גמור ואין לך מה להתלונן.

האשם מחאמיד (חד"ש):

הם היו מאוד מנומסים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כן, הם היו מאוד מנומסים.

מה שקורה, ואולי זה מה שדרבן את הגשת הצעת החוק הזאת, שבגלל המכשור המאוד זמין, למעשה כמעט כל אחד יכול לצותת, בין שהוא בעל חברה לציתותים, מה שנקרא מצותנים בע"מ, בין שזה אפילו אדם פרטי שיכול היום, בעזרת מכשור זמין, הנמצא בכל חנות שבפינת הרחוב, להתחבר לאיזה ארון סעף או להצמיד איזו חיפושית או ג'וק ולהאזין לשכן או למישהו אחר – – –

היו"ר י' עזרן:

לפלאפון, ואז לא צריך להתחבר לשום מקום.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גם לפלאפון, ואז אפילו לא צריך להתחבר. לכן אני חושבת שטוב שבמשרד המשפטים רוצים להגן על הפרטיות. אבל אני חושבת שיש פה כמה סעיפים שצריך בוועדה למצוא דרך לתקנם מהיסוד או למוחקם.

לנושא סעיף 5. אדוני השר, סעיף 5א בא לקבוע, שראש שירות הביטחון יכול להאזין לכל אזרחי מדינת ישראל. ואני תוהה, מה יקרה אם ראש שירות הביטחון יבקש בכתב מהשר להאזין ל-100, ל-1,000, ל-100,000 אזרחים במדינת ישראל, והשר, הסומך על ראש הרשות, ייתן לו את הרשות הזאת? הרי אין פה שום הגבלה, אין פה שום הגבלה משפטית, אין פה שום דרך לאזרח לדעת שהוא נמצא ברשימה הזאת. וכך, נוסף על כל מיני רשימות שחורות אחרות יהיו פה עוד הרשימות השחורות האלה של המצותות. אני חושבת שזה דבר חמור ביותר שקיים.

דבר שני חמור, וכבר התעכבו על כך לפני, הוא עניין שינוי סעיף 13, הקובע היום שדברים שנקלטו בדרך של האזנת סתר לא חוקית לא יהיו קבילים לראיה בבית-המשפט. באה עכשיו הממשלה ואומרת: דברים שנקלטו בדרך של האזנת סתר שלא לפי החוק ובניגוד להוראותיו לא יהיו קבילים, אבל אם בית-המשפט ירצה הם יהיו קבילים. אני חושבת שזה פשוט תמריץ למשטרה ולכל הרשויות האחרות לקיים את מירב ההאזנות, אולי בית-המשפט יסכים, אולי הוא יקבל את אחת ההאזנות האלה, ואם לא – מילא, הלכו 3,000 האזנות. התוצאה תהיה, שהנגע הזה של האזנות יתפשט עוד יותר. תודה.

היו"ר י' עזרני:

תודה.

אדוני השר, האם אתה מוכן להשיב?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברת וחברי הכנסת, אשיב ברשותכם בקיצור למתדיינים, ואני מודה להם על כל ההערות להצעת חוק זאת.

חבר הכנסת בא-גד שאל אם המחוקק ראה לעסוק בצילומי סתר כפי שהוא עוסק בהאזנות סתר, והתשובה היא חיובית. אחת מדרכי הפגיעה בפרטיות לפי סעיף 2 בחוק הגנת הפרטיות היא צילום או צילום סתר ברשות היחיד. זו עבירה פלילית וזו גם עוולה אזרחית, כאמור לפי חוק הגנת הפרטיות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה חל גם על בתי-הדין הרבניים, שמביאים את התמונות האלה כהוכחה לעניין – – ?

היו"ר י' עזרן:

מה זה "עניין"? לא מביאים את זה לבתי-המשפט. אבל קלטות לא קבילות. ברשות כבוד השר, לידיעתך, בתי-הדין הרבניים שופטים לפי חוקי מדינת ישראל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת בא-גד וגם חבר הכנסת רון נחמן העירו, שמא הצעת החוק באה להחמיר מדי בעונשים. זו כמובן שאלה שמסורה לחברי הכנסת וידונו בה בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני ראיתי, משום-מה, שמתרחשות לאחרונה תופעות חמורות ביותר בחשדות של האזנות סתר, גם אם התופעות אינן מרובות הן תופעות קשות וחמורות, וייתכן שלא מובנת המשמעות של חומרת הפגיעה בזכות היסוד של הגנת סוד השיח של האדם. נראה לי שצריך למסור את המסר הזה הן לעובדי העבירות, הן למשטרה שאוכפת והן לבתי-המשפט.

כשמדובר בעבירת התפרצות שהיא בעצם כניסה לרשותו של אדם ללא רשות, גם אם אין היא כוללת גנבה, המחוקק מעניש על עבירה כזאת בעונש המרבי של שבע שנות מאסר. אנחנו כל כך התרגלנו לכך שרק אם מישהו מתפרץ או נכנס ללא רשות – יכולה להיות עבירת התפרצות שדינה חמש שנות מאסר. אני לא מדבר על עבירת הסגת גבול פלילית, שדינה שלוש שנות מאסר. כשזו פגיעה בזכות הקניינית, ברכוש, בכניסה כזאת, אז מייד ברור ששבע שנות מאסר הן לא עונש חמור.

היו"ר י' עזרן:

כבוד השר, מה דינה של התפרצות? רק לבית הפרטי או אפילו, למשל, לארון – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא, לבית הפרטי. אם מישהו חודר אגב הזזת חלון ומתפרץ ונכנס לבית ולא גונב שום דבר – זו עבירה שדינה שבע שנות מאסר. בחדירה לרשות הפרט שלא במובן הקנייני אלא במובן של סוד השיח, זה כאילו כולם עוברים, זה דבר שהוא בבחינת מותר וכולם עושים את זה. נראה לי שאם אנחנו רוצים להגן על זה ורוצים לעודד הימנעות מכך, ברצינות, אזי צריך להחמיר. אבל זה עניין שכמובן נתון גם לשיקול הכנסת.

ועוד מעיר חבר הכנסת בא-גד לגבי הוראות – – –

דוד צוקר (מרצ):

אדוני השר, כבר אחרי חמש...

דן תיכון (הליכוד):

אדוני עדיין חושב שהוא עושה פיליבסטר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא, אני משיב ברצינות. אם אתם רוצים לשמוע תשובות בוועדה – – –

היו"ר י' עזרן:

הרי כולם תומכים, אין בעיות לשר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם זה מוסכם ואתם רוצים לשמוע תשובות בוועדה, מי כמוני יבין ללבכם.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, לפחות בהצגת החוק זה נראה כאילו אתה עושה לנו פיליבסטר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אנחנו למדנו – אני רוצה שחברי הכנסת יבינו – שלימים, כשבא עניינו של חוק לבתי-משפט, והם מבקשים לפרש את כוונת המחוקק, הם נעזרים מאוד בדברי מי שהציג את הצעת החוק וגם בדברי המתווכחים בכנסת, כדי לראות כיצד הם הבינו את החוק ומה הם התכוונו. לכן, לעתים בחוק חשוב מן הראוי שלא לקמץ ולא לחסוך ולהציג את דברי ההסבר, שעל-פי רוב נערכים על-ידי המומחים שטרחו, מציגים את החוק, מבינים אותו, איך הם הבינו אותו. זוהי בעצם כוונת המחוקק במידה רבה, שהרי בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, חוץ מההסתייגויות אין חברי הכנסת זכאים עוד לדבר.

אבל אם השעה מאוחרת, והיא באמת מאוחרת, ואם אתם לא תחשבו לי זאת לעוון שאני לא משיב אחד לאחד – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, אנחנו מבקשים תשובות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אתם רואים, יש פה מגמות סותרות. אשתדל לקצר בתגובות, אבל אגיב. אשיב ביתר קיצור ותכליתיות.

חבר הכנסת בא-גד, אתה התלוננת על סעיף 7(ב). סעיף 7(ב) הוא למעשה אותו סעיף שהיה קודם לכן, בכפוף לכך שבמקום שהמפכ"ל יודיע על כך לשר המשטרה, כפי שכתוב היום, הוא יודיע להבא ליועץ המשפטי לממשלה, משום שהיתה מגמה להוציא מהתמונה את השרים ולהכניס את היועץ המשפטי. על כך ערער חבר הכנסת חגי מירום. העניין יכול להישקל שוב בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

יוסף בא-גד (מולדת):

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת חגי מירום שאל והרהר בקול על ההגדרה של האזנת סתר. אכן הקונצפציה שהתקבלה בזמנה היתה שהשיחה היא כאילו בבעלותם, אם אפשר לומר כך, של שני בעלי השיח. וכל אחד שהשיחה היא כאילו בבעלותו יכול להסכים להאזנה, וממילא האזנתו או האזנת מישהו ברשותו אינה אותה האזנת סתר. בזמנו זה היה נתון בוויכוח גם-כן. זה כבר התקבל והשתרש, אנחנו לא מציעים לשנות זאת.

הוא העיר לגבי הדיווח שיובא להבא ליועץ המשפטי ולא לשר, ושאל אם אומנם טוב הדבר. אני מציע שבכך ידונו בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

חבר הכנסת מיכאל איתן שאל כמה האזנות סתר יש בישראל לעומת מדינות אחרות. המידע האחרון ניתן בדוח 41 של מבקרת המדינה. הדיווח מונח לפני, והוא מדבר על 1,052 האזנות סתר בסך הכול ב-1988, מהן 28 האזנות מיקרופוניות. בשנת 1989 – 1,165 האזנות לטלפונים, וכן 34 האזנות מיקרופוניות. ב-1990, 1,001 האזנות סתר לטלפונים, ו-12 האזנות סתר מיקרופוניות. סך הכול זה כ-1,000 האזנות סתר בשנה. אלא מאי? המספר נראה גדול, והעיר על כך גם חבר הכנסת דן תיכון. כמי שהיום מקבל את הדיווחים ורואה אותם אני מבין דבר אחד. לעתים יש כמה האזנות רשומות שהן בעצם לאדם אחד. משום שאם בית-המשפט נותן כבר צו, מאזינים לו בבית, במקום העבודה, בפלאפון, למעשה בטלפונים שעומדים לרשותו.

דוד צוקר (מרצ):

בבריטניה, על-פי אותה הגדרה, זה 25% מאשר במדינת ישראל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לפעמים מאזינים בתיק אחד לקושרים מספר, שחשודים, נאמר, בהברחות סם, ובעצם זה עניין אחד, תיק אחד, שההאזנה היא לשותפים לעבירה וכיוצא באלה.

אלה הנתונים. ועכשיו אנחנו מבקשים שהפרסום יהיה רשמי מטעם שר המשטרה כל שנה לגבי האזנות בתחום של לחימה בפשיעה. לא הוסכם לפרסם את מספר ההאזנות בענייני ביטחון המדינה, לאחר שקיבלנו הסברים שזה עלול לפגוע בביטחון המדינה. אם תרצו, תשאלו את השאלות האלה בוועדת החוקה, ותקבלו גם אתם את ההסברים המתאימים.

חבר הכנסת זנדברג איננו כאן; נשיב לו במקום אחר.

חבר הכנסת רענן כהן איננו, נשיב לו במקום אחר. אני רק רוצה הערה אחת. חבר הכנסת רענן כהן אמר, שהוא מציע שכל מי שיגלה את שולחו דינו יהיה שלוש שנות מאסר על האזנת הסתר שביצע, ואם הוא לא יגלה – שבע שנות מאסר. אנחנו לא קיבלנו את הרעיון הזה של חבר הכנסת רענן כהן משום שיש בו פגיעה מובהקת בזכות השתיקה. זה בעצם אומר, שאם כופים עליך ואתה מוותר על זכות השתיקה, ומגלה דבר שמפליל אותך, כי זה עוזר כמובן לאכיפת החוק – אתה מקבל חצי מחיר. הטכניקה הזאת עדיין לא התקבלה ולא רצינו לאמץ אותה כאן.

חבר הכנסת דן מרידור, ומעניין שלמעשה הזדהותה אתו בנושאי ההערה גם חברת הכנסת תמר גוז'נסקי; שניהם העירו שתי הערות, האחת לגבי סעיף 5א, והשנייה לגבי סעיף 13 לחוק או סעיף 11 להצעת החוק. תחילה לעניין ההיתר להאזין כדי למנוע דליפת מידע משיקולים של ביטחון שדה. זה לא היה בהצעת החוק המקורית של משרד המשפטים. זה הוסף, משום שכפי שאמרתי האחראי הוא ראש הממשלה; הובאו בפניו בעיות שדורשות פתרון להגנה על ביטחון המדינה. וכשהצגתי את החוק הערתי שהתשובות יכולות להינתן בפורום סגור, כי אינני יכול לומר דברים מסוימים כאן. אם תשתכנעו גם אתם בכך שהדבר חיוני לביטחון המדינה, תתירו זאת; אם לא תשתכנעו, בוודאי תשקלו את הדבר לגופו.

לעניין פתיחת הפתח להשתמש או להסתייע בהאזנות סתר שלא כדין כראיות במשפט, אנחנו חשבנו לפתוח פתח צר ביותר כדי למנוע אבסורדים. כי לפעמים ייתכן שמה שאינו קביל כראיה במשפט, ידידי ונכבדי דן מרידור, או חברתי הנכבדה תמר גוז'נסקי, יכול להיות מודפס כולו בעיתון. ותקראי שיחה ותדעי שהיא כולה אמת והיא אותנטית. כל הציבור ידע שהאיש הוא רוצח משום שהוא פירט פרטי פרטים בהקלטה מהימנה עליו, איך הוא ביצע את הרצח. אבל הראיה הזאת לא יכולה לבוא לבית-המשפט, וכל העולם יגיד: מה זה, איזה בית-משפט זה, מה בינו לבין אמת ודין צדק?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מדבר על רצח, על סמים, או נאמר ביטחון המדינה. התרנו את זה. אנחנו חשבנו שיש מקום, כדי שלא להביא לאבסורד, לא להביא את הדין המקובל בארצות-הברית של פירות העץ המורעל, שאם העץ מורעל, לא ניהנה מפירותיו, לא להביא את זה אד-אבסורדום. והביקורת על הכלל הזה בספרות בארצות-הברית היא קשה מאוד, וגם שם מחפשים לסגת ממנו.

לכן פתחנו פתח צר ביותר, מטעמים מיוחדים שיירשמו, כדי שלא להגיע לתוצאות אבסורדיות. אני חושב שזה כיוון נכון, שיש גם להביא את האמת לבתי-המשפט ולא רק להפעיל כאן את גורם ההרתעה שהערת עליו, שהוא חשוב מאוד וצריך להביא אותו בחשבון, וניסינו להביא אותו בחשבון.

אחרונה נכבדה, חברת הכנסת בלומנטל. הערתי כבר, כי לא התקשורת הכתיבה לנו את הגשת הצעת החוק. העיד על כך גם חברנו דן מרידור, שעוד בתקופתו נאספו ההערות כדי ללקט אותן ולהביא אותן להצעת חוק. נאמנה עלי עורכת-הדין דלית דרור, שממונה על הנושא במשרד המשפטים, ואני רוצה להודות לה מכאן ולהחמיא לה על האופן שבו גיבשה את הצעת החוק, על הברור היסודי שעשתה עם כל הגורמים לגבי ההשלכות של כל איסור וכל היתר, וחיפשה את האיזון, את שביל הזהב, לעניות דעתי בצורה כל כך נבונה, ואני מודה לה מאוד מאוד על העבודה הטובה.

תודה רבה לכולכם. אני מודה לכם על התמיכה. נא העבירו את הצעת החוק בקריאה ראשונה והעבירו אותה לוועדת החוקה, ושם אפשר יהיה להוסיף ולהתעמק בהוראות השונות. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר.

אם כן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק האזנת סתר (תיקון), התשנ"ד-1994.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק האזנת סתר (תיקון), התשנ"ד–1994,

לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

דוד צוקר (מרצ):

אני מבקש לצרף את קולי בעד הצעת החוק.

היו"ר י' עזרן:

אני מצרף את קולך. ובכן, 13 בעד, אין מתנגדים, אחד נמנע. אני קובע שהחוק עבר בקריאה ראשונה והוא יועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתו לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

הצעת חוק המחשבים, התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר י' עזרן:

אם כן, הסדר הוא זה: כעת הצעת חוק המחשבים.

דוד צוקר (מרצ):

מחשבים, מ"ם בפתח.

היו"ר י' עזרן:

לא, אני מצטער. למה מחשבים?

דוד צוקר (מרצ):

כמו שאומרים מסרק, ממהץ, כן יש להגיד מחשב.

היו"ר י' עזרן:

למה? לחשב חשבונות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מחשב, מ"ם בפתח.

היו"ר י' עזרן:

לא, אני מצטער. מחשב, מ"ם בשווא. למה לא?

לימור לבנת (הליכוד):

מחשב זה הפועל.

היו"ר י' עזרן:

אפשר גם כן, בהחלט. טוב, נפנה לאקדמיה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

איך אדוני אומר – מחשב?

היו"ר י' עזרן:

אני אומר: מחשב.

לימור לבנת (הליכוד):

הוא אומר מחשב, מ"ם בשווא, לא מחשב, מ"ם בפתח.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא מחשב, מ"ם בפתח?

דוד צוקר (מרצ):

חוק המחשבים.

היו"ר י' עזרן:

לא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מחשב או מחשב?

היו"ר י' עזרן:

אני אבדוק. אני חושב – מחשב, אבל לא משנה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

זה כמו מכשף?

דוד צוקר (מרצ):

זה כמו מזלג ומגהץ. מגהץ זאת הפעולה. מגהץ זה המכשיר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אז זה מחשב, מ"ם בפתח.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מחשב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אנחנו צריכים לפנות לאקדמיה ללשון העברית.

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

אחר כך – חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים.

דוד צוקר (מרצ):

לא, זה לא היום.

היו"ר י' עזרן:

אל תגיד לי לא, זה מה שמונח לפני. אדוני, תקן אותי דקדוקית, אבל לא עובדתית.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רואה כאן את פניהם של חברות וחברי הכנסת, וסדר-היום עוד ארוך.

היו"ר י' עזרן:

אני מוכן לוותר. אבל סליחה, אדוני, אני אקרא את כל מה שיש פה, את כל מגילת אסתר – – –

לימור לבנת (הליכוד):

זאת מגילת איכה.

היו"ר י' עזרן:

לא, לא.

כל מי שאתה רוצה למחוק מעשרת בני המן, תמחק אחר כך.

זה הסדר: הצעת חוק החברות הממשלתיות, הצעת חוק העונשין, הצעת חוק חינוך אנטי ממ..., סליחה, חוק חינוך ממלכתי, הצעת חוק השקעות משותפות בנאמנות.

דוד צוקר (מרצ):

היא שאלה מה סדר-היום הלילה, לא מה סדר-היום בבוקר.

היו"ר י' עזרן:

יש לך פה הרבה פרנסה, אדוני יושב-ראש הוועדה.

דוד צוקר (מרצ):

אם כבודו יאפשר לשר לדבר – – –

היו"ר י' עזרן:

אני אשמח מאוד שהוא ידבר ויקצר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני, אני רוצה לרשום בפרוטוקול שאני מנסה בימים שונים להביא למליאה הצעות חוק של הממשלה, הצעות חוק של משרד המשפטים, ולוח הזמנים גדוש ומלא תמיד בדברים חשובים יותר ודחופים יותר. כך קורה שבסוף המושב אנו נאלצים לשבת לילות ולבצע את מלאכתנו כגוף מחוקק.

מכל מקום, ברשות אדוני היושב-ראש, ולאחר שאני רואה כאן את מבטיהם של חברות וחברי הכנסת, אני סבור שאנחנו נעמוד עוד בהצעת חוק ממשלתית אחת, הצעת חוק – המחשבים?

לימור לבנת (הליכוד):

מחשבים, מ"ם בפתח.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מחשבים.

היו"ר י' עזרן:

בסדר, בסדר, מחר נבדוק את העניין הזה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה בודק את העירנות שלנו?

שר המשפטים ד' ליבאי:

נעמוד בהצעת חוק המחשבים, אבל לא נעמוד יותר בהצגת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים. הדיון בעניין זה הוא דיון רציני וממושך מאוד, ואולי נחסוך אותו מהלילה הזה ונעביר אותו למועד אחר. לכן, אם אדוני ירשה, אנחנו נמחק מסדר-היום את התיקון להצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים – –

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, אני יכול לסבך אותך מייד: אתה לא יכול למחוק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא, אני יכול לא להעלות את זה.

דן תיכון (הליכוד):

צריך היית להודיע ליושב-ראש הכנסת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

עוד הוראות חדשות?

דן תיכון (הליכוד):

זה לא הוראות – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

כל מה שעושים כל יום אי-אפשר לעשות היום? למה?

דן תיכון (הליכוד):

יושבים כאן חברי הכנסת ואין להם מושג. הם מחכים לחוק הזה, ופתאום אתה בא, ודקה לפני זה אתה מעלה הצעה – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא דקה. אני עומד להעלות את חוק המחשבים. אתה תשב פה עוד הרבה על חוק המחשבים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דדי צוקר, תקשיב: תדע לך, מבחינת הפעולה של המחשב הכוונה שזו מחשבה, אבל הפעולה העיקרית היא לא לחשוב, היא לחשב חשבונות, לכן אני לא מבין מה שאתה אומר לי.

גדעון פת (הליכוד):

מכשף.

היו"ר י' עזרן:

איזה מחשבות יש למחשב? תגיד לי.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, בשעה כזאת אני מוכן אפילו להודות בטעות.

היו"ר י' עזרן:

כן? תודה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

רבותי, מחשב – מחשב או מחשב, או כל מה שאתם תרצו – והכוונה היא לאותו גוף העושה את פעולות המחשב.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין צורך להרבות במלים כדי לתאר את המקום החשוב שתופס המחשב בחיינו. המחשב הפך בעשור האחרון למרכיב בלתי נפרד, אולי אף למרכיב העיקרי של כל התפתחות מדעית, חברתית, ביטחונית וכלכלית – –

לימור לבנת (הליכוד):

השר זחוח דעת ברגע זה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

– מהפעלת מכשירים רפואיים מתקדמים ועד הפעלת מערכות תקשורת לוויינים המשמשת את קשרי החוץ של המדינה ושל הפרט, מהפעלת מערכות מכ"ם ומטוסים ועד הפעלת מערכות בנקאיות, מהיותו כלי עבודה של איש מדע בודד ועד היותו כלי חינוכי המפתח את יכולת ילדינו. המחשב הפך לסמל של מהפכה חברתית, תרבותית, שנושאת אותנו בדרך מיוחדת לקראת האתגרים של המאה ה-20, או המאה הבאה, המאה ה-21.

מבנהו הטכני של המחשב משלב בצורה בלתי ניתנת להפרדה את האלמנטים הבאים: המכשיר עצמו, או בשפתם של אנשי המחשב – החומרה; התוכנה, שהיא קבוצת ההוראות שעל-ידה מופעל המחשב; המידע שנשמר בתוך הזיכרון של המחשב; התקשורת בין מחשבים המאפשרת העברת מידע בין מחשב למחשב. כל המרכיבים האמורים מקנים למחשב תכונות מיוחדות, מגבלות מסוימות ופגיעות רבה.

החוק המוצע, שגובש במשרד המשפטים יחד עם משרדים אחרים ועם אנשי מדע ואנשי מעשה בתחום המחשוב, מתכוון לתת תשובה במישורים שונים, בהתאם למאפיינים המיוחדים של המחשב והפעילות הקשורה בו. ההצעה כוללת הוראות בדיני העונשין, בדיני הנזיקין, בדיני הראיות, בהאזנת סתר ובדיני החיפוש והתפיסה. בנושא אחד לא היה צורך לטפל בהצעה, והוא זכויות היוצרים לגבי תוכנה. ב-1988 קיבלה הכנסת תיקון לפקודת זכות יוצרים, ונקבע בסעיף 2א שבה: "דין תוכנה של מחשב כדין יצירה ספרותית". על-ידי כך קיבלה התוכנה הגנה לפי אותה פקודה. עם זאת, עדיין יושבת על המדוכה ועדה הבוחנת בנפרד נושאים שונים של זכויות יוצרים, וביניהם היבטים הקשורים לתוכנת המחשב.

ברשותכם, אעבור על הפרקים העיקריים של ההצעה. עבירות מחשב: בדברי ההסבר נאמר שהתעורר הצורך בחקיקה פלילית בקשר למחשבים בשל "התגברותה של עבריינות המחשבים והקשיים בהתאמת דיני העונשין והנזיקין הקיימים לשימוש לרעה במחשבים". אין לנו סטטיסטיקה על מספר המעשים שנעשו בישראל בשנים האחרונות ושהיו יכולים להוות עבירות מחשב. לא ידוע לנו גם אילו נזקים נגרמים מדי שנה בגלל פגיעות במחשב או דרכו, כמו למשל גנבה של סודות מסחר ותעשייה, שימוש בשירותי מחשב ללא הרשאה ועוד.

קולין טאפר אומר בספרו "דיני מחשב", שיצא בלונדון ב-1989, בעמוד 272, שריבוי עבירות המחשב קשור גם בהתגברות הפשיעה בכלל, ושהעלות החברתית והכלכלית של נזקים שנגרמו עקב כך נאמדה באנגליה, בשנת 1987, בסכום שנע בין 30 מיליון לירות שטרלינג לכמה מאות מיליונים. אומדנים דומים התקבלו מארצות-הברית. המחבר מדגיש, שאומדנים אלה אינם מתארים נכונה את המצב ולדעתו הם מופרזים. עם זאת, ברור לנו וברור לו שהמחשב מהווה מכשיר נוח מאוד לקידום פעילות עבריינית מסוגים שונים, ועל כן קיים הצורך בחקיקה פלילית שתענה על האפיונים המיוחדים של פעילות זאת.

כדי להמחיש את מצב הדברים בישראל, אביא שתי דוגמאות שקרו במחצית השנה האחרונה. מקרה אחד קשור לעולם האקדמי, והמקרה השני קשור לעולם התקשורת.

סטודנט חדר ללא רשות למחשב המרכזי של מוסד אקדמי בארץ. לאחר חדירה אסורה הוא הצליח להגיע תוך כדי שבירת קודים סודיים ללבו של המחשב ומחק הוראות הפעלה וחומר אחר. כתוצאה מכך המערכת כולה קרסה. קריסת המחשב הסבה נזק רציני ביותר למערכת, בחלקו בלתי הפיך. במיוחד נפגעו עבודות מחקר שונות שנעשו באמצעות אותו מחשב. המשטרה התקשתה לקבל צו

חיפוש שהיה דרוש כדי לאסוף ראיות לביצוע העבירה. במה שנוגע לעבירה, שעליה ניתן היה להעמיד לדין, נשקלה אפשרות להעמיד בעבירה של היזק לרכוש.

בהתאם להצעת החוק, ניתן יהיה להעמיד לדין את מי שיעשה בעתיד מעשים דומים על עבירות אלה: ראשית, על עבירה לפי סעיף 2(1) – שיבוש פעולתו התקינה של המחשב; וכן עבירה לפי סעיף 2(2) – הפרעה לשימוש במחשב, בחומר המחשב או לגישה כדין אליהם.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, קיבלנו את האישור של מילון אבן-שושן וההדגשה היא אכן על מחשב, מ"ם בפתח.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה. אכן דיברנו בעברית נכונה בעצתו של אדוני היושב-ראש והרב המלומד.

היו"ר י' עזרן:

ניסינו, תודה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ניתן יהיה להעמיד סטודנט לדין כמו במקרה האמור גם על עבירה לפי סעיף 3 – השמדת חומר מחשב, מחיקתו או שינוי בו; וכן להעמידו לדין על עבירה לפי סעיף 5 – שימוש במחשב תוך חריגה מהרשאה. ואם החודר לא היה מורשה להשתמש במחשב, ניתן יהיה גם להעמידו לדין בעבירה לפי סעיף 6 – חדירה שלא ברשות למחשב. בשל כל אחת מעבירות אלה ניתן יהיה להטיל עונש מאסר של שלוש שנים.

הדוגמה השנייה מתייחסת לאלפי מקרים של חדירה למחשב ללא רשות, לשם גנבה של שירותי תקשורת. חברת "בזק" מציעה שירות של שיחות חינם המוכר כשירות 077. השירות האמור ניתן לעתים על-ידי חברות קבלניות שעמן הגורמים המסחריים, המציעים ללקוחותיהם התקשרות חינם, מתקשרים. גורמי משטרה מתמודדים עם פעילותם של נערים וגורמים פורצים אחרים החודרים לתוך המחשב של החברות הקבלניות בניסיון לשבור את הקוד הסודי שקיבל הגורם המסחרי בחברה הקבלנית. אם החודר ללא רשות מצליח לשבור את הקוד הסודי, הוא מתחיל להשתמש בו כדי לגנוב שיחות, לרבות שיחות בין-לאומיות על חשבון הגורם המסחרי. אם הוא לא מצליח, המפסידה במשחק הזו היא החברה הקבלנית, שכן "בזק" מחייבת אותה בשל השימוש בשירות 077. בכל מקרה, נגרם נזק רציני לשני הגורמים האמורים.

בחירת העבירות בהצעת החוק נעשתה לאחר לימוד של חקיקה שהוצעה במדינות אחרות ושל ספרות מקצועית. העבירות מתייחסות להתנהגויות השכיחות ביותר בקשר למחשבים: פגיעה פיסית במחשב והפרעה לשימוש בו – סעיף 2 להצעה; פגיעה בתוכנה ובמידע השמור בזיכרון של המחשב – סעיף 3 להצעה; שימוש במחשב כמכשיר לרמות ולהונות על-ידי יצירת מידע כוזב או על-ידי תוכנה שהשימוש בה יפיק מידע כוזב – סעיף 4 להצעה; חדירה למחשב ללא רשות או בחריגה מהרשאה – סעיפים 5 ו-6 להצעה; פגיעה בחומר מחשב על-ידי יצירתו של נגיף מחשב או שימוש בו – סעיף 7 להצעה.

לאחר בדיקת הנושא הגענו למסקנה, כי יש לחוקק הוראות מיוחדות של עבירות כלפי מחשב, משום שאין עבירות הרכוש הרגילות מבטאות את הייחודיות הן של עבירות המחשב והן של הנזק שנגרם מהן.

נוסף על העבירות העיקריות האמורות, קיימות הוראות עונשיות מיוחדות לעניין חדירה למחשב בנסיבות מחמירות ושימוש במחשב כדי לפגוע בביטחון המדינה. עלי לציין שכל העבירות שנקבעו בפרק זה הן עבירות של מחשבה פלילית. דעתנו היא, שלפחות בשלב הראשון של קביעת עבירות לעניין מחשב, אין מקום לעבירות של רשלנות. מעשי רשלנות יטופלו רק בדיני הנזיקין או בדיני החוזים. ראוי לציין, כי פרק זה של עבירות מחשב דן בעבירות שנעשות כלפי מחשבים, ואין הוא דן בעבירות הנעשות באמצעות מחשב. אופיין של עבירות אלה איננו משתנה רק משום שנעשו על-ידי מחשב. עם זאת, קובע סעיף 7 כי העונש של עבירת מחשב שנעשתה במטרה לעבור עבירה אחרת יהיה חמור יותר.

העונשים שנקבעו לעבירות הם מדורגים ומבטאים בראייה כללית את החומרה של הנזק שעשוי להיגרם עקב ביצוע עבירות מחשב.

הנני מבקש לומר מלה לעניין הצורך בחקיקה, לעניין הגנת המחשבים מפני חדירה בלתי חוקית אליהם. במה שנוגע להגנה על פרטיותם של בני אדם שפרטיהם האישיים נמצאים במאגרי מידע, קיימות הוראות מיוחדות לכך בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א–1981. אולם, במה שנוגע לקביעת דרכי הגנה על חומר מחשב ועל המחשב עצמו, לא ראינו לנכון לחייב בחוק, למעט בנושא של ראיות, הטלת חובות מיגון מיוחדות. כפי שלא מחייבים בחוק דרכים שונות לשמירת רכוש הניתן להיגנב בקלות, גם בקשר למחשב דרכי המיגון צריכות להישאר לשיקולו הפרטי והכלכלי של בעל המחשב. אולם אך טבעי הוא, שעסקים ומוסדות החפצים בכך שמסמכי המחשב שלהם יהיו קבילים בבתי-המשפט, ידאגו לקיומה של מערכת הגנה נאותה, כדי שיוכלו לשכנע באמינות המסמכים היוצאים מאותם מחשבים.

אשר לדיני נזיקין – – –

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, אנחנו נוסעים למעלות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

סבלנות, רבותי, אני מצטער. אני מבקש להפנות כל שאלה בנדון לנשיאות הכנסת – על סדרי ניהול הבית הזה. אני לא יוזם את קביעת השעה שבה אני מביא את החוק. אני נאלץ להביא אותו בזמן שאני מביא אותו. אני לא נהנה מזה. אני ממלא את חובתי בשעה בלתי ראויה לחלוטין לדעתי.

רון נחמן (הליכוד):

גם אנחנו חושבים כך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אל תפנו אל מי שממלא את החובה אלא למי שגורם לכך שסדרי הבית הם כאלה שמתחילים בשעה 16:00. למה לא יתחילו בשעה 09:00 או 10:00 ולא יקבעו את הוועדות לשעות אחר-הצהריים או לשעות הערב או הלילה? למה? למה חוסר היוזמה בניהול ענייני הבית הזה? למה לא יושבים לבדוק את צורת העבודה בבית הזה? למה לא חושבים על אחוז הזמן שמקדישים לכל מיני דיבורים בבית הזה, יחסית לזמן החקיקה?

דן תיכון (הליכוד):

שר המשפטים ד' ליבאי:

יש לי הרבה מה להגיד על סדרי הבית הזה, אבל אתה מפנה אלי טענות כאילו אני בחרתי לי את השעה הזאת. מכל השעות אין לי עכשיו מה לעשות – בחצות הלילה? אני נהנה מעבודתי, אבל אני יכול ליהנות במקום אחר.

לימור לבנת (הליכוד):

כל זמן שהשר – – –

היו"ר י' עזרן:

רבתי, בהחלט אין שום פרופורציה בין הזמן שאנחנו מקדישים לחקיקה, שמשקיעים בה ימים ושנים, לבין זמן הדברת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

בהחלט, כל הכבוד ליושב-ראש. אני לא רוצה להגיד את זה, כי חברי הכנסת – ואני כאן כאלו נציג הממשלה. אבל אני אחד מכם, אני חבר כנסת גם כן.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מה בדעתו, כסגן יושב-ראש הכנסת, לעשות בהתאם לדבריו של השר? יושב כאן יושב-ראש ועדת הכנסת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני סומך על יושב-ראש ועדת הכנסת, הוא כאן אתנו. אני חושב שהתברכנו ביושב-ראש ועדת הכנסת שיכול להביא למחשבה רצינית לשינוי סדרי הבית הזה, בכלל זה שעות העבודה.

היו"ר י' עזרן:

אני תמכתי בהצעה וביקשתי – – –

גדליה גל (העבודה):

אבל כאשר יושב-ראש הכנסת נמצא בחוץ-לארץ עושים דיון כזה?

היו"ר י' עזרן:

אני ביקשתי שיתחילו היום ב-09:00.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אנחנו ממתנים ליושב-ראש הכנסת. גם לו יש טענות צודקות אל הממשלה. אני כבר רוצה להגיד לך, אני שוחחתי אתו והוא סיפר לי איך הממשלה מטרטרת את סדרי הבית הזה גם כן, כאשר נציגיה

באים בכל מיני בקשות, ויש גם תלונות רציניות מאוד של הכנסת כלפי הממשלה. לכן אני חושב שהנושא צריך להיבדק ברצינות. זה לא חד-כיווני.

רון נחמן (הליכוד):

אני חושב שצריכה להיות רוטציה בין הכנסת לבין הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

אני מרשה לך להוריד את הז'קט.

היו"ר י' עזרן:

קודם כול, אנחנו מתכוננים כאן לליל שימורים. רבותי, אנחנו לא יוצאים מכאן לפני 04:00.

דן תיכון (הליכוד):

אתה טועה, לא יוצאים לפני 06:00.

היו"ר י' עזרן:

06:00? יכול להיות. זה המצב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני כבר רגיל. העיקר שאנחנו בחברה טובה.

הפרק הדין בנזיקין מתאים למעשים שנקבעו כעבירות את הסעדים שנקבעו במישור האזרחי. סעדים אלה נוספים על אלה הקיימים. פרק זה הוכן בידי ועדה של מומחים בנזיקין ובמחשבים בראשותו של שופט בית-המשפט העליון פרופסור אהרן ברק. ועדה זו סברה שפקודת הנזיקין אינה מספקת את המענה הדרוש בתחום זה.

כך, למשל, מוגדר נכס בפקודה כמקרקעין או כמיטלטלין בלבד. זו הגדרה צרה מדי לתחום המחשבים. נוסף על כך מוצע לקבוע בתחום זה, אשר דורש מומחיות מיוחדת, שנטל הראיה להראות שנושא שעליו מתלוננים נעשה בהסכמה הוא על הנתבע.

הוראה אחרת מגבילה את סעד הפיצויים, להבדיל מקבלת צווי מניעה, בקיומה של התרשלות מצד הנתבע; זאת במטרה למנוע תשלום פיצויים, שעלולים להיות בסכומים ניכרים, במקרים של שגגה.

כמה מלים בקצרה על דיני הראיות. התיקון המשמעותי השני שמוצע הוא בדיני הראיות. ההצעה משנה שני עקרונות של דיני הראיות בקשר לפלט מחשב – הכלל של עדות שמיעה והכלל של הראיה הטובה ביותר.

בכלל של עדות שמיעה כבר נגס סימן ה' לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, הדן ברשומות בנקאיות. בהתאם לאותו סימן ניתן לקבל כראיה לאמור בה רשומה של תאגיד בנקאי, שנערכה במהלך ניהולו העסקי הרגיל של הבנק. פירוש הדבר, שלצורך הוכחת פעולה של לקוח, אין צורך להעיד את הפקיד שטיפל בו או להציג את הניירת שנערכה בזמן הפעולה. להוכחת הפעולה מספיק להביא את ספרי הבנק שבהם נרשמה הפעולה, ובלבד שהבנק מנהל את ספריו בצורה סדירה. רישומים אלה הם "עדות ממקור שני", כי מי שעושה את הרישום בדרך כלל איננו אותו פקיד שעמו נעשתה הפעולה.

אנו מציעים להכיר במעמד של המחשב בחיים המסחריים והכלכליים בימינו ולאפשר לחרוג מהכלל של עדות שמיעה לגבי רשומות מוסדיות של רשות ציבורית או של מוסד עסקי או מקצועי, ולא רק של תאגיד בנקאי, וזאת אף אם הרשומות נעשו במחשב. כדי שאותן רשומות יהיו ראיה לכאורה לתוכן, ההצעה מחייבת עמידה בכמה מבחנים, וביניהם עריכת הרשומות בצורה מסודרת ורגולרית ונקיטת אמצעים להגנת המחשב מפני חדירות שלא כדין. כל הדרישות האמורות נחוצות כדי להבטיח את נכונותן של הרשומות.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רון נחמן, אתה פשוט מפריע לחברי כנסת שמנמנמים בשקט. אני מאוד מבקש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

העיקרון השני שמוצע לשנותו הוא הכלל של הראיה הטובה ביותר. בהתאם לכלל האמור, ניתן להוכיח מסמך רק על-ידי הגשת המקור. לכלל יש כמה יוצאים מן הכלל, למשל, בקשר להעתקים צילומיים במיקרופילים. בשל הדרך המיוחדת של קבלת חומר ממחשב – הפלט – מוצע להכיר בכל פלט מחשב כבמסמך מקורי, וזאת מאחר שלגבי פלט לא קיים כלל המושג של "מקור" או "העתק".

אנו סבורים, שהתיקונים המוצעים לדיני הראיות לא יהוו גורם לזעזוע בלתי סביר של אותם דינים, שמטבעם הם יציבים ושמרניים קמעה. נראה לנו שהשינויים המוצעים הם מוצדקים בהתחשב בהתפתחות הטכנולוגית ובתפיסות החדשות בחיי המסחר.

אשר לדיני האזנת סתר, הפרק המוצע בעניין זה הוא חלק מהתיקון הרחב יותר לחוק האזנת סתר, שהבאתי אותו קודם לכן לקריאה ראשונה, שהתקבל כאן בקריאה ראשונה. הטכנולוגיה החדשה בתקשורת מחייבת שינוי התפיסות וההגדרות הכלולות בחוק האמור.

היום ניתן "לשוחח" לא רק באמצעות הטלפון או הרדיו, אלא גם דרך פקסימיליה או מחשב. אפשרויות הציתות לשיחות באמצעי תקשורת אלה הורחבו מאוד בשנים האחרונות. על כן אנו חייבים להגן על פרטיותם של המשתמשים ולאסור האזנה שלא כדין לא רק לשיחות טלפון, נייד או רגיל, אלא גם למחשבים או לתקשורת בין מחשבים.

היו"ר י' עזרן:

זה בסדר, מצאתי אפילו אסמכתה בשירה של ימי הביניים, של רבי יהודה הלוי, אדוני השר: כי אין בלבו מחשב כמחשב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

בהתאם לכך כוללת ההצעה הגדרות חדשות למונחים המהווים בסיס להוראות של חוק האזנת סתר.

אשר לדיני חיפוש ותפיסה, בפרק הזה אנו מציעים לתת ביטוי למגבלות בדרכי החיפוש והתפיסה, בהתחשב במהות המיוחדת של הדבר שבו מבקשים לחפש. המגבלות הן לעניין דרך החיפוש ומומחיותו של איש המשטרה שיערוך את החיפוש, והן לעניין דרכי התפיסה ותקופת התפיסה של מחשב וחומר מחשב, המביאות בחשבון את התוצאות הקשות העשויות לנבוע מהפסקת השימוש הרגיל במחשב. מחשב הוא לא עוד כלי או עוד חפץ, וכבר הגיע הזמן שנביא את זה גם לספר החוקים.

לסיכום, לא אחת נתפס המחשב בעיני האדם מן הרחוב כמשהו מאגי, שיש בו גם קסם ומשיכה וגם – פחד ורתיעה. בסך הכול המחשב הוא כלי בלתי רגיל לפתרון בעיות רבות, בזמן קצר ובדייקנות מופלגת. עם זאת, בידיים של עבריינים אותו מכשיר עלול להפוך למכשיר קטלני וגורם נזק.

דוד צוקר (מרצ):

לא היה אפשר לנסח – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני אומר לך: יש במשרד המשפטים אנשים טובים מאוד, משקיעים את הנשמה בעבודה של ניסוח החוק, את הנשמה, במחקר, בהבנה ובניסוח.

הצעת החוק מבקשת להתייחס גם לשימוש הרצוי במחשב וגם לשימוש הפסול בו. אני מבקש, על כן, להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, אני מבקש לשאול שאלה. כשאדם מומחה למחשבים מפצח קוד בבנק ונותן הוראה, למשל, להעביר מחשבון לחשבון, זו עבירת מחשב או גנבה, פשוטו כמשמעו?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני, זו יכולה להיות גם עבירת מחשב וזו יכולה להיות גם עבירת רכוש, כלומר, גם עבירה פלילית רגילה. הכול תלוי בנסיבות.

היו"ר י' עזרן:

הוא לא גנב ולא כלום. זה מעניין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא רוצה כאן לפסוק, אבל אדוני צודק. אנחנו מאפשרים עכשיו טיפול בעניין גם במישור של הפגיעה במחשב וניצולו לרעה וגם במישור של השגת רכוש, אם הוא אכן ניסה או הצליח להשיג רכוש. אנחנו לפחות מעמידים לרשות אוכפי החוק את האפשרויות הראויות להתמודד עם הבעיה החברתית. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר.

דוד צוקר (מרצ):

אני לא רואה איך מישוהו יוסיף בקריאה ראשונה משהו לדברי השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רואה בזה הערכה רבה למשרד המשפטים.

דוד צוקר (מרצ):

כל המוסיף בקריאה ראשונה גורע.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני השר, כל המוסיף גורע.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חיים אורון – איננו באולם. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה באולם.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר י' עזרן:

כן, בהחלט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני צריך להגיד שההבנה של האופוזיציה לחוק הזה מרשימה.

היו"ר י' עזרן:

זה היה משהו מיוחד; אדוני הגיש את הנושא של המחשב במלאכת מחשבת.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו באולם. חבר הכנסת רענן כהן – איננו באולם. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו באולם. חבר הכנסת יורם לס – איננו באולם.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אולי תקרא את שמות חברי הכנסת הנוכחים?

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת גונן שגב – איננו באולם. חבר הכנסת אברהם בורג – איננו באולם. חבר הכנסת אסעד אסעד – איננו באולם. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו באולם. חבר הכנסת רן כהן – איננו באולם. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו באולם.

אליעזר זנדברג (צומת):

האם היושב-ראש קרא בשמי?

היו"ר י' עזרני:

עוד לא.

חבר הכנסת עוזי לנדאו – איננו באולם. חבר הכנסת דוד מנע – איננו באולם. חברת הכנסת ענת מאור – איננה באולם. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו באולם.

דוד צוקר (מרצ):

למתחמקים לא תהיה תקווה.

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת פני בדש – איננו באולם. חברת הכנסת דליה איציק – איננה באולם. חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו באולם. חבר הכנסת זבולון המר – איננו באולם. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו באולם. חבר הכנסת סאלח טריף – איננו באולם. חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו באולם. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו באולם. חבר הכנסת אפרים גור – איננו באולם. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו באולם.

באולם. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – איננו באולם. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו באולם. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו באולם. חבר הכנסת אלי דיין – איננו באולם. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו באולם.

ובכן, רבותי, יעלה חבר הכנסת חגי מירום.

קריאה:

— — —

היו"ר י' עזרן:

אני אגיד לכם את הסדר. אחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט, חבר הכנסת רון נחמן, חבר הכנסת יוסף בא-גד, וזהו.

רון נחמן (הליכוד):

סליחה, אדוני היושב-ראש, מתי אני? לא שמעתי.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אתה השלישי.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת לימור לבנת, אם אנחנו בשעה כל כך מאוחרת, מותר לנו טיפה להתבדח. זאת פעם ראשונה שאני רואה בניסוח בחוק ש"הפקת פלט תוך חדירה, יראו אותה כחיפוש", סעיף 31. אבל זה קורה.

לימור לבנת (הליכוד):

הניסוח פה הוא מלאכת מחשבת, אדוני היושב-ראש.

חגי מירום (העבודה):

כן, זו מלאכת מחשבת.

אדוני השר, חברי חברי הכנסת, לפי דעתי מדובר כאן בחקיקה מאוד מאוד מעניינת, והדבר החשוב יותר הוא שזה נקרא בשפת החקלאים – לפתוח תלם בשדה בור. אנחנו לא בחקיקה מוסיפה, משפרת, אנחנו בחקיקה ראשונית, שבעצם בפעם הראשונה מעלה את המחשב ואת תוכנתו, את תכולתו, את האינפורמציה שבתוכו, לגדר דבר שמצריך התייחסות של החוק לנכח תמורות העידן. נדמה לי שלא הרבה פעמים, אדוני השר, ראיתי חקיקה כל כך סדורה עם הרבה מאוד חשיבה בתוכה, ואני רוצה לברך על כך.

יש כאן עניינים שעוד יהיה מקום לבדוק אותם, לבחון אותם. אני לא רוצה להאריך. אני רק רוצה לומר בהזדמנות חגיגת זו, אדוני שר המשפטים, כי אנחנו, בחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, חסינים מפני חיפוש בכלי, למשל, וכן הלאה, אבל ספק אם אנחנו חסינים מפני חיפוש במחשבינו.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו בהחלט לא חסינים.

חגי מירום (העבודה):

אנחנו לא חסינים. אנחנו יודעים שהיה בעבר הלא-הרחוק אירוע של ניסיון לחדור אל תוך מחשבו של חבר הכנסת, ואני חושב שמן הראוי שמשרד המשפטים לפחות לא יתנגד, שבחוק חסינות חברי הכנסת, בנושאים שבהם לא יהיה אפשר לחדור אל תוך נכסים של חבר הכנסת, יכלול הדבר גם את המחשב; מפני שזה חלק מן העניין. אנחנו כולנו אוצרים אינפורמציות מאוד מאוד חשובות לנו, פרלמנטריות, אישיות, בתחום העברת המידע שבינינו לבין אנשים שונים, ונדמה לי שגם את הנושא הזה יהיה מקום להסדיר בהמשך.

כאמור, אני מברך על החקיקה, אני תומך בה, אני חושב שזה מקור לגאווה שהנושא הזה מגיע כבר עכשיו כל כך סדור.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חסין מפני חיפוש בכליו.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת עזרן, אני לא בטוח שבדיוק אתה האיש להסביר לנו מי חסין ולמה חסין בתחום המחשב.

היו"ר י' עזרן:

למה אתה אומר כך?

חגי מירום (העבודה):

אני מחפש מומחים.

היו"ר י' עזרן:

אני מודיע לך שהמחשב של חבר הכנסת הוא כליו.

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה מומחה לענייני מחשבים. אני מסכים אתך.

היו"ר י' עזרן:

אני חושב שזה לא במקומו, זה לא מוצדק. לא נורא, אני רגיל.

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא התייחס אליך.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט לא, אני מבין שלא.

דן תיכון (הליכוד):

הוא דיבר אלי'.

היו"ר י' עזרן:

אני אומר לך, מה צריך פה להיות מומחה? מחשב הוא רכושו של חבר הכנסת ואסור לחדור לביתו. זה הכול.

דן תיכון (הליכוד):

אתה טועה.

היו"ר י' עזרן:

למה?

דן תיכון (הליכוד):

מייד תשמע.

חגי מירום (העבודה):

יש בעיה, זה לא חסום כרגע. זה נושא שצריך לחוקק אותו.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

שלמה בוחבוט (העבודה):

מוותר.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אולי תצמצם את הזמן לדקה?

היו"ר י' עזרן:

אתה מסכים, חבר הכנסת דן תיכון, לצמצם את זה לדקה?

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, אני אקצר לבקשתו של חבר הכנסת תיכון אם הוא יואיל להקשיב לדברי, אבל ללא הועיל.

אני מבקש לפנות לשר המשפטים ולהציע לבצע הבחנה מסוימת בחלק הראשון, בפרק השני, שעוסק בעבירות המחשב, בין עבירות שהמטרה שלהן מסחרית לעבירות שמטרתן פרטית. אני רוצה להסביר מדוע: אני רואה את הבעיה המרכזית לא במישהו שמעתיק איזה דיסקט או מבצע פעולה על מנת להרוויח עוד משחק חינם או חצי חינם למחשב שלו בבית. הבעיה היא באלה שעושים את המעשים האלה וחודרים ומנסים להשיג למטרות כלכליות. כשאני מדבר על המטרות הכלכליות האלה, אין ספק, לדעתי, שמן הראוי להחמיר לא רק בקביעת עונשים שונים וביצירת ההבחנה המשפטית אלא גם בקביעת עונש כספי כבד לצד העונש של מאסר.

מדוע אני אומר את הדברים האלה? הערכתי היא, שבית-משפט לא ייתן להטיל עונש של מאסר, עונש כבד של מאסר, גם אם הסמכות החוקית קיימת, במקרה שבו מדובר בעבירה ראשונה או בעבירה כלשהי שאנחנו רואים אותה כעבירת צווארון לבן, ועוד מסוג שלמעשה לא הוגדר במפורש כעבירה עד היום. זהו תחום חדש. לעומת זה קל להצביע על התועלת הכלכלית הרבה שיש במעשה העבירה הזה או על הפוטנציאל שגלום בו מצד מבצעהו או מצד מי ששלח אותו. לכן אני סבור שטוב נעשה אם ניצור איזה מכשיר של הטלת קנס כספי גדול וכבד, שאולי אפילו תהיה בו איזו קורלציה לגודל הנזק שנגרם, אבל לא במסגרת הקיימת היום בחוק העונשין אלא משהו הרבה יותר גדול. כי אנחנו עוסקים פה בעבירות שהמניע המרכזי לביצוען הוא כסף. אם אנחנו רוצים להרתיע ולמנוע את מעשה העבירה, עונש המאסר, לדעתי, הוא לא השוט הנכון, צריכים לבחור שוט אחר.

הייתי מציע לשר המשפטים, ואני מניח שהדבר גם יובא במסגרת הדיונים, לשקול את שתי ההערות האלה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בפרק ג', נזיקין, בסעיף 11, כתוב: בתובענה שהוגשה לפי פרק זה בנזיקין, על הנתבע הראיה כי המעשה שעליו מתלוננים נעשה בהסכמה שבדין. אני מתקשה להבין מדוע על הנתבע חובת הראיה. מדוע חובת הראיה לא תחול על מי שתובע?

הניסוח כפי שבא בסעיף 11 בעצם מטיל על הנתבע, שעליו מתלוננים, את נטל ההוכחה שהוא בסדר. התלונות יכולות להגיע ממקורות שונים. יש תביעות ותלונות מוצדקות ויש שאינן מוצדקות. אנחנו מכירים את המכתבים האנונימיים, מכירים את התלונות הפרטיות או תובענה פלילית פרטית, אנחנו מכירים כל מיני נהגים פסולים מכל מיני גורמים אינטרסנטיים כאלה ואחרים, שבאים לתקוף כל מיני אנשים או מוסדות, ומרגע שהסעיף הזה מטיל על הנתבע את נטל ההוכחה שהוא בסדר, ונתן את האישור והכול בסדר – נראה לי שהסעיף הזה חייב להשתנות.

לגבי הנזקים, או הייתי אומר העבירות של המחשב כפי שמופיעות בפרק ב', גם כאן, בסעיף 8, נגיד מחשב, העונש – דינו מאסר חמש שנים. בסעיף קטן (ב): המעביר לאחר או המחדיר למחשב של אחר חומר מחשב אשר מסוגל לגרום נזק – מאסר שבע שנים. יש כאן בעיה שהעונשים של שבע שנים מאסר או עשר שנים מאסר או חמש שנים בחלופות האלה של סעיפים 8 ו-9, אדוני השר, אינם מספיקים. כי אם אנחנו נתפוס אדם שגרם נזק, ומעבר להיבט הפלילי הוא גרם נזקים כלכליים גדולים ביותר, מה שכתוב בפרק ג' על נזיקין אינו מספיק. כי יכול להיות שאדם ישב בבית-סוהר, אבל הנזק שהוא גרם לא יכול להיות בר-פיצוי, ויש טעם, אדוני השר, לקראת הקריאה השנייה והשלישית – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

למה הוא לא יהיה בר-שיפוי? למה לפי פרק ג' לא יכול להגיש תביעת נזיקין? בעבירה הפלילית הוא ישב שבע שנים או שלוש שנים או חמש שנים, ותהיה תביעת נזיקין.

היו"ר י' עזרן:

יהיה פה סימפוזיון עכשיו?

רון נחמן (הליכוד):

לא, לא. חבר הכנסת איתן הוא סגן ראש הסיעה שלי. בשעה כזאת אני חושב שאני צריך לכבד אותו, לתת לו תשובה.

היו"ר י' עזרן:

ובשעה כזאת יש רשימה ארוכה – – –

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, אפשר בעניין הזה להגיש תובענה בנזיקין לפי פרק ג'.

אני טוען, שככל שאתה מסתכל על הצד הפלילי, הוא מודגש בעונשים של חמש, שבע ועשר שנים – זה עונש אדיר מבחינת העבירה. מצד שני, בנושא של הנזיקין הוא נשאר פתוח ומעורפל, אין פה סעיף בסיס, אין פה סעיף גג, אין פה כלום. לכן אני אומר שבקריאה שנייה ובקריאה שלישית צריך לבחון את הקורלציה בין הענישה הפלילית לבין הענישה הנזיקית האזרחית והקשר ביניהן. תודה רבה, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך. חבר הכנסת הרב יוסף בא-גד, בבקשה. מוותר?

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך על החוק ורק רוצה להשמיע הערות קצרות. א. אני שוב נגד העונשים החמורים: "העושה ביודעין וללא רשות כדין אחת מאלה, דינו – מאסר שלוש שנים – (1) משבש את פעולתו התקינה של מחשב". שלוש שנים? לא מספיק להושיב אדם שנה בבית-סוהר בשביל דבר כזה? ואם השופט יפסוק לו רק חצי שנה? אני באמת חושב שלא זה ירתיע. לדעתי יש דברים אחרים שירתיעו, ולכן אני אגיש הסתייגויות לכל האורך, לקצץ, במקום חמש שנים – שנתיים, במקום שלוש שנים – שנה. כדאי לחשוב על הדברים האלה; זה קו לכל האורך.

ב. אני לא יודע אם נתתם דעתכם לשאלה, האם אפשר לקבל דפי מחשב כמסמך חוקי וכהוכחה משפטית? יש פה דבר כזה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

יש פרק שלם על תיקון דיני הראיות – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

איך מבטיחים מפני זיוף?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אכן כתוב כאן שיש להבטיח – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

אני הוספתי את הדברים האלה כי זה לא הניח את דעתי.

אלה שני התיקונים שאני מציע. אני מברך על כך, תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד על קיצור הדברים – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

תורת הקיצור.

היו"ר י' עזרן:

אחרון הדוברים – חבר הכנסת יעקב שפי.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אתי?

היו"ר י' עזרן:

איפה? – לא מופיע אצלי. נכון, סליחה, סליחה. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

לחבר הכנסת ליבאי יש מצב-רוח מרומם היום.

מיכאל איתן (הליכוד):

בשבוע שעבר הוא הודיע, שלקראת סוף המושב, בסוף הכנס, הוא גוזר על עצמו שלושה ימים קשים כאן, בכנסת, והוא היה מוכן לקבל הכול היום.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מקבל בברכה את הצעת החוק, והאמת היא שיש לי רק שאלה אחת שאין לי עליה תשובה ישירה, אבל הייתי רוצה התייחסות של השר.

בהגדרה מדברים כאן על מחשב, וההגדרה ניתנת על-פי עקרון הפעולה של המכשיר. אבל אין הבחנה, בעצם, בין מחשבים אישיים למחשבים שהם גם גדולים בהיקפם. אני גם לא רואה הבחנה בין מחשבים שמשמשים למטרות אישיות לבין מחשבים שהם ברשות הציבור, למען הציבור, או ברשות מוסדות ציבוריים. ואני לא יכול בשעה מאוחרת כזאת למצוא, מה יהיה העוול, התוצאה הלא-צודקת מחוסר ההבחנה בין השניים, אבל יש לי הרושם שגישה של מחוקק כלפי מי שפועל, מבצע דברים אסורים כלפי מחשב אישי, בודד, פרטי, לא יכולה להיות, באופן עקרוני, זהה למי שפועל, עושה פעולות נזקיות כלפי מחשבים בהיקפים הרבה יותר גדולים, שצריכים לשרת את הציבור בהיקפים הרבה יותר רחבים.

היו"ר י' עזרן:

תודה. באמת אין לי מה להוסיף.

אדוני השר, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע, מה אתי? נרשמתי.

היו"ר י' עזרן:

אתה לא רשום בכלל.

דן תיכון (הליכוד):

נרשמתי.

היו"ר י' עזרן:

איפה, אצל מי? אתה לא רשום, אבל ניתן לך.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני עולה לכאן משום דבריו של חבר הכנסת מירום בעניין חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם. כפי שאתה יודע, קיים ספק גדול אם חסינות חברי הכנסת, על-פי חוק שחוקק בשנת 1951, כאשר לא היו מחשבים, חלה על המחשב של חברי הכנסת, ולמעשה אין כיום חבר כנסת שאין לו מחשב. למחשב – מוח, במחשב מאוחסנים מסמכים סודיים, חומר חסוי ביותר, ומשום הספק שקיים בעצם יכולים גופים שונים להשתלט על המחשב של חברי הכנסת, וסביר להניח שבית-המשפט יקבע שחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, לא חל לגבי מחשב, שכן הוא עוסק רק במניעת חיפוש. מסתבר שכשמחפשים כנראה לא מחפשים בתוך המחשב. ומכאן הספק שלגבי דידי לא קיים, אבל מסתבר שאצל משפטים שונים אכן קיים ספק גדול, גדול מאוד, ואולי אפילו לא קיים ספק, שכן לפי דעתם החסינות לא חלה.

אודה לך מאוד, לשם הקיצור, אם נושא זה ייכלל במסגרת חוק המחשבים, שהוא חוק חשוב, ראשון מסוגו, אני מקווה שלא אחרון. ואני מקווה שאף כי לא נחיל את כל הנושא, בוודאי יבואו תיקונים נוספים, כי שוב עוסקים באחד הענפים הדינמיים והחדשניים ביותר. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, היו כאן כמה הערות לגבי החסינות של מחשב חברי הכנסת. אני חושב שזאת סוגיה ראויה לבחינה ואף לתיקון בחקיקה.

היו כאן הערות חשובות, לדעתי, לכמה מסעיפי הצעת החוק. אני מציע, לא רק בשל השעה המאוחרת, אלא בעיקר בשל היכולת לשמוע הסברים מהמומחים, שאנחנו נעביר את הדיון בהערות האלה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. כך, למשל, כאשר חבר הכנסת מיכאל איתן העיר לי לגבי המחשב האישי, עלעלתי לרגע בהצעת החוק, משום שאני זוכר כי בנוסחים קודמים של ההצעה היתה הגדרה למחשב אישי, וחשבו ליצור דין שונה או מאפיינים שונים בעניין זה, וכך הלאה.

הצעת החוק הזאת עברה כל כך הרבה דיונים וחילופי גרסאות בעזרתם של מומחים, שצריך כבר להוציא את הפועל היוצא מדוע, לאחר כל הדיונים, לא ראו, למשל, טעם בהבחנה בין מחשב אישי ואחר. אני חושב שהנושא הזה הוא טוב לבחינה ולבדיקה בוועדה, כאשר תקבל את התשובות מאלה שטרחו והכינו במשך חודשים רבים את הצעת החוק.

אני מציע, לכן, שלא אכנס בשעה מאוחרת זאת לפרטים נוספים, אלא אודה לכם מאוד על הסיוע בהליך חקיקה של חוק, שלפי דעתי הוא חשוב מאוד, אם מותר לי להגיד – מודרני, עונה על צרכי השעה. ואני אודה לכם אם תעבירו אותו לוועדת החוקה, חוק ומשפט – בקריאה ראשונה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לך.

אם כן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק המחשבים, התשנ"ד–1994, בקריאה ראשונה?

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המחשבים, התשנ"ד–1994, לוועדת החוקה,

חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים, אני קובע שהצעת החוק הזאת עברה בקריאה ראשונה – לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אפשר לדעת אילו חוקים מצויים על סדר-היום? מה יש לנו עכשיו?

היו"ר י' עזרן:

אמרתי כבר כמה פעמים, אני לא יכול לחזור על זה.

הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ס' טריף:

אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת צוקר, בבקשה. אני מזמין אותך בשם קודמי, סגן היושב-ראש עזרן.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני אדבר מהמקום.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני. מכובד מאוד.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חברים, אני מביא בפניכם, על דעת כל חברי ועדת החוקה, את חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8). אבהיר בקצרה במה מדובר.

לפני כשנה ומעלה חוקקה הוועדה, שוב על דעת כל אגפיה, חקיקה שצמצמה מאוד את היכולת למינויים פוליטיים של דירקטורים בחברות ממשלתיות; באמת צמצום דרמטי. לפני גם מונח דוח השופט בן-דור, שעומד בראש הוועדה, שכל מינוי לכל דירקטור בתאגיד ציבורי או בחברה ממשלתית צריך לעבור דרכו. אני חושב שההישגים של הממשלה הזאת בתחום הזה של צמצום דרסטי במינויים מפלגתיים בחברות ממשלתיות ובתאגידים הוא מאוד מאוד מרשים.

עם זה, כאשר חוקקנו את החוק הלכנו צעד אחד אולי רחוק מדי, ועל דעת כל חברי הוועדה אנחנו הולכים צעד אחד קטן אחורה, ואני אסביר במה העניין.

גילינו לפתע, שאנשים בעלי ניסיון רב מאוד, אבל השכלתם איננה תואמת בדיוק את הקריטריונים שקבעה הוועדה, נמנע מהם לשמש יושבי-ראש או מנכ"לים; לא דירקטורים. הדוגמה הראשונה היתה של הרמטכ"ל לשעבר רב-אלוף צבי צור. מצאנו פתאום שמאחר שהוא בן דור שהיה נעדר השכלה אקדמית, לא היה אפשר למנותו ליושב-ראש של חברה. אחר כך היו עוד מקרים מספר, ולכן, על דעת כל חברי הוועדה, הבנו שמוכרחים לפתוח פתח. מהו הפתח? אם אדם מסוגל להציג כתחליף – "במקום" – השכלה בתחום שקבענו אותה, ניסיון רב שנים בתחום רלבנטי, הדבר ייחשב לו. ניסיון רב שנים בתחום רלבנטי, משך השנים הוא 12 שנים של ניסיון באותו תחום. אני אינני רוצה להיכנס לפירוט מפאת קוצר הזמן. מצאנו שהחלופה הזאת נאה וטובה, והיא שקולה, במידה שהניסיון באמת ארוך, להשכלה בתחום הרלבנטי.

אני מביא את זה, כפי שאמרתי, על דעת כל חברי הוועדה לאישורה של המליאה. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אני רוצה לציין שיוזם החוק הוא חבר הכנסת אלי דיין, שאיננו כאן במליאה. לכן אנחנו ניגש מייד להצבעה.

המסתייגים אינם, ועל כן, רבותי חברי הכנסת, אני מכריז שאנחנו ניגש מייד להצבעה. וראשית – על ההסתייגויות. הסתייגות של חבר הכנסת אלי דיין לשם החוק.

בעד התיקון של חבר הכנסת א' דיין לשם החוק – 1

נגד – 12

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' דיין לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות לא נתקבלה.

הסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין לשם החוק. מי בעד? מי נגד? ההצבעה החלה.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות לא נתקבלה.

שם החוק כהצעת הוועדה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 10

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

בעד – 10, אין מתנגדים ואין נמנעים. שם החוק עבר בקריאה שנייה.

לסעיף 1 אין הסתייגויות. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 11

בעד סעיף 1 – 10

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

עשרה בעד, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 1 נתקבל כהצעת הוועדה.

לסעיף 2 הסתייגות של חבר הכנסת דוד מגן. נצביע בהרמת ידיים.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מגן לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות נפלה.

מי בעד סעיף 2 כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 12

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה – 11

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

11 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 2 כהצעת הוועדה נתקבל.

בסעיף 3 יש הסתייגות של חבר הכנסת דוד מגן. מי בעד? מי נגד? נצביע בהרמת ידיים.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מגן לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות נפלה.

הסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין אחרי סעיף 3. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת א' ויינשטיין אחרי סעיף 3 לא נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות נפלה.

מי בעד סעיף 3 כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 13

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה – 11

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

11 בעד, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

אנחנו עוברים עכשיו להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 14

בעד החוק – 11

נגד – 2

נמנעים – אין

חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

11 בעד, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שחוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8) נתקבל בקריאה שלישית.

הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 40), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 40), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק חבר הכנסת צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעצם מדינת ישראל מצויה במצב שבו הסתה לגזענות היא עבירה, פרסום גזעני הוא עבירה. יש הגדרה לגזענות, אבל בעצם אין ענישה על מעשה גזעני. העניין הזה נדון בבית הזה הרבה מאוד פעמים, בעיקר מאז תופעת כהנא, כהניזם. בשנת 1986 היה ניסיון לחקיקה נגד מעשה גזעני, והוא נפל בגלל בעיות פוליטיות.

אנחנו מביאים עכשיו – יש גם הצעה ממשלתית וגם הצעתי אני, ועכשיו אני מביא בשם הוועדה, הצעה שתיתן ביטוי מובהק, חד-משמעי, לחומרה המיוחדת שבביצוע עבירה שיש אתה מניע גזעני. נכון, יש פה חידוש במשפט הישראלי. אנחנו נבחן אחרי הרשעה ולפני מתן העונש את המניע, ואם אכן יוכח שיש מניע גזעני העונש יוכפל. אם העונש הוא עד עשר שנים, העונש יוכפל על מבצע העבירה.

עניין זה יכול להיות, למשל, במקרה הבא: אם אכן יוכח שבברירת שחייה נאסר על עולים אתיופים להיכנס בגלל צבע עורם, לא תהיה זאת רק עבירה בשל מניעת כניסה לשטח ציבורי, אלא העבירה תהיה חמורה יותר. אנחנו מקווים בחוק הזה לתת ביטוי להשקפות, לקונסנסוס הישראלי הרואה בחומרה יתירה את העבירות שיש עמן רקע גזעני.

אני מביא את החוק לקריאה שנייה ושלישית. כאמור, היוזמה היא של הממשלה פלוס הצעת חוק פרטית.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חברי הכנסת הנכבדים, המסתייגים אינם, ולכן אנחנו ניגש מייד להצבעה.

אין הסתייגויות לשם החוק. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 15

בעד שם החוק – 10

נגד – 1

נמנעים – אין

שם החוק נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

עשרה בעד, אחד מתנגד, אין נמנעים. אני קובע ששם החוק נתקבל בקריאה שנייה.

לסעיף 1 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 16

בעד סעיף 1 – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

עשרה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הסתייגות לחבר הכנסת רון נחמן לסעיף 2, בסעיף 144ד1(א) שבו. מי בעד? מי נגד? – בהרמת ידיים.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 2, לסעיף 144ד1(א), לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות לא נתקבלה.

הסתייגות לחבר הכנסת רון נחמן לסעיף 2, בסעיף 144ד1(ב) שבו. מי בעד? מי נגד? – בהרמת ידיים.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 2, לסעיף 144ד1(ב), לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור לאותו סעיף? ההצבעה היא בהרמת ידיים.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 2, לסעיף 144ד1(ב), לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור לא נתקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת אברהם רביץ? מי נגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת א' רביץ לסעיף 2, לסעיף 144ד1(ב), לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות של חבר הכנסת רביץ לא נתקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חברת הכנסת יעל דיין?

הצבעה

ההצעה של חברת הכנסת י' דיין לסעיף 2, לסעיף 144ד1(ב), לא נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

ההסתייגות של חברת הכנסת יעל דיין לא נתקבלה.

אנחנו מצביעים על סעיף 2 כולו, כהצעת הוועדה. מי בעד? מי נגד? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 17

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה – 10

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

עשרה בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

נצביע עתה על סעיף 3 כהצעת הוועדה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 18

בעד סעיף 3 – 9

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיף 3 נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

תשעה בעד, אחד מתנגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 40), התשנ"ד–1994. מי בעד? מי נגד? בבקשה.

הצבעה מס' 19

בעד החוק – 10

נגד – 1

נמנעים – אין

חוק העונשין (תיקון מס' 40), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

עשרה בעד, אחד נגד, ללא נמנעים. אני קובע שחוק העונשין (תיקון מס' 40), התשנ"ד-1994, הוא חוק נוסף בישראל. אני מברך את יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת צוקר, וגם את המציע של החוק הקודם שעבר, חבר הכנסת אלי דיין. קיבלנו שני חוקים חשובים לספר החוקים של מדינת ישראל.

הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ס' טריף:

אנחנו עוברים לסעיף י"ב בסדר-היום: הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תציג את הצעת החוק חברת הכנסת לימור לבנת, בשם ועדת החינוך והתרבות. בבקשה.

אני מבקש את הקשבתם של יושב-ראש ועדת הכנסת וחבר הכנסת גדעון שגיא. חברת הכנסת לבנת, בבקשה. אציין שיוזמי החוק הם חברי הכנסת לימור לבנת, זבולון המר, אבנר חי שאקי, יגאל ביבי, יצחק לוי, חנן פורת ושאול יהלום.

לימור לבנת (בשם ועדת החינוך והתרבות):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא בשם יושב-ראש ועדת החינוך של הכנסת, אבל כיוזמת החוק הזה, והחוק מובא בקריאה שנייה ושלישית – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גדעון שגיא, אודה לך אם תקשיב לדוברת בשקט.

לימור לבנת (בשם ועדת החינוך והתרבות):

כאמור, אני מביאה כרגע את הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1994, על-פי בקשתו של יושב-ראש ועדת החינוך של הכנסת, חבר הכנסת אברהם בורג. אבל, כפי שאמרתי קודם, אני גם יזמתי את הצעת החוק הזאת במסגרת הצעת חוק שלי שנדונה ב-18 באוקטובר 1993. הצעת החוק שאני מציגה עכשיו בפני מליאת הכנסת לאישור בקריאה שנייה ושלישית היא למעשה מיזוג של שתי הצעות חוק, זאת שאני הגשתי, כאמור, והנחתי באוקטובר 1993, והצעת חוק נוספת, שהונחה על-ידי חברי הכנסת זבולון המר, אבנר חי שאקי, יגאל ביבי, יצחק לוי, חנן פורת ושאול יהלום, כולם חברי הכנסת מסיעת המפד"ל, שהניחו והביאו לקריאה ראשונה את הצעת החוק שלהם באוגוסט בשנה שעברה.

ובכן, ועדת הכנסת החליטה, על-פי סעיף 122 לתקנון, לאשר את מיזוג שתי הצעות החוק האלה, ואני הייתי רוצה להסביר במה דברים אמורים. אומר אולי גם מלה וחצי לגבי ההיסטוריה של הצעות החוק.

חברי הכנסת, לפני שנים אחדות היתה החלטת ממשלה לעבור לשבוע לימודים מקוצר של חמישה ימים. אבל אותה החלטת ממשלה ממש קבעה גם שמערכת החינוך ומערכת הבריאות יהיו האחרונות במשק לעבור לשבוע עבודה מקוצר. אלא שבתחילת שנת 1990 חתם שר החינוך דאז, יצחק נבון, עם הסתדרות המורים והגננות ועם ארגון המורים על הסכמי עבודה שלפיהם המורים והגננות יעברו לחמישה ימי עבודה בשבוע. כתוצאה מזה עמדה המערכת כולה לעבור לחמישה ימי לימודים בשבוע, וזה היה אמור לקרות בטרם זמן, כאשר התנאים עדיין לא בשלו לכך, כאשר עדיין רק כמחצית מהמשק עבדה חמישה ימי עבודה בשבוע, כאשר לא היו תוכניות אלטרנטיביות לשעות הפנאי לתלמידים.

במאי 1990, כאשר שר החינוך דאז חבר הכנסת זבולון המר החליף את שר החינוך יצחק נבון, הוא הגיע עם הסתדרות המורים ועם ארגוני המורים השונים להסדרים שעל-פיהם מערכת החינוך תמשיך לפעול שישה ימים בשבוע, אף שהמורים עצמם יעבדו חמישה ימים בשבוע. ההסדרים האלה חלו, משום שמוקדם מדי היה לעבור לחמישה ימי לימודים בשבוע. ההסדרים האלה לא חלו אז על גני-ילדים. גני-ילדים עברו לחמישה ימי לימודים בשבוע. אני עתירתי לבג"ץ; אז עוד לא הייתי חברת הכנסת. בעקבות עתירתי לבג"ץ חזרה המערכת לפעול שישה ימים בשבוע גם בגני-ילדים.

כשנבחרתי לכנסת הזאת הנחתי מייד על שולחנה הצעת חוק שקובעת, שלא יונהג שבוע לימודים של פחות מחמישה ימים, עד אשר רוב המשק יעבור לחמישה ימי עבודה ועד אשר יונהגו סידורים אלטרנטיביים. באותו זמן ממש הניחו, כאמור, חברי הכנסת של סיעת המפד"ל הצעת חוק שקובעת, כי לא יהיה כלל מעבר לחמישה ימי לימודים בשבוע, וכי בחוק ייקבע ששבוע הלימודים יהיה בן שישה ימים.

לאחר דיונים רבים בוועדת החינוך של הכנסת, עם שר החינוך והתרבות, עם כל צמרת משרד החינוך, כמובן בסיועו הפעיל מאוד של יושב-ראש ועדת החינוך של הכנסת, חבר הכנסת אברהם בורג, לאחר התלבטויות רבות ולאחר שכולם הגיעו למסקנה שאכן לא טוב ולא נכון להעביר את המערכות לחמישה ימי לימודים בחופזה, ובלי שהמשק כולו והמערכת כולה מוכנים לכך, לאחר שבשנת הלימודים הקודמת היה ניסיון לא רק לעבור לחמישה ימי לימודים בחלק מהיישובים, אלא גם לתת איזה פיצוי כלכלי ליישובים שיסכימו להעביר את מערכות החינוך שלהם לחמישה ימי לימודים בשבוע, ועל דעת כל חברי ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, הצעת הפיצוי הכלכלי הזה, שראינו בה כמעט – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת צוקר, תדבר עם מזכיר הכנסת.

לימור לבנת (בשם ועדת החינוך והתרבות):

– – מעשה שלא ייעשה – על דעת כל חברי ועדת החינוך של הכנסת הפיצוי הזה שהוצע היה לא במקומו וגרם נזק רב – לאחר שגם שר החינוך והתרבות הגיע למסקנה שבהחלט יש טעם לבחון בצורה זהירה יותר, בצורה אטית יותר ויסודית יותר איך לבצע את המעבר לחמישה ימי לימודים בהדרגה, וכאשר אנחנו בטוחים שכל התנאים לכך בשלול, לאחר כל אלה גובשה הצעת החוק, כאמור, בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, כמעט פה-אחד, למעט הסתייגויות, שבוודאי יגיעו מייד, של חבר הכנסת בא-גד, שגם הוא איננו מתנגד לנוסח אלא רוצה לסייג בסייגים שונים. בסך הכול, פה-אחד בוועדת החינוך ועל דעת שר החינוך והתרבות השר אמנון רובינשטיין התקבלה הצעת החוק, לאחר שנעשו בה השינויים שאפרט.

הצעת החוק קובעת, ששבוע לימודים של פחות משישה ימים במוסד חינוך רשמי יונהג באישור השר, על-פי כללים ותנאים שהוא קבע ובאישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת. כל זה נועד לכך שאכן ייקבעו כללים ותנאים בצורה מסודרת, כאשר ועדת החינוך והתרבות נותנת עליהם את דעתה ומאשרת אותם לפני שיהיה כאן מעבר, כדי שנדע ונהיה בטוחים שאנחנו, הרשות המחוקקת, אכן מחוקקים ומפקחים על אותו תהליך חשוב כל כך.

אני רוצה עוד לפרט כאן את הסיפא של החוק, כל היתר באמת פחות חשוב כי אלה הם פרטים טכניים. אבל הסיפא של החוק קובע, שתחילתו של החוק תהיה משנת הלימודים התשנ"ו, דהיינו לא שנת הלימודים הקרובה כי לא נספיק עד אז לקבוע אותם כללים ואותם תנאים, אבל יש הבטחה של שר החינוך שלא יהיה מעבר, למעט אותם אזורים בודדים שכבר השתתפו בניסוי השנה, לא יהיה מעבר בהתשנ"ה.

בסעיף 3 נקבע, שהוראות חוק זה לא יחולו על מוסדות חינוך רשמיים שבהם נהגו חמישה ימי לימוד בשבוע בשנת הלימודים התשנ"ד, כדוגמת – אני מוסיפה כאן בהערה בסוגריים לצורך הבנת העניין – מוסדות החינוך הערביים. נדמה לי שגם בדרוזיים, אדוני היושב-ראש, לומדים חמישה ימים כרגע.

היו"ר ס' טריף:

כן.

לימור לבנת (בשם ועדת החינוך והתרבות):

לכן, מובן שהחוק הזה לא יחול על אלה שכבר לומדים חמישה ימי לימודים בשבוע, מוסדות החינוך שאינם יהודיים, זולת אלה שבהם נהגו במסגרת הניסוי.

אדוני היושב-ראש, למעשה אני רואה במעשה החקיקה הזה שאנחנו, אני מקווה, נשלים אותו בדקות הקרובות, אני רואה בו חשיבות רבה מאוד. אני חושבת, שכל נושא שבוע הלימודים או מספר ימי הלימודים בשבוע, שלא היה מעוגן עד עכשיו בשום חקיקה, וכתוצאה ממנו נעשו שגיאות מספר בשנים האחרונות, אני חושבת שנכון להביא את החקיקה הזאת לכלל השלמה. אני חושבת שהעובדה שהיא נעשית באמת בקונסנסוס רחב ביותר מעידה על כך שהיה צורך בדבר הזה. היו, כאמור, דיונים רבים.

אני רוצה להודות ליושב-ראש ועדת החינוך של הכנסת, לשר החינוך, לכל חברי ועדת החינוך וכמובן לחברי סיעת המפד"ל שסייעו במלאכה הזאת, שאני כל כך שמחה להשלים אותה אחרי שנים רבות וארוכות של מאבק בדיוק בעניין הזה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך.

חבר הכנסת יוסף בא-גד – כמסתייג, אני מקווה בקיצור. תחוסו עלינו.

חבר הכנסת בא-גד, לפני שאני נותן לך את רשות הדיבור אני רוצה לומר כי לא ניתן יהיה לעבור את השעה 01:00 ולעבוד. אתמול נשארנו עד השעה 03:00. לכן אני מבקש מכם, כדי להיות תכליתיים, לקצר, כדי שנוכל למצות את סדר-היום ככל שניתן. אנחנו הורדנו שלוש הצעות חוק עכשיו, ואני מבקש מכם פשוט לקצר ככל שניתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לנו הצעה אחת עם 40 עמודים. אי-אפשר לדחות את זה למחר.

היו"ר ס' טריף:

תיכף נראה. קודם כול אני רוצה לסיים את הצעת החוק הזאת. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

יש לי שלוש הסתייגויות, ויש לי רבע שעה, אבל אני אפתיע אתכם ואומר רק דבר תורה קצר, שהרי בלי זה היושב-ראש לא יוותר לי.

ובכן, אני מתנגד בתוקף לחוק. ילדי ישראל צריכים ללמוד שישה ימים ולהשלים לימוד תהילים ולימודים אחרים ביום השביעי. אבל מה לעשות, נהיינו מודרניים ופה כל אחד רודף חידוש אחר חידוש. יש כאלה שרוצים להרוס את עצמם, את הנוער. אני לפחות הגשתי הסתייגויות כך שזה יהיה בצורה חיובית – "לא יונהג אלא באישור", ואני מוכן לוותר על שתי ההסתייגויות הראשונות גם כדי שלא תצטרכו להצביע, ובלבד שההסתייגות השלישית – שלפחות בחינוך הדתי צריך יהיה להתייעץ עם ראש אגף החינוך הדתי, שזה לפי החוק, כל דבר בחינוך הממלכתי-דתי מחייב התייעצות עם מנהל החינוך הדתי. רק את ההסתייגות השלישית, את היתר אני מוריד, שגם לא יצטרכו להצביע.

אני רוצה לסיים בדבר אחד, למה אני כל כך עומד על זה שילדי ישראל צריכים ללמוד שישה ימים. יש מדרש נפלא – בשיר השירים רבה. בשעה שעמד הקדוש-ברוך-הוא לתת את התורה לבני ישראל הוא אמר: תביאו ערבויות. נו, רצו ואמרו: ערבות, אבותינו ערבים לנו. הקדוש-ברוך-הוא סירב לקבל את הערבות של האבות. אמרו: מה נעשה? נביא לו את הנביאים ערבים. מי טוב ממשה, מירמיהו, מיחזקאל. הקדוש-ברוך-הוא סירב לקבל את הערבות. לא ידעו למה הוא מתכוון. מה טוב מערבות של אברהם, יצחק ויעקב; מה טוב מערבות של הנביאים. ואז מישהו העלה רעיון: נציע לו את הילדים כערבים. ילדים, איזה בנק מקבל ערבות מתחת לגיל 18? ניסו ואמרו: בנינו ערבים לנו. אמר הקדוש-ברוך-הוא: ודאי, ערבים טובים הם, שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, ואין עוז אלא תורה, שנאמר השם עוז לעמו ייתן, השם יברך את עמו בשלום.

חברי כנסת נכבדים, אנחנו מדברים פה בעתיד האומה. לכן הערבות של הילדים היא הערבות העתידית, לא ערבות היסטורית, אלא איך יהיו הילדים שלי ושלכם, ואיך הם ינהלו את עם ישראל כאשר אנחנו כבר לא נהיה בעולם הזה. ועכשיו הולכים ומורידים לילדים האלה, שהם הערבות, יום לימוד. אומנם דחינו את הגזירה.

תודה רבה לחברת הכנסת לימור לבנת, שבמאמץ הצליחה לדחות את זה השנה וגם לשנה הבאה. אני מקווה שהגזירה הזו של קיצוץ לא תקום ולא תהיה. יש לנו אחריות להיסטוריה של העם היהודי. בנינו ערבים לנו ללמוד תורה כל השבוע.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

אם כן, חברי הכנסת הנכבדים, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה. ראשית כול, לסעיף 1, הסתייגותו של חבר הכנסת יוסף בא-גד. הוא הוריד את ההסתייגויות הראשונה והשנייה, אנחנו נצביע על ההסתייגות השלישית. מי בעד ההסתייגות? מי נגד? נא להצביע.

הצבעה מס' 20

בעד התיקון של חבר הכנסת י' בא-גד לסעיף 1 – אין

נגד – 6

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת י' בא-גד לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

שישה מתנגדים ואין אחד בעד, אני קובע שההסתייגות נפלה.

אם כן, אנחנו נצביע על סעיף 1 כהצעת הוועדה. נא להצביע.

הצבעה מס' 21

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

11 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובע שסעיף 1 נתקבל כהצעת הוועדה.

סעיפים 2 ו-3, כהצעת הוועדה, בהרמת ידיים. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

סעיפים 2-3 נתקבלו.

היו"ר ס' טריף:

אני קובע שסעיפים 2 ו-3 נתקבלו כהצעת הוועדה.

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4), התשנ"ד–1994. מי בעד? מי נגד? נא להצביע.

הצבעה מס' 22

בעד החוק – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

תשעה בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. אני קובע שחוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4), התשנ"ד–1994, נתקבל.

אני מברך את המציעה, חברת הכנסת לימור לבנת, את המציעים האחרים ואת ועדת החינוך והתרבות.

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני רוצה לשאול את חבר הכנסת גדליה גל, יש לנו פה סיפור ארוך, וספק רב אם נוכל לעמוד בזה.

גדליה גל (העבודה):

זה לא חייב להיות ארוך. ממילא לא נשארו הרבה חברים. נמצאים פה עובדי הרשות והיועצים של ועדת הכספים שממתינים שש שעות. אני מציע שנמשיך.

היו"ר ס' טריף:

אדוני, אני מוכן להמשיך. יש לי כאן שני מסתייגים שאני מכיר אותם יפה מאוד; הם מסוגלים להחזיק אותנו הרבה זמן. יש שני דפים של הסתייגויות.

מיכאל איתן (הליכוד):

במיוחד כשהם עייפים.

היו"ר ס' טריף:

אני מודיע לכם שגם היושב-ראש בבעיה. אני רוצה מאוד להמשיך, אבל מחר אנחנו צריכים לפתוח את מליאת הכנסת בבוקר.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אילו חוקים ירדו מסדר-היום?

היו"ר ס' טריף:

ירדו החוקים שקשורים בחבר הכנסת דדי צוקר.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לי הצעה הוגנת.

היו"ר ס' טריף:

כן, אדוני. אני מוכן לקבלה ובלבד שהיא תהיה גם יעילה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מאחר שההצעה הזאת היא הצעה ארוכה, אולי אפשר להביא את – – – יגמרו אותם, ואז אולי נאשר.

היו"ר ס' טריף:

אתה לא עוזר לי בכך. בדיוק מה שאני רוצה למנוע, אתה רוצה לעשות.

חבר הכנסת דן תיכון, לכמה דקות דיבור אתה מעריך שאתה זקוק?

דן תיכון (הליכוד):

ראה את מספר ההסתייגויות ותכפיל בחמש. אני מניח שזה עשר כפול חמש, זה 50 דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

רק ההצבעה תיקח שעה.

היו"ר ס' טריף:

אני חושב שאנחנו לא נצליח לעבור את העניין הזה היום, עם כל הכאב והצער.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לי הצעה, גדליה. אולי נגמור את הדיון היום ונקיים את ההצבעה מחר?

קריאות:

גדליה גל (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון, אבל ההצבעה עצמה תגזול זמן. יש המון סעיפים.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

אני מודיע לכם, שאם חברים יאריכו פה נצטרך להפסיק את הדיון בצער רב, כי אנחנו לא מסוגלים לעמוד בזה. יש גם גבול. אנחנו תקועים כאן מהבוקר. יש בעיה, מה לעשות? יש גבול ליכולת של בני אדם.

דן תיכון (הליכוד):

— — — הקצרניות כבר ברחו, כך אני רואה.

היו"ר ס' טריף:

אין אפשרות להמשיך, עם כל הכבוד.

דן תיכון (הליכוד):

אם אין אפשרות, אדוני, תסגור את הישיבה.

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא מבינה. לא ידעו קודם שסדר-היום כזה?

היו"ר ס' טריף:

לא היה ידוע לי שחברת הכנסת, סגנית היושב-ראש סלמוביץ, תחליט החלטה שתגרום לפיליבסטר של שר המשפטים.

לימור לבנת (הליכוד):

זה לקח בדיוק רבע שעה, לפי השעון.

היו"ר ס' טריף:

לא, גברתי, הרבה יותר.

דן תיכון (הליכוד):

זה לקח שעה.

היו"ר ס' טריף:

בערך. לכן זה היה זמן ממש קריטי. אני פשוט מבין את הכאב והצער של האנשים שיושבים וממתינים.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם אדוני רוצה להפסיק את הדיון – מוטב שלא יתחיל אותו.

היו"ר ס' טריף:

כן, בדיוק לכך אני מתכוון.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה יקרה אם נקדים את הישיבה למחר ב-08:00? למה לא? מה יש?

היו"ר ס' טריף:

אדוני, זה כבר נודע לחברי הכנסת. אתה בוודאי לא מעוניין שנצלצל אליהם בשעה כזאת ונגיד להם, תבואו ב-08:00.

לימור לבנת (הליכוד):

תצלצל, תעיר אותם, ותגיד להם שאם הם רוצים להמשיך לישון – – –

היו"ר ס' טריף:

זה רעיון טוב.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו מוכנים לדחות.

היו"ר ס' טריף:

אני מבין שהבעיה היא לא אתכם. אני פונה עוד הפעם אל יושב-ראש ועדת הכספים. אני חושב שהעניין הזה ייקח לנו כשעה ואנחנו לא מסוגלים לעמוד בזה.

דן תיכון (הליכוד):

יותר. זה ייקח כמה שעות.

היו"ר ס' טריף:

נראה לי שיש בעיה.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו רק מתחילים.

היו"ר ס' טריף:

אולי בכל זאת נלך על סעיף י"ד שבסדר-היום?

גדליה גל (העבודה):

אפשר שנושא זה יידון מחר כדבר ראשון בבוקר?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, כן, כן.

היו"ר ס' טריף:

יש לנו בבוקר דיון על רואנדה. זה דיון חשוב.

דן תיכון (הליכוד):

יש ועדת שרים בבוקר.

היו"ר ס' טריף:

לא משנה. אנחנו נוכל לקיים דיון אחרי ההצעה על רואנדה.

גדליה גל (העבודה):

היו"ר ס' טריף:

אנחנו נעביר זאת, אין מה לעשות.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, האם אפשר להעביר את סעיף י"ג בסדר-היום? יש החלטה לפי סעיף 121 לתקנון הכנסת. מדובר בהחלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה. האם לפחות את זה נוכל להעביר?

דן תיכון (הליכוד):

זה ייקח עשר דקות.

היו"ר ס' טריף:

אולי את זה נוכל להעביר עכשיו, נפנה עוד נושא, נצביע עליו ונגמור.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא זמן. זה לא יחסוך כלום.

גדליה גל (העבודה):

בסדר. מחר, בסביבות השעה 10:30 נדון בחוק.

היו"ר ס' טריף:

בסביבות 11:00, אולי 11:30.

דן תיכון (הליכוד):

הרי ב-11:00 יש לך הצבעה.

היו"ר ס' טריף:

טוב, חברי הכנסת הנכבדים.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה? אנשי הרשות לניירות ערך מתורגלים לעבוד כל יום עד 06:00. הם פרפרי לילה. אני רואה זאת מהבית שלי כל הזמן.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת הנכבדים, אני נועל את הישיבה.

לימור לבנת (הליכוד):

מה? רגע, רגע.

גדליה גל (העבודה):

תקבל את – – –

היו"ר ס' טריף:

מה? את הצעת ההחלטה? – בוא נעשה זאת מהר.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש הצעת חוק שלי.

היו"ר ס' טריף:

היא תעבור למחר.

לימור לבנת (הליכוד):

למה שהיא תעבור למחר?

היו"ר ס' טריף:

מאותם נימוקים חשובים.

לימור לבנת (הליכוד):

אבל מזכירות הכנסת – – –

היו"ר ס' טריף:

אם תדאגי לכך שלא יהיו כאן דוברים נוספים חוץ ממך נוכל להעביר זאת.

לימור לבנת (הליכוד):

בבקשה.

היו"ר ס' טריף:

תבדקי את זה, תבדקי את זה. אני מציע שתבדקי את זה עניינית.

החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד-1994

היו"ר ס' טריף:

יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל, בבקשה. הנושא הוא: החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד-1994, לפי סעיף 121 לתקנון הכנסת. את ההצעה יציג יושב-ראש ועדת הכספים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום 20 ביולי 1994 החלה ועדת הכספים לדון בהצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד-1994, והחליטה להביא בפני הכנסת הצעה, שהכנסת תרשה לה לדון ולהביא בפניה רק חלק מהצעת החוק, דהיינו את הסעיפים 12, 13, 14, 15, 16 ו-22(5).

הסעיפים שלגביהם מתבקשת ההחלטה מתייחסים לרפורמה בנושא הטלת הקנסות לפי פקודת מס ההכנסה. אם יתקבלו השינויים המוצעים, אשר תחולתם אמורה להיות בשנת המס 1995, הדבר דורש היערכות מינהלית בעוד מועד. הואיל והדיונים בהצעת החוק יהיו בעיקרם רק בחודש אוקטובר,

עלול להיווצר מצב שהמערכת המינהלית – במיוחד תוכנות המחשבים הנדרשות עקב השינויים בחקיקה – לא תספיק להיערך בזמן. לפיכך, מוצע לאפשר לחלק את הצעת החוק, לדון בסעיפי הקנסות במהלך הפגרה, כאשר נידרש ממילא להתכנס, ולהביא חלק זה מן ההצעה לקריאה שנייה ושלישית מייד בתום הפגרה, או לאחר הפגרה.

אודה לחברי הכנסת אם יאשרו את הפיצול של החוק.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד. אני קובע שרשימת הדוברים סגורה. דקה לכל נואם. ראשון הדוברים – חבר הכנסת דן תיכון, ואחרון הנואמים – חבר הכנסת מיקי איתן. בבקשה, אדוני. אני לא לוקח זמן, אני מעריך שאתה תאריך את הדקה.

דן תיכון (הליכוד):

דקה זה הזמן שייקח לי לעלות ולרדת.

היו"ר ס' טריף:

לא, את זה אנחנו לא מחשיבים לך. בבקשה, אדוני.

קריאה:

זה ייקח לך דקה וחצי.

היו"ר ס' טריף:

תסמכו עליו. עכשיו, דקה, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רציתי לתקוף את ההחלטה לפצל את החוק. חושבני שההליך לא היה תקין, אבל משום כבודם של עובדי הוועדה אמנע מלעשות זאת. אבל כל שאני יכול לומר הוא, שאינני רואה טעם בפיצול החוק הזה לשני חלקים. לו היו מביאים את החלק המפוצל לקריאה שנייה

ושלישית מחר – ההחלטה היתה בהחלט סבירה. מאחר שאין סיכוי להביא את הסעיפים 12, 13, 14, 15, 16 ו-22(5) לקריאה שנייה ושלישית מחר, בלאו הכי יצטרכו לדון בסעיפים הללו במרוצת הפגרה.

מאחר שאני מניח שלממשלה יש שכל, קרוב לוודאי שבמרוצת הפגרה היא לא תציע הצעות חוק בקריאה ראשונה, ו/או שנייה, או שלישית. אני סבור שיש לה שכל, אבל אני כבר לא כל כך בטוח. לכן, ממילא אנחנו מגיעים למליאה עם הצעת החוק המפוצלת, קרי אותם סעיפים, לחודש אוקטובר, ואני חושב שבחודש אוקטובר כבר יכולים היינו להביא את תיקון מס' 97 במלואו. אבל מאחר שליושב-ראש הוועדה יש כנראה הצעות ותוכניות עבודה משלו, ואולי הוא רואה איך וכיצד ייחסך הזמן, כל שאני יכול לומר ליושב-ראש הוועדה, שתיקון מס' 97, נדמה לי, הוגש לקריאה ראשונה בחודש מרס 1994. אני לא זוכר. זה היה משהו כזה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה?

דן תיכון (הליכוד):

מתי הגישו את הצעת החוק הזאת לקריאה ראשונה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

לפני – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא, נדמה לי שקודם.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הוא הונח ולא הוצג.

דן תיכון (הליכוד):

אהה, הוא הונח ולא נדון. מאחר שהצעת החוק הודפסה במרס 1994, ומשום-מה הוצגה בקריאה ראשונה רק לפני כמה שבועות, אינני מבין מה החיפזון מצדו של משרד האוצר, אם כי אני מוכרח

לומר שהסעיפים המוצעים באים להקל ולהוזיל ולהפחית קנסות וריביות. אני יכול לומר, כמי שהתעסק בנושא הזה, כי במרוצת השנים שחלפו פעלתי להפחית את שיעורי הקנסות והריביות שהוטלו על נישומים בשל תשלומים באיחור, או תשלומים כדין, שחויבו בריבית. ולו רק משום העניין הזה אני מתנגד לפיצול אבל לא בחמת זעם כמנהגי.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת מיקי איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוותר על זכות הדיבור.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל זאת רק בתנאי שהוא יסביר את פירוש המשפט. הוא אמר שהוא התנגד לביטול אבל לא בחמת זעם כמנהגו. האם הוא התכוון לומר שלא בחמת זעם זה מנהגו, או חמת זעם זה מנהגו?

דן תיכון (הליכוד):

קריאה:

לא שומעים אותך ממילא.

היו"ר ס' טריף:

הוא שאל והוא שמע. זו היתה שאלה במקומה. אני פונה לחבר הכנסת תיכון להסביר את הסוגיה הזאת בדרך הביתה, לאחר מכן.

דן תיכון (הליכוד):

אני מוכן להסביר.

היו"ר ס' טריף:

לא, לא, אני מודה לך. אדוני יושב-ראש ועדת הכספים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם זה לא בחמת זעם, זה ממנהגך או לא?

דן תיכון (הליכוד):

ההמשך מחר.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת תיכון התבטא לגבי אי-תקינות. אני מצטער, ההליך היה תקין. ברגע שנושא הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה היה על סדר-יומה של הוועדה, ההחלטה לחלק את ההצעה לפי סעיף 121 לתקנון, שנתקבלה במהלך הדיון בוועדה, נתקבלה כדין ולא היה צורך להעמיד נושא ספציפי זה על סדר-יומה של הוועדה, כפי שגרס חבר הכנסת תיכון.

מדובר בהחלטה כמו כל החלטה אחרת המתייחסת – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אתה אומר? – רגע.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

ציין חבר הכנסת תיכון שההליך לא היה תקין, והוא גם ציין שהוא איננו רוצה כרגע להעלות את הנושא, אף-על-פי שהוא חושב שהצוות של הוועדה – בוודאי זו היתה הכוונה שלו – לא העמיד אותי על אי-תקינות העניין. אני בדקתי וההליך היה תקין. זה מה שאמרתי עד כה, חבר הכנסת איתן.

אני רוצה גם לומר, שאינני יודע מדוע היה צריך לדבר על חיפזון. אמרתי בדברי – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

ההליך היה תקין? היתה הצבעה בוועדה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כן.

מיכאל איתן (הליכוד):

היתה החלטה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כן, ולא היה צורך בהודעה מוקדמת.

דן תיכון (הליכוד):

על זה אני כבר חולק.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אפשר לחלוק על כל דבר שכל אחד מאתנו אומר. אתה אמרת את מה שאמרת ואני קובע, על-פי בדיקה שאני עשיתי, שההליך היה תקין. להערה שלך, לדעתי, לא היה מקום מעל דוכן הכנסת גם בשעה מאוחרת זו. אין מדובר כאן בחיפזון. ציינתי ואמרתי, שכדי שהעניין יחול החל מראשית שנת 1995 יש צורך להכין עבודה במערכת המחשוב. דומני שאם במרוצת הפגרה, מסיבה זו או אחרת, הוועדה תידרש להתאסף – היא תקדיש גם לכך שעתיים-שלוש שעות, וכאשר הכנסת תתכנס, מייד בראשית המושב, נוכל להביא זאת לקריאה שנייה ושלישית. אני חושב שזה הליך תקין. אין פה חיפזון. יש פה פשוט תבונה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. אנחנו ניגש להצבעה על החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד-1994, לפי סעיף 121 לתקנון הכנסת. אנחנו מצביעים. מי בעד? מי נגד? נא להצביע.

הצבעה

בעד ההחלטה – 7

נגד – 1

נמנעים – אין

ההחלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97),
התשנ"ד-1994, נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

שבעה בעד, אחד מתנגד, ללא נמנעים. אני קובע שההחלטה נתקבלה. תודה רבה.

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

אני מזמין את חברת הכנסת לימור לבנת להציג לנו את הסעיף האחרון היום: הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה. בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך.

חברי הכנסת, הצעת החוק שלי – ואקצר מאוד – המובאת היום לקריאה ראשונה היא הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון). היא קובעת, שהוראות סעיף 7א לחוק הגנת הצרכן, והתקנות שהותקנו לפיו, יחולו גם על תאגיד בנקאי.

בעיקרו של דבר, תקנות הגנת הצרכן בדבר פרסומת המכוונת לקטינים מטרתן להגן על קטינים מפני פרסומת מסחרית שיש בה משום ניצול לרעה של גילם ותמימותם, או הפעלת סמכות כלפי הקטינים.

לאחרונה יש מקרים רבים שבהם בנקים עוקפים את החוק הזה, חוק הגנת הצרכן, ומשתמשים בפרסומת במוסדות חינוך בצורה מאוד בוטה, שלדעתנו ולכל הדעות פוגעת בחוק הגנת הצרכן, או בחוק הבנקאות בעצם, שאנחנו באים לתקנו היום. יש לקונה ויש כאן בעיה; יש כאן חוסר. נוצרה איזו לקונה חוקית, ולכן התיקון שאני מציעה בא לקבוע זאת במפורש.

אני רוצה לציין כאן, אדוני היושב-ראש, שהתיקון הזה שאני מציעה התקבל כאן בקריאה מוקדמת, בהסכמת הממשלה וועדת שרים לחקיקה. בוועדת הכלכלה, שבה היה הדיון, היתה הסכמה של כל הגורמים, בכללם נציגי איגוד הבנקים והגורמים האחרים השונים.

על כן, אדוני היושב-ראש, אני מודה לחברי הכנסת שהסכימו לוותר על רשות הדיבור, כיוון שבאמת מדובר פה בהסכמה רחבה מאוד.

אני מבקשת לאשר את החוק בקריאה ראשונה ולהעבירו להכנה לקריאה שנייה ושלישית בוועדת הכלכלה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. אם כן, חברי הכנסת, אנחנו מייד ניגשים להצבעה, כפי שהבטחנו לכם.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להביא מחר את חוק ההשקעות המשותפות בנאמנות.

היו"ר ס' טריף:

אני מעריך שלקראת השעה 11:00 הוא יבוא, פלוס-מינוס.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו באמת רוצים לדעת את השעה.

היו"ר ס' טריף:

זה הזמן – – –

דן תיכון (הליכוד):

תגיד 11:00, וזה יבוא ב-21:00.

היו"ר ס' טריף:

לא, לא. זה הזמן שסביר להניח שהוא יגיע. זה מה שאני מקווה.

חברי הכנסת, מי בעד? מי נגד? ההצבעה החלה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון), התשנ"ד–1994,

לוועדה נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

שמונה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת חוק הבנקאות עברה בקריאה ראשונה והיא תעבור לדיון בוועדת הכספים, כך אני מבין.

לימור לבנת (הליכוד):

לא, לא, לוועדת הכלכלה, אדוני – – –

היו"ר ס' טריף:

לוועדת הכלכלה, בבקשה.

תודה רבה לכם. לילה טוב. אני מודיע לכם ששישיבת הכנסת הבאה תהיה מחר, יום רביעי, 27 ביולי, בשעה 09:00. תודה. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 01:19.